Colleccion Antòni Nogués
de versions en aranés

22

Madame Bovary

Gustave Flaubert

Colleccion Antòni Nogués
de
versions en aranés

Madame Bovary

Gustave Flaubert

Colleccion Antòni Nogués
de
versions en aranés

Numèro 22 dera colleccion

Octobre de 2020

PRESENTACION

Antòni Nogués ei ua persona remirabla. Neishut en Torrent de Cinca (Òsca), eth 24 de seteme de 1943 obtenguec era Licenciatura en Medecina e Cirurgia, pera Universitat de Barcelona e de Doctor en Medecina pera Universitat de Lhèida. Ei especialista en Microbiologia Clinica. Era sua vida professionau a virat ath torn dera medecina. A estat Mètge Intèrn deth Servici de Pediatria der Espitau deth Mar de Barcelona (1973-75), Mètge Resident de Microbiologia der Espitau de Bellvitge (1976-78), Cap dera Seccion de Microbiologia der Espitau Universitari Arnau de Vilanova de Lheida (1979-2011) e Membre deth Grop de recèrca en Patologia Infecciosa der IRB (Institut de Recèrca Biomedica) de Lhèida. Tanben a exercit de Professor Associat dera Facultat de Medecina de Lhèida (1979-2010).

Era sua afección per aranés comencèc pòc abans de jubilar-se. Eth madeish explique que «*iniciauments, per pur curiosèr de conéisher ua lengua que se parlaue près des nòstes tèrres. Ara prumeria me calec estudiar peth mèn compde, pr'amor que non i auie "quòrum" entà hèr es corsi d'aranés ena UdL. Comencè damb eth " Cors d'Aranés", editat peth Conselh Generau, eth "Petit Diccionari" de Frederic Vergés, es "Vèrbs Conjugadi" e era "Gramatica Aranesa" d'Aitor Carrera*».

En 2011 se podec matricular e hèr es corsi des diuèrsi nivèus d'aranés ena UdL. Se liegec tot çò que s'auie publicat en aranés, e, «*ua causa que me choquèc fòrça siguec eth hèt de veir que fòrça paraules araneses, tanben se trapauen ena varianta deth catalan que se parlaue en mèn pòble (Franja de Ponent), p. e. andocien, sarabat, entà, ensolamar, amorrar en solèr, acochar, badina, etc, etc. qu'èren paraules que sonque les coneishia deth mèn pòble e jamès les auia entenut en d'auti pòbles catalans der entorn. Aquerò siguec un impacte important que me possèc definitivament en estudi der aranés*».

Auec ua atraccion pera revirada de libres e coma Antòni explique, siguec ua causa cojonturau: «*Ua des activitats en estudi der aranés èren es redaccions. Qu'ei ua activitat fòrça interessanta que te permet exprimir en aranés aquerò que vòs racondar. Mès entad aquerò te cau endonviar ua istòria, auer, per tant, imaginación, e estar-te bèth temps pensant çò que vòs díder. Un dia, de pòca imaginación entà endonviar fantasies, agarrè eth prològ d'un libre qu'auia sus era taula e l'arrevirè. E me n'encuedè de qué aquerò complie eth prètzèth d'exprimir causes en aranés, sense auer de dedicar eth temps en endonviar istorietes. E atau comencèc tot. Es prumèrs libres arreviradi èren es qu'auia a man ena mia estatgèra. Era lectura en aranés de çò qu'auia arrevirat me provoquèc ua satisfacción enòrma. Aguest gòi qu'ère pro entà hèr-me a seguir en aguesta activitat. Un dia decidí manar un petit libre ath responsable deth Servici de Politica Lingüística dera Val d'Aran, eth Sr. Jusèp Loís Sans damb fòrça pòur, plan, donques que non n'èra bric segur dera qualitat deth mèn trabalh. Mès era*

responsa que recebí siguec tant encoratjadora que, a compdar d'aqueth moment, decidí tier ues ores ath dia a arrevirar òbres ar aranés».

E Antòni Nogues non parèc de hèr traduccions, damb ua qualitat que milhore de dia en dia e que se pòt perfectament méter ath cant dera major part des boni trabalhs que se vien hènt des de diuèrsi sectors der emplec dera lengua. Antòni ei un scientific que met es metòdes de sciéncia ath servici dera traduccion. Eth sòn trabalh compde ja en aguesti moments damb mès de sèt mil pagines traduïdes. E pera qualitat deth sòn trabalh e ena volontat de meter-les a disposicion dera societat, damb era intencion de hèr-lo util, e de conservar aguest preciós legat auem convengut damb eth Sr. Nogues que de totes es sues traduccions, des dera *Acadèmia aranesa dera lengua occitana* ne haram ua difusion a trauès dera pagina web entà facilitar-ne er accés de toti. Enes pròxims mesi, ath delà der 1 de gèr de 2019, cada prumèr de mes penjaram un libre traduït per Antòni Nogués, enquia que siguen toti difosi. Es libres en aranés, objècte d'aguest acòrd son:

Guerra e patz de Lev Nicolàievic Tolstoi
Anna Karenina de Lev Nicolàievic Tolstoi,
Eth Latzèret de Tormes,
Es Frairs Karamazov de Fiódor M. Dostoievski,
Eth Buscon de Francisco de Quevedo,
Era Gitaneta de Miguel de Cervantes,
Era illustra serventa de Miguel de Cervantes,
Condes de Hans Chistian Andersen,
Es aventures de Tom Sawyer de Mark Twain,
Eth gelós extremenh de Miguel de Cervantes,
Eth licenciat Vidriera de Miguel de Cervantes,
Rinconete e Cortadilho de Miguel de Cervantes,
Crim e Castig de Fiódor M. Dostoievski,
Es Miserables de Victor Hugo

En 2017 era Acadèmia publiquèc, ena colleccion «modèls de tèxtes», **Eth mercadèr de Venècia**, de Shakespeare, traduït per Antòni Nogués.

E se quauquarrés, bèth lector, a era volontat de auer-ne ua còpia en papèr, o de disposar de bèra part, de bèra òbra, entà un ahèr posterior, d'aguest extraordinari trabalh, pòt meter-se en contacte damb aguesta Acadèmia.

Aguest ei eth camin der oferiment deth sòn trabalh ara societat qu'a trobat Antòni Nogués. *«Es jubiladi qu'an er auantatge de poder hèr, lèu tostemps, çò que vòlen e les agrade mès. Plan, donc, entà jo, eth hèt d'arrevirar, çò que liegi, ar aranés, qu'ei un gòi impagable».*

Jusèp Loís Sans Socasau
President der Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana
(Gèr de 2019)

PRESENTACION

Òbra mèstra, que costèc un desgust ath sòn autor, peth realisme des scènes sexuaus e era justificacion der adultèri. Er esperit conservador dera epòca hec que le portèssen a judici pera baisha morau que s'i predique. Er autor auec de justificar deuant deth jutge qu'auie escrit era òbra entà denonciar aguestes actituds qu'eth tanpòc justificaue. Era òbra ei en un d'aqueri passi deth creishement des libertats.

Nogués s'especialize en personatges femenins, Anna Karenina, era Gitaneta, Fortunata e Jacinta e ara Madame Bovary. Damb aguesta òbra s'apròpe ath tractament deth desir, dera sensualitat, dera passion... d'un realisme que quauqui autors an volut comparar damb Flamenca era novèla medievau qu'a estat motiu de tantes inspiracions tant trascendentes. En Flamenca era lectura ara qu'ei dedicada era sua protagonista la portarà a crear-se un mon pròpi que generarà illusions e sonis qu'orientaràn eth sòn comportament... talament coma en Madame Bovary, o talament coma en Quijòte de Cervantes, ath qu'era lectura la portarà a enlhoquir. Emma, Madame Bovary, vò èster lo que imagine a trauès des sues lectures; açò la portarà a actuacions extremes en comportament dera epòca.

Ena traduccion de Lluís Maria Todo, ua des dues traduccions ath catalan mès divulgades (era auta ei de Ramon Xuriguera): «Madame Bovary no havia estat mai tan bonica com en aquella època; tenia aquella bellesa indefinible que resulta de l'alegria, de l'entusiasme, de l'èxit, i que no és sinó l'harmonia del temperament amb les circumstàncies. Les ànsies, les penes, l'experiència del plaer i les il·lusions sempre joves, igual que les flors en un femer sota la pluja, els vents i el sol, l'havien desenvolupada de mica en mica, i per fi s'expandia en la plenitud de la seva naturalesa. Les seves parpelles semblaven fetes expressament per a aquelles llargues mirades amoroses, on la pupil·la es perdia, mentre una forta alenada li eixamplava el nas fi, i li aixecava la comissura carnosa dels llavis, que a la llum es veien ombrejats per una mica de borrissol negre.»

Comparem damb era traduccion liura ar espanhòl, que se tròbe en internet:

"Nunca Madame Bovary estuvo tan bella como en esta época: tenía esa indefinible belleza que resulta de la alegría, del entusiasmo, del éxito, y que no es más que la armonía del temperamento con las circunstancias. Sus ansias, sus penas, la experiencia del placer y sus ilusiones todavía jóvenes, igual que les ocurre a las flores, con el abono, la lluvia, los vientos y el sol, la habían ido desarrollando gradualmente y ella se mostraba, por fin, en la plenitud de su naturaleza. Sus párpados parecían recortados expresamente para sus largasmiradas amorosas en las que se perdía la pupila, mientras que un aliento fuerte separaba las finas aletas de su nariz y elevaba la carnosa comisura de suslabios, sombreados a la luz por un leve bozo negro."

E mos apropam, naturaument, der original, qu'a mès des sues valors descriptives a precisament era aportacion d'èster era prumèra e per tant d'ua creativitat excelsa, unica, insubstituïbla:

Jamais madame Bovary ne fut aussi belle qu'à cette époque ; elle avait cette indéfinissable beauté qui résulte de la joie, de l'enthousiasme, du succès, et qui n'est que l'harmonie du tempérament avec les circonstances. Ses convoitises, ses chagrins,

l'expérience du plaisir et ses illusions toujours jeunes, comme font aux fleurs le fumier, la pluie, les vents et le soleil, l'avaient par gradations développée, et elle s'épanouissait enfin dans la plénitude de sa nature. Ses paupières semblaient taillées tout exprès pour ses longs regards amoureux où la prunelle se perdait, tandis qu'un souffle fort écartait ses narines minces et relevait le coin charnu de ses lèvres, qu'ombrageait à la lumière un peu de duvet noir.

E ara era traduccion de Nogués que presente ua expressivitat tant potenta coma er originau, però damb ua aportacion litarària que mèrque ua potencialitat, un apropament ara tèrra der aranés sense abandonar era qualitat dera valor dera òbra:

«Jamès era senhora Bovary auie estat tan beròia coma en aquera epòca; possedie aquera beresa indefinibla que resulte dera jòia, der entosiasme, dera capitada, e que non ei senon era conjugacion armoniosa des circonstàncies e deth temperament. Es vantaries, es desengusti, era experiéncia deth plaser e des illusions, que sauvaue tostemp fresques, l'auien anat desvolopant graduaument, tau qu'era ploja, es hièms, es vents e eth solei hèn damb es flors, e ara campaue esplendorosa de plenitud corporau. Qu'auie es paupetes que semblauen hètes exprèssament entara longada des sues guardades amoroses, e mentre es vistons li despareishien ath dejós, ua bohada fòrta l'agranie es cavitats deth nas e lheuaue eth cornèr carnós des pòts, ombrejadi per ua borra nerosa qu'era lum botaue en relèu.»

Comparatz era capacitat de virar es contenguts entà sauvar eth sentiment de cada frasa: En francés originau son es «...convoitises, ses chagrins, l'expérience du plaisir et ses illusions toujours jeunes, comme font aux fleurs le fumier, la pluie, les vents et le soleil...»; Nogués ac a convertit en «Es vantaries, es desengusti, era experiéncia deth plaser e des illusions, que sauvaue tostemp fresques,..., tau qu'era ploja, es hièms, es vents e eth solei hèn damb es flors,..». Ei eth hiems, era ploja, eth solei e es vents que possen es flors beròies. A desplaçat er objècte centrau en tot meter-lo darrèr de tot, causa que non passe ne ena traduccion catalana, ne ena castelhana a on «igual que les flors en un femer sota la pluja, els vents i el sol...» o «les ocurre a las flores, con el abono, la lluvia, los vientos y el sol». Eth virament en aranés pren ua adaptacion mès pròpia d'aguest bocin de tèrra e ua naturalitat que non aurie.

Ei coma aquera «illusions jeunes» que son es «illusions fresques» en aranés, en tot mostrar adaptacions que non trobam enes tèxtes en catalan e en castelhan a on son «ilusiones jóvenes» en castelhan e «les il·lusions joves» en catalan.

Nogués a hèt un cambi de lòc e sabut mantier un esperit e un realisme mès facil.

Ara podem liéger Madame Bovary en aranés, podem apropar-mos des critiques ara burgesia, ara descripcion dera societat dera epòca e subertot dera sensualitat, des sonis, dera voluptuositat, deth desir... ena lengua nòsta. Mos permet veir eth mon de Flaubert des dera Val d'Aran. A calut demorar mès de cent ans. Ara ja i é.

Jusèp Loís Sans Socasau

President der Institut d'Estudis Aranesi-Acadèmia aranesa dera lengua occitana

Madame Bovary

Gustave Flaubert

Prumèra part

I.-

Qu'èrem ena classa, quan eth Director entrèc, e ath sòn darrèr un nau escolan, tot mudat, e un ajudant qu'amiaue un pupitre. Es que dormien se desvelhèren, e quauqu'un se lheuèc coma se l'auessen cuelhut en tot estudiar.

Eth director mos hec senhau de sèir-mos un aute còp; dempús, en tot virar-se de cap ath mèstre de classa:

- Senhor Roger, li didec a mieja votz, vaquí a un escolan que vos recomani; vierà en cincau curs. S'era sua conducta e era sua aplicación son meritòries, passarà damb es *grani*, tau que l'ei avient per çò dera sua edat.

Pauhicat en angle dera pòrta, un shinhau arreculat, enquiath punt que lèu non lo podíem veir, eth nau escolan amiaue era portadura d'un campanhard, d'uns quinze ans apruprètz, e ère fòrça mès naut que quinsevolh de nosati. Amiaue es peus bracats ath ras deth front, tau qu'un chantre de pòble, e semblaue d'aspècte reflexiu e fòrça timid. Encara que non ère ample d'espatles, era sua giqueta, d'un teishut verd e damb ua ringlèra de botons neri, lo deuie sarrar fòrça, e a trauèrs des virades des manges deishaue veir uns punhs ròis avedadi a senter-se nuds. Es cames, caperades damb ues miches blaues, gessien d'uns pantalons auriolencs e tibadi per çò des betrèles. Anaue cauçat damb ues sabates gròsses, mau lustrades e damb fòrça taches.

Comencèrem a recitar es leçons. Eth mos seguie d'aurelha, atentiu coma s'escotèsse un sermon, sense gosar crotzar es cames, ne apuar-se sus era taula, e tàs dues, quan sonèc era campana, li calec ath mèstre dera classa avertir-lo, pr'amor de qué se calesse ena hilèra damb nosati.

Quan nosati entràuem ena classa auíem eth costum de lançar es gòrres peth solèr pr'amor d'auer es mans liures; les lançàuem deth pè dera pòrta estant enquiath dejós deth banc, de sòrta que tumèssen contra era paret, en tot hèr lheuar ua broma de povàs: aguesta qu'ère era causa.

Mès, siguesse qu'eth non se n'auie encuedat d'aguesta manòbra o siguesse que non ac auie volgut hèr, eth cas ei que ja auíem acabat era oracion e eth nau escolan encara auie era gòrra sus es dus jolhs. Qu'ère ua d'aguestes gòrres qu'ena sua composicion i auie elements dera gòrra de pèth, dera *chapska*, deth chapèu redon, dera gòrra de pèth de lueira e dera de coton; ua d'aqueres pèces maleroses, plan, qu'era sua muda lejor hè veir prigondes expressions, coma era cara de pèc. Ovoïda e holada per un jòc de balenes, començaue damb tres bonhes circulares; dempús, separadi per ua banda ròia, se succedien uns rombes de velot e de pèth de conilh; ara seguida i auie ua sòrta de sac qu'acabaue en un poligòn cartonat, caperat damb un brodat de treneta complicada, d'a on penjaue, en extrèm d'un

cordon prim, ua crotzeta de hius d'aur, coma un ornament. Era gòrra qu'ère naua; era visèra ludie.

- Lheuatz-vos, li didec eth professor.

Eth se lheuèc; era sua casqueta queiguet e tota era classa se metec a arrir.

S'ajoquèc per çò de cuelher-la; un vesin l'ac tornèc a hèr quèir damb un còp de code; s'ajoquèc tà cuelher-la de nauèth.

- Deishatz anar aguesta gòrra!, didec eth professor, qu'ère òme de bon umor.

Es escolans s'estarnèren d'arrir, causa que desgahonèc ath praube gojat, enquiath punt que non sabie se tier era gòrra enes dits, se deishar-la en solèr, se botar-la-se en cap. Se remetec e se la botèc sus es jolhs.

- Lheuatz-vos, repetic eth professor, e didetz-me eth vòste nòm.

Damb ua votz embolhada, eth nau escolan articulèc un nòm inintelligible.

- Un aute còp!

Se tornèc a enténer eth madeish embolh de sillabes barrejat damb eth rambalh dera classa.

- Mès fòrt, didec eth mèstre, mès fòrt!

Eth nau escolan, en tot cuélher ua decision extrèma, dauric era boca desmesuradament e deishèc anar aguest sorriscle a tota fòrça, coma se cridèsse a quauqu'un: Charbovarí.

Eth rambalh que se formèc anaue aumentant, damb explosions de votz agudentes (uns bramauen, d'auti ganholauen e d'auti picauen de pès en tot repetir: Charbovarí!, Charbovari!, dempús s'anèren padegant pòc a pòc, mès tornauen, còp sec, en bèra ringlèra de bancs, es arridalhades miei estofades, coma un petard mau amortat.

A tot darrèr, er orde s'anèc remetent de man en man, e eth professor, dempús d'auer artenhut desnishar eth nòm de Charles Bovary, en tot hèr-lo-se dictar, sillabejar e reliéger, li manèc ath praube diable qu'anèsse a sèir-se en banc des castigats, ath pè dera estrada. Se botgèc, mès, abans d'auançar dobtèc.

- Qué cercatz?, preguntèc eth professor.

- Era gòrra… responec timidament, en tot calar ues guardades inquietes ath sòn entorn.

- Cinc cents vèrsi a tota era classa! (Aquerò, exprimit damb votz furiosa, arturèc, coma eth *Quos ego*, ua naua tronada). Posatz-vos!, seguie, indignat, eth professor. E en tot shugar-se eth front damb eth mocador,

didec: per çò que hè a vos, nauèth vengut, me copiaratz vint viatges eth verb *ridiculus sum*.

E dempús, damb ua votz mès amabla:

- Tè, ja la traparatz dempús era gòrra; qui vo l'a de panar?

Se remetec eth silenci. Es caps se tachèren sus es quadèrns, e pendent dues ores, eth nauèth vengut campèc un anament exemplar, exceptat de quauqua boleta de papèr que de quan en quan l'anaue a parar ena sua cara. Se secaue damb era man e se demoraue quiet, damb eth cap clin.

Tath ser, treiguec es manges postisses deth pupitre, ordenèc es sòns utisi de trabalh, apraièc curosament eth papèr. Vedérem se com trabalhaue a consciéncia, en tot cercar toti es mots en diccionari e calant-se en trabalh seriosament. Plan que òc, gràcies ad aguesta bona volontat, non siguec trespassat ena classa inferiora; ça que la, encara que s'en sabie fòrça ben des règles, non auie guaira elegància enes torns des frases. Qu'auie començat eth latin damb eth capelhan deth sòn pòble, pr'amor que sa pairs, per motius economics, non lo manèren en collègi enquia que ja non poderen passar-se'n mès.

Sa pair, Charles-Denís-Bartolomè Bovary, ancian ajudant màger de cirurgian, calat, tà 1812, enes ahèrs de quintes militares e forçat a abandonar eth servici en aquera epòca, s'auie profitat des sòns auantatges personaus entà caçar ath vòl un eretatge de seishanta mil francs qu'apareishèc ena hilha d'un venedor de gòrres encamardada dera sua eleganta figura. Bona portadura, fanfarron, hènt sonar eth metau des esperons, damb ues pursères que l'arribauen enquia barrejar-se damb era mostacha, damb es dits tostemps cargadi d'anèths e vestit de colors atrasents, amiaue era portadura d'un valent damb era vivacitat aisida d'un viatjant de comèrç. Un còp maridat, viuec pendent dus o tres ans dera fortuna dera sua hemna, minjant ben, lheuant-se tard, humant ues pipes longues de porcelana, non tornant en casa enes vrespades enquia dempús der acabament des espectacles, e anant d'un cafè en aute. Eth soèr se moric sense deishar lèu arren; eth gendre se quedèc indignat per aquerò, e se metec *a fabricant* e perdec quauqui sòs; dempús se retirèc entath camp damb er in de *hèr de senhor*. Coma que non n'auie idia des cultius dera tèrra, e en sòrta de hèr trabalhar as shivaus se tenguie a montar-les, se beuie es botelhes de cidra en lòc de vener-les, se minjaue es milhors caps d'audèths de corrau e se netejaue es bòtes de montar damb eth lard des porcèths, non s'estèc guaire a encuedar-se'n que l'ère milhor deishar aquiu quinsevolh especulacion.

Mejançant era quantitat de dus cents francs annaus, trapèc, donc, en un bordalat des confinhs de Caux e dera Picardia, ua sòrta de bastissa entà

logar, miei bòrda, miei casa de proprietaris; e descoratjat, rosigat pera mala encolia, maudident eth cèu e cuelhent gelosia a toti, s'embarrèc, ara edat de cinquanta cinc ans, cuelhent hàstic des òmes, didie, e decidit a víuer en patz.

Era sua hemna, en d'auti tempsi, auie estat fòrtament encamardada d'eth; l'auie estimat damb tota sòrta de servilismes, çò que contribusic a aluenhar-lo encara mès d'era. S'abans auie estat alègra, expansiua e d'ua abnegacion trenda, a mida que s'anaue envielhint se tornaue de mala encolia, repotegaira e nerviosa, tau qu'es vins vapats que vien a èster agres. Auie patit tant sense planher-se, ath començament, en tot veder-lo vier darrèr de totes es perdudes deth pòble e entornar de nets viciat e pudesenc d'embriaguesa! Dempús se li revoutèc er orgulh. Alavetz cuelhec era decision de carar, avalant-se era ràbia damb un estoïcisme mut que tenguec enquiara mòrt. S'ocupaue tostemps des ahèrs tanhents ath matrimòni, des trabalhs de casa. Anaue a veir as procuradors, ath jutge, rebrembaue eth tèrme des letres de cambi, obtenguie ajormaments; e, en casa, planchaue, cosie, lauaue, susvelhaue as trabalhadors, les ajustaue es compdes. Tot aquerò mentre eth senhor, sense hèr-se'n d'arren, engordit en un dromilhon contrariat, que d'eth non se desvelhaue senon entà dider-li causes desagradius, humaue ath cant deth huec, en tot escopir sus eth cendre.

Quan era amainadèc, li calèc cuélher ua hilhuquèra. Tant lèu arribèc eth mainatjon en aquera casa, lo suenhauen coma a un prince. Era mair lo neurie damb confitures; eth pair lo deishaue córrer descauç e enquia e tot li didie, volent-se hèr eth filosòf, que podie anar despolhat, coma les ei avient as mainatge e as bèsties. Contrariament as tendéncies mairaus, auie en cap un cèrt ideau viril dera mainadesa que cossent damb eth sajaue formar ath sòn hilh, en tot voler que siguesse elevat durament, ar estil espartan, pr'amor de qu'artenhesse ua bona constitucion. L'amiaue entath lhet sense escauhar-li era jaça, li hège béuer bones gorjades de rom e l'ensenhaue a insultar es processions. Eth petit, ça que la, d'un anament pacific, non responie guaire favorablament as sòns esfòrci. Era sua mair l'arrossegaue tostemp entath sòn costat; li retalhaue es cartons, li liegie condes, s'entretenguie damb eth damb uns monològs inacabables, plei d'ua melancolica alegria e d'amanhagades plies de charradisses. En isolament dera sua vida, li hec quèir sus eth cap deth mainatge totes es vanitats esparjudes e trincades. Soniaue situacions de gran nautada, lo vedie gran, de bon pòrt, intelligent, engenhèr de Pònts e Camins o de magistrat. L'ensenhèc a liéger e enquia e tot a cantar dues o tres romances en un piano vielh qu'era tocaue. Eth senhor Bovary, totun, pòc decantat entàs letres, didie que tot aquerò *non s'ac valie*. Aurien pro sòs entà poder-lo mantier enes escòles deth govèrn, crompar-li un cargue o parar-li ua botiga? De un

aute costat, *damb audàcia, un òme trionfe tostemp ena vida*. Era senhora Bovary se mossegaue es pòts e eth mainatge vagaue peth pòble.

Anaue damb es campanhards e caçaue, a còps de terròcs, es corbassi qu'anauen a començar a volar. Minjaue mores ath long des hossats, susvelhaue piòcs damb ua cana, remenaue eth hen enes tempsi dera sèga, corrie pes bòsqui, hège ath pè-ranquet enes pòrges dera glèisa es dies de ploja, e enes hèstes granes demanaue ath sacristan que li deishèsse tocar es campanes pr'amor de poder-se penjar ena còrda damb tot eth pes deth sòn còs e deishar-se amiar peth balançament.

Atau s'elevèc coma un casse. Auie ues mans fòrtes, uns colors de santat.

Tàs dotze ans, sa mair artenhèc que comencèsse es estudis. Aguest prètzhèt li siguec encomanat ath capelhan. Es leçons, totun, èren tan braques e tan mau seguides, que non li podien servir de gran causa. Auien lòc ena sacristia, en moments de léser, de pès e ara prèssa, entre un batièg e un enterrament; a viatges, quan eth capelhan non auie de gésser, manaue a cercar ar escolan dempús deth tòc d'oracion. Pujauen ena sua cramba e s'i calauen: es mosquits e es parpalhòles de net volatejauen ath torn dera candèla. Hège calor e eth gojat s'esclipsaue; e eth praube òme, en tot assopir-se damb es mans sus eth vrente, non se tardaue a roncar damb era boca dubèrta. D'auti viatges, quan eth capelhan venguie d'administrar eth Viatic a bèth malaut des entorns, en veir a Charles hènt coquinaries peth camp, lo cridaue, lo repotegaue pendent un bon quart d'ora e profitaue era escadença entà hèr-li conjugar es temps verbaus ath pè d'un arbe. Era ploja o bèth coneishut que passaue per aquiu les interrompie. A tot darrèr, totun, ère satisfèt d'eth, e enquia e tot didie qu'eth *gojat* auie fòrça memòria.

Mès aquerò non ère pro entà Charles. Era senhora se metec energica. Eth senhor, avergonhat o mèsalèu cansat, cedic sense cap resisténcia. Encara li calec demorar un an damb era fin de qué eth mainatge podesse hèr era prumèra comunion.

Dempús, se passèren sies mesi mès. A tot darrèr, er an a vier Charles siguec manat tath collègi de Rouen; l'acompanhèc sa pair, tà finaus deth mes d'octobre, ena epòca dera hèira de Sant Roman.

Que mos serie impossible ara, a degun de nosati, rebrembar-mos d'eth. Qu'ère un gojat de temperament moderat, que jogaue ara ora der esvagament, premanie ben es leçons, seguie d'aurelha era classa, dormie ben en dormitòri, minjaue ben en refectòri. Auie, entà que non siguesse tan solet, un quincalhèr ar engròs deth carrèr dera Guateria, coneishut dera familha, que lo hège gésser un còp cada mes, eth dimenge, dempús d'auer barrat era botiga; l'amiaue a passejar peth pòrt pr'amor de guardar es

vaishèths, e dempús, tàs sèt, l'acompanhaue entath collègi, abans de sopar. Cada dijaus pera tarde escriuie ua longa carta a sa mair, damb tinta vermelha e tres punts de cera tà sagerar; dempús repassaue es quadèrns d'istòria o liegie un vielh volum d'*Anacharsis* que romaue pera taula. Pendent eth passeg parlaue damb er ajudant, qu'ère, coma eth, campanhard.

A truca d'aplicacion arribèc a ocupar un lòc entre es escolans mejans dera classa. Un còp, enquia e tot guanhèc un prumèr accèssit d'istòria naturau. Mès tath finau deth tresau an, sa pairs lo treigueren deth collègi per çò de hèr-li estudiar Medecina, convençudi de qué poirie acabar eth bachelierat damb es sòns pròpris mejans.

Era sua mair l'alistèc ua cramba en un quatau estatge deth carrèr d'Aigua de Robec, en çò d'un tinturèr qu'era coneishie. Convenguec eth prètz dera pension, crompèc uns quants mòbles, ua taula e dues cagires, se hec a vier dera sua casa un lhet vielh de ceridèr bòrd e, ath delà d'aquerò, crompèc un radiador de hèr damb era corresponenta provision de lenha entà escauhar ath praube hilh. Tath finau dera setmana, entornèc entà casa dempús de hèr-li mil recomanacions, donques qu'a compdar d'ara s'aurie d'apraiar eth solet.

Eth programa des cursi, que liegec en panèu d'anoncies, l'estavordic: curs d'anatomia, de patologia, de fisiologia, de farmacia, de quimica, de botanica, de clinica e de terapeutica, sense compdar era igiena e era matèria medicau, noms que d'eri ignoraue es etimologies e que se daurien dauant des sòns uelhs coma pòrtes d'uns santuaris plei d'augustes tenèbres.

Non comprenie arren; encara que s'esforcèsse a escotar, non arribaue a encuedar-se'n. Totun aquerò, trabalhaue, auie es quadèrns religats, assistie a toti es cursi sense perder-se ne ua soleta classa. Complie eth sòn prètzhèt diadèr ara manèra d'un shivalon de hèira que ròde sense botjar-se deth lòc, damb es uelhs clucadi e sense saber-se'n dera sòrta de trabalh que hège.

Per çò d'estauviar-li despenes, cada setmana, sa mair li manaue per corrèu un bocin de vedèra codut ath horn que li servie entà dinar, quan tornaue der espitau, en tot picar de pès contra era paret pr'amor d'escauhar-se. Ara seguida li calie córrer entà classa, entar anfiteatre, entar ospici, e entornar dempùs en casa a trauèrs de places e carrèrs. Tath vrèspe, dempús deth petit sopar que li mestraue eth proprietari, tornaue a pujar ena sua cramba tà trabalhar de nauèth, damb tota era ròba banhada, que li humejaue peth còs en apropar-se en radiador.

Pendent es doci dies der ostiu, en moment qu'es carrèrs cauds se ueden, e es sirventes hèn ath volant en lumedan des pòrtes, daurie era hièsra e s'i emparaue. Er arriu, que hè d'aqueth barri de Rouen ua sòrta

d'innòbla Venecia en petit, baishaue baish, ath sòn dejós, auriò, blau o violacèu, a trauèrs de ponts e de brescats. Uns obrèrs ajocats se lauauen es braci ena arriba. D'ues pèrgues que gessien naut de tot deth humarau i penjauen madèishes de coton que se shugauen ar aire. Dauant, mès enlà des losats, s'estenie eth cèu ample e blos, damb eth solei vermelh camin dera còga. Que deuie hèr frèsca aquiu baish! Quina fresqueta dejós des arbilhons des clòses! E espandie eth nas per çò d'alendar es flaires deth camp que non arribauen enquia aquiu.

S'aprimèc, eth còs se l'estirèc e era cara cuelhec ua sòrta d'expression maliciosa que la hège lèu interessanta.

Era manca d'enventida, plan que òc, l'amièc entà un relaxament de totes es determinacions qu'auie hèt. Un viatge deishèc de vier en espitau, londeman non venguec en classa e, pòc a pòc, en tot saborar era pigresa, deishèc d'anar-i deth tot.

S'avedèc a vier en cafè e trapèc gust a hèr ath dominò. Embarrar-se cada tarde en un locau public lord pr'amor de picar sus es taules de marme damb uns uassets d'anhèth mercadi damb uns punts neri li semblaue un acte preciós dera sua libertat que l'ennautie dauant des sòns pròpris uelhs. Qu'ère coma s'aquerò siguesse era iniciacion ath mon, er accès as plasers enebidi; e, en entrar-i, botaue era man ena bauda dera pòrta damb ua alegria lèu sensuau. Alavetz, fòrça causes qu'èren comprometudes ath sòn laguens se dilatèren; aprenec, enquia saber-se-les de memòria, ues coples que cantaue quan se trapaue entre coneishudi, s'afoguèc per Beranger, aprenec a premanir-se un punch e coneishec, fin finau, er amor.

Gràcies ad aguesti trabalhs preparatòris, siguec suspenut enes examens de medecina. En çò de sòn lo demorauen aquera tarde per çò de celebrar era capitada.

I venguec a pè e se posèc ena entrada deth pòble; d'aciu manèc a cercar ara sua mair, qu'ada era l'ac cohessèc tot. Era lo desencusèc en tot hèr responsables deth fracàs as examinadors, e l'encoratgèc un shinhau en tot tier compde d'apraiar es causes. Eth senhor Bovary non se'n sabec dera vertat enquia cinc ans dempús; e coma que ja ère un ahèr vielh, ac acceptèc, pr'amor que non podie imaginar-se qu'un òme gessut d'eth, siguesse un pèc.

Charles se botèc a trabalhar un aute còp e premanic sense pòsa es matèries d'examen, en tot aprener-se de memòria totes es preguntes. Atau, se'n gessec ben e enquia e tot damb bona nòta. Quin gran dia entara sua mair! Ac celebrèren damb ua bona taulejada.

E a on exercirie eth sòn mestièr? En Tostes. Qu'ère un pòble qu'en eth non i auie qu'un mètge vielh. De fòrça temps a, era senhora Bovary

desiraue era sua mòrt, e, sense demorar qu'eth praube òme se n'anèsse d'aguest mon, Charles se calèc ath sòn dauant coma eth sòn successor.

Eth hèt d'auer educat ath sòn hilh, d'auer-li hèt estudiar medecina e dempús descurbir Tostes pr'amor d'exercir-la, que non ère pro: li calie ua hemna. Era sua mair n'i trapèc ua: era veuda d'un ussièr de jutjat de Dieppe qu'auie quaranta cinc ans e lèu mil dues centes liures de renda.

Encara que siguesse lèja, seca coma ua cana e granelosa coma ua primauèra, era vertat ei que non li mancauen pretendents ara senhora Dubuc. Per çò d'arténher es sòns fins, era senhora Bovary li calec suplantar-les a toti e enquia des.heiguec damb fòrça adretia es intrigues d'un cansaladèr recomanat pes capelhans.

A trauèrs deth maridatge, Charles auie aubirat era arribada d'ua condicion milhor, en tot imaginar-se que serie mès liure e que poirie dispausar dera sua persona e des sòns sòs. Mès, de vertat, era vertadèra mestrèssa siguec era sua hemna; li calie dauant dera gent que didesse açò en sòrta d'aquerò, que hesse dejun cada diuendres, que se vestisse segontes eth gust d'era, que seguint es sues reconvencions repoteguèsse as clients que non pagauen. Qu'ère era qui daurie era correspondéncia, susvelhaue es sues gestions e escotaue, darrèr deth tenhat, quan entrauen es hemnes ena consulta entà hèr-se a visitar.

Ada eth li calie eth sòn chicolate delit cada maitin, e, d'atencions, totes es que volgatz. Era se planhie de contunh des nèrvis, deth pitrau, des umors. Eth bronit de passi la shordaue; s'eth s'aluenhaue, era solitud li venguie a èster odiosa; se s'estaue ath sòn costat, qu'ère, probablament, entà veder-la morir. De nets, quan Charles tornaue en casa, era treiguie es sòns braci longs e prims de dejós des linçòs e les enrodaue en sòn còth, e dempús d'auer-lo hèt sèir ena esponera deth lhet li condaue es sòns copacaps: que s'eth la desbrembaue, que se n'estimaue a ua auta! Pro qu'ac auien dit toti que serie ua malerosa! E acabaue en tot demanar-li bèth siròp entara sua santat e un shinhau mès d'amor.

II.-

Ua net, tath torn des onze, les desvelhèc eth bronit d'un shivau que s'arturèc just dauant dera pòrta. Era mossa dauric era lucana deth humarau e parlèc pendent ua estona damb un òme que i auie baish en carrèr. Que venguie a cercar ath mètge; amiaue ua carta. Nastasia baishèc es escales arraulida de hered e anèc a daurir eth pan e eth barrolh, un darrèr der aute. Er òme deishèc eth shivau e, seguint ara mossa, entrèc ath sòn darrèr. De laguens deth chapèu de lan damb garnidures grises treiguec ua carta estropada en un liròt e l'ac presentèc delicadament a Charles, que s'apuèc sus eth coishin pr'amor de lieger-la. Nastasia tenguie era lum près deth lhet. Era senhora, per pudor, se virèc d'esponèra e restèc d'esquia.

Aquera carta, sagerada damb un sagèth de cera blaua, suplicaue ath senhor Bovary que venguesse ara prèssa ena bòrda de Bertaux, a on i auie quauqu'un que s'auie trincat era cama. De Tostes tà Bertaux i auie sies ores pro bones de camin, passant per Longueville e Saint-Victor. Era net ère escura e era senhora Bovary cranhie es incidents que li poguessen arribar ath sòn marit. Decidiren, donc, qu'eth mosso qu'auie amiat er encargue anarie dauant. Charles gesserie tres ores mès tard, tanlèu auesse gessut era lua. Manarien un gojat ath sòn encontre per çò de mostrar-li eth camin dera bòrda e ath còp l'anèsse daurint es tampes.

Tad aquerò des quate deth maitin, Charles, ben estropat laguens der abric, se metec en camin entà Bertaux. Miei adormit encara pera recenta calor deth lhet, se deishaue breçar peth tròt deth pacific animau. Quan aguest s'arturaue dauant des camps enrodats de ponches qu'acostumen a trapar-se enes vòres des socs, Charles se desvelhaue espaurit, s'en brembaue immediatament dera cama trincada e sajaue d'escorcolhar ena memòria totes es fractures que n'auie bèra idia. Auie parat de plòir: començaue a hér dia, e sus es arrames sense huelhes des pomèrs, es audèths restauen immobils damb es plumes esperluades peth vent hered deth maitin. Eth camp monotòn s'alongaue enquia perder-se de vista, es huelhes des d'arbes des entorns des bòrdes hègen, a intervaus separadi, ues plapes d'un nere violacèu sus era grana superficia grisa que se perdie en orizon amassa damb era tristesa deth cèu. De quan en quan, Charles daurie es uelhs; dempús, se li cansaue er esperit, e eth retorn deth dromilhon li costaue ua sòrta d'assopiment que li hège confóner es sensacions nauères damb es rebrembes; eth madeish se vedie coma doble, ath còp, estudiant e maridat, estirat laguens deth lhet coma i ère hège ua estona e trauessant ua sala d'espitau coma abans. Era flaira cauda des cataplasmes se barrejaue en sòn cap damb era verda sentor dera arrosada; sentie ath còp era carrinclada des arròdes des lhets de hèr e vedie se com dormie era sua hemna… Quan

passèc per Vassonville vedec a un gojat seigut sus era èrba ath cant d'ua trencada.

- Ètz eth mètge?, preguntèc eth gojat.

Dempús dera responsa afirmatiua de Charles, agarrèc es esclòps damb es mans e se metec a córrer ath sòn dauant.

Eth mètge, hènt camin, comprenec, cossent damb eth discors deth guida, qu'eth senhor Rouault deuie èster un campanhard des mès rics. Que s'auie trincat era cama ager ath ser, quan tornaue de passar era cauhada des Reis en çò d'un vesin sòn. Era sua hemna hège dus ans qu'ère mòrta. Damb eth non i auie senon era *senhoreta*, que l'ajudaue a mantier er orde dera casa.

Es rodaus se heren mès prigonds. Qu'èren ja apròp de Bertaux. Eth gojat, esguitlant-se per un trauc dera barralha despareishec, e tornèc dempús en extrèm d'un pati pr'amor de daurir era barralha. Eth shivau s'eslisaue sus era èrba banhada. Charles s'ajocaue pr'amor de passar jos es arrames. Es gossets ganholauen tibant era cadia. Quan entrèc en Bertaux, eth shivau cuelhec pòur e hec repè bruscament.

Qu'ère ua bòrda de bona aparença. Pes pòrtes dubèrtes des estables se vedien es shivaus destinadi as trabalhs deth camp que minjauen tranquillament en ues gripies naues. Ath long des còssi der edifici s'estenie un ample hiemèr coronat per un bugàs tèbe, e entre es garies e es piòcs picotejauen cinc o sies piòcs, luxe des corraus dera region de Caux. Eth cledat qu'ère long; era granja nauta, damb ues parets lises coma era man. Jos eth cubèrt i auie dus *charrets* grani e quate cars, damb es corresponents soriacs, es colars e es garniments complèts, qu'eth sòn pelhaçon de lan s'aumplie deth povàs fin que queiguie des granèrs. Eth pati encara s'alongaue, plantat d'arbes simetricament separadi, e eth sorrolh alègre d'un ramat d'auques ressonaue près dera bassa d'aigua.

Ua hemna joena vestida damb un vestit de merinòs blau ornat damb tres volants, gessec en lumedan dera pòrta pr'amor de recéber ath senhor Bovary, e lo hec entrar ena codina, a on ahlamaue un gran huec. Ath sòn entorn borbotauen es dinars des persones dera casa distribuidi en topins de diuèrses mides. En interior dera humenèja se secauen ues pèces de ròba umides. Era pala, es estialhes e eth bèc dera pompa, toti de grani proporcions, ludien coma er acèr brunit, mentre qu'ath long des parets s'estenie ua abondiua bataria de codina qu'en era se miralhauen de forma desparièra eth huec deth larèr e es prumèrs arrais de solei que començauen a entrar pes veires.

Charles pugèc en prumèr estatge entà veir ath malaut. Lo trapèc en lhet, sudant jos es hlaçades deth lhet, e auie lançat luenh era sua casqueta

de coton. Qu'ère un òme gròs e petitonh, d'uns cinquanta ans, de pèth blanca, uelhs blaus, cauvet per dauant deth cap e amiaue plendengues. Auie ath sòn costat, sus ua caisha, ua garrafa d'aiguardent que d'era se n'anaue mestrant de quan en quan pr'amor de remeter-se es esperits; tanlèu vedec ath mètge, totun, era exaltacion amendric e en sòrta de renegar coma ac auie hèt de hège dotze ores, comencèc a gemegar fèblament.

Era fractura qu'ère simpla, sense cap tipe de complicacion. Que non ne podie desirar ua auta de mès facila. Alavetz, rebrembant es portadures des sòns ancians professors en cabeç des malauts, encoratgèc ath pacient damb tota sòrta de paraules avientes, amorasses quirurgiques que son coma er òli destinat a greishar es bisturís. Anèren a cercar un manat de lhaunes en embaish pr'amor de treir-ne ues lesquetes. Charles n'alistèc ua e la braquèc a bocins, qu'ahilèc damb un tròç de veire, mentre era mossa esbocinaue uns liròts pr'amor d'improvisar ues benes e era senhoreta Emna sajaue de confeccionar uns coishinets. Coma que se tardaue a trapar era caisha dera cosedura, sa pair se despacientèc; era non responec; en tot cóser, totun, se ponchaue es dits e se les hège a vier ara seguida ena boca pr'amor de chucar-les.

Charles se demorèc estonat dera blancor d'aqueres ungles. Èren ludentes, fines dera punta, mès netes qu'er evòri de Dieppe e bracades en forma d'ametla. Ça que la, es sues mans non èren beròies ne dilhèu pro palles, e auien es falanges massa primes; ath delà d'aquerò, èren massa longues e sense mofles inflexions enes linhes des contorns. Çò que reaument ère embelinaire èren es sòn uelhs: encara qu'èren bruns, semblauen neri per çò des pestanhes; e era sua guardada penetraue francament damb ua ardida candidesa.

Un còp acabada era garison, eth mètge siguec convidat, peth madeish senhor Rouault, a hèr un mòs abans de partir.

Charles baishèc ena planta baisha. Sus ua tauleta parada ath pè d'un lhet damb eth dorsièr recurbut d'indiana a on se vedien uns diboishi que representauen uns personatges turcs, i auie dus cobèrts damb dus veires d'argent. Dera limanda nauta de casse plaçat dauant dera hièstra venguie ua flaira de liri e de linçòs umidi. Peth solèr, enes angles, se vedien ues saques de horment dretes e arringlerades. Qu'ère er excedent deth granèr deth costat, qu'en eth se pujaue mejançant tres gradons de pèira. Pr'amor de decorar er estatge i auie un cap de Minerva hèt damb creion de carbon, penjat en un clau ath miei dera paret, qu'era sua pintura verda se descrostaue jos era accion deth salnitre. Ère calat laguens d'un marc daurat e ath pè se liegie en letres gotiques: "Tath mèn estimat pair".

Comencèren a parlar deth malaut; dempús, deth temps; deth rigor deth hered, des lops que pendent era net romauen pes camps. Ara senhoreta Rouault non li shautaue eth camp, mès que mès ara, que li calie acarar, era soleta, era atencion dera bòrda. Coma qu'era sala ère fresca, carringlaue es dents tot minjant, çò que desnishaue un shinhau es sòns pòts carnosi, qu'auie eth costum de mossegar-se enes moments de silenci.

Era sua gòrja emergie doçament deth cothèr blanc, virat e ajustat deth vestit. Amiaue era cabeladura partida entàs dus costats e ère tan lisa que semblaue un solet bocin; èren desseparadi per ua rega fina ath miei deth cap, que s'en.honsaue leugèrament segontes era corba deth crani. E, deishant veir a penes era punta dera aurelha, anauen a confoner-se ath darrèr en un monhon abundiu damb un movement ondulat entàs tempes, causa que tiraue era atencion deth mètge, donques qu'ère eth prumèr còp que vedie un pientat semblable. Es caròles èren rosades. Estacades as botons dera blòda damb un cordonet, amiaue ues lunetes, coma un òme.

Charles, dempús d'auer pujat a dider-se adiu deth vielh Rouault, venguec de nauèth ena sala prèst ja a entornar-se'n tà casa e la trapèc de pès damb eth front apuat enes veires dera hièstra, en tot campar eth uart, a on eth vent auie hèt quèir es canes des mongetères. En enténer ath mètge, se virèc:

- Cercatz bèra causa?, preguntèc.
- Eth soriac, responec.

E se metec a escorcolhar sus eth lhet, darrèr des pòrtes, dejós des cagires. Eth soriac auie queigut en solèr, entre es saques e era paret. Era senhoreta Emna lo vedec e s'inclinèc dessús des saques de horment. Charles, per galantaria, s'esdeguèc, e en estirar eth braç ena madeisha direccion, sentec qu'eth sòn pièch heregaue era esquia dera gojata inclinada ath sòn dejós. Era se redrecèc tota rogida e lo guardèc peth dessús dera espatla en tot aufrir-li era verga de buèu.

En sòrta de tornar entà Bertaux tres dies dempús, coma auie prometut, s'i presentèc a londeman; dempús, dus còps ara setmana, regularament, sense compdar es visites inesperades que hège de tant en tant coma sense encuedar-se'n.

Ath delà d'aquerò, tot se passèc ben: era garison se produsic segontes es règles, e quan, ath cap de quaranta sies dies, vederen qu'eth vielh Rouault caminaue ja solet pera casa, comencèren a considerar ath senhor Bovary coma un òme de grana capacitat. Eth vielh Rouault didie que non l'aurien guarit tan ben es mètges mès acreditadi d'Ivetot e enquia e tot de Rouen.

Per çò que hè a Charles, non s'arturèc a preguntar-se perqué li shautaue tant vier en Bertaux. E, se i auesse pensat, aurie atribuit solide era sua afogadura ara gravetat deth cas, o dilhèu ath benefici que demoraue treir-ne. Ère per aquerò, ça que la, qu'en miei des praubes ocupacions dera sua vida es visites ara bòrda constituien ua excepcion encantadora? Es dies qu'auie per costum d'anar-i, se lheuaue lèu, gessie ath galaup, fustigaue ar animau. Dempús baishaue per çò de secar-se es pès ena èrba, e abans d'entrar se botaue es gants neri. L'agradaue eth moment qu'arribaue en pati sentent se com se daurie era barralha damb era pression dera esquia, tant qu'eth poth cantaue sus era tàpia e es mossos acodien ara prèssa ath sòn encontre. L'agradauen era granja e es estables; auie simpatia peth vielh Rouault, que li balhaue copets ena man cridant-lo eth sòn salvador; l'agradauen es esclopets dera senhoreta Emma picant es rajòles netes dera codina; Es talons nauts la hègen veir un shinhau mès nauta, e, quan caminaue ath sòn dauant, es sòles de husta se quilhauen de prèssa e ressonauen damb un sorrolh sec contra eth cuer dera botina.

Era l'acompanhaue tostemps enquiath prumèr gradon dera escala. S'encara non l'auien hèt a vier eth shivau, se quedaue ath sòn costat. Se didien adiu; es paraules s'auien acabat; er aire liure l'enrodaue, en tot lheuar d'aciu e de delà era borra deth cogòt o rebatent-li sus era anca es cordons deth devantau, entortilhadi coma ues banderòles. Un viatge, en temps deth desgèu, es escòrces des arbes regolejauen peth pati e era nhèu des losats queiguie honuda en solèr. Emma ère en lumedan dera pòrta; anèc a cercar era ombrèla e la dauric. Truaessada peth solei era ombrèla de seda tornasolada illuminaue damb reflèxi mobils era pèth blanca deth sòn ròstre. Ath delà, era arrie ara amorassa tèba deth solei; e se sentien quèir d'ua en ua es gotes d'aigua sus era moèrra tibanta.

Es prumèri tempsi que Charles freqüentaue Bertaux, era senhora Bovary non deishaue d'informar-se der estat deth malaut, e enquia e tot auie alistat ua plana blanca en libre qu'era amiaue, entath senhor Rouault. Mès, quan se'n sabec de qué i auie ua gojata, sagèc d'informar-se: se'n sabec de qué era senhoreta Rouault, educada en convent, enes Ursulines, auie recebut, tau que s'acostume a díder, *ua bona educacion*, e que, per tant, coneishie era dança, sabie geografia e diboish, practicaue eth brodat artistic e tocaue eth piano. Que siguec massa!

"Vaquí se per qué està tan gaujós quan la va a veir, se didie, e se bote eth justet nau encara que se li banhe pera ploja! Ai, aguesta hemna, aguesta hemna…!"

E l'auec en òdi instintiuament. Ara prumeria se conformèc en tot hèr bères allusions. Charles non les comprenie. Dempús, hènt quauques reflexions per edart, qu'eth deishaue passar per pòur dera tronada. Fin

finau, apostrofant-lo bruscament sense qu'eth auesse vams de tornar-li era responsa. Per quin motiu seguie anant entà Bertaux, s'ei que ja eth senhor Rouault ère guarit e aquera gent encara non auie pagat? Plan que òc, aquiu i auie *ua persona*, quauqu'un que sabie parlar, ua brodadora, un esperit distinguit. Qu'ère aquerò çò que l'agradaue. Que li hègen gòi es senhoretes de ciutat! E i tornaue:

- Era hilha deth vielh Rouault, ua senhoreta de ciutat? Òc ma hè! Eth sòn pairin ère pastor, e auien un cosin qu'a estat a mand d'anar per tribunaus per çò d'un mau còp autrejat en ua discussion. Que non s'ac vau de hèr tantes minganèles ne d'anar es dimenges ena glèisa damb vestit de seda, coma ua comdessa! Ath delà d'aquerò, eth praube òme, se non auessen estat es colzats d'est an passat, s'aurie vist damb trabalhs entà pagar es endarreriments.

Charles deishèc de vier en Bertraux per cansament. Eloïsse, dempús de fòrça somicar, tant que l'aumplie de punets e damb era man botada sus eth sòn devocionari, li hec a jurar que non i tornarie mès. Era scèna s'acabèc damb un vertadèr transpòrt d'amor. Eth aubedic. Era afogadura deth sòn desir, totun, protestèc contra eth servilisme dera sua conducta, e, per ua sòrta d'ingenua ipocresia considerèc qu'eth hèt madeish dera proïbicion de veder-la l'autrejaue coma un dret a estimar-la. E, ath delà, era veuda qu'ère ua cordada de uassi; auie es dents longues; amiaue, en ostiu e en iuèrn, un mantelet qu'era sua punta li queiguie per dejós des espatles; era sua cintura regda s'engainaue laguens d'uns vestits en forma de cobèrta, massa cuerts, e que deishauen veir es cauilhars damb es laci des amples sabates entrecortzant-se sus es miches grises.

Era mair de Charles venguie a veder-les de quan en quan. Ath cap de pòcs dies, totun, era ireua semblaue voler-la enemigar damb eth sòn hilh. Alavetz, es dues, coma dus guinhauets esmolats s'apropauen tà ponchar-lo damb un ensem de reflexions e d'observacions. Que se "hège mau de minjar tant!" Que "per qué convidaue tostemp a béuer ath prumèr qu'arribaue?" Que "quin entestament a non voler portar vestits de franèla"…

Se passèc que, ath començament dera primauèra, un notari d'Ingouville, deteneire deth hons dera veuda Dubuc, s'embarquèc hènt-se a vier es sòs des sòns clients. Eloïsse, plan, ath delà d'ua part de vaishèth valorada en sies mil francs, encara possedie ua casa en carrèr de Sant Francesc; e, totun aquerò, de tota aquera galhejada fortuna, non n'auie entrat ena casa qu'un shinhau de mobiliari e un quants vestits. Que li calec botar en clar era causa. Era casa de Dieppe se trapaue rosigada d'ipotèques enquias fondaments; çò qu'era auie dipositat en çò deth notari non ac sabie senon Diu, e era part que li corresponie dera barca non anaue mès enlà de

mil escuts. Era brava senhora, donc, auie mentit! Amiat pera desesperacion, eth senhor Bovary pair, trincant ua cagira per tèrra, acusèc ara sua hemna d'auer costat eth malastre deth sòn hilh en tot junher-lo a ua ròsa coma aquera qu'es sòns garniments non pagauen eth tret. Anèren entà Tostes. Arribèren es explicacions. Se succediren es scènes. Eloïsse, plorant, lançant-se enes braci deth sòn marit, li demanèc que la defenesse des sòns pairs. Charles volec parlar en nòm d'era. Aguesti s'emmalicièren e se n'anèren.

Mès qu'amiaue ja un tret ena ala. Ueit dies dempús, tant qu'estenie era ròba en pati, li venguec coma ua tossiquèra sobta e comencèc a escopir sang. Londemant, en un moment que Charles ère virat d'esquia tengut a passar era cortina dera hièstra, didec: "Ai, mon Diu!", deishèc anar ua alendada e cuelhec ua malagana. Qu'ère mòrta! Aqueth finau inesperat costèc fòrça estranhesa.

Un còp deishada en cementèri, Charles entornec entà casa. Non i trapèc ad arrés; pugèc en prumèr estatge, ena cramba, e vedec eth sòn vestit penjat encara ath hons dera cramba; alavetz, emparant-se sus er escritòri, se demorèc enquiath vrèspe perdut en ua seguida de pensaments dolorosi. A tot darrèr, era que l'auie estimat.

III.-

Un maitin, eth vielh Rouault, damb era cama ja complètament guarida, venguec e pagar a Charles er impòrt des sues visites: setanta cinc francs en pèces de dus e un piòc. Se n'auie sabut deth malastre que l'afectaue e lo padeguèc sincèrament.

- Pro que me'n sai d'aquerò, didie en tot picar-li suaument ena espatla. Jo que i é passat tanben, per aguest malastre. Quan perdí ara mia prauba defuntada, me passejaua pes camps pr'amor d'estar-me solet; me deishaua quèir ath pè d'un arbe e ploraua, demanaua ajuda a Diu, li didia pegaries; Qu'auria volut èster coma es bohères que vedia penjades enes branques des arbes, damb eth vrente tot plen de vermes, mòrtes, a tot darrèr. E quan pensaua qu'en aqueth moment n'auie d'auti qu'auien era sua hemna ath costat e que la podien abraçar e punar, picaua fòrtament eth solèr damb eth baston; qu'èra coma capvirat, enquiath punt de non minjar. Non vos ac creiratz, mès era soleta idia de vier en cafè me hège hàstic. Plan donc, de man en man, a mida que s'an esguitlat es dies e un iuèrn a darrèr d'un ostiu, tot s'a anat passant de shinhau en shinhau. S'a passat. Se n'a anat. A baishat, voi díder. Pr'amor que bèra causa rèste ath hons… coma ua sòrta de pes laguens deth pièch. E donques que non i podem hèr arren, que vau mès non deishar-se abàter ne desirà era mòrt peth hèt de qué es auti ja siguen ena hòssa… Vos cau animar, senhor Bovary; tot se passe en aguest mon! Vietz a veder-mos; era mia hilha pense de quan en quan en vos, ja vo'n sabetz, e ditz que semble que la desbrembatz. Lèu seram ena primauèra; anaram a caçar conilhs en vedat, a veir se vos esvagam un shinhau.

Charles seguic eth conselh. Tornèc a vier en Bertaux. Retrobèc es causes tau qu'èren hège cinc mesi. Es perèrs ja èren floridi e eth brave òme de Rouault, ère de pès, anaue e venguie animant era bòrda.

En creir qu'auie era obligacion d'autrejat ath mètge totes es atencions que podie, per çò dera sua dolorosa situacion, li preguèc que non se treiguesse eth chapèu, li parlaue baishet coma se siguesse malaut, e enquia hec veir que s'emmaliciaue pr'amor de qué non l'auien premanit ua lecaria, marmelades o pères codudes, per exemple. Expliquèc quauques badinades. Charles deishèc anar un arridolet; eth rebrembe dera sua hemna, totun, lo tornèc a assopir de nauèth. Li heren a vier eth cafè, e ja non i tornèc a pensar.

A mida que s'anaue acostumant a víuer solet i pensaue mens. Era atrasenta nauetat dera independéncia li hec era solitud mès suportabla. Podie cambiar es ores de minjar, entrar e gésser sense auer de dar explicacions e estirar-se sus eth lhet coma li pladesse se se trapaue cansat.

Atau se tenguec a autrejar-se toti es plasers en tot acceptar es condolences qu'era gent li balhaue. Ath delà, era mòrt dera sua hemna non auie estat bric damnajosa entara sua profession. Pendent un mes era gent non se cansèc de repetir: "praube gojat, quin malastre!" Eth sòn nòm s'auie estenut, era clientèla aumentaue; e, dempús, anaue entà Bertaux com e quan volie. Qu'alimentaue ua esperança sense finalitat, sentie un benèster vague; en tot pientar-se es pursères dauant deth miralh, se trapaue era expression mès agradiua.

Un dia arribèc tàs tres ena bòrda; toti èren en camp; en entrar ena codina, non vedec, de moment, a Emma; es hiestrons èren barradi. Pes henerecles dera husta, eth solei alongaue sus es rajòles ues linhes primes que se trincauen en angle deth mòble e tremolauen peth solèr de naut. Sus era taula, es mosques recorrien es veires qu'auien servit e bronzinauen en tot estofar-se ena rèsta dera cidra que quedaue ath hons. Era lum que baishaue dera humenèja velotaue era sueja e enblauie eth cendre hered. Emma cosie seiguda entre era hièstra e eth larèr; s'auie trèt era mantilha e sus es sues espatles se vedien ues gotetes de sudor.

Segontes era tradicion pagesa, era gojata lo convidèc a préner bèra causa. Eth ac refusèc, era persutèc e a tot darrèr Charles acceptèc, arridolent, a préner un shinhau de licor damb era condicion de qué l'acompanhèsse. Emma, donc, venguec en armari tà cercar ua botelha de *curaçao*, cuelhet dus veires, n'aumplic un ar arràs, e deishèc quèir solet ues gotetes en aute, brindèren e se l'aprochèc enes pòts. Coma qu'ère lèu uet, lheuèc eth cap pr'amor d'avalar er escàs contengut; e damb eth cap entà darrèr, es pòts gessents e eth còth estirat, arrie de non trapar-i arren, mentre que damb era punta dera lengua, passant entre es fines dents, lecaue a copets eth hons deth veire.

Dempús tornèc a sèir-se e seguic damb era sua faena, que s'estaue a sorgir ua micha de coton blanc. Trabalhaue damb eth cap clin e sense díder arren. Charles tanben s'estaue mut. Er aire que passaue per dejós dera pòrta hège entrar un shinhau de povàs que s'escampilhaue per dessús des rajòles; eth la guardaue com se botjaue en tot sénter solet es batecs interiors deth sòn cap barrejadi damb es crits luenhants d'ua garia que hège eth ueu en corrau. De quan en quan, Emma se refrescaue es caròles en tot aplicar-se es paumets des mans, que, heredaue sus eth punh des capfoguèrs.

De començaments dera sason Emma se planhie de rodament de cap; preguntèc s'es banhs de mar l'anarien ben; se metec a parlar deth convent, Charles hec madeish parlant deth collègi, es frases venguien soletes. Pugèren ena sua cramba. Era li mostrèc es sòns vielhs quadèrns de musica, es librets que l'auien dat coma prèmi e es corones de huelhes d'ausina abandonades en un cornèr der armari. Li parlèc encara dera sua mair, deth

cementèri, e enquia li mostrèc er endret deth jardin a on eth prumèr diuendres de cada mes anaue a cuélher es flors pr'amor de botar-les ath pè dera sua hòssa. Mès eth jardinèr qu'auien non se'n sabie bric; èren tan mau servidi! Ada era l'aurie agradat víuer ena ciutat encara que non siguesse qu'en iuèrn, encara qu'era longada des dies boni hesse eth camp mès anujós, dilhèu, pendent er ostiu; e, segontes çò que didie, era sua votz venguie a èster clara, agudenta, o ben se caperaue d'ua langor sobta, arrossegant ues modulacions qu'acabauen lèu en mormolhs quan parlaue entada era soleta. Tanlèu se vedie gaujosa daurint uns uelhs ingenús, coma dempús s'estaue damb es paupetes miei barrades; era guardada estofada d'anuèg e eth pensament errant.

Tath vrèspe, en tornar-se'n, Charles alistèc ua a ua es frases qu'era auie prononciat sajant de rebrembar-les e trèir-ne eth sentit pr'amor de saber-se'n dera part dera existéncia qu'era auie viscut quan eth encara non la coneishie. Jamès, ça que la, artenhèc a veder-la en sòn pensament autraments coma l'auie vist eth prumèr viatge, o tau coma venguie de deishar-la hège un moment. Dempús pensèc se qué serie d'era se s'arribèsse a maridar! E damb qui? Eth vielh Rouault, plan, ère plan ric e era… tant embelinaira! Eth ròstre d'Emma, totun, se li tornaue a calar dauant des uelhs e bèra causa de monotòn brunziment d'ua gaudrofa li gasulhaue enes aurelhes: "E se te maridaues! Se te maridaues!" Pendent era net non podec clucar un uelh; se sentie era gòrja sarrada e auie set; se lheuèc a béuer e dauric era hièstra, eth cèu ère caperat d'esteles e bohaue un vent caud; ena luenhor idolauen uns gossets.Virèc eth cap entath costat de Bertaux.

En tot pensar, a tot darrèr, que non i anaue a pèrder arren, Charles se prepausèc formular era demana quan n'auesse era escadença; Cada còp que se li presentaue, totun, era pòur de non trapar es paraules avientes li sageraue es pòts.

Eth vielh Rouault non aurie estat descontent de qué se li hessen a vier era hilha, que non li servie de grana causa ena bòrda. La desencusaue interiorament per èster massa fina entàs trabalhs deth camp, mestièr maudit deth cèu, donques qu'arrés se'n hège milionari. Luenh d'enriquir-se, eth brave òme i perdie sòs an darrèr an: pr'amor que, s'auie beneficis en mercat, a on podie desplegar totes es astúcies deth mestièr, en cambi, es trabalhs agricòles pròpriament dits, damb eth govèrn interior dera bòrda, non l'anauen guaire ben. Se treiguie a contracòr es mans des pòches e non compdaue es despenes de tot aquerò restacat damb eth sòn bon víuer, donques que volie minjar ben, mantier-se ben caud e repausar en un bon lhet. Li shautaue era cidra ben espessa, es cueishes de moton trendes e es

cigalons ben remenadi. Minjaue solet ena codina, ath cant deth huec, en ua tauleta ben aprovedida que li portauen coma en teatre.

En encuedar-se'n, donc, de qué Charles se rogie quan auie apròp ara sua hilha, çò que volie díder que non se tardarie a demanar-l'ac coma hemna, se metec a pensar per auança en abastament dera qüestion. Qu'ei clar que lo trapaue un shinhau pòca causa e que non ère pro ben eth gendre qu'aurie desirat; ça que la, didien qu'ère un òme de bon capteniment, estauviador, fòrça instruït, e solide non cercarie guaires rasons entath dòt. E, coma qu'eth vielh Rouault se vedie obligat a vener-se vint-e-dus jornaus de tèrra, pr'amor que li deuie fòrça sòs ath paredèr e ath bastèr sense compdar que li calie cambiar er èish deth truèlh:

"Se me la demane, se didec, l'ac autregi".

Tà Sant Miquèu, Charles auie vengut a passar tres dies en Bertraux. Eth darrèr se passèc coma es auti, arreculant era decision de quart en quart. Arribat eth moment d'anar-se'n, eth vielh Rouault l'acompanhèc; caminauen per ua corriòla en.honsada; anauen a separar-se; eth moment qu'ère avient. Charles demorèc encara enquia arribar ena barralha; quan ja l'auien passat, ara fin:

- Senhor Rouault, gasulhèc, que vos voleria díder ua causa.

Se posèren. Charles non artenhie a seguir.

- Au, parlatz sense trebucs!, didec eth vielh Rouault arrint amablament. Qu'ei que dilhèu non me'n sai de tot?

- Senhor Rouault… senhor Rouault, gasulhèc Charles.

- Jo non demani ua auta causa, contunhèc eth campanhard. E encara que, coma me cau supausar, era gojata compartisque era mia madeisha idia, ça que la, me calerà demanar-li era sua pensada. Gessetz, donc; jo m'en torni tà casa. E escotatz-me ben: se ditz que òc, que non vos cau vier, per çò dera gent, e, de un aute costat pr'amor que se'n harie massa. Pr'amor de qué non vos rosiguetz es punhs, totun, daurirè es hiestrons de land en land en tot deishar-les aganchats ena paret; d'aguesta manèra, emparant-vos ena barralha, ac poiratz veir peth darrèr.

E s'aluenhèc.

Charles estaquèc eth shivau en un arbe. Correc enquiara corriòla; aquiu se dispausèc a demorar. Passèc mieja ora; dempús compdèc dètz-e-nau menutes damb eth relòtge ena man. De ressabuda s'entenec un bronit, coma un còp ena paret; era hièstra qu'ère alandada; encara se vedie tremolar era campaneta.

Londeman peth maitin tàs nau, Charles ja ère ena bòrda. En veder-lo entrar, Emma, se rogic tota e esforçant-se a hèr un arridolet pr'amor de qué

non siguesse massa evident eth trebolament. Eth vielh Rouault abracèc ath sòn futur gendre. Deishèren entà mès tard era convèrsa sus er apraiament des interèssi; ath delà, qu'aurien pro temps per dauant, donques qu'es nòces, decentament, non se podien celebrar enquia dempús d'acabat eth dòu de Charles, ei a díder, tara primauèra der an a vier.

Damb aguesta demora, s'anèc passant er iuèrn. Era senhoreta Rouault se tiec ath sòn noviatge. N'encomanèren ua part en Rouen; era auta, se la confeccionèc era madeisha; camises de net e d'autes menudalhes, segontes uns diboishi de mòdes que li deishèren. Pendent es visites que Charles hège ena bòrda, parlauen des preparatius des nòces e se preocupauen deth locau a on s'aurie de mestrar er taulejada; pensauen ena quantitat de plats qu'aurien de besonh e en quini serien es entrades.

Emma aurie volgut qu'eth maridatge se celebrèsse tara mieja net, ara lum de halhes; sa pair, totun, non ère d'acòrd damb aguest desir. Arribèc eth dia des nòces. I assistiren quaranta tres persones; s'estèren ena taula pendent setze ores; londeman i tornèren e encara s'i trapèren de quan en quan es dies a vier.

IV.-

Es convidadi arribèren lèu, tient tota sòrta de mieis de transpòrt: cars d'un solet shivau, cars de bancs damb dus arròdes, vielhes calèssies destapades, veitures pesugues damb ridèus de cuèr. Es joeni des pòbles vesins acodien damb petits cars amiats ath tròt, agarradi en interior, damb es mans cuelhudes en barrons per çò de non trabucar, de pès e fòrtaments bassacadi. N'arribèren enquia e tot de dues ores luenh, de Gordeville, de Normanville e de Cany. Qu'auien convidat a toti es parents de'un e un aute costat; heren es patzes damb es amics que s'auien pelejat, escriueren as coneishuts qu'auien deishat de uelh hège temps.

De quan en quan, s'entenien uns esclafits de soriac ath darrèr dera barralha; non se tardaue a daurir era barralha pr'amor de deishar passar ua carriòla. Galaupaue enquiath prumèr gradon dera escala e, arturant-se dempus còp sec, anaue uedant es ocupants, que gessien pertot, en tot heregar-se es jolhs e estirar-se es braci. Es senhoretes, encapades, amiauen uns vestits coma ena ciutat, cadies de relòtges d'aur, capetes damb es puntes crotzades ena cintura, o uns chals petiti e de color aganchadi ena esquia damb ua agulha e que les desnishauen eth còth peth darrèr. Es mainatges, vestidi ara imatge e semblança des sòns pairs, se sentien sarradi laguens d'aquera ròba naua (fòrça d'eri auien estreat eth prumèr parelh de sabates de tota era sua vida), e ath costat, ajustades laguens deth vestit blanc dera prumèra comunion, alongat entad aquera circonstància, se vedie quauqua gojateta de catorze o setze ans, probablament cosia o fraia grana de quinsevolh d'aqueri vailets, silenciosa, rogida, estonada, damb es peus greishosi de pomada de ròsa e cuelhent mil precaucions per çò de non enlordir-se es gants. Coma que non i auie pro mossos entà desatelar toti es coches que s'anauen presentant, es òmes se rebussauen e ac hègen eri madeishi. Segontes era diferéncia dera sua posicion sociau, es uns amiauen frac, es auti levita, vèsta o giqueta; qu'èren uns fracs de bona qualitat, enrodadi dera consideracion de tota era familha e que sonque gessien der armari enes granes solemnitats; levites de hauda ampla, que flotauen ath vent, damb eth cothèr cilindric e es pòches espacioses coma sacs; vèstes de teishut espés ordinariament acompanhades d'ua gòrra damb era visèra ornada de laton; pèces de vestir fòrça cuertes, damb dus botons ena esquia près er un der aute, coma un parelh de uelhs; e es haudes d'eri semblauen auer estat escapçades pera destau d'un carretèr. Quauqui uns, fin finau, (aguesti, totun, solide que deuien minjar enes extrèms mes aluenhadi dera taula), amiauen ues blòdes de hèsta, ei a díder, damb eth cothèr virat sus es espatles, era esquia tota arropida de plecs e era cintura estacada de baish damb un cinturon cosut.

Es camises se bombauen ath dejós des pièchs, regdes coma coirasses. Toti anauen nauèth afaitadi e damb es peus bracadi, isolant es aurelhes des caps; enquia e tot quauqui uns d'eri, en auer-se lheuat abans de punta de dia e damb pòca lum entà afaitar-se, s'auien engarrapar dejós de nas o ath long des caròles, en tot costar-se ues pelades amples coma un escut de tres francs, que, alugades damb er aire deth maitin, empeirauen un shinhau damb ues plapes rosades aqueri ròstres blanqui e ludenti.

Er Ajuntament se trapaue a mieja ora dera bòrda; i anèren e tornèren a pè, dempús d'auer-se efectuat era ceremònia ena glèisa. Era acompanhada, compactada coma ua faisha acolorida qu'ondejaue a trauèrs deth camp e ath long der estret camin serpentejant entre es horments trendi, non se tardèc a estirar-se e a separar-se en grops desparièrs, que s'anauen desseparant tant que parlauen. Dauant, i anaue eth musician deth pòble damb eth violin ornat de cintes; darrèr venguien es nòvis, es parents e es amics miei barrejadi; dempús seguie era mainadèra esvagant-se, arrincant es tavelhes des camères de uerdi o jogant entre eri, luenh dera guardada des grani. Eth vestit d'Emma, massa long, s'arrossegaue peth camin; de quan en quan se posaue pr'amor d'estirar-lo-se, e alavetz, delicadament, damb es dits engantats, treiguie es èrbes aganchades e es puntes de cardet, tant que Charles, damb es mans desemparades, demoraue qu'auesse acabat. Eth vielh Rouault, damb un capèth de seda nau sus eth cap e es manges deth vestit nere engolint-li es mans enquias ungles, daue eth braç ara senhora Bovary mair. Per çò que hè ath senhor Bovary pair, qu'ath hons menspredaue a tota aquera gent e que sonque auie acceptat d'anar-i damb ua levita d'un solet reng de botons, de modèu militar, li hège galantaries de tauèrna a ua campanharda joena e ròia. Era gojata saludaue, se rogie tota, non sabie se qué respóner. Era auta gent dera acompanhada parlaue des sues causes, se hège gatalhèues ena esquia pr'amor d'excitar-se er arrir. E per dessús de tota era confusion de votzes se podie enténer eth *nhigo-nhigo* deth musician, que non paraue de gratar ath miei des camps. Quan se n'encuedaue de qué era acompanhada s'anaue arreculant, se posaue per çò de cuélher alendada, netejaue er arquet pr'amor de qué es còrdes sonèssen milhor e dempús se botaue a caminar de nauèth quilhant e abaishant eth mange deth violin pr'amor de mercar-se, eth madeish, eth compàs. Eth bronit der esturment hège húger as audèths.

Era taula ère parada en cubèrt des cars. I auie quate lombs sancèrs, sies aguisats de poth, vedera ara caçòla, tres cueishes de moton rostides, e ath miei un polit leitenc rostit enrodat de quate bocins ara grasilha. As costats se vedien es botelhes d'aiguardent. Era cidra doça embotelhada hège florir era esgluma espessa ar entorn des taps, e, per auança, toti es veires auien estat aumplits de vin, ar arràs. Ues plates de crèma auriòla,

tremolosa ath mès petit movement dera taula, mostrauen, diboishant sus era lisa superfícia damb arabesqui de letres florides, es iniciaus des nòvis. Es còques e es torroms, les auien encomanat a un pastissèr d'Yvetot. Coma que venguie d'installar-se en parçan, s'auie volut hèr veir, e en arribar era ora des dessèrts se hec a vier, eth madeish, un pastís montat damb pèces qu'arrinquèc crits d'aprobacion. Ena basa i auie un carton blau que figuraue un temple damb es pòrtics, colomnes e estatuetes d'estuc ar entorn, laguens d'ues cavitats enrodades d'esteles de papèr daurat; en dusau estatge se quilhaue ua gran tor de pastís de Savoia enrodada de menudes fortificacions d'angelica, amètles, panses e galhons d'iranja; Finaument, era plataforma superiora, que representaue un prat verd damb ues arròques e uns lacs de confitura regadi per uns vaishèths de clòsques d'aueràs, se vedie un Cupido balançant-se en un trapèci de chicolate, qu'es sòns paus acabauen en dus botons de ròsa naturau, ath dessús de tot.

Mingèren enquiara vrespada: Quan se cansauen de sèir, se n'anauen a passejar pes patis o a jogar ua partida de taps ena granja; dempús, se calauen un aute còp ena taula. Tath finau, quauqui uns s'esclipsèren e enquia e tot ronquèren. Ara ora deth cafè, ça que la, toti se remeteren; alavetz comencèren es cançons, gesseren es adreties de cadun: es uns cargauen pesi grani, es auti sajauen de quilhar es cars damb era espatla, didien tota sòrta de galejades, abraçauen as senhores. Tath vrèspe, ara ora de tornar-se'n es shivaus, assadorats de civada, damb pro trabalh i cabien entre es braci des cars; fotien reguitnades, s'encabrauen, trincauen es garniments, tot aquerò entre renecs e arridalhades des respectius proprietaris. E, pendent tota era net, es carretères deth parçan s'aumpliren de bronit des cars que trauessauen ath galaup es canalets deth camin sautant per dessús des calhaus, penjant-se pes declivitats, e damb es hemnes abocades ena tampa tient es retnes ben fòrt.

Aqueri que s'estèren en Bertaux, passèren era net beuent ena codina. Era mainadera s'auie adormit per dejós des bancs.

Era nòvia l'auie suplicat a sa pair que li siguessen estauviades es galantaries de costum. Totun aquerò, un des sòns cosins (qu'enquia e tot s'auie hèt a vier un parelh de palaigues coma present de nòces), començaue a deishar anar aigua dera boca peth horat deth pan quan eth vielh Rouault arribèc just a temps d'empedir-l'ac. L'expliquèc qu'era posicion deth sòn gendre non permetie taus inconvenences. Maugrat tot, eth cosin se resignèc plan dificilament a taus rasons. Ath sòn laguens acusèc ath vielh Rouault d'orgulhós e anèc a amassar-se damb quate o cinc des convidadi, que, en auer-se trapat ena taula damb es bocins mens desirables, les semblaue que no auien estat pro ben tractats e criticauen ath patron dera casa en tot desirar-li era roïna damb paraules encubèrtes.

Era senhora Bovary mair non auie badat boca pendent tot eth dia. Non l'auien consultat ne sus er arranjament dera ireua ne sus er orde dera hèsta; atau, donc, se retirèc d'ora. Eth sòn marit, en sòrta d'acompanhar-la, manèc a cercar uns cigars en Sant Victor e humèc enquiara maitiada en tot béuer *auriòs ath kirsch*, barreja desconeishuda des assistents e que siguec entada eth coma ua naua hònt de consideracion.

Charles non ère de temperament faceciós e pendent era hèsta se comportèc sense cap ludiment. Responie mediocrament as galejades, as malícies e frases de doble sentit, as compliments e as allusions que cadun credec que l'auie de díder des d'eth començament dera taulejada.

Ça que la, a londeman, semblaue tot un aute òme. Qu'auríetz dit qu'era vèrge dera hèsta ère eth, tant qu'era nòvia non deishaue veir cap senhau des sues emocions. Es mès maliciosi non sabien se qué respóner e quan les passaue peth costat l'examinauen damb ua tension d'esperit desmesurada. Charles, totun, non dissimulaue bric. La cridaue "era mia hemna", la tutejaue, preguntaue a toti per era, la cercaue pertot, e soent se la hège a vier enes extrèms des patis, e lo vedien a trauèrs des arbes com li passaue eth braç pera cintura en tot caminar damb eth cap inclinat entath sòn ròstre, arropint-li es brodats deth corsatge.

Dus dies dempús des nòces, es nòvis se n'anèren. Charles non podie estar-se pendent mès temps absent per çò des malauts. Eth vielh Rouault les hec pujar ena sua carriòla e les acompanhèc enquia Vassonville. Aquiu abracèc per darrèr viatge ara sua hilha, baishèc e comencèc eth camin de tornada. Quan auie hèt un centenat de passi, s'arturèc, e, vedent se com era carriòla s'aluenhaue en.honsant es arròdes en povàs, deishèc anar ua grana alendada. Dempús se'n brembèc des sues nòces, deth temps passat, eth prumèr embaràs dera sua hemna; eth tanben n'ère de content eth dia que se la hec a vier dera casa des sòns pairs entara sua casa; anauen a shivau d'un animau, ath tròt, ath miei dera nhèu donques qu'ère tàs entorns de Nadau e es camps èren totafèt blanqui; era se l'agarraue ath braç; en aute amiaue un tistèr penjat; eth vent hège volar es brodats que li caperauen eth pientat, segontes era mòda de Caux, e es bohades de vent picauen a viatges contra es sòns pòts; e quan viraue eth cap la vedie ath darrèr sòn, damb eth ròstre vermelhet e er arridolet silenciós jos era placa d'aur deth sòn casquet. De quan en quan, era, per çò d'escauhar-se es dits, les i calaue ath laguens deth pièch. Be n'ère de luenh tot aquerò! Ara eth sòn hilh aurie trenta ans! Alavetz se virèc entà guardar tath sòn darrèr; era carriòla auie despareishut. Se sentec trist coma ua casa desmoblada. Laguens deth sòn cervèth enfosquit pes bugassi dera parva, es rebrembes trendes se barrejauen damb es pensaments ombrius. De pic li vengueren talents de hèr un torn pera

glèisa. Cranhent, totun, qu'aguesta visita encara l'entristisse mès, se n'anèc dirèctament entara sua casa.

Eth senhor e era senhora Charles Bovary arribèren en Tostes tath torn des sies. Es vesins gesseren enes hièstres pr'amor de veir ara naua hemna deth sòn mètge.

Era vielha sirventa se presentèc complimentant-la e desencusant-se de qué eth sopar non siguesse encara prèst; mentretant se botèc ara disposicion dera senhora per se volesse recórrer es dependéncies dera casa.

V.-

Era façada de rajòles se cenhie exactament ara rega deth carrèr, o, mès ben dit, dera carretèra. Darrèr dera pòrta penjaue un abric damb eth cothèr cuert, ua cinta e ua gòrra ce cuèr nera; e, acornerades peth solèr, un parelh de botines totes caperades encara de hanga seca. Ara dreta i auie era sala, ei a díder, era pèça que servie de minjador e a on se hège vida. Ath dessús dera tela pòc tibanta que caperaue era paret tremolaue un papèr auriò canari damb ua garlanda de flors palles ena banda superiora; es ridèus, de coton brodadi damb un ribet vermelh, s'entrecrotzauen enes hièstres; e ath dessús deth marc estret deth larèr ludie un relòtge acabat damb eth bust d'Ipocrates, ath miei de dus candelèrs ovaus d'argent. En aute costat deth correder i auie eth gabinet de Charles, ua pèça reducida, d'ues sies passes d'amplada, damb ua taula, tres cagires e un fautulh de burèu. Es volums deth *Diccionari de sciéncies medicales* ornauen, toti solets, es sies estatgères d'ua libraria de husta de pin; es volums èren sense talhar, encara qu'amièssen es senhaus des vendes successiues qu'auien passat. Era flaira des sauses penetraue a trauèrs dera paret pendent eth cors deth temps des consultes dera madeisha manèra que dera codina estant s'entenie tossir as malauts de laguens deth gabinet e dera pèça que daue tath pati a on i auie er estable; qu'ère ua cramba esbodelada, damb un horn, que servie de cerèr, de magasèm, a on apilerauen era lenha, plia de herralha, de botes uedes, d'utisi de pagès inservibles e de tota ua auta quantitat d'anticalhes polsoses que d'eres ère impossible endonviar er usatge.

Eth uart, mès long qu'ample, s'enquadraue entre dues tàpies caperades d'aubricotèrs en forma de dorsièr e ua barralha d'arbilhons que lo desseparaue des camps. Ath miei i auie un relòtge de solei en ua plataforma de lòsa sus un pedestau d'òbra; quate platabandes ornades de rosèrs sauvatges enrodauen simetricament eth quadre mès util de vegetacions serioses. Sarrat ara ombra d'uns quants pins, se quilhaue un capelhan de ges que liegie eth breviari.

Emma pugèc enes abitacions. Era prumèra non ère moblada; era dusau, totun, qu'ère era cramba conjugau, auie un lhet d'acajò laguens d'un dormitòri tapissat damb un teishut vermelh. Dauant dera calaishèra ludie, coma objecte de decoracion, ua caisha incrustada de cauquilhatges; e botat sus er escritòri, apròp dera hièstra, i auie laguens d'ua botelha un nhòc de flors d'irangèr estacat damb ua cinta de satin blanc. Qu'ère un nhòc de nòvia; eth nhòc dera auta! Emma lo guardèc. Charles se n'encuedèc e lo cuelhec pr'amor de hèr-lo-se a vier en humarau. Mentretant, seiguda en un fautulh (se hège a vier es sues causes e les apraiaue ar entorn), Emma pensaue en sòn nhòc de nòces embalat laguens

d'ua caisha, e se demanaue se qué passarie damb aguest nhòc en cas qu'era se morisse.

Es prumèrs dies s'estèc ocupada pensant enes cambiaments que li calerie hèr pr'amor d'ordenar ben era casa. Retirèc es balons des candelèrs, hec tapissar de nauèth es abitacions, tornar a pientar era escala e botar bancs en uart, ar entorn deth relòtge de solei. Pensaue se com s'ac harie entà arténher un estanh damb un gisclet d'aigua e uns quants peishets ath laguens. Eth sòn marit, plan, en tot saber qu'ada era li shautaue passejar-se en coche, trapèc un *boc* d'ocasión, tanlèu li cambièren es lantèrnes e l'ahigeren proteccions de cuèr repuntat, se retiraue a un *tilburi.*

Se sentie, donc, satisfèt e sense inquietuds. Minjar er un dauant der aute, passejar pera carretèra pendent ua estona tara vrespada, captar un gèst dera sua man, veir eth sòn capèth de palha penjat ena espanholeta d'ua hièstra e fòrça d'auti detalhs que d'eri Charles encara non auie sospechat er encantament, formauen, ara, era intimitat deth sòn benéster. Tath maitin, tant que descansauen en lhet, er un près der aute, guardaue se com era lum deth solei li passaue entre eth pelhaçon des caròles rosades miei caperades per laci deth gòrro de dormir. Es sòns uelhs, visti de tant apròp, li semblauen engranits, mès que mès quan daurie e barraue lèu lèu es paupetes en moment de desvelhar-se; neri ara ombra e d'un blau escur ena lum, qu'auien coma ues capes de colors successius, espesses ath hons e mès clares a mida qu'anauen apropant-se ena superfícia der esmalt. Es uelhs d'eth se perdien en aqueres prigondors en tot veder-se-i tot petit, damb eth mocador de seda enrodat en cap e eth cothèr miei dubèrt dera camisa. Charles se lheuaue. Emma se botaue ena hièstra pr'amor de veder-lo gésser; se posaue emparada entre dus tèsti de geranis, damb era blòda descordada ondejant-li peth còs. En carrèr, Charles s'ajustaue es esperons en banc de pèira dera pòrta; Emma seguie parlant-li de naut estant, en tot arrincar un huelha de flor damb es dents o un esquinç de verdura que dempús lançaue damb era boca madeish ena sua direccion. Era huelha de flor devaraue hènt viroletes, se tenguie, hège mieis cercles en aire coma un audèth, e fin finau, abans de quèir en solèr, anaue a posar-se ena crinèra embolhada dera ègua, animau vielh, qu'ère immobil dauant dera pòrta. Un còp montat a shivau, Charles li manaue un punet; era l'ac entornaue damb un senhau, se retiraue e barraue era hièstra. Alavetz se n'anaue carretèra enlà, a trauèrs des caminòus en.honsadi jos ua vòuta d'arbes, calant-se pes corsères damb es horments enquias jolhs, damb eth solei ena esquia e er airet deth maitin en nas, eth còr assadorat pera jòia dera net, er esperit doç e era carn contenta, tot romiant era felicitat coma aqueth que romie dempús d'un bon dinar.

Quines alegries l'auie procurat enquia alavetz era sua existéncia? En collègi, es dies s'esguitlèren en èster barrat de contunh darrèr des parets, solet, ath miei d'uns companhs mès rics e mès fòrts qu'eth, que se'n burlauen deth sòn accent, des sòns vestits, e es mairs d'aguesti les anauen a veir en locutòri damb es manges plies de doci. Mès tard, quan estudiaue medecina, non dispausèc jamès d'un sò entà poder pagar era contradança a quinsevolh obrèra susceptibla d'auer pogut vier a èster era sua amiga. Dempús, auie viscut catorze o quinze mesi ath costat dera veuda, en tot trapar cada net en sòn lhet es sòns pès hereds coma eth gèu. Ara, totun, auie, entà tota era sua vida a ua hemna qu'estimaue. Entada eth, er univèrs non s'estenie mès enlà dera corba sedosa dera sua hauda. Se repotegaue de non estimar-la pro; li venguien talents de tornar-la a veir; hège repè ara prèssa, pujaue es escales damb eth còr bategant. Emma, generaument, s'estaue ena cramba. Charles arribaue sense hèr bronit, li punaue eth cogòt, era sorrisclaue.

Que non podie estar-se de lipotejar-li de contunh era pientòla, es anèths, eth chal; a viatges li hège ues punades amples enes caròles, o ben un ensems de punets docets ath long deth braç nud, des dera punta des dits enquiara espatla; era se defenie miei arrint miei anujada, coma quan un vò hèr desistir pacientament a un infant que vos saute en còth.

Abans de maridar-se, Emma se pensaue qu'ère encamardada, mès era felicitat, ça que la, qu'auie de hèr nèisher aqueth amor non s'auie manifestat; qu'ère de creir, donc, qu'auie cometut un error. E cercaue era manèra de saber quin sentit exacte auien ena vida es expressions, *felicitat, passion, embriaguesa*, que tan beròies l'auien semblat enes libres.

VI.-

Era auie liejut *Paul e Virginie* e aguesta lectura l'auie hèt a soniar era caseta de bambó deth nere Domingo, eth gosset Fidèle, e mès que mès era doça amistat de bèth germanet que va a cercar ues frutes vermelhes en uns arbes nauts coma campanaus per çò de hèr-les-vos tastar, o que camine descauç peth sable en tot hèr-vos a vier alègrament un nin d'audèths.

Quan auec tretze ans, sa pair l'acompanhèc ena ciutat pr'amor de botar-la en convent. Heren jadilha en un ostau deth barri de Saint-Gervais, a on les mestrèren eth sopar en ues siètes pintades que representauen era istòria dera senhoreta dera Vallière. Es explicacions escrites ath pè, talhades d'aciu e de delà pes heregades des guinhauets, glorificauen, totes eres, era religion, es delicadeses deth còr e eth fast dera Cort.

Enes prumèri tempsi, luenh d'engüejar-se en convent, se compladie ena companhia des monges, que, damb er in d'esvagar-la, l'amiauen ena capèra, qu'en era s'i entraue per un long correder que la metie en comunicación damb eth refectòri. Pendent es ores d'esvagament jogaue pòc, comprenie ben eth catecisme e ère tostemp era qui responie es preguntes dificiles que hège eth senhor vicari. En tot víuer, donc, sense calar jamès es pès dehòra, embarrada ena tèba atmosfèra des classes, ath miei d'aqueres hemnes de pèth esblancossida, sarrades damb uns grans rosaris damb ua crotz de coeire en extrèm, s'anèc calant de mand en mand ena mistica langor qu'exalen es flaires der autar, era frescor des aiguasénhers e eth resplendor des candèles. En sòrta de seguir era missa atentiuament, guardaue es diboishi pietosi pintadi de blau celest deth sòn devocionari; auie pietat dera oelha malauta, deth sagrat còr sagnant e trauessat de flèches, o deth praube Jesús queiguent jos eth pes dera crotz. Sagèc, coma mortificacion, estar-se tot un dia sense minjar. Hège torns en sòn cervèth pr'amor de trapar bèth vòt e tier-se ath sòn compliment.

Quan anaue a cohessar-se, s'endonviaue pecadets pr'amor d'estar-se mès temps ajulhada ara ombra, damb es mans plegades e era cara apròp dera reisheta seguint d'aurelha eth mormolh deth confessor. Es tèrmes comparatius de nòvia, d'espós, d'aimant celestiau e de nòces etèrnes tan freqüents enes sermons, desvelhauen doçors inesperades ath hons dera sua amna.

Tath vrèspe, abans dera oracion, i auie ua lectura religiosa ena classa grana, a on premanien es leçons. Se tractaue de bèth resumit dera Istòria Sagrada o des *Conferéncies* deth prèire Frayssinous; aquerò es dies de cada dia. Eth dimenge, coma esvagament, era lectura s'estaue sus uns passatges deth *Genie du Christianisme*. Qu'auríem de veir se com escotaue ath començament era sonora lamentacion des malenconies romantiques

repetint-se en toti es ressons dera tèrra e dera eternitat! S'era sua mainadesa s'auesse passat ena reirebotiga d'un barri de comerçants, alavetz dilhèu s'aurie inclinat entàs invasions liriques dera natura, que normaument, sonque mos arriben pera traduccion des escrivans. Era, totun, coneishie massa eth camp; sabie eth belèc deth bestiar, com rebastauen era lèit, era forma e eth movement des cars. Acostumada as aspèctes quiets, se sentie tirada, contrariament, per motius accidentaus. Li calie trèir des causes ua sòrta de profit personau, e refusaue coma inutil tot aquerò que non contribusie ara consompcion immediata deth sòn còr. Qu'ère d'un temperament mèsalèu sentimentau qu'artistic, e cercaue emocions e no paisatges.

En convent i auie ua vielha celibatària que venguie ua setmana ath mes tà cóser e alisar era ròba. Protegida per arquevescat pr'amor que pertanhie a ua familha de gentilòmes arroïnada pera Revolucion, minjaue en refectòri ena taula des monges, e dempús hège ua estona de convèrsa damb eres abans de pujar tà repréner eth trabalh. Es pensionistes soent s'escapauen des classes pr'amor de vier a tier-li ua visita. Sabie quauques cançons galantes de memòria, totes eres deth sègle passat, que cantaue a mieja votz tant que hège anar e vier era agulha. Condaue istòries, transmetie notícies, complie encargues dehòra deth convent, e, as alumnes mès granes les deishaue quauqua novèla d'amagat. Tostemp n'amiaue quauqu'ua enes pòches deth devantau, e era madeisha se n'avalaue longui capitols pendent es intervaus que li deishaue era faena. Qu'ère un mon alugat d'amors e d'aimants, d'enamorades, de daunes perseguides que s'estavanien enes pabalhons solitaris, de menaires de coches assassinats enes ostaus deth trajècte, de shivaus esvrentats en cada plana, de bòsqui espessi, de trebucs sentimentaus, de juraments, de sanglòts, de lèrmes e de punets, de vaishèths navigant ara claror dera lua, de rossinhòls piulant enes arberalhes, de *senhors* valents coma leons e doçi coma anhèths, uns senhors vertuosi, tostemp ben vestits e que plorauen coma magdalenes. Tàs quinze ans, donc, Emma se passèc sies mesi empastissant-se es mans damb aguest povàs des vielhes sales de lectura. Mès tard, damb Walter Scott, s'apassionèc pes motius istorics; qu'auie era imaginacion plia de còfres, de còssi de garda e de trobadors. L'aurie agradat víuer en bèth un d'aguesti vielhs edificis nobiliaris, coma aqueres daunes vestides damb uns corsets longs que se passauen es dies emparades en ambit des vòutes damb era maishèra calada ena man e era guardada perduda ath hons des camps, demorant era arribada deth bèth cavalièr damb era ploma blanca en capèth e galaupant sus un shivau nere. Pendent aguesta tempsada tenguec viu eth culte de Maria Stuard e sentec ua afogada veneracion pes hemnes illustres o maleroses. Joana d'Arc, Eloïsa, Agnés Sorel, era beròia Ferroniere e

Clemencia Isaura se destacauen, entada era, coma esteles de prumèra magnitud ena immensitat tenebrosa dera istòria, que d'era tanben emergien d'aciu e delà, encara que mès en.honsades ena escurina deth passat e sense cap tipe de relacion entre eri, Sant Loïs damb era ausina, Bayard moribond, cèrtes ferocitats de Loïs XI, eth senhau dera net de Sant Barthelemy, eth plomalh deth Bearnés e tostemp eth rebrembe des siètes pintades qu'en eres se hège era apologia de Loïs XIV.

Ena classa de musica, enes romances que cantaue, tot qu'èren angelets damb es ales daurades, madones, lacs e gandolèrs; pacifiques composicions que, a trauèrs deth necitge der estil e des imprudéncies dera nòta, li deishauen entreveir era atrasenta fantasmagoria des realitats sentimentaus. Quauques ues des sues companhes s'auien hèt a vier es sòns albums en convent, frut de bèth present. Les calie amagar-les e ère complicat; les liegien en dormitòri. En tot manejar damb delicadesa es esplendides religadures de satin, Emma tachaue es uelhs enludernats enes nòms des autors desconeishudi que signauen ath pè de cada escrit o de cada composicion, generaument comdes o bescomdes.

S'estrementie quan lheuaue damb er alend eth papèr de seda des gravats, que se quilhaue miei plegat e queiguie tot doç sus ua auta plana. Apareishie un joen darrèr d'ua balustrada, vestit damb un abric cuert e sarrant entre es sòns braci a ua gojata vestida tota de blanc damb corsèt ena cintura; a viatges surgentauen es retraits anonims d'ues daunes angleses, ròies e roncades, estenent era guardada des sòns uelhs clars per dejós deth capèth redon de palha. Quauques ues d'aguestes daunes se passejauen en coche damb dus calessèrs en sèti der amiaire, que ludien uns pantalons blancs, tant qu'un gosset lebrèr corrie e hège guimbets dauant des cars. D'autes soniauen estirades sus un sofà damb ua carta dubèrta ara vòra o ben contemplauen era lua a trauèrs d'ua hièstra miei dubèrta e caperada d'ua cortina nera. Es ingenues, damb ua lèrma esguitlant-se cara enjós, punauen a ua paloma a trauèrs des hius de hèr d'ua gabiòla gotica, o arrien damb eth cap deishat d'anar sus era espatla, tant que des.huelhauen ua margarida damb es dits coma cèrt caucèr medievau. Que non i mancauen tanpòc es sultans aprovedidi damb ues pipes longues, estonadi dauant des glorietes e enrodadi pes braci des dançaires; ne es *djiaours*, ne es sabres turcs ne es gòrres gregues; ne, sustot, aqueri paisatges descoloridi d'uns parçans ditirambics a on conviuen palmères e auets, uns tigres en un costat e un leon en aute, era siloeta d'uns minarets tartars afustant entar orizon e un prumèr plan de pardies romanes damb uns camèls arropits ath pè. En resumit, emmarcat damb ua sèuva vèrge perfèctament netejada e trauessada per un arrai perpendicular de solei tremolós sus era aigua e a on se vedien

destacadi, de luenh en luenh, ues excoriacions blanques, ath dessús d'ues hònts d'acèr gris, uns cignes nadant tranquillament.

Era pantalha deth lum aganchat ena paret, just ath dessús deth cap d'Emma, illuminaue toti aqueri quadres der univèrs, que desfilauen dauant des sòns uelhs, en silenci deth dormitòri, interromput peth bronit luenhant de bèth fiacre tardièr qu'encara romaue peth carrèr.

Es prumèrs dies que seguiren ara mòrt de sa mair, Emma plorèc fòrça. Se hec a hèr un quadre funèbre damb peus dera defuntada, e en ua carta que manèc tà Bertaux plia de tristes reflexions sus era vida, demanèc que quan l'arribèsse era ora l'acoguèssen ena madeisha hòssa. Eth brave òme se pensèc qu'ère malauta e s'apropèc entà tier-li ua visita. Emma se sentec satisfèta interiorament en creir qu'auie artenhut d'un solet còp aqueth estranh ideau pròpri des existéncies palles qu'en eth es còrs mediòcres non i poiràn arribar jamès. E se deishèc amiar pes corbes d'arriu lamartinianes, escotèc es arpes laguens des lacs, es cants des cignes moribonds, es queigudes des huelhes, es vèrges que pugen tath cèu e era votz deth Pair Etèrn baishant per dessús des vals. Dempús acabèc cansant-se'n, sense saber per quin motiu e sense voler saber-se'n; seguic pera fòrça deth costum e, dempús per vanitat. Fin finau, s'estonèc de senter-se padegada damb eth còr net de tristesa, atau coma net d'arropes eth sòn front.

Es braves religioses, que s'auien hèt quauques illusions respècte ara sua vocacion, vederen damb non pòca estranhesa qu'era senhoreta Rouault semblaue escapar-se des sues atencions. L'auien prodigat damb tanta profusion es oficis, es novenes e es sermons, auien persutat tant predicant-li eth respècte degut as sants e as martirs, l'auien dat tan bons conselhs entara modèstia deth còs e era salut dera amna, que hec coma es shivaus quan toti estiren des retnes: se posèc còp sec e eth fren li gessec des dents. Aqueth esperit, positiu ath miei des sòns entosiasmes, que s'auie agradat dera glèisa per çò des sues flors, dera musica per çò dera letra des romances, e dera literatura per çò des sues excitacions passionaus, se revelaue dauant des mistèris dera fe, dera madeisha manèra que s'anujaue dilhèu encara damb mès fòrça contra era disciplina, contraria ara sua constitucion. Quan sa pair la treiguec deth pensionat, non les hec dò de veir que se n'anaue. Era superiora enquia e tot trapaue qu'enes darrèri tempsi auie vengut a èster pòc reverenta entara comunitat.

Ara prumeria deth retorn ena sua casa, Emma se compladie en dar ordes ath servici. Dempús, sentec qu'eth camp li hège hàstic e se metec a engüejar eth convent. Quan Charles venguec per prumèr viatge en Bertaux, se consideraue coma ua desillusionada, coma aqueth que ja non a de demorar arren ne pòt sénter arren tanpòc.

Era angoisha, totun, d'un nau estat, o en tot cas era irritacion costada pera preséncia d'aqueth òme, qu'auie estat pro entà hèr-li creir que fin finau possedie aquera passion meravilhosa qu'enquia alavetz s'auie mantengut coma un gran audèth de ploma rosada volatejant en esplendor des cèus poetics. E non se podie imaginar qu'era cauma que viuie actuaument siguesse era felicitat tan soniada.

VII.-

Totun aquerò, a viatges pensaue qu'aqueri èren es dies mès beròis dera sua vida, era lua de mèu, segontes didien. Entà gustar-ne mès era doçor, dilhèu s'aurien d'auer desplaçat en un d'aguesti païsi nomentadi damb uns nòms sonors e qu'en eri es dies que succedissen as nòces artenhen es mès suaus guitères. Quin encant sèir-se en ua diligéncia ara ombra d'uns ridèus de seda blaua en tot pujar pòga a pòc per uns carrèrs penents escotant com era cançon deth menaire ressone entre es montanhes barrejada damb es esqueres des crabes e eth sord mormolh des cascades! E alendar eth perhum des limonèrs enes arribes des gòlfs quan eth solei se'n va tara còga! Dempús, en arribar era net, solets e damb es dits entralaçats, campar es esteles en tot hèr plans dès es terrasses des chalets. Li semblaue que cèrts endrets dera tèrra auien de costar forçosament eth benéster, dera madeisha manèra que cèrtes plantes son hètes entà créisher en determinades tèrres sense poder adaptar-se en cap aute lòc. Quina jòia de poder emparar-se enes balcons des chalets soïssi o embarrar era tristesa en ua casa de camp escocesa, damb un marit vestit damb ua giqueta de velot lisa, de pelhòts amples, de virades de punhets ben blanques, damb un chapèu ponchuc sus eth cap e ues botines flexibles enes cames!

Dilhèu aurie volgut fidar a bèth un toti aqueri intims desirs. Com exprimir, totun, aqueth malester imprecís que cambiaue d'aspècte damb es bromes e s'entortilhaue damb eth vent? Sentie que li mancauen es paraules, era ocasión e era gausardaria.

S'aumens Charles auesse volgut, se se n'auesse encuedat, s'era sua atencion s'auesse aprochat entà escorcolhar eth sòn pensament, sonque un solet còp, li semblaue qu'ua abondor sobta s'aurie despenut deth sòn còr, coma era cuelheta d'un arbe s'aufrís as mans d'aqueri que s'i apròpen. Mès, a mida que s'anaue estretint era intimitat dera sua vida, ua separacion interiora l'anaue desligant d'eth.

Era convèrsa de Charles ère lisa coma eth trepader deth carrèr e es idies de toti desfilauen vestides damb era ròba de cada dia, sense tirar era atencion ne era arridalha ne eth sòmi. Pendent eth temps que visquèc en Rouen, segontes didie eth madeish, non auie sentut jamès curiosèr d'anar a veir en teatre as actors qu'arribauen de París. Non sabie nadar ne coneishie era escrima ne er usatge dera pistòla, e un dia non li podec explicar un tèrme d'equitacion que trapèc en ua novèla.

Ça que la, un òme non ère de besonh que se'n sabesse de tot, que subergessesse en activitats diuèrses, que vos iniciesse ena energia dera passion, enes refinaments dera vida, e, a tot darrèr, en toti es mistèris? Eth, totun, que non ère capable d'ensenhar arren, non sabie arren e non desiraue

arren. Se pensaue qu'era ère ja erosa; luenh d'aquerò, Emma coaue un cèrt ressentiment per çò dera sua tranquillitat tant arraïzada, dera sua pesantor serena, deth benéster madeish qu'era li proporcionaue.

A Emma l'agradaue diboishar de quan en quan. Entà Charles ère ua gran distraccion estar-se pauhicat ath sòn costat guardant-la damb eth bust inclinat dauant deth carton, clucant es uelhs pr'amor d'apreciar milhor es efèctes deth diboish o ben arredondint damb es dits es boletes de mora de pan que tenguie. Per çò deth piano, coma mès de prèssa hège córrer es dits, mès se miralhaue. Emma picaue es tecles damb fòrça e les recorrie de naut en baish sense interromper-se. Semblable secodida crespaue es còrdes deth vielh esturment, e s'era hièstra ère dubèrta s'entenie enquiar aute costat deth pòble, e soent, er escriveire der ussièr qu'acostumaue a passar pera carretèra, damb escarpins e sense arren en cap, se posaue tà escotar damb eth papèr sostengut enes dits.

De un aute costat, Emma sabie amiar perfèctament eth prètzhèt dera casa. Manaue as malauts eth compde des visites en ues cartes plan ben escrites qu'amagauen eth regust desplasent dera factura. Quan es dimenges auie a quauqu'un tà sopar, trapaue era manèra d'aufrir un plat ben premanit, coneishie er art de presentar es pruhes claudies ath dessús d'un pàmpol, mestraue es pòts de confitura uedats en ua sièta sauvant era forma der recipient, e enquia parlaue de crompar uns bòls entà lauar-se era boca ara ora des dessèrts. En resumit, que l'ère de gran consideracion entà Bovary.

Charles acabaue aumentant era sua consideracion peth hèt d'auer ua hemna semblabla. Mostraue tot capinaut dus crocadisi d'era, hèts damb creion, penjadi ena sala laguens d'uns marcs amples qu'eth auie hèt botar, e suspenudi damb uns longs cordons verds. En gésser de missa lo vedíetz ena pòrta de casa damb ues magnifiques botines brodades.

Arribaue tard en casa, tàs dètz, a viatges a mieja net. Alavetz, demanaue eth sopar, e, coma qu'era mossa ja ère en lhet, lo mestraue Emma madeisha. Se lheuaue era levita pr'amor de minjar damb mès comoditat. Nomentaue, es ues darrèr des autes, a totes es persones qu'auie vist, es pòbles a on auie estat, es recèptes qu'auie formulat, e, satisfèt d'eth madeish, minjaue era rèsta deth sopar, talhaue era crospa deth hormatge, mastulhaue ua poma, uedaue era ampolha. Dempús se n'anaue tath lhet, s'i ajaçaue estirat e se botaue a roncar.

Coma qu'ère acostumat a portar gòrro de dormir, eth mocador de seda qu'ara lo substituie non se li tenguie ben; atau. londeman, es peus li queiguien esperluadi peth ròstre, esblancossidi pera borra deth coishin, qu'es sues bètes s'anauen des-heiguent pendent era net. Seguie tient sabates

gròsses damb dus plecs grèus ena empenha inclinadi entath cauilhar, tant qu'era rèsta dera empenha seguie dreta e tibanta coma s'auesse eth peu de husta. Didie *qu'entà un pòble ja estaue ben*.

Era sua mair l'aprobaue aguest sentit der estauvi, donques que lo venguie a veir coma abans quan s'auie passat bèth tarrabastalh un shinhau virulent en çò de sòn; e, totun aquerò, era senhora Bovary mair semblaue mostrar quauqua prevencion sus era ireua. La trapaue *massa senhoreta entara sua posicion*; era lenha, eth sucre e era lum *se honien coma enes cases granes* e, damb eth huec qu'ahlamaue ena codina, s'aurien pogut còder vint-e-cinc plats. Dreçaue era ròba enes armaris e l'ensenhaue a susvelhar ath carnissèr quan li portaue era carn. Emma escotaue es leçons; era senhora Bovary les prodigaue; es mots de *mair e hilha* qu'èren escambiadi d'un moment deth dia en aute damb un leugèr arroncilhament des pòts, en tot lançar-se es paraules doces damb ua votz tremolosa d'irritacion.

En vida dera senhora Buduc, era vielha encara se sentie era preferida; ara, totun, er amor de Charles per Emma li semblaue ua desercion, ua invasion d'aquerò que li pertanhie. E observaue era felicitat deth sòn hilh damb un silenci trist, dera madeisha manèra qu'un arroïnat contemple a trauèrs des veires dera sua anciana residéncia com ua gent estranha s'i cale comodament. Era mair li rebrembaue es sòns trabalhs e es sòns sacrificis, que, comparadi damb es negligéncies d'Emma, l'amiauen ena conclusion de qué non ère senat que l'estimèsse tant exclusiuament.

Charles non sabie se qué respóner; respectaue ara sua mair e estimaue infinitament ara sua hemna; consideraue infalibles es judicis d'ua, mès que trapaue irreprochabla ara auta. Quan era senhora Bovary se n'anaue, Charles sajaue de méter en practica timidament ua o dues des anodines observacions formulades per sa mair. Emma li hège compréner de seguit que s'enganhaue e lo manaue a tier-se as sòns malauts.

Ça que la, segontes es teories qu'era auie coma bones, volie experimentar tota era fòrça expansiua der amor. Tàs nets, baishauen en jardin negat peth clar dera lua e era se botaue a recitar totes es rimes apassionades que se sabie de memòria, e li cantaue adagis melancolics entrebracadi de sospirs; a tot darrèr, totun, se trapaue tan hereda coma abans, e Charles madeish, non semblaue per aquerò ne mès enamorat ne mès agitat.

Dempús d'auer sometut eth sòn còr a toti es procediments inflamatòris sense auer artenhut alugar ne eth mès petit bualh, e incapabla de compréner de un aute costat ua emocion que non sentie ne de creir en aqueth que non se manifestaue segontes es formes convengudes, arribèc a convencer-se

aisidament qu'era passion de Charles non auie arren d'exorbitant. Es sues expansions auien vengut a èster regulares; la punaue a ores fixes. Qu'ère un costum coma un aute, coma ua sòrta de dessèrts previsti per auança dempús dera monotonia deth sopar.

Un gardabòsc que Charles auie guarit d'ua pleurasia l'auie regalat un gosset lebrèr ara senhora. Emma se lo hège a vier ath sòn costat quan gessie de passeg, donques que bèth còp i anaue pr'amor de restar soleta un instant e trèir deth dauant des sòns uelhs er etèrn uart damb era imatge dera carretèra polsosa.

Anaue enquiara fageda de Banneville, apròp deth pabalhon abandonat que i a en angle dera tàpia, tath costat des camps. En cementèri, entremiei des èrbes i creishien fòrça canets damb es huelhes ahilades.

Començaue en tot guardar ath sòn entorn pr'amor d'assegurar-se'n de se i auie bèra causa diferenta deth darrèr còp que i auie estat. Vedie es èrbes de cocut e es rabanèles enes madieshi lòcs, es mates d'ortigues sarrades ar entorn des calhaus e es plaques de liquèn ath long des tres hièstres, qu'es sòns hiestrons, etèrnament barradi darrèr des barrons plei de rovilh, èren expausadi ath pas deth temps. De moment, deishaue vagar eth sòn pensament sense cap objectiu, l'abandonaue ar edart, exactament coma ath lebrèr, qu'anaue d'aciu enlà ganholant darrèr des parpalhòles auriòles, acaçant es musaranhes e mossegant es passauècs ena entrada des camps de horment. Dempús, es idies s'anauen concentrant pòga a pòc, e seiguda ena èrba, que remenaue damb era punta dera ombrèla, Emma se repetie ath sòn laguens:

- Mon Diu!, e per qué m'è auut de maridar?

Se preguntaue se non aurie estat possible conéisher a bèth aute òme en ua combinacion der edart. E sajaue d'imaginar-se se com aurien estat aqueri eveniments que non s'auien produsit, aquera vida desparièra, aqueth marit que non coneishie. Pr'amor que solide non se deuien retirar toti ad aqueth que possedie. Per ejemple, aurie pogut èster beròi, intelligent, distinguit, atrasent, coma ne deuien èster es marits aqueri que s'auien maridat damb es sues ancianes amigues deth convent. Qué deuien hèr actuaument? Segurament, installades en ua ciutat grana, damb eth rambalh des carrèrs, eth mormolh des teatres e era claretat des balhs, deuien amiar ua existéncia apropriada a totes es dilatacions deth còr e ara expansion des sentits. Mentretant, era sua vida ère hereda coma un humarau de cara entath nòrd, e er anuèg, aranha silenciosa, teishie ara ombra e aumplie de telaranhes toti es cornèrs deth còr. Se'n brembaue des dies de distribucion de prèmis, quan pujaue ena estrada pr'amor de vier a cercar ua midalha. Damb es peus ben pientadi, eth sedós mormolh deth vestit blanc e es

sabates baishes de teishut fin de lan, ère reaument graciosa. E, quan entornaue en sòn lòc, es senhors s'inclinauen pr'amor de felicitar-la; eth pati ère plen de veitures de shivaus, li didien adiu a trauèrs des hiestretes, eth director d'orquestra passaue saludant damb era vergueta deth violin jos eth braç. Be n'ère de luenh tot aquerò! Be n'ère de luenh!

Cridaue a Djalí, se lo botaue enes jolhs, e, en passar-li es dits pera longada deth crani, li didie:

- Au, tu que non as pensaments tristi, hè-li un punet ara mestressa!

Dempús, observant er aspècte melancolic der estirat animau e era abandonada lentor que se botaue a badalhar, li venguie un atrendiment sobte e, en tot comparar-lo damb era madeisha, li parlaue en votz nauta coma se padeguèsse a un afligit.

A viatges arribauen ues volades de vent sobtes, ues brises marines que s'estenien per tota era plana deth país de Caux, escampilhant enquia es confunhs des camps ua frescor salada. Es vimes fiulauen ath ras de tèrra e es huelhes des hais s'agitauen damb prusors rapides, mentre es cimalhs, damb un balançatge seguit, contunhauen eth sòn gran mormolh. Emma s'ajustaue eth chal enes espatles e se n'anaue.

Caminant pera avenguda, ua claror verda, padegada peth huelham, illuminaue era mossa que hège carrinclar damb es pès. Eth solei anaue tara còga; eth cèu, vist a trauèrs des arbes, ère complètament vermelh, e es socs unifòrmes des arbes, plantadi en linha dreta, semblauen ua colomna que se destacaue per dessús d'un hons d'aur; la cuelhie ua sòrta de pòur vaga, cridaue a Djalí, passaue pera carrètera per çò d'arribar lèu en Tostes, se deishaue quèir sus un fautulh e passaue era rèsta dera cauhada sense badar boca.

Tà finaus de seteme, un hèt extraordinari venguec a revirar-li era vida. La convidèren en Vaubyessard, possession deth marqués d'Andrevilliers.

Eth marqués, que siguec secretari d'Estat jos era Restauracion, pensaue entrar de nauèth ena vida politica e se premanie damb temps entara candidatura ara Cramba de Deputats. Pendent er iuèrn hège nombroses distribucions de hèishi de lenha e non se cansaue de reclamar tu per tu ath Conselh Generau era construccion de carretères peth sòn districte. Pendent era tempsada de calor, auie auut un abscés ena boca que Charles li guaric, de miracle, en tot hèr-li un còp de bisturí a temps. Er administrador deth marqués vengut en Tostes per çò de hèr er impòrt dera operación, condèc, ath vrèspe, qu'en uartet deth mètge auie vist ues cerides supèrbes. E, coma que, en Vaubyessard es ceridèrs non arribauen a dar grani resultats, eth senhor marqués li demanèc quauqui brots a Bovary; volec vier personaument a dar-li es gràcies, vedec a Emma, trapèc qu'auie ua cintura

graciosa e qu'ère plan luenh de saludar coma es campanhardes; atau, donc, pensèren qu'en castèth non passarien es limits dera condescendéncia ne cometerien cap grossieretat convidant ath joen matrimòni.

Un dimèrcles, tàs tres, eth senhor e era senhora Bovary, caladi laguens d'un *boc,* se filèren de cap Vaubyessard, damb ua maleta grana estacada en lòc deth darrèr e ua caisha entà sauvar es capèths botada ena part de dauant deth coche. Ath delà d'aquerò, Charles auie un paquet entre es cames.

Arribèren ena entrada quan hège nets e començauen a alugar es fanaus en parc per çò de hèr lum as coches.

VIII.-

Eth castèth ère de construccion modèrna, ara italiana, damb ua ala qu'auançaue de cadun des extrèms e tres granes escales. S'estenie ath dauant d'un prat immens a on peishien diuèrses vaques, entre linhes espaçades d'arbes corporents. A costat e costat dera linha arquejada e caperada de sable deth camin, es arbilhons e es gavetes, es seringats e es coishins, holauen es sòn plumalhs de verdor desparièra. Un arriuet baishaue esguitlant-se jos un pònt; a trauèrs dera broma baisha s'aubirauen ues bòrdes escampilhades peth prat; qu'auien es losats de palha e ribassejauen eth penent de dus ticolets caperadi de bòsc. En costat deth darrèr, ath miei dera espessor, se destacauen, en dues ringlères parallèles, es cubèrts entàs coches e es estables, rèstes encara sauvades der ancian castèth esbauçat.

Eth *boc* de Charles s'arturèc dauant deth tram d'escales centrau; campèren uns vailets; eth marqués hec uns passi tà dauant pr'amor d'aufrir-li eth braç ara hemna deth mètge e se la hec a vier en vestibul.

Qu'ère ua cramba fòrça nauta de tet, totafèt pasimentada de marme; eth bronzinament des passi, confonut damb eth des votzes, i ressonaue coma en interior d'ua glèisa. Dauant, apareishie ua escala que se filaue de dret, e ena quèrra s'i vedie ua galaria qu'enrodaue eth jardin e amiaue entara sala de bilhard. A mida que s'anauen apropant ena pòrta, se hège perceptibla era tumada des bòles d'ivòri. Coma que l'auien de trauessar pr'amor de vier en salon, en trapar-se ath laguens, Emma vedec uns quants òmes ath torn deth jòc damb era maishèra en.honsada en ues amples corbates, toti decoradi e arridolant en silenci tant que possauen es bòles damb es tacs.

Enes pans de husta des parets, i penjauen uns grans quadres dauradi damb uns nòms escrits en letres neres ena part baisha deth marc. Emma liegec: "Jean-Antoine d'Andervilliers d'Yverbonville, comde de Vaubyessard e baron de Fresnaye, mòrt ena batalha de Coutras eth 20 d'octobre de 1587". E en un aute: "Jean-Antoine-Henri-Guy d'Andervilliers de Vaubyessard, amiralh de França, e cavalièr der Ordre de Sant Miquèu, herit en combat de l'Hougue-Saint-Vaast eth 29 de mai 1692, mòrt en Vaubyessard eth 23 de ger de 1693". Es que seguien, damb pro trabalhs de distinguien, pr'amor qu'era claror dera lum, concentrada sus eth verd deth bilhard, deishaue en ua ombra vaga era rèsta dera pèça. Enfosquie es teles orizontaus, en tot trincar-se en arèstes fines segontes es henedures deth vernís; e, de toti aqueres teles neres damb es marcs dauradi, i gessie coma uns bualhets d'aciu e delà, ua part mès clara de pintura, un front esblancossit, uns uelhs que semblauen guardar-vos fixament, ues perruques que queiguien redolant sus era espatla, o ben era fivèla d'ua camaliga ath dessús d'un mòfle revengut.

Eth marqués dauric era pòrta deth salon; ua des daunes se lheuèc (era madeisha senhora marquesa); venguec de dret cap a Emma, la hec a sèir ath sòn costat en un petit canapè e se metec a parlar amigablament damb era, coma se l'auesse coneishut de tota era vida. Qu'ère ua hemna d'uns quaranta ans, beròia d'esquia, damb eth nas rebussat, e que parlaue arrossegant era votz; aquera tarde amiaue ath dessús des peus ròis un simple chal de *guipur* que li penjaue en triangle peth darrèr. Ath sòn costat, en ua cagira de dorsièr long, i auie ua gojata ròia. Ar entorn deth larèr, uns senhors damb ua floreta en trauc parlauen damb es senhores.

Tàs sèt, mestrèren eth sopar. Es òmes, en màger nombre, se seigueren ena prumèra taula en vestibul, e es senhores ena dusau, laguens deth minjador, amassa damb eth marqués e era marquesa.

En entrar, Emma se sentec enrodada en ua atmosfèra cauda barrejada de perhum de flors e de fina tela, de flaira de rostits e de rabasses. Es ciris des candelèrs estirauen es ahlames per dessús des campanes d'argent; es cristalhs talhadi caperadi d'un baran mat s'escambiauen eth palitge des sòns arrais; ua hilèra de rams de flors anaue d'un costat en aute dera taula, e, laguens des plats de vòres amples, es tovalhons, plegadi en forma de bonet de bisbe, contenguien entre eth badalh des sòns plecs un panet ovau. Es pautes vermelhes des langostes gessien dehòra des plats; es frutes s'apilerauen ena mossa des tistèrs; es perditzes ludien es sues plomes; fòrça hums pujauen entrelaçadi; e eth majordòm, damb miches de seda, cauces cuertes, corbata blanca e plastron, grèu coma un jutge, anaue passant es siètes entre es espatles des convidadi, en tot hèr sautar damb un còp de culhèra eth tròç que cadun escuelhie. Sus eth radiador de porcelana damb bandes de coeire, ua estatua de hemna caperada enquiara maishèra guardaue immobila era sala plia de gent.

Era senhora Bovary vedec que quauques senhores encara non auien apropat enes veires es sues mans engantades.

Totun aquerò, en un extrèm dera taula, un vielhet damb tovalhon estacat en còth coma se siguesse un mainatge minjaue solet ath miei des senhores, inclinat sus eth plat e deishant-se quèir ues gotes de saussa dera boca. Auie es uelhs passits e amiaue ua coeta de peus en cogòt estacada damb ua cinta nera. Qu'ère eth soèr deth marqués, eth vielh duc de Laverdière, ancian privat deth comde d'Artois, ena epòca des cacères en Vaudreil, enes possessions deth marqués de Conflans, e que, sivans se didie, auie estat er aimant dera reina Maria Antonieta entre es senhors de Coigny e de Lauzun. Qu'auie amiat ua vida leugèra d'excèssi e düels, de galejades e raptes de hemnes; s'auie degalhat era sua fortuna e auie escandalizat, de passa, a tota era familha. Un vailet plantat ath sòn darrèr li repetie fòrt ena aurelha es plats, qu'anaue senhalant damb eth dit tot

quequejant. Emma non lo deishaue de uelh. Aqueth ancian damb pòts queigudi representaue entada era quauquarren d'extraordinari e d'august. Auie viscut ena Cort e enquia auie dormit en lhet des reines!

Mestrèren ua champanha gelada. Emma s'estrementic tota en sénter aqueth hered ena boca. Non auie vist jamès miugranes ne auie tastat ananàs. Enquia e tot eth sucre li semblaue mès blanc e mès fin qu'eth qu'era consumie.

Dempús, es senhores pugèren enes sues abitacions pr'amor de vestir-se tath balh.

Emma se calèc ena meticulosa consciencia d'ua actritz eth dia deth sòn debut. S'apraièc es peus segontes es conselhs deth perruquèr e se botèc eth sòn vestit de laneta qu'ère estenut sus eth lhet. A Charles es pantalons li sarrauen eth vrente.

- Aguestes corretgetes de dejós des pès me haràn embarràs entà barar.
- Barar?, responec Emma.
- Òc.
- Mès qué te cau! Non ves que se'n burlaràn de tu? Dèisha'c anar. Que vau mès atau entà un mètge, higec.

Charles carèc. Anaue d'un costat en aute dera cramba demorant qu'Emma s'acabèsse de vestir.

Qu'ère virada d'esquia. Charles la vedie en miralh, ath miei de dus candelèrs. Es sòns uelhs encara semblauen mès neri que de costum. Es guinses de peus suaument estirades entàs aurelhes ludien damb un resplendor blau; era ròsa botada en peu tremolaue naut de tot damb ues gotetes artificiaus d'aigua en extrèm des huelhes. Amiaue un vestit de color de safran palle reauçat damb tres nhòcs de ròses enrodades de verdor.

Charles hec era accion de punar-la ena espatla.

- Dèisha-me, que m'arropiràs eth vestit!

S'entenec ua melodia de violin e es sons d'ua trompeta. Emma baishèc era escala en tot tier-se pr'amor de no meter-se a córrer.

Qu'auien començat es quadrilhes. Seguie arribant gent. Es uns se sarrauen damb es auti. Emma se filèc de cap a ua banqueta, ara vòra dera pòrta.

Quan acabèc era contradança, er espaci liure deth parquet siguec invasit pes grops des òmes, que senhorejauen peth miei tot parlant. Es vailets anauen e venguien sostient us grans plats. En endret a on se seiguien es hemnes comencèc un mormolh de ventalhs pintadi; es rams de flors miei amagauen es arridolets, e es flascons damb tapes d'aur voltauen entre es mans miei dubèrtes, qu'es sòns gants detalhauen era forma des ungles e

sarrauen era carn enes punhets. Es ornaments de brodats, es fermalhs de diamant e es braçalets damb midalhon tremolauen enes justets, ludien enes pitraus, bronzinauen en.hiladi enes braci nuds. Es cabeladures, ben apegades en front e torçades en cogòt, qu'èren un escapolon de corones, d'arradims e de ramèls qu'en eri la miosotis ère vesia deth jansemin e es flors de migranèr des cabelhs e des blauets. Es mairs, seigudes pacificament enes sòns lòcs respectius, damb es carns gessudetes, amiauen uns turbants vermelhs.

A Emma li bategaue eth còr quan eth sòn cavalièr, en tot cuelher-li era punta des dits, venguec a botar-se en linha e demorèc eth còp d'arquet pr'amor de començar. Era emocion, totun, despareishec lèu; balançant-se ath ritme dera orquestra, se deishaue anar tà dauant damb movements suaus deth còth. Bèth còp eth violin se metie a tocar solet tant qu'es auti esturments carauen, e cèrtes delicadeses sues l'adocien, damb un arridolet, es pòts. Pendent quauqui moments, s'entenie eth *dring* clar des loïsi d'aur manejadi enes taules de jòc que s'estenien ath costat. Dempús, eth cornet lançaue un esclafit sonor e tot tornaue a botar-se en movement. Es pès se botjauen a compàs, es pelhes se holauen e se heregauen, es mans se cuelhien e se deishauen; e es madeishi uelhs que s'estauen ajocadi dauant vòste tornauen a guardar-vos fixament.

Quauqui òmes (ua quinzena) de vint-e-cinc tà quaranta ans, escampilhadi entre es dançaires o parlant ena entrada des pòrtes, se distinguien dera multitud per çò d'un aire de familha a maugrat des sues diferéncies d'edat, de vestit o de fesomia.

Es sòns vestits, mès adequadi, semblauen d'un teishut mès flexible, e es peus, pientadi en cargolhs entàs tempes, ludien jos era union des pomades mès fines. Qu'auien eth ton de pèth dera riquesa, aqueth ton que ennautissen eth palitge des porcelanes, es moèrres de satin, eth vernís des beròis mòbles, e que s'obtie damb regim discret d'aliments esquisti. Voludauen eth còth sense sarrament peth dessús des corbates baishes; es pursères les arribauen enquias virades des cothèrs; se shugauen es pòts damb uns mocadors flairosi de perhums suaus e damb es extrèms brodats damb ues gròsses iniciaus. Es que començauen e envielhir auien er aspècte joen e es qu'èren joeni reaument possedien ua sòrta de maduresa escampilhada peth ròstre. Enes sues guardades indiferentes gessie era quietud des passions diadèrament satisfètes; e a trauèrs des sòns gèsti amables trespiraue aquera brutalitat particulara que transmet eth domèni des causes de bèra manèra faciles, dables entàs exercicis de fòrça e entàs capricis dera vanitat, coma eth manejament des shivaus de raça e eth tracte des hemnes leugères.

A tres passes d'Emma, un cavalièr vestit de blau parlaue d'Italia damb ua senhora joena e esblancossida qu'amiaue un agençament de pèrles. Ponderauen era espessor des colomnes de Sant Pèire, de Tivoli, deth Vesubi, Castellammare e eth Cassini, es ròses de Genova e eth Colisèu banhat peth clar dera lua. Damb era auta aurelha, Emma escotaue ua convèrsa plia de mots que non comprenie. Que s'auie format un cercle ar entorn d'un joen qu'era setmana passada auie batut *Miss Arabelle e Romulus* e auie guanhat dus mil loïsi en tot sautar un fossat en Anglatèrra. Es uns se planhien de com s'engreishauen es sòns shivaus de corsa, un aute des errors d'impression qu'auien desnaturalizat eth nòm deth sòn shivau.

Era atmosfèra deth balh qu'ère densa; es lampes s'esblancossien. Era gent venguie ena sala de bilhard. Un vailet pugèc sus ua cagira e trinquèc dus veires; eth bronit dera trencadura hec qu'era senhora Bovary virèsse eth cap e vedesse es cares des campanhards que campauen deth jardin estant. Alavetz li venguec ena memoria eth rebrembe de Bertaux. Vedie era bòrda, eth bachàs hangós, ath sòn pair damb era camisa de trabalh romant peth miei des pomèrs, e enquia e tot se vedec ada era madeisha, despintant, coma abans, era lèit des gèrles damb era punta des dits. Darrèr des fulguracions actuaus, totun, era sua vida passada, enquia alavetz tan neta, s'esbugassaue d'un solet còp e enquia e tot dobtaue de qué l'auesse viscut bèth còp. Se trapaue en un palai, ath sòn entorn i auie un balh, e era rèsta sonque èren un molon d'ombres. Alavetz s'apropaue un gelat de marrasquin enes pòts, calat laguens d'ua cauquilha d'argent damb un banh d'aur, la tenguie damb era man quèrra e miei clucaue es uelhs en tot mantier-se damb plaser era culhèra entre es dents.

Ath sòn costat, ua dauna deishèc quèir eth ventalh en moment que passaue un cavalièr.

- Me voletz cuélher eth ventalh, se vos platz, de darrèr deth canapé?, didec era.

Eth senhor s'inclinèc, e tant que hège eth movement d'estirar eth braç Emma vedec se com era man dera dauna li lançaue laguens deth chapèu ua causa blanca plegada en forma de triangle. Dempús d'auer-li cuelhut eth ventalh, eth senhor l'ac aufric respectuosament; era l'ac arregraïc damb un movement de cap e se botèc a aspirar eth ram de flors qu'amiaue.

Eth resopet siguec negat damb vins d'Espanha e deth Rin; i auec sopa de crancs e lèit d'ametles, *pudings* ara mòda de Trafalgar e tota sòrta de carns heredes, enrodades de gelatina, que se balançaue tremolosa enes plats. Dempús es coches comencèren a entornar-se'n. Lheuant un extrèm dera cortina de mussolina, se vedie desfilar laguens dera ombra era lum des fanaus. Es sètis s'esclarien; quauqui jogaires contunhauen encara; es

musicians se lecauen es puntes des dits damb era lengua. Charles ère miei adormit, apuat en ua pòrta.

Tàs tres dera maitiada comencèc eth cotilhon. Emma non sabie barar eth vals. Barauen, totun, toti, enquia e tot era senhoreta d'Andervilliers e era marquesa; sonque quedauen es òstes deth castèth, mès o mens ua dotzena de persones.

Ça que la, un des valsaires que familhaument cridauen *vescomde*, damb eth justet fòrça despeitrinat e que semblaue que se l'adaptaue ath pièch, venguec per dusau viatge a convidar ara senhora Bovary, en tot prometer-li que l'amiarie ben e que se'n gesserie ben.

Comencèren tot doç, dempús anèrem mès de prèssa. Virauen; ath sòn entorn es lampades, es mòbles, es moladures deth tet e eth parquet, tot rodaue coma un disc ath torn d'un èish. Passant peth costat des pòrtes eth vestit de Emma, per baish, s'enrodaue enes pantalons; es sues cames entrèren era ua laguens dera auta; eth baishaue era guardada entada era, era lheuaue eth cap entada eth; sentec que l'arribaue ua sòrta de torpor e se posèc. Tornèren entara galaria. Emma, panteishant, siguec a mand de quèir, e apuèc pendent un moment eth cap en pièch deth cavalièr. Dempús, hent viroletes, encara que mès doçament, eth vescomde l'acompanhèc en sòn lòc. Emma s'emparèc ena paret e se botèc era man dauant des uelhs.

Quan les tornèc a daurir, ua senhora seiguda en un escabèl ath miei deth salon auie a tres valsaires ajulhats ath sòn dauant. Alistèc ath vescomde, e eth violin comencèc de nauèth.

Toti les guardauen. Anauen e venguien de contunh, era damb eth còs immobil e era maishèra abaishada, e eth tostemp damb era madeisha actitud, estirat, damb eth code arredonit e era boca entà dauant. Aquera plan que ne sabie de valsejar! Seguiren hènt viroletes pendent fòrça estona e cansèren a toti es astres.

Encara parlèren quauqui menutes, e, dempús de dider-se adiu, es òstes deth castèth se n'aneren a dormir.

Charles s'agarrèc ena parabanda; es cames non le'n volien. Que s'auie passat cinc ores seguides de pès, pauhicat dauant des taules guardant se com hègen ath *whist* sense compréner arren. Tanlèu se podec desliurar des sabates, donc, exalèc un gran sospir de satisfaccion.

Emma se botèc un chal sus era espatla, dauric era hièstra e s'i apuèc.

Qu'ère ua nera net. Ploiguie. Alendaue eth vent umid que li refrescaue es paupetes. Era musica deth balh encara li bronzinaue enes aurelhes, e hège esfòrci pr'amor de seguir desvelhada damb era fin d'alongar era illusion d'aquera vida luxuosa que li calerie abandonar lèu.

Hège dia. Guardaue es hièstres deth castèth, gaudint, sajant d'endonviar quines eren es crambes de toti es qu'era auie remercat pendent era cauhada. Qu'aurie volgut saber quines èren es sues vides, calar-s'i, barrejar-s'i.

Tremolaue de hered. Se despolhèc e s'arraulic enes linçòs, ben ara vòra de Charles, que ja dormie.

Ara ora der esdejoar i auie pòques persones. Acabèren en dètz menutes; non mestrèren cap licor, çò qu'estranhèc ath mètge. Ara seguida, era senhoreta d'Andervilliers recuehec es dèishes de còca en un petit tistèr pr'amor de hèr-les-se a vier entàs cignes e gesseren a estirar es cames en ibernacle, plen de plantes estranhes eriçades de peus, es quaus s'escalonauen coma piramides en uns tèsti suspenudi, ara manèra de nins de sèrp claufidi, e que deishauen quèir pes costats uns cordons longs e verds entreligadi. Era part der ivernatge que se trapaue en aute extrèm amiaue, jos cubèrt, entàs dependéncies deth castèth. Eth marqués, per çò de distrèir ara senhora Bovary l'amièc a veir es estables. Sus es gripiaus en forma de panèra i auie es nòms des shivaus escrits en letres neres en ues plaques de porcelana. En passar-i apròp, es bèsties s'agitauen laguens des compartiments respectius en tot hèr petar era lengua. Eth tet deth serèr ludie coma era estrada d'un salon. Ath miei, en ues colomnes que virauen, penjauen, ben ordenadi, tota sòrta de garniments de coche, frens, soriacs, estreps e un mostrari de cadietes arringlerades ath long dera paret.

Mentretant, Charles l'encomanèc a un vailet qu'anèsse a atelar eth *boc*. Lo heren a vier dauant dera escala e, un còp cargadi toti es paquets, eth matrimòni Bovary se didec adiu, damb fòrça agraïments, deth marqués e dera marquesa, e se'n tornec entà Tostes.

Emma, silenciosa, guardaue se com anauen virant es arròdes. Charles, seigut en extrèm dera banqueta, menaue damb es braci desseparadi, e eth shivalet trotaue calat laguens d'uns braci de car massa amples entada eth. Es retnes destibades l'ondejauen es lombs en tot chaupar-se d'esgluma, e era caisha estacada ath darrèr deth veïcul anaue pataquejant era carroçaria damb còps fòrts e regulars.

Tàs entorns de Thibourville passèren peth sòn dauant uns cavalièrs arrint damb uns cigars ena boca.

A Emma li semblèc veir ath vescomde; encara que sagèc de virar-se ja non vedec senon eth movement des caps lheuant-se e abaishant-se en orizon segontes era cadéncia desparièra deth tròt o deth galaup des animaus.

Un quart de lega mès luenh, les calec arturar-se pr'amor d'apraiar, damb era ajuda d'ua còrda, eth reculament que venguie de trincar-se.

Dempús, Charles, en tot hèr un darrèr còp de uelh as garniments, vedec quauqua causa en solèr, ath cant des pautes deth shivau; la cuelhec; se tractaue d'un estug de cigars, de seda verda, damb un blason brodat ath miei, coma enes pòrtes des carròsses.

- Que i a encara dus cigars ath laguens, didec; me'n humarè un dempús de sopar.
- Me pensaua que non humaues!, responec era.
- Sonque de quan en quan, quan vie era escadença.

Se calèc er estug ena pòcha e li fotèc un còp de soriac ath shivalet.

Quan arribèren en casa, eth sopar encara non ère a punt. Era senhora s'emmalicièc. Nastasie responec insolentament.

- Anatz-vo'n!, responec Emma. Dehòra de casa! Aquerò qu'ei burlar-se'n dera gent.

Entà sopar sonque i auie ua sopa de ceba damb un shinhalet de vedèra grasilhada. Charles, seigut dauant d'Emma, didec en tot heregar-se es mans damb ua mina satisfèta:

- A tot darrèr, enlòc se trape un coma en casa!

S'entenie a Nastasie com ploraue. Charles auie simpatia per aquera prauba gojata. Abans, pendent es ores tristes deth sòn veudatge, l'auie hèt companhia pendent fòrça nets. Qu'ère eth sòn prumèr client, era coneishença mès anciana deth país.

- L'as dat eth viatge de vertat?, didec eth, a tot darrèr.
- Òc! Qui m'ac empedís?, responec Emma.

Dempús s'escauhèren ena codina tant qu'èren en tot apraiar-les era cramba. Charles se metec a humar. Humaue treiguent es pòts entà dehòra, escopint en cada moment, arreculant dauant de cada bohada de hum.

- Te harà mau!, didec Emma menspredosament.

Charles deishèc eth cigar e anèc a béuer un veire d'aigua. Emma, agarrant er estug de cigars, lo lancèc ara prèssa laguens der armari.

Londeman, eth dia siguec long. Emma se passegèc peth uartet anant e vient pes madeishes avengudes, arturant-se dauant des pertèrres, duant des arbes frutèrs, dauant deth capelhan de ges, guardant damb estranhesa totes aqueres causes qu'abans coneishie tan ben. Be n'i semblaue de luenh eth balh, ja! Qui desseparaue damb tanta distància eth maitin de delàger dera tarde d'aué? Eth viatge a Vaubyessard l'auie esmiejat era sua vida, coma es henerecles que daurissen es tempèstes eth còr des montanhes en ua soleta net. Ça que la, se resignèc. Drecèc pietosament eth sòn beròi vestit ena calaishèra, amassa damb es sabates de satin, qu'era sua sòla amiaue es senhaus auriolencs dera cera deth parquet. Madeish li passaue damb eth sòn

còr; dempús d'auer-se heregat damb era riquesa, bèra causa l'auie quedat ath hons que non se delirie.

Eth rebrembe d'aqueth balh siguec, donc, entà Emma ua ocupacion. Cada dimèrcles, en desvelhar-se, se didie: "A! aué hè ueit dies… aué hè quinze dies… aué hè tres setmanes que i era!" E, de man en man, es fesomies se li confonien ath laguens dera sua memòria. Desbrembèc eth ritme des contradances. Ja non vedec tan clarament es liurèes e es abitacions. Quauqui detalhs s'esguitlèren; er engüeg, totun, perseverèc.

IX.-

Soent, quan Charles se n'anaue, s'aprochaue en armari e treiguie er estug de seda de dejós des paquets de ròba a on l'auie deishat.

Lo guardaue, lo daurie e enquia flairaue eth perhum barrejat de hèstes populares e de tabac que gessie dera folradura. De qui podie èster? Mès, de qui auie d'èster senon deth vescomde! Dilhèu ère un present dera sua aimanta. Que deuie auer estat brodat en bèth telièr de husta de palissandre, mòble agradiu amagat a posita de toti es uelhs e que dessús d'eth se deuien auer inclinat pendent ores e ores es recauquilhs mofles dera trabalhadora pensatiua. Entre es malhums deth canabàs, que deuie auer passat ua alendada d'amor; cada còp d'agulha auie fixat ua esperança o un rebrembe, e toti es hius de seda entrelaçadi sonque èren era continuitat dera madeisha passion silenciosa. Dempús, un maitin, eth vescomde, se l'auie hèt a vier. De qué aurien parlat quan èren ath cant deth larèr, entre es gèrles de flors e es relòtges de Pompadour? Ara, era qu'ère en Tostes. E eth vescomde en París; aquiu baish! Com ère París? Quin nòm mès evocador! Lo repetie a mieja votz en tot deleitar-se-i. Li sonaue enes aurelhes coma un bordon de catedrau; ahlamejaue enes sòns uelhs e enquia enes etiquetes des sòns flascons de pomada.

De nets, quan passen es peishatèrs damb es sòns cariòts per dejós des balcons cantant era *Marjolaine*, se desvelhaue; e, seguint d'aurelha eth bronit des cercles de hèr des arròdes aluenhant-se e amortint-se pera tèrra des camins, se didie:

- Deman i seràn!

E les seguie damb eth pensament, pujant e baishant es pales, trauessant es pòbles, hènt camin pera carretèra ara lum des esteles. Ath cap d'ua distància indeterminada, i auie tostemp un lòc confús a on s'acabaue eth sòmi.

Se crompèc un plan de París e, damb era punta deth dit ath dessús des indicacions, anaue e venguie pes carrèrs dera capitau. Pujaue pes baloards, en tot posar-se en cada cantoada, entre es hilères de carrèrs, dauant es quadres grani que figurauen es ièrles de cases. Ara fin, damb es uelhs cansadi, clucaue es paupetes e vedie retorçar-se es bècs de gas laguens des tenèbres, es estreps des calèssies desplegar-se damb sorrolh dauant deth peristil des teatres.

Se subscriuec ara *Corbeille*, jornau femenin, e ath *Sylphe des Salons*. Sense deishar-se pèrder ne ua soleta linha, s'avalaue es notícies de totes es estrenes, corses e festivaus; s'interessaue pes debuts des cantaires e pera inauguracion d'un magasèm. Sabie es mòdes naues, era adreça des bons sartes, es dies de mòda en Bosc o ena Opèra. Estudièc, enes libres

d'Eugene Sue, longues descripcions de mòbles; liegec a Balzac e a George Sand en tot cercar-i satisfaccions imaginàries as sòns desirs personaus. Se hège a vier eth libre ena taula e, mentre Charles li parlaue tant que minjaue, era anaue virant planes sense parar. Soent, eth rebrembe deth vescomde se barrejaue en mon des lectures. Emma non podie tier er impuls d'aprocharlo as personatges endonviadi. Eth cercle que d'eth eth vescomde n'ère eth centre, totun, s'anèc ampliant de man en man, era aureòla que gaudie se separèc dera sua imatge e s'anèc estenent mès luenh pr'amor d'illuminar d'auti sauneis.

París se miralhaue enes uelhs d'Emma coma un vast ocean caperat d'ua atmosfèra vermelha. Totun aquerò, era vida multifòrme que s'i agitaue ère dividida en parts e classificada en quadres desparièrs. Emma non ne vedie que dus o tres, qu'ath sòn darrèr s'amagauen toti es auti e representauen, eri solets, er ensems dera umanitat. Eth mon des ambaishadors viuie entre parquets ludents, en uns salons plei de miralhs e de taules caperades damb tapets de velot aplombadi damb franges d'aur. Qu'ère un mon de vestits longs damb coa, de mistèris complicadi e d'angoishes dissimulades jos uns arridolets amables. Dempús venguie era societat des duqueses; totes èren esblancossides; se lheuauen tàs quate dera tarde; es hemnes, es angels de Diu!, amiauen dentèles de punt d'Anglatèrra enes extrèms des pelhes, e es òmes, capacitats desconeishudes jos un exterior leugèr, crebauen as shivaus en tot hèr passejades, anauen a passar es ostius en Baden, e en arribar ena quarantena se tenguien ara recèrca d'un bon dòt. Enes reservats des restaurants, un còp passada era mieja net, era pintada multitud d'actritzes e d'escrivans arrie, en tot hèr eth ressopet, ara claror des candèles. Aguesti qu'èren uns èssers prodigs coma es reis, plei d'ambicions ideaus e de deliris fantasiosi. Qu'ère ua existéncia superiora ara des auti, botada entre era tèrra e eth cèu, abitant en còr des tempèstes, ua manèra de víuer reaument sublima. Per çò que hè ara rèsta dera gent, se perdie sense cap lòc concret, coma se de hèt non existisse. Pr'amor que, coma mès apròp èren es causes, mens l'interessauen. Tot aquerò que l'enrodaue d'ua manèra immediata, eth poblet anujós, es petits borgèsi imbecils, era mediocritat dera existéncia, li semblaue ua excepcion, un edart particular qu'en eth era se trapaue presoèra, tant que dehòra d'aquiu s'estenie immens e sense limits eth país des felicitats e des passions. A trauèrs deth sòn desir confonie es sensualitats deth luxe damb es jòies deth còr, era elegància des costums damb es delicadeses deth sentiment. Dilhèu er amor non exigie, coma es plantes indianes, uns terrens, ua temperatura avienta? Es alendades ath clar dera lua, es abraçades durables, es lèrmes queigudes sus es mans abandonades, totes es febres dera carn e es langors dera trendesa, non auien eth sòn clima pròpri enes balcons plei de léser des

castèths, enes *boudoirs* damb cortines de seda e damb tapisi gròssi, enes gèrles exuberantes de flors, enes lhets parats naut d'ues estrades, enes belugues des pèires precioses e enes cordons des liurées?

Eth vailet qu'auien en burèu de corrèus venguie cada maitin a dar minjar ara ègua deth mètge. Emma entenie se com trauessaue eth correder damb eth bronit des esclòps; amiaue era camisa horadada e es pès nuds, sense michons. Qu'ère aqueth eth grom damb cauces cuertes que li calie acontentar-se! Acabat eth trabalh, ja non tornaue mès en tot eth dia, pr'amor que Charles, quan arribaue de dehòra, amiaue eth madeish er animau en estable, li treiguie era sèra, li botaue eth cabeste, mentre era sirventa amiaue un manat de palha e la lançaue ena gripia coma podie.

Pr'amor de substituir a Nastasie (que, a tot darrèr, se n'auie anat de Tostes hèta un mar de lèrmes) Emma cuelhec a ua gojateta d'uns catorze ans, orfanèla e de fesomia doça. L'enebic que se botèsse berretes de coton, l'ensenhèc a dirigir-se as patrons tient era tresau persona, a amiar un veire d'aigua en ua sièta, a picar enes pòrtes abans d'entrar, a planchar, a midonar, a vestir-se. Que la volec convertir ena sua crambèra. Era gojateta aubedie sense badar boca pr'amor de qué non li dèssen eth viatge; e, coma qu'era senhora auie eth costum de deishar era clau en bufet, Felicité, cada vrèspe, cuelhie ua provision de sucre que se minjaue soleta, en lhet, dempús d'auer acabat es oracions.

Bèth còp, pes tardes, se n'anaue dauant entà parlar damb es menaires. Era senhora ère naut enes sues crambes.

Amiaue ua blòda d'estar per casa, dubèrta, damb ues dubertures amples, entremiei des quaus deishaue veir ua camiseta plegada damb tres botons d'aur en ringlèra. E, estacat ena cintura, un cordon damb uns ornaments gròssi. Es pantofles, de color vermelh, auien un flòc de cintes amples adaptat ath cauilhar. S'auie crompat ua carpèta, papèr, envolòpes e ua pluma, encara que non s'escriuie damb arrés. Espolsetaue eth prestatge a on i auie es utisi d'escríuer, se guardaue en miralh, agarraue un libre. Dempús, soniant entre linhes, se lo deishaue quèir ena hauda. Qu'auie talents de viatjar o de tornar-se'n a víuer en convent. Desiraue, ath còp, morir-se e anar a víuer en París.

Charles, autant en temps de nhèu coma en temps de ploja, cavaucaue es camins sense parar. Minjaue trueites enes taules des bòrdes, calaue es braci enes lhets umidi, recebie es esposcs tèbes des sagnades ena cara, escotaue es arranguilhs, examinaue es orinaus, camises e samarrates lordes. Tàs nets, totun, trapaue un huec abrandat, ua taula parada, uns mòbles acuelhents e ua hemna vestida damb pèces fines, ua hemna embelinaira qu'exalaue tota sòrta de fragàncies dera ròba e dera pèth.

Emma sabie mantier es illusions deth sòn marit damb un bon nombre de delicadeses; ja damb ua naua manèra de rebracar cercles de papèr pr'amor de non deishar quèir es gotes de cera des candèles, ja cambiant-se un volant a quinsevolh des sòns vestits, o aplicant un nòm ben alistat a un plat senzill esgarrat pera sirventa, e que Charles s'avalaue damb deleit. En Rouen vedec ues senhores qu'amiauen uns pendolhets en relòtge; se crompèc tanben uns pendolhets. Volec botar per dessús deth larèr dues gèrles de veire blau, e mès tard un *necessaire* d'ivòri damb un didau d'argent qu'amiue un banh d'aur. Coma mens comprenie Charles eth sentit d'aguestes elegàncies, mès afectat se sentie pera sua seduccion. Qu'ahigien bèra causa ath plasèr des sòns sentits e ara doçor madeisha deth larèr. Qu'ère coma un povàs d'aur estenut peth camin dera sua vida.

Gaudie d'ua santat excellenta, auie fòrça bon aspècte. Era sua reputacion ère complètament assegurada. Es campanhards l'apreciauen perque non ère orgulhós. Amorassaue as mainatges, non anaue jamès ena tauèrna e, ath delà, inspiraue confiança pera sua moralitat. Qu'auie bona man entàs raumassi e es malauties deth pièch. Efectiuament, per pòur d'aucir ara gent, Charles non recomanaue ua auta causa que pocions calmantes, e de quan en quan receptaue bèth vomitiu, un banh de pès o era aplicación de sangsugues. Que non ère que li hèsse pòur era cirurgia; sagnaue ara gent abondosament, coma as shivaus, e auie ua *man de hèr* entara extraccion de dents.

En fin, *per çò d'èster ath pas,* se subscriuec ara *Ruche Medicale* revista naua que d'era auie recebut eth prospècte. Ne liegie quauques linhes dempús de sopar; era calor der estatge, totun, ahigida ath pes dera digestion, hège que s'esclipsèsse ath cap de cinc menutes; e se demoraue damb era maishèra en.honsada entre es mans e es peus rinçats, coma ua crinèra, ath pè deth lum. Emma lo guardaue en tot lheuar es espatles. Per qué non auie per marit aumens a un d'aqueri òmes minats d'ardors taciturnes que trabalhen enes libres enquia nautes ores dera net e que, a tot darrèr, en arribar as seishanta ans, quan arribe era edat des reumatismes, amien un passador plen de crotzes ena vèsta mau talhada? Qu'aurie volgut qu'aqueth nòm de Bovary, qu'ère eth sòn, siguesse illustre, que l'anoncièssen enes libraries, que gessesse enes jornaus, que siguesse coneishut de tota França. Charles, totun, non auie cap ambicion! Un mètge d'Yvetot, que damb eth s'auie trapat darrèrament en consulta, l'auie umiliat un shinhau, ena madeisha jaça deth malaut, dauant dera parentèla amassada. Tath vrèspe, quan Charles condèc era anecdòta, Emma pugèc naut de tot dera cresta contra eth collèga. Charles s'esmoiguec. Li punèc eth front damb ua lèrma. Era, totun, qu'ère exasperada de vergonha, auie

talents de picar-li, se n'anèc tath correder pr'amor de daurir era hièstra e alendèc aire frescolenc damb era fin de padegar-se:

- Quin praube òme, Mair de Diu, quin praube òme!, exclamèc en votz baisha en tot mossegar-se es pòts.

Ath delà, s'emmaliciaue cada dia mès contra eth. Damb era edat agarraue ua portadura grèu; tàs dessèrts, talhaue es taps de botelhes uedes; dempús de minjar, se passaue era lengua pes dents; churlaue sorrolhosament era sopa ena cuelherada, e, coma que començaue a engrassir-se, es sòns uelhs, ja d'aparença petiti, semblauen estirar-se entàs tempes possadi peth holament des gautes.

Bèth còp, Emma l'embotie laguens deth justet es vòres vermelhes dera garibaldina, l'apraiaue era corbata o li treiguie deth dauant es gants descoloridi que s'anaue a botar; e non ac hège cap per eth, encara qu'eth s'ac pensaue, senon per era madeisha, per çò d'ua expansion egoïsta, per motius d'excitación nerviosa. De quan en quan, tanben, li parlaue des causes qu'auie liejut, d'un passatge dera novèla, d'ua òbra de teatre o d'ua anecdòta deth *gran mon* trapada en un huelheton; donques que, a tot darrèr, Charles non ère un quinsevolh, sabie auer ua aurelha atentiua e tostemp ua aprobacion a punt. Li hège fòrça confidéncies ath sòn lebrèr. En realitat les aurie hèt as tidons deth huec e ath pendul deth relòtge.

A maugrat de tot, era amiaue, ath hons dera sua amna, era esperança de bèth eveniment. Madeish qu'es marinèrs enes moments de perilh, passejaue es uelhs desesperadi per dessús dera sua vida solitària demorant era aparicion de quauqua vela blanca entre era broma baisha que tapaue er orizon. Ignoraue se quin serie aguest edart, quin vent l'amiarie enquiath pè deth sòn destin, en quin pòrt l'amiarie, se serie ua chalopa o un vaishèth de tres ponts, damb un cargament d'angoishes o claufit de felicitats. Cada maitin se desvelhaue en tot demorà'c entad aqueth madeish dia, seguie d'aurelha toti es bronits, viuie excitada, s'estranhaue de non veder-lo arribar; dempús, tath vrèspe, cada viatge mès trista, se retiraue en tot desirar trapar-lo-se londeman.

Arribèc de nauèth era primauèra. Enes prumères calors, ath temps qu'es perèrs comencen era florida, auec uns rodaments de cap.

De començaments de junhsèga, anèc compdant damb es dits guaires setmanes li mancauen entà arribar en mes d'octobre, pensant que dilhèu eth marqués d'Andervilliers balharie un aute balh en Vaubyessard. Se passèc, totun, tot eth mes de seteme sense que recebesse cap carta ne venguesse cap comunicat deth castèth.

Dempús der anuèg d'aguesta decebuda, eth sòn còr venguec a èster de nauèth uet, e alavetz se tornèren a presentar es dies sense cap variacion.

Atau seguiren, donc, succedint-se es dies er un darrèr der aute, irremediablament parièrs, abondosi e sense cap aportacion! Es autes existéncies, per planhères que siguessen, auien aumens era sòrt d'un eveniment. A viatges, ua soleta aventura l'autrejaue peripécies infinites, e era decoracion cambiaue. Ada era, totun non l'arribaue arren. Diu qu'ac volie atau! Eth futur se presentaue enes sòns uelhs coma un correder tot nere damb era pòrta ben barrada ath hons.

Abandonèc era musica. Entà qué tocar eth piano? Qui l'auie d'escotar? Coma que non poirie jamès sèir-se en ua sala de concèrts dauant d'un piano Erart, damb un vestit de velot damb manges escotades, picant es tecles d'ivòri e sentent coma ua brisa ath sòn entorn costada pes mormolhs d'admiracion, non s'ac valie de preocupar-se estudiant. Entà qué? Entà qué? Cóser l'irritaue.

- Que ja ac è liejut tot, se didie.

S'estaue ath cant deth huec en tot entretier-se a botar rosents es hèrs e escotar eth chim-chim dera ploja.

E es dimenges tath vrèspe, com l'invadie era tristesa en enténer eth tòc d'oracion! Escotaue com s'espargie eth son dera campana tota embadoquida. Passaue era ombra d'un gat per dessús des losats, caminant pòga pòc e hènt un arc damb era esquia jos es arrais palles deth solei. Eth vent bohaue pera carretèra lheuant bromes de povàs. A viatges s'entenie ganholar un gosset, luenh; mentretant, eth resson dera campana, succedint-se a espacis regulars, seguie monotòn perdent-se ena luenhor des camps.

Era gent gessie dera glèisa: es hemnes damb es esclòps lustradi, es campanhards damb era camisa naua, e es mainatges, sense arren en cap, hènt guimbets ath sòn dauant. Toti s'en tornauen entà casa. Cinc o sies òmes, tostemp es madeishi, se demorauen a hèr ath *palet,* enquia qu'escurie, dauant deth portau der ostau.

Er iuèrn siguec hered. Cada maitin eth gibre deishaue un pòst espés sus es veires, e era claror blancosa que se filtraue, a viatges non cambiaue en tot eth dia. Tàs quate dera tarde ja les calie alugar eth lum.

Es dies que hège bon, Emma baishaue ua estona en uart. Era arrosada auie deishat uns brodats d'argent sus es caulets, damb uns hius clars que s'estenien es uns damb es auti. Non s'entenie ne un solet piulet d'audèth; tot semblaue adormit: eth reng des arbes frutèrs sarradi ara paret ère caperat de palha, e era arrominguèra ondejaue coma ua enòrma sèrp malauta protegida pera tàpia; en tot apropar-s'i se vedie un ensem de babaròts que s'arrosseguauen sus es sues multiples pautetes. Enes auedaus, pas guaire luenh dera clòsa, eth capelhan, caperat damb un tricòrni e inclinat enes

planes deth breviari, auie un pè rosigat; e eth ges descrostat pera geladiua l'auie hèt gèsser ues nafres blanques ena cara.

Dempús, entornaue tath laguens, barraue era pòrta, reviscolaue eth huec e, aflaquint-se pera calor dera casa, sentie se com er anuèg, cada còp mès pesant, li queiguie implacablament ath dessús. De boni talents aurie baishat tà tier un shinhau de convèrsa damb era sirventa; eth pudor, totun, la contenguie.

Cada dia, ara madeisha ora, eth mèstre d'escòla, damb ua casqueta de seda nera en cap, daurie es hiestrons dera sua casa; eth garda rurau damb eth sabre que s'aubiraue jos era blòda. Peth maitin e pera tarde, es shivaus de corrèus trauessauen eth carrèr de tres en tres per çò de vier a béuer en abeurader. De quan en quan, era pòrta de quauqua tauèrna hège sonar era campaneta, e, quan bohaue eth vent, s'entenie eth croishit des bacines deth barbèr, ensenha der establiment. Aguesta barberia presentaue coma decoracion, un gravat vielh de mòdes enquadrat en un marme e un bust de hemna, de cera, damb es peus auriòs. Eth barbèr tanben se planhie dera sua vocacion trincada, deth sòn avier perdut, e soniant en bèra perrucaria de ciutat grana coma Rouen, per exemple, installada en barri deth pòrt, pas guaire luenh deth teatre, se passaue eth dia passejant de naut en baish, dès era Casa dera Vila enquia dauant dera glèisa, seriós e demorant era arribada des clients. Quan era senhora Bovary lheuaue es uelhs, lo vedie tostemp en madeish lòc, coma un sentinèla ara demora, damb era casqueta auriòla jos era aurelha e era giqueta de velot.

Quauques tardes, darrèr des veires dera sala, treiguie eth nas un òme brun; amiaue pursères neres e arrie lentament, un arridolet ample e doç, que deishaue veir ues dents blanques. Ara seguida se metie a tocar un vals. Amiaue un petit salon apegat sus er òrgue, qu'ath sòn laguens uns dançaires dera mida deth dit rodauen entre miei d'ua estenuda de butaques, de consòles e de canapés. Qu'èren uns pipotets acoloridi qu'entre eri se vedien hemnes damb turbants de color ròsa, tirolesi damb giqueta cuerta, simis vestidi de nere e senhors damb cauça cuerta. A mida qu'anauen evolucionant, se reprodusien enes tròci de miralh quilhadi ath sòn entorn e ajustadi as angles damb ues tiretes de papèr daurat. Er òme hège virar era maneta guardant entà un costat e un aute de carrèr e en direccion as hièstres. De quan en quan, escopint un rajòu long de saliua, quilhaue er esturment damb eth jolh en tot aleugerir-se deth pes dera correja que li cansaue ena espatla; e tanlèu planhosa e indolenta, tanlèu gaujosa e precipitada, era musica dera caisha anaue esperluant-se invariablament a trauèrs d'ua cortina de color ròsa calada jos ua rèisha de coeire tota plia d'arabesqui. Qu'èren uns aires vengudi de un aute mon, que tocauen enes teatres, que cantauen enes salons, que barauen enes balhs de net e ara claror

des lums, ressons d'un mon que capviraue eth còr d'Emma. En sòn capet illusionat, s'i animauen ues sarabandes que non s'acabauen jamès; eth sòn pensament sautaue entre es nòtes coma ua dançaira entre es flors d'un tapís, balançant-se de sòmi en sòmi e de tristesa en tristesa. Quan er òme auie recuelhut era aumòina de laguens dera casqueta, estropaue er òrgue damb un liròt de lan blau, se lo botaue ena esquia e se n'anaue caminant pesadament. Emma lo vedie aluenhar-se en tot acompanhar-lo damb era guardada.

Mès, sustot, qu'ère as ores deth minjar quan arribaue en darrèr gradon dera paciéncia. Aquera saleta der entresòl, damb eth hum deth radiador, eth carrinclar dera pòrta, es murs que regolauen e era umiditat der enlosat, l'estofauen. Ja non podie tier-se mès. Li semblaue que tot er amarum dera existéncia nadaue ath laguens deth sòn plat, e, entrelaçadi damb eth bugàs dera sopa, li pujauen, deth hons dera sua amna, ua seguida de vabors madeish denses e fades. Charles minjaue tot doç; era rosigaue quauques auerassi o s'entretenguie a raiar er encerat dera taula damb era punta deth guinhauet.

Ara non se tenguie bric as ahèrs dera casa, e era senhora Bovary mair, quan venguie en Tostes per çò de passar ua part deth Quareme, se mostrèc fòrça estonada d'aqueth cambi. Efectiuament, era, tan curosa e delicada abans, ara se passaue dies sancers sense vestir-se; amiaue miches grises de coton e illuminaue er estatge damb candèles. Repetie que, donques que non èren rics, les calie estauviar, e higie qu'ère plan contenta, qu'ère erosa, que Tostes l'agradaue fòrça e d'auti discursi atau que deishauen ara soèra damb era boca dubèrta. Ath delà d'aquerò, Emma ja non semblaue dispausada a seguir es sòns conselhs; enquiath punt, qu'un còp, dauant des indicacions dera senhora Bovary, que pretenie qu'eth compliment des déuers religiosi deth servici li corresponie ara vigilància des patrons, era li responec dmb un ton tant excitat e un arridolet tan hered qu'era brava hemna non se calec bric mès en aguest ahèr.

Emma venguie a èster difila e capriciosa. Encomanaue un plat ath sòn gust que dempús lèu non tastaue; i auie dies que sonque beuie lèit; d'auti, tasses de tè ordinari. Soent s'entestadie a non gésser, dempús s'estofaue, daurie es hièstres de land en land e se botaue un vestit leugèr. A viatges, dempús d'auer escridassat ara sirventa, l'aufrie presents o la manaue a passejar entara casa des vesies; atau madeish, se passaue qu'autrejaue as praubi totes es pèces d'argent que trapaue en monedèr, e non pr'amor que siguesse esmoiguda pera situacion des auti, pr'amor que non se comprenerie facilament coma era majoritat dera gent gessuda deth camp, qu'acostume a sauvar ath laguens dera amna quauques ues des duretats qu'endurissen es mans pairaus.

Tà finaus de hereuèr, eth vielh Rouault, en rebrembe deth gariment dera cama, se hec a vier un supèrb piòc tath sòn gendre e se demorèc tres dies en Tostes. Coma que Charles ère ocupat damb es malauts, Emma li hec companhia. Se passaue es ores humant ena cramba, escopint enes hèrs deth huec, parlant de cultius, de vaques e d'aujam e d'ahèrs der Ajuntament; enquiath punt de qué, quan se n'anèc, Emma experimentèc tau satisfaccion qu'enquia e tot se demorèc estonada. De un aute costat, ja non amagaue eth sòn mesprètz per arren ne per arrés; a viatges se calaue a dar opinions particulares, blaimaue aquerò que d'auti aprobauen e aprovaue motius pervèrsi o immoraus, çò que hège daurir ath sòn marit uns uelhs coma iranges.

Enquia quan s'auie de tardar aquera existéncia miserabla? Non ne gesserie jamès? Qué auien de mès, aqueres que trapauen eth consolament dera felicitat? En Vaubyessard auie vist duqueses damb eth còs fòrça mès pesant e damb movements mès ordinaris; e aquerò li hège execrar era injustícia de Diu. Apuaue eth cap ena paret e ploraue. Auie enveja des existéncies rambalhoses, des balhs nueitius de desguisament, des plasers insolents e enforiscats damb toti es desmesures que deishauen aubirar e qu'era non coneishie.

S'esblancossie; auie palpitacions. Charles li hec préner valeriana e banhs de canfre. Tot aquerò que sajaue de manar-li l'emmalicaue encara mès.

I auie dies que parlaue abondiaument; aqueres exaltacions èren seguides de sobtes ensopiments, pendent es quaus s'estaue sense badar boca ne botjar un hiu de ròba. Per çò de remeter-se se heregaue pes braci un salèr d'aigua de colonia.

Coma que se planhie de contunh de Tostes, Charles se pensèc qu'era causa dera sua malautia ère bèra influéncia locau; e assolidant-se en aquera idia pensèc vier a establir-se en un aute lòc.

D'alavetz, Emma se botèc a bèuer vinagre pr'amor de pèrder carns; cuelhec ua tos seca e perdec complètament era hame.

Entà Charles ère un gran sacrifici auer d'abandonar Tostes dempús de quate ans de residéncia e *just quan començaue a auer importància*. Mès, ça que la, l'ac calie hèr! Amièc ara sua hemna en Rouen entà veir ath sòn ancian mèstre. Se tractaue d'ua malautia nerviosa: l'anarie ben un cambiament d'aires.

Dempús de preguntar en un costat e en aute, Charles se'n sabec de qué en un districte de Neufchatel i auie un pòble pro gran, cridat Yonville-l'Abbaye, qu'eth sòn mètge, un refugiat polonés se n'auie anat justament era setmana anteriora. Alavetz escriuec ath potecari deth lòc pr'amor de

saber-se'n deth numèro d'abitants, dera distància que se trapaue eth collèga mès pròche, guaire guanhaue ar an eth sòn predecessor, eca; e, en auer trapat es responses satisfactòries, decidic desplaçar-se aquiu ena entrada dera primauèra, s'era salut d'Emma non auie milhorat.

Un dia qu'Emma remenaue laguens d'un calaish premanint eth sòn viatge, s'engarrapèc era punta des dits damb bèra causa. Qu'ère un hiu de hèr deth sòn nhoquet nòces. Es flors d'irangèr èren auriòles de povàs, e es cintes de satin, damb ua vòra brodada d'argent, se des.hilauen enes extrems. Lo cuelhec e lo lancèc en huec. Eth nhoquet s'aluguèc coma ua palha seca. Dempús s'en.honsèc peth cendre coma ua toja vermelha, e contunhèc en tot consumir-se doçament. Emma l'anaue guardant mentre s'ahlamaue. Crebauen es baies de carton, se torçauen es hius de hèr, se consumie eth galon; e es coròlles arropides de papèr, balantçant-se ath long dera placa coma parpalhòles neres, s'esbugasèren, fin finau, churlades pera humeneja.

Quan se n'anèren de Tostes, en arribar eth mes de març, era senhora Bovary ère prenhs.

Dusau part

I.-

Yonville-l'Abbaye (nomentat atau per çò d'ua anciana abadia de capuchins que d'era ja non i a tralha) ei ua poblacion plaçada a ueit lègues de Rouen, entre era carretèra d'Abbeville e era de Beauvais, ath hons d'ua val adaiguada peth Rieule, arriuet qu'aboque es sues aigües en Andelle dempús d'auer hèt rodar tres mòles apròp dera desbocadura, e qu'en eth se trapen quauques trueites qu'es mainatges s'entretien a pescar damb lata, mès que mès es dimenges.

Deishant era carretèra tà Boissière, se seguís enquiath cimalh dera pala de Leux, d'a on se desnishe era val. Er arriu que la trauèsse la dividís en dues regions de fesomia desparièra: ena quèrra, tot que son prats, tant qu'ena dreta tot son cultius. Es prats s'alonguen ath pè d'ua seguida de ticolets que se confonen, peth darrèr, damb es peisheus deth país de Bray, tant que, deth costat der èst, era planhèra, se lhèue doçament, en tot espargér-se e estener-se enquia pèrder-se de vista es bancaus dauradi de horment. Era aigua que passe ath pè dera èrba separe damb ua rega blanca era trenda verdor des prats deth color terrós des socs; atau, eth camp semble un enòrme mantèl desplegat damb un collaret de velot verd ornat damb un galon d'argent.

En hèr-i per prumèr còp era lucada, apareishen, ath hons der orizon, es ausines deth bòsc d'Argueil, damb es singles dera pala de Saint-Jean, raiats de naut en baish per uns socs vermelhs e desparièrs; que son es mèrques des ploges, e es sues tonalitats de tòcho estriant-se en ua seguida de rajades sus eth color gris dera montanha provien dera quantitat de honts ferruginoses que ragen pes tèrres des entorns.

Mos trapam enes endrets dera Normandia, dera Picardia e dera Ièrla de França, parçant bastard, damb un lenguatge totafèt mancat d'accent, tau coma ei normau en un país sense caractèr. Qu'ei er endret a on s'elaboren es hormatges de Neufchatel mès dolents deth parçant; de un aute costat, es cultius son costosi per çò dera quantitat de hièms que s'a de besonh entà adobar ues tèrres de plan pòca consisténcia, plies de sable e de calhaus.

Enquiar an 1835, non i auie cap carrètera practicabla entà vier en Yonville; en aquera data, totun, se bastic eth camin vesiau qu'amasse era carretèra d'Abbeville damb era d'Amiense qu'en quauques escadences tien es traginèrs que van de Rouen tàs tèrres de Flandes. A maugrat d'aguesta pòrta dubèrta de cara ath mon, Yonville-l'Abbaye seguís viuent ua vida estacionària. En sòrta de milhorar es cultius, s'entestadís a non voler-se des.heir des peisheus, e aquerò enquia e tot auer-ne de patir era sua depreciacion. Atau, eth pòble, aguiterat e coma desseparant-se dera planhèra, a contunhat agranint-se aumens entar arriu. E se ve, de luenh

estant, ajaçat de long en long dera arriba, coma un vaquèr hènt era meddiada ath cant dera aigua.

Abaish, ath pè dera pala, non guaire luenh deth pònt, comence ua cauçada plantada d'albars qu'auance en linha dreta enquias prumères cases dera poblacion. Son uns edificis enrodats de tàpies, lheuadi ath miei d'uns patis plei de construccions, cubèrts destinadi a cachar es arradims, a apraiar es cars, a destillar er aiguardent, totes eres disseminades jos es arbes, abondosi de huelham e damb es branques plies de hauces, de pèrgues e d'escales penjades. Es sòns losats, de palha, coma ua casqueta de pèth en.honsada enquias uelhs, arriben enquiath nivèu des hièstres baishes, protegides per uns veires grèus e difòrmes e garnidi damb un nud ath miei semblables ath cu de botelha. Sarrat enes parets de ges trauessades diagonalament per ues bigues neres, s'i ve quauque perèr aprimat, e dauant des pòrtes s'aganchen ues barralhes giratòries per çò d'arturar eth pas as porics, que vien a picotejar en lumedan es mores de pan nere chaupades damb un shinhau de cidra. Totun aquerò, a mida que se ven de mès apròp, es patis se hèn mès estrets, es abitacions s'aprèssen, es tàpies despareishen; se balancège un hèish de hoguères ena punta d'un mange d'escampa botat en ua hièstra; se ve era harga d'un hargue, e dempús arribe un menaire damb dus o tres cars naui, deishadi dehòra qu'empedissen eth camin. Mès enlà, vista a trauèrs d'ua rèisha, apareish ua casa blanca darrèr d'ua planhèra de potja ath miei dera quau se lhèue un *Amour* que se bote eth dit ena boca. En cada costat des escales de pèira que precedissen era entrada se perfilen ues gèrles gròsses de hèr; ues ensenhes daurades luden ena pòrta; qu'ei era casa deth notari, era mès polida dera poblacion.

Era glèìsa se trape ua vintea de passes mès enlà, en aute costat deth carrèr e ena entrada dera plaça. Eth petit cementèri que l'enròde ei tapiat damb ua paret baisha ara nautada d'ua parabanda; es hòsses son tant abondiues qu'es vielhes pèires des sepultures deishades ath ras de tèrra, formen un empeirat ininterromput qu'en miei deth quau era èrba diboishe uns quadres verds e regulars. Eth temple siguec bastit ena darrèra epòca deth regnat de Carles X. Era vòuta de husta da senhaus de consumpcion, mès que mès ena part mès nauta, e de quan en quan es traucs estenen ues plapes neres en color blau deth tet. Sus era pòrta, en lòc destinat ordinariament as òrgues, auance eth còr, a on se boten es òmes, qu'ada eth s'i puge per ua escala de cargolh que croishís damb eth caushigar des esclòps.

Era claror, qu'entre pes veires lisi, illumine oblicuament es bancs arringleradi trauessaument ara paret, tapìssada aquiu e delà damb ua tapís clauat qu'en eth s'i pòt liéger en letres gròsses: "Banc de Tau". Mès enlà, en endret a on s'estretís era nau, se trape eth confessionari, que hè jòc damb

ua estatueta dera Vèrge. Qu'ei ua imatge vestida damb un teishut de satin, caperada damb un vel de tol tot esposcat d'esteles d'argent, e damb es caròles rosades coma ua idòla des ièrles Sandwich. Fin finau, se ve ua còpia dera *Sagrada Familha*, autrejada peth Ministre dera governacion, que domine er autar major ath miei de quate candelèrs e que barre era perspectiua. Es sètis deth còr son de husta de pin sense pintar.

Eth mercat, ei a díder, un tet de teules sostengudes per ua vintea de pilars, ocupe sonque era mitat mès o mens dera plaça grana de Yonville. Er Ajuntament, *bastit sivans es plans d'un arquitècte de París*, ei ua sòrta de temple grec que hè cantoada ath costat dera casa deth potecari. En embaish, se quilhen tres colomnes joniques, e en prumèr estatge se desplegue ua galaria damb vòutes de miei punt, acabades damb un timpan que reprodusís un poth gal, damb ua pauta emparada ath dessús dera Carta e tient damb era auta es balances dera justícia.

Çò que tire mès era atencion, totun, ei era farmacia deth senhor Homais, botada dauant der ostau deth *Lion d'Or*. Tath vrèspe, mès que mès, en alugar-se eth fanau, es recipients verds e vermelhs de veire qu'apolidissen era veirina, estenen peth solèr es sues clarors acolorides en tot illuminar eth carrèr; alavetz, coma enes huecs de bengala, se ve a trauèrs dera illuminacion era ombra deth potecari inclinat en escritòri. Es parets dera bastissa son etiquetades damb inscripcions de naut en baish, escrites damb letra redona, damb caractèrs anglesi o imitant es tipes d'imprimaria: "Aigües de Vichy, de Seltz e de Bareges, cuèits depuratius, medecina Raspall, *racaout* des arabs, gachets Darcet, pasta Regnault, benes, banhs, chicolates medicinaus, eca." Un panèu plaçat ath long dera botiga anóncie en letres d'aur: *Homais, farmaceutic*. Dempús, ath hons der establiment, darrèr des balances ath dessús deth taulatge, se lieg eth mot *laboratòri*, naut de tot d'ua veirina; e, un shinhau mès abaish, encara se repetís eth nòm de *Homais* perfilat en letres d'aur sus un rectangle nere.

Dempús, que ja non i auie arren mès entà veir en tot Yonville. Eth carrèr (eth solet), long coma un tret de fusilh e damb quauqua botiga a costat e costat, se trinque còp sec en arribar ena virada dera carretèra. En tot abandonar-lo ena dreta e seguir era part baisha dera pala de Saint-Jean, s'arribe ara seguida en cementèri.

En temps deth colèra, pr'amor de procedir ara sua ampliacion, esbaucèren un tròç de paret e i ahigeren tres faishes de tèrra que crompèren en costat; tota aquera part naua, totun, resultec lèu lèu desabitada, e es hòsses seguien en tot aumentar-se coma abans de cap ara pòrta. Eth garda rurau, qu'ei ath còp sacristan e enterraire (que damb aquerò ne trè un doble benefici des cadavres dera parròquia) aprofite eth terren uet entà semiar-i truhes. Damb eth pas deth temps, totun, eth camp se va redusint, e quan

arribe ua epidèmia non sap s'alegrar-se'n des defuncions o afligir-se per aument des sepultures.

- Que non podetz cap remir que vos neuritz des mòrts, Lestiboudois, li deishèc anar un dia eth capelhan.

Aguesta macabra observacion lo hec reflecionar; enquia e tot lo hec a contier-se pendent ua tempsada; dempús s'i tornec a tier; e aué non solet seguís cultivant es mentades truhes, senon qu'enquia e tot sostie damb seguretat que creishen naturaument.

Arren a cambiat, plan, en Yonville, dempús des eveniments qu'ara vam a condar. Era viroleta de lhauna damb es colors nacionaus seguís virant naut de tot deth campanau dera glèisa; era botiga de nauetats encara hè brandar ath vent es dues banderòles d'indiana; es fètus deth potecari, coma uns paquets d'esca blanca, seguissen en tot consumir-se laguens der alcoòl hangós, e eth vielh leon d'aur, destintat pes ploges, que gaite ath dessús deth lumedan der ostau, seguís exibint as passejaires es sòns cargolhs de gosset d'aigües.

Era tarde qu'eth matrimòni Bovary auie d'arribar en Yonville, era senhora veuda Lefrançrois, mestressa d'aqueth ostau, ère tant afairada que, tot remenant era caceròla, es gotes de sudor li regolejauen cara enjós. Londeman ère dia de mercat en pòble. Li calie bracar era carn per auança, aucir as pothi, premanir era sopa e hèr eth cafè. Ath delà d'aquerò, qu'auie eth repais des òstes, deth mètge, damb era sua hemna e era sirventa; eth bilhard qu'ère un esclat d'arridalhes; laguens deth salonet, tres molièrs cridauen que les hessen a vier er aiguardent; era lenha ahlamejaue, es brases crepitauen e, sus era longa taula dera codina, entre es bocins de carn crua de moton, se lheuèren ues piles de plats que les baçacades deth talhador a on chaplauen es espinards hègen tremolar de naut en baish. Deth corrau estant s'entenie eth rambalh dera auderada acaçada pera sirventa pr'amor de retorçar-les eth còth.

Un òme damb simbosses de pèth verda, un shinhau gravat de picòta e damb ua casqueta de velot damb un flòc d'aur, s'escauhaue d'esquia ath huec. Tot hège veir qu'ère totafet satisfèt d'eth madeish, e era tranquillitat deth sòn aspècte sonque ère comparabla ara cardalina penjada en ua gabiòla de vime ath dessús deth sòn cap: qu'ère eth potecari.

- Artemise!, exclamaue era ostalèra. Trinca ues branques de lenha, aumplís es ampolhes, vè-te'n a cercar aiguardent, au, rapid! A, s'aumens sabessa se qué les poiria balhar coma dessèrt as òstes que demoratz! Reina deth cèu! Es mossos menaires ja tornen a hèr rambalh en bilhard! E dèishen eth car just dauant dera pòrta! Quan arribe era *Arongleta* se li pòt calar ath dessús. Crida a Polite tà que lo bote en cubèrt!... Vos cau pensar, senhor

Homais, que, des d'aguest maitin, pro ben auràn jogat dotze partides e s'an avalat dotze gèrles de cidra!... Acabaràn en tot estarnar-me eth tapís deth bilhard, contunhèc en tot guardar-les de luenh damb er escolador enes dits.

- Que non serie pas tan grèu, responec eth senhor Homais; ne cromparíetz un de nau.

- Un aute bilhard?, exclamèc era veuda.

- Plan que òc; aguest ja non se tie. Credetz-me senhora Lefrançois, que vau mès que lo cambietz. Vos còste un gran prejudici en voler-lo profitar! Ara es afeccionadi vòlen taules estretes e bastons pesants. Tot que càmbie! Vos cau anar ath compàs deth sègle! Guardatz a Tellier…

Era ostalèra se rogic tota de despièit. Eth farmaceutic higec:

- Eth sòn bilhard, per mès que volgatz díder, ei mès agradiu qu'eth vòste; e tostemp a ua idia a mand entà organizar ua quècta patriotica en favor de Polonia o entà secórrer es inondacions de Lion…

- Que non son pas es pòcvaus coma eth es que m'enquimèren, interrompec era ostalèra en tot quilhar es gròsses espatles. Au, au, senhor Homais!, mentre eth *Lion d'Or* existisque era gent contunharà vient. Ena nòsta casa qu'auem a on repausar! Mentre que quinsevolh dia veiratz ath *Cafè Français* barrat e damb un panèu ena pòrta!... Cambiar eth mèn bilhard, contunhaue parlant-se ada era madeisha, que tan bon servici me hè entà esténer era ruscada, e qu'enes tempsades de caça m'a servit entà hèr dormir enquia a cinc viatjaires!... Qué li passe, totun, ad aguest feniantèr de Hivert que non acabe d'arribar jamès!

- Lo demoratz entà mestrar eth sopar as vòsti òstes?, preguntèc er potecari.

- Demorar-lo, didetz? E eth senhor Binet? Tanlèu tòquen es sies lo veiratz entrar, pr'amor qu'en puntualitat non lo guanhe arrés. Se sè tostemp en madeish lòc, laguens dera saleta. Abans se deisharie aucir que sèir-se en un aute costat! Tant escrupulós qu'ei e tant exigent pera cidra! Que non ei cap coma eth senhor Leon; aguest a viatges se presente tàs sèt e enquia tàs sèt e mieja; e ne se n'encuede de çò que minge. Quin joen mès simpatic! Jamès ditz ua paraula ofensiua.

- Plan! Qu'ei que i a fòrça diferéncia entre ua persona ben educada e un excarrabinèr vengut a èster requectaire.

Sonèren es sies. Binet entrèc en establiment.

Qu'ère un òme prim. Amiaue ua levita blaua que li ludie peth còs, e, en cap, ua gòrra de cuèr damb es aurelhes virades de cap ath costat superior deth crani e estacades damb un cordonet; peth dejós dera visèra se vedie un front pelat deprimit per çò der usatge deth gòrro. Eth justet ère de tela nera.

Completauen era sua vestimenta un cotèth de pèth de shivau, uns pantalons grisi e, madeish en iuèrn qu'en ostiu, ues bòtes ben lustrades damb dues bonhes parallèles per çò dera prominència deth dit gròs. Dera rega dera barba ròia que li sarraue es maishères, non i gessie ne un solet peu. Auie ua cara longa e esfaçada, damb uns uelhets petits e un nas rebussat. Dominaue toti es jòcs de cartes, ère un bon caçaire e hège plan bona letra. Auie un torn ena sua casa que damb eth s'entretenguie en tot tornejar anères de tovalhon. Les anaue apilerant enquia aumplir-ne eth pis damb era gelosia d'un artista e er egoïsme d'un borgés.

Se filèc de cap ara saleta. Abans, totun, li calec qu'era ostalèra hèsse gésser as tres molièrs. Pendent era estona que se tardèren a parar-li era taula, Binet se demorèc ath cant deth radiador. Dempús, barrèc era pòrta e se hec a vier era gòrra, sivans auie per costum.

- Non mos cau pòur de qué es bones formes li hèsquen mossegar era lengua!, didec eth farmaceutic tanlèu se trapèc solet damb era ostalèra.

- Que non parle guaire, responec aguesta. Era setmana passada vengueren dus viatjaires de teishuts, dus gojats plan vigorosi qu'ena vrespada condèren un pilèr de trufaries qu'a jo me heren crebar d'arrir: Plan, donc, eth non ne hec cabau; s'estèc tota era estona coma un soc, sense badar bocar.

- Qu'ei atau, didec eth farmaceutic, non a imaginacion, ei incapable d'ua gessuda, arren d'aquerò que tanh a un òme de societat!

- E, ça que la, diden qu'a recorsi, repliquèc era ostalèra.

- Recorsi?, didec eth senhor Homais. Eth, recorsi? Se se tracte de hèr as cartes, dilhèu òc, ahigec en un ton mès moderat.

E seguic:

- Qu'un negociant cargat d'ocupacions, un mètge, un avocat, un farmaceutic trabalhen enquiar extrèm de vier a èster extravagants, maucarats, per exemple, qu'ei comprensible; era istòria mos autrege fòrça exemples. Mès, aumens, pensam en bèra causa. Jo madeish, sense vier mès luenh, guairi còps non me sò trapat cercant era ploma per dessús dera taula pr'amor d'escríuer ua etiqueta, e a tot darrèr encuedar-me'n de qué l'amiaua ena aurelha!

Mentretant, era senhora Lefrançois venguec en lumedan dera pòrta pr'amor de veir s'arribaue era *Arongleta*. Qu'auec un subersaut. Un òme vestit de nere entrèc de sobte ena codina. Enes darrères lums deth crepuscul s'aubiraue qu'ère ròi e qu'auie un còs atletic.

- Qué vos cau prèire?, exclamèc era ostalèra en tot cuélher un candelèr de dessús deth larèr. Voletz préner bèra causa?, un ditet de *cassis*?, un veire de vin?

Eth gleisèr refusèc compliments. Venguie a cercar un paraigües qu'auie desbrembat er aute dia en convent d'Ernemont; e, dempús d'auer pregat ara senhora Lefrançois que se li pladie l'ac hesse a vier aqueth madeish vrèspe en presbitèri, tornèc a gésser ara prèssa de cap ara glèisa, a on sonaue eth tòc d'oracion.

Quan despareishec eth bronit des sòns passi pera plaça, eth farmaceutic trapèc fòrça inconvenenta era conducta deth prèire. Remir-se a acceptar un refresc li semblèc ua ipocresia des mès odioses; es capelhans cuelhien toti pètes d'amagat e non pensauen qu'en tornar ena epòca des dèimes.

Era ostalèra comencèc a deféner ath prèire:

- Mès se què didetz! Ne plegarie a quate coma vos damb eth sòn jolh. Est an passat ajudèc ara gent a entrar era palha enes cubèrts; guardatz s'ei fòrt, qu'amiaue sies hèishi ath còp!

- Òsca!, didec eth farmaceutic. Manatz, donc, as vòstes hilhes a cohessar-se damb uns valents coma aguest, tan ben dotadi de temperament! Jo, se siguessa deth govèrn, haria sagnar as capelhans un còp ath mes. Òc, senhora Lefrançois, ua flebotomia cada mes, en interès dera civilizacion e des bons costums!

- Voletz carar, senhor Homais? Qu'ètz un judiu! Non auetz religion!

Eth potecari responec:

- Pro que n'è, de religion; qu'è era mia. e la respècti mès que toti eri, sense tantes comèdies! Jo que creigui en Diu, m'entenetz? Creigui en Èsser Suprèm, en un Creador, sigue qui sigue, que m'ei parièr, que mos a amiat aciu baish pr'amor de complir damb es nòsti déuers de ciutadans e pairs de familha; non è, ça que la, cap besonh d'anar ena glèisa a punar uns plats d'argent e a engreishar damb era mia pòcha ua banda de comedians que se neurissen fòrça mès que nosati! Pr'amor qu'eth Creador, madeish se pòt aunorar des d'un bòsc o des d'un camp que contemplant es vòutes eterèes, tau coma ac hègen es ancians. Eth mèn Diu qu'ei eth Diu de Socrates, de Franklin, de Voltaire e de Beranger. Jo que sò d'aqueri dera *Profession de foi du vicaire savoyard* e des principaus immortaus deth 89! Vaquí se per qué non admeti jo un Diu coma un òme quinsevolh que se passege peth terral damb un paishon ena man, introdusís as sòns amics en vrente des balenes, morís sorrisclant e ath cap de tres dies torne a resuscitar; tot aquerò ei absurd e contrari as leis dera fisica; aquerò demòstre, de passa, qu'es capelhans an vegetat tostemp en ua ignorància escura e que hèn tot çò que pòden pr'amor d'arrossegar ara gent.

Carèc cercant damb es uelhs a un public imaginari, donques que, ath miei dera sua afogadura, eth farmaceutic s'auie pensat qu'ère per un instant

en plia session municipau. Era ostalèra, totun, auie deishat d'escotar-lo; qu'auie era aurelha atentiua a un ròtlament d'arròdes luenhant. Plan que òc, s'entenie eth bronit d'un coche barrejat damb uns còps de hèr destibadi arrossegant-se per tèrra. Fin finau, ues quantes segondes dempús, era *Arongleta* se posaue dauant dera pòrta.

Qu'ère ua caisha auriòla botada dessús de dues arròdes que pujauen enquiara nautada dera vela, en tot empedir atau qu'es viatjaires podessen veir era carretèra e enlordir-les ath còp es espatles. Quan eth coche demoraue barrat, es veires des estrets hiestrons tremolauen sense parar laguens des marcs, sauvant aciu e enlà es esposcs de hanga jos era vielha capa de povàs que ne es aiguats arribauen a netejar complètament. Amiaue un tronc de tres shivaus, eth prumèr mès auançat, en forma de balèsta, e, quan baishaue es penents, tocaue en solèr en tot sostracar.

Quauqui borgesi de Yonville arribèren ena plaça; blagauen toti ath còp, sajant de saber notícies, demanauen explicacions e reclamauen es tistèrs. Hivert non sabie entà on virar-se; qu'ère eth corrèu ordinari deth pòble. Anaue enes botigues de Rouen, se hège a vier rotlèus de cuèr entath sabatèr, herralha entath haure, un recipient d'arencades entara sua mestressa, feutres entara modista, flòtes entath perruquèr. E de tornada, plantat naut deth sèti, anaue distribusint paquets ath long de tot eth camin, en tot lançar-les pes rèishes des patis e cridar a tota fòrça mentre es shivaus anauen caminant solets.

Eth retard experimentat aqueth dia auie estat per tòrt d'un accident; era gosseta dera senhora Bovary s'auie escapat camp a trauèrs. Se posèren mès d'un quart d'ora cridant-la. Hivert madeish auie tornat mieja lèga entà darrèr en tot pensar-se aubirar-la de quan en quan; fin finau, les calec repréner eth camin. Emma plorèc abondiuament, qu'auec ua enrabiadura, li dèc eth tòrt d'aqueth contratemps a Charles. Eth senhor Lheureux, comerçant de teishuts, sagèc de padegar-la en tot condar-li un pilèr d'exemples de gossets hòraviadi qu'ath cap de sabi pas guairi ans arreconeishien ath sòn patron. Que n'auie un, didie, qu'auie entornat de Constantinopla enquia París. Un aute qu'auie hèt cinquanta lègues en linha dreta passant quate arrius nadant; e sa pair madeish auie un gosset d'aigües que dempús de dotze ans d'abséncia, un bon dia, mentre anaue a sopar dehòra de casa, li sautèc ath dessús de sobte, ath miei madeish deth carrèr.

II.-

Emma siguec era prumèra a gésser deth coche; dempús baishèc Felicité, eth senhor Lheureux, ua hilhuquèra; Charles, li calec desvelhar-lo; arraulit en un cornèr, s'esclipsèc complètament tanlèu hec net.

Homais se presentèc; l'aufric es sòns respètes ara senhora, saludèc ath senhor, didec qu'ère encantat de poder-les èster util e ahigec en ton corau que, coma qu'era sua hemna ère absenta, auie gausat convidar-se eth madeish.

Quan era senhora Bovary venguec ena codina, s'apropèc ath cant deth huec. Se cuelhec es vestits damb es puntes des dits ara nautada deth jolh, lo lheuèc enquiath cauilhar, e, en tot estirar eth pè, cauçat damb ua botina nera, lo botèc ara vòra dera ahlama, peth dessús dera cueisha de moton que se rostie tot virant parsimoniosament. Eth huec l'illuminaue tota, impregnaue d'ua lum crua era trama deth vestit, es pòres dera sua pèth blanca, e enquia e tot es paupetes, que lheuaue e baishaue repetidament. Segontes es bohades de vent que venguien dera porta miei dubèrta, ua intensa vermelhor se despenie deth huec e s'estenie sus era.

En aute costat deth larèr, un joen damb era cabeladura ròia la guardaue silenciosament.

Qu'ère er escrivan deth notari senhor Guilhaumin. Coma qu'en Yonville s'engüejaue fòrça, soent, eth senhor Leon Dupuis arreculaue era ora de sopar (qu'ère eth dusau abituau en *Lion d'Or*) damb era esperança qu'arribèsse bèth viatjaire pr'amor d'auer damb qui parlar pendent era cauhada. Es dies que non auie guaire trabalh, en non saber a on passar eth temps, non auie mès remèdi qu'arribar ara ora exacta e patir era preséncia de Binet, des d'es prumèrs plats enquias dessèrts. Atau, quan era ostalèra li prepausèc que sopèsse en companhia des nau vengudi, acceptèc damb vertadèra alegria. Passèren, donc, ena sala grana, a on era senhora Lefrançois, en tot voler-se lúder, auie hèt premanir quate cubèrts.

Homais demanèc permis entà non trèir-se era gòrra per pòur d'enrumar-se.

Dempús, virant-se entara sua vesia:

- Era senhora que deu èster un shinhau espisada! Es bassacades dera *Arongleta* que son espaventoses!

- Qu'ei vertat, responec Emma: ça que la, eth sarabat me distrè: me shaute cambiar de lòc.

- Ei tant anutjós auer de víuer constantament calat en un madeish lòc!, alendèc er escrivan.

- E s'auéssetz de hèr coma jo, diguec Charles, que me passi eth dia a shivau…!

- Arren de mès agradiu, responec Leon en tot adreçar-se amablament ara senhora Bovary, tostemp que se posque hèr, naturaument!, ahigec.

- Ath delà d'aquerò, didec eth potecari, er exercici dera medecina non ei cap massa penós enes nòsti parçans; er estat des carretères permet tier eth *cabriolet*, e coma que, en generau, es campanhards son gent acomodada, se pague pro ben. Per çò que hè ara medecina, a despart des casi ordinaris d'enteritis, bronquitis, afeccions bilioses, eca, auem bèra fèbra intermitenta ena epòca dera sèga; en resumit, arren o lèu arren de grèu, pòca causa a senhalar se non son fòrça umors hereds, provients, segurament, des deplorables condicions igieniques des lotjaments des campanhards. A!, vos calerà combàter fòrça prejudicis, senhor Bovary! Fòrça entestaments rutinaris que damb eri tumaràn diadèrament toti es esfòrci dera vòsta sciéncia; donques que per aciu encara recorren as novenes, as reliquies e ath capelhan en sòrta de vier a veir naturaument ath mètge o ath farmaceutic. Reaument, eth clima que non ei dolent, e enquia e tot compdam, en municipi, damb quauqui nonagenaris. En iuèrn eth termomètre (n'è hèt es observacions) baishe enquia quate grads, e ena picada der ostiu arribe enquias vint-e-cinc, coma molt trenta grads centigrads; e plan, èm a cubèrt des vents deth nòrd gràcies ath bòsc d'Argueil; e des vents der oèst, gràcies ara pala de Saint Jean; e maugrat tot, aguesta calor, que per çò deth bugàs aquós que se despen der arriu amassa damb era preséncia considerabla deth bestiar escampilhat pes prats, que, coma ja sabetz, exale fòrça amoniac, ei a díder, azòt, idrogèn e oxigèn (pas solet idrogèn e oxigèn), e que, subministrant-li er umús dera tèrra barregen totes aguestes desparières emanacions, en tot arremassar-les, entà didè'c atau, en un hèish, e en tot combinar-se, eth solet, damb era electricitat esparjuda pera atmosfèra, quan n'a, poirie engendrar, ara longa, coma enes climes tropicaus, miasmes insalubres; aquera calor, donc, justament se trape temperada en costat d'a on vie o, mès ben dit, d'a on vierie, ei a díder, deth costat sud, per çò des vents deth sud-èst, que, en auer-se refrescat passant peth Sena, mos arriben coma ues brises de Russia.

- Compdatz, aumens, damb quauqui lòcs enes entorns entà poder hèr passejades?, seguic era senhora Bovary, parlant damb eth joen.

- Pòqui, responec aguest. I a un endret que nomentam era Pastura, naut de tot dera pala, en lindau deth bòsc. Bèth dimenge i vau damb un libre jos eth braç e m'i cali enquia veir se com se cògue eth solei.

- Es cògues de solei me semblen admirables, responec Emma, sustot en mar!

- A, eth mar!, responec Leon; que me tie eth còr panat.
- Non pensatz, repliquèc era senhora Bovary, que dauant d'aquera extension sense limits er esperit vòle damb mès libertat e qu'era sua contemplacion lhéue era amna e autrege idies d'infinit e d'ideau?
- Madeish se passe damb es paisatges de montanha, seguic Leon. È un cosin qu'est an passat hec un viatge per Soïssa e me didie qu'un non se pòt imaginar era poesia des lacs, er encantament des cascades, er efècte gegant des cunhèstres. Se ven pins d'un celh incredible queigudi ath miei des arriuets, cabanes suspenudes enes cims des precipicis e vals sanceres entre es esquinci des bromes a mès de mil pès de nautada. Aguesti espectacles que deuen entosiasmar, ahiscar ara oracion, ar extasi! Atau, donc, ja non m'estranhe aqueth musician celèbre qu'entà ahiscar era imaginacion auie eth costum de d'anar a tocar eth piano dauant de quinsevolh endret impressionant.
- Vos tietz ara musica?, preguntèc Emma.
- Non, mès me shaute fòrça, responec er escrivan.
- Tè, non lo creigatz, senhora Bovary, interrompec Homais inclinant-se sus era sièta; qu'ei pura modestia. Non ei cèrt, amic? Er aute dia, ena vòsta cramba, cantàuetz er *Ange gardien* meravilhosament. Jo vos seguia d'aurelha deth laboratòri estant; l'escometíetz coma un gran actor.

Efectiuament, Leon ère lotjat ena casa deth potecari, en ua cramba deth dusau estatge que daue tara plaça. Er elògi deth sòn proprietari lo hec rogir tot. Aguest, totun, ja s'auie virat entath mètge e l'anaue enumerant es uns dempús des auti, es principaus abitants de Yonville. Condaue anecdòtes, autrejaue tota sòrta d'informacions. Que non se sabie exactament era fortuna deth notari; dempús, *i auie era casa Tavache*, gent que volie hèr-se a veir fòrça.

Emma seguic:

- E quina musica preferitz?
- Era musica alemana; qu'ei ua musica que convide a soniar.
- Coneishetz as italians?
- Encara non; les veirè, totun, er an a vier, quan anarè a víuer en París pr'amor d'acabar es estudis d'avocat.
- Tau coma è auut er aunor d'expressà'c ath vòste marit, a prepaus d'aguest malerós de Yanoda que s'acabe d'escapar, didec eth farmaceutic, gràcies as sues holies vos traparatz damb ua des cases mès confortables de Yonville. Çò qu'a mès avient entà un mètge ei ua pòrta que da tara *Avenguda* e que permet entrar e gésser sense èster vist. Ath delà d'aquerò, non i manque arren d'aquerò que contribusís a hèr mès agradiu un interior:

bugadèr damb era bugadèra, codina damb recodina, salon de familha, resèrva, eca. Qu'ère un òme que non s'estaue d'arren. S'auie hèt bastir en extrèm deth jardin, en endret a on er arriu passe mès apròp, ua glorieta entà béuer cervesa en ostiu. E, s'ara senhora l'agrade entretier-se peth jardin, poirà…

- Era hemna non se n'ocupe pas guaire, didec Charles; encara que l'anarie ben er exercici; que s'estime mès lièger ena cramba.

- A jo me passe madeish, repliquèc Leon; dilhèu i a bèra causa milhor, en arribar era vrespada, qu'èster ara vòra deth huec damb un bon libre, recuelhut ena claror dera lum tant qu'eth vent foete es veires?...

- Qu'ei cert, didec Emma en tot campar-lo damb es sòns grani uelhs dubèrts.

- Es ores se passen sense pensar en arren, seguic er escrivan. Un que se pòt passejar immobil pes païsi que li dicte era imaginacion, e eth pensament, entreligant-se damb era ficcion, cuelh partida enes detalhs o seguís eth hiu des aventures. Se barrege damb es personatges; e enquia semble que sigue un madeish qui bategue jos es sòns vestits.

- Qu'ei atau, ei atau!, exclamaue Emma.

- Non vos a arribat jamès, contunhèc Leon, d'auer trapat en un libre ua idia vaga que ja auíetz auut, quauqua imatge ennerida venguda de luenh, coma se siguesse era exposicion sancera deth mès delicat des vòsti sentiments?

- Pro que m'a arribat, responec era.

- Vaquí se per qué me shauten tant es poètes, persutèc eth. Trapi qu'es vèrsi son mès trendes qu'era pròssa e hènt plorar ath delà.

- Totun aquerò, ara longa que cansen, objectèc Emma. Ara, per contra, m'agraden es istòries que se desvolòpen seguides e que hèn pòur. Qu'è en òdi as eròis comuns e es sentiments temperadi tau qu'existissen ena vida.

- Plan que òc, observèc er escrivan, es òbres que non li diden arren ath còr s'aluenhen, ena mia pensada, dera vertadèra finalitat der art. Ath miei des mauparades dera vida, ei tan doç poder-se aprochar ideaument as caractèrs nòbles, as afeccions pures e ara felicitat! Entà jo, estant-me aciu luenh deth mon, que son eth mèn solet esvagament. Yonville ei tan praube de recorsi!

- Apruprètz, que deu èster madeish que Tostes, seguic Emma. Plan per aquerò m'auia subscrit a ua bibliotèca.

- S'era senhora me vò hèr er aunor de servir-se'n, didec eth farmaceutic, que venguie d'escotar es sues darrères paraules, jo madeish è ara vòsta disposicion ua bibliotèca complèta damb es milhors autors:

Voltaire, Rousseau, Delille, Walte Scott, er *Echo des feuilletons*, eca: recebi diuèrses huelhes diadères, e diadèrament "Eth Fanau de Rouen", damb er auantatge de qué ne sò eth corresponsau, per çò des circonstàncies, de Buchy, Forges, Neufchatel, Yonville e es entors.

Que hège dues ores e mieja qu'èren ena taula, e era sirventa Artemise, arrossegant negligentament es sabates de tela, anaue e venguie traginant es siètes, desbrembant-se de tot, non entenent arren de çò que li didien e deishant cada còp era pòrta deth bilhard dubèrta, que non paraue de dar patacs ena paret damb era punta dera bauda.

Tot parlant, Leon auie botat eth pè, sense encuedar-se'n, en barron dera cagira que seiguie era senhora Bovary. Aguesta amiaue ua corbata pichona de seda blaua que tenguie dret coma un claret un cothèr cargolhat de canonet de coton; e, segontes es movements que hège damb eth cap, i en.honsaue era maishèra e la lheuaue doçament.

Atau, mentre Charles e eth potecari blagauen, seigudi er un ath costat der aute, era senhora Bovary e er escrivan se calèren en ua d'aqueres convèrses vagues qu'en eres er edart des frases amie tostemp entà ua simpatia mutuau. Espectacles de París, titols de novèles, contradances naues e eth mon qu'ambdús ignorauen, Tostes, a on auie neishut era, Yonville a on se trapauen, en tot excaminà'c tot, e en tot parlar de tot en acabament deth sopar.

Quan siguec mestrat eth cafè, Felicité se n'anèc a premanir era cramba ena casa naua, e es convidadi non se tardèren a lheuar-se. Era senhora Lefrançois dormie près des cendres, e eth mosso que s'ocupaue des estables demoraue as senhors Bovary damb ua lanterna ena man pr'amor d'acompanhar-les ena sua casa. Ena sua cabeladura ròia i amiaue barrejat un shinhau de palha, e coishejaue dera cama quèrra. Quan cuelhec, damb era man que li restaue liura, eth paraigües deth capelhan, se meteren toti en marcha.

Eth pòble dormie. Es pilars deth mercat projectauen ues ombres longues. Era tèrra ère grisa, coma enes nets d'ostiu.

Era casa deth mètge ère a cinquanta passi der ostau; les calec, donc, dider-se adiu de seguit, e era acompanhada se dispersèc.

Tanlèu Emma arribèc en vestibul, sentec eth hered deth ges que li queiguie enes espatles coma ua camisa umida. Es parets èren naues e es escales carrinclèren damb era pression des pès. Naut dera cramba, que se trapaue en prumèr estatge, ua claror blancosa penetraue a trauèrs des hièstres desaprovedides de cortines. Se vedien es puntes de quauqui arbes e, mès luenh, eth prat miei estofat pera broma humejant jos era claror dera lua, cossent damb eth curs der arriu. Ath miei der estatge i auie, en ua

confusa barreja, calaishi de calaishères, botelhes, camères, bastonets dauradi, damb uns matalassi ath dessús des cagires e ues bacines per tèrra. Es dus òmes qu'auien transportat es mòbles ac deishauen tot amolonat, tau que venguie.

Qu'ère eth quatau viatge qu'Emma dormie en un lòc desconeishut. Eth prumèr auie estat eth dia que sa pair l'amièc en convent; eth dusau, eth dera sua arribada en Tostes; eth tresau en Vaubyessard; eth quatau qu'ère aguest; e cadun d'eri auie representat era inauguracion d'ua naua fasa ena sua vida. Non credie qu'es causes podessen èster es madeishes, arribades en lòcs desparièrs; e, tient en compde qu'era part viscuda auie estat dolenta, era que li restaue entà víuer serie, plan que òc, milhor.

III.-

Londeman, en desvelhar-se, vedec ar escrivan ena plaça. Emma amiaue era blòda d'anar per casa. Eth lheuèc eth cap e la saludèc. Era hec ua inclinacion brèu e barrèc era hièstra.

Leon se passèc es ores deth dia en tot demorar que toquèssen es sies; en presentar-se en ostau, totun, se trapèc damb Binet tot solet ena taula.

Entada eth, aqueth sopar deth dia d'abans qu'ère un eveniment considerable; jamès auie auut era escadença de blagar pendent dues ores seguides damb ua *senhora*. Com s'ac auie hèt, donc, entà arribar a expausar-li, en un lenguatge naturau, tantes causes qu'abans aurie estat incapable d'exprimir damb aquera distincion? Normaument ère timid e tenguie ua resèrva qu'ère ath còp ua barreja de pudor e de simulacion. En Yonville trapauen qu'auie bones formes. Escotaue es rasonaments dera gent madura e non semblaue manifestar cap exaltacion pera politica, causa recomanabla en tot tractar-se d'un joen. Dempús, auie cèrtes abiletats, pintaue ara aquarèla, sabie lièger era clau de sòl, e tara vrespada, es dies que non hège as cartes, se tenguie ara literatura. Eth senhor Homais l'auie en consideracion per çò dera sua instrucción; era senhora Homais l'auie afeccion per çò dera sua complasença, pr'amor qu'acompanhaue soent as sues creatures entath jardin, mainatges pòc endreçadi, mau educadi e un shinhau linfatics, madeish que sa mair. Entà atier es atencions des hilhs, es Homais auien, ath delà dera sirventa, ar alumne dera farmacia Justin, un cosin deth farmaceutic qu'auien admetut ena casa per caritat e qu'ath còp utilisauen entà cèrtes foncions domestiques.

Eth potecari se comportèc coma un excellent vesin. Metèc ara senhora Bovary ath pas des provedidors, hec a vier exprèssament ad aqueth que li servie era cidra, la tastèc eth madeish e cuelhec es disposicions de besonh pr'amor de qué era bota siguesse ben plaçada en cerèr; indiquèc era manèra de poder obtier eth bodèr a bon prètz e venguec a trapar a Lestiboudois, que damb eth establic un acòrd; pr'amor qu'eth sacristan, ath delà des sues ocupacions sacerdotaus e mortuòries, auie compde des principaus uarts de Yonville, a tant era ora o a tant era annada, sivans eth gust der interessat.

S'eth farmaceiutic desplegaue ua cordialitat tant obsequiosa, non solet ère per çò deth besonh qu'auie d'ocupar-se des auti, senon que, ath delà, auie eth sòn pròpri plan.

Qu'auie transgredit era lei deth 19 Ventós, an XI, article prumèr, qu'enebís er exercici dera medecina ad aqueth que non tie eth titol corresponent; e, victima de denóncies tenebroses, auie estat citat en Rouen, en burèu particular deth fiscau reiau. Eth magistrat lo recebec de pès, damb tòga, ermina ena espatla e capèth en cap. Qu'ère peth maitin, abans de

començar era audiéncia. Deth correder estant s'entenie eth cauishigar des sabates des gendarmes e ua sòrta de sorrolhs de barrolhs que se barren. Eth potecari sentec bronzinar es aurelhes de tau forma que se pensèc qu'anaue a quèir herit per un còp de sang. Entrevedec uns crotons sosterranhs, era sua familha hèta un mar de lèrmes, era farmacia venuda, toti es pòts disseminadi; e se vedec obligat a entrar en un cafè tà béuer un veiret de rom pr'amor de remeter-se.

Eth rebrembe d'aguesta admonicion s'anec aflaquint de man en man, e seguie, coma abans, en tot hèr consultes anodines ena rebotica. Eth baile, totun, non lo deishaue de uelh e es collègues èren engelosidi, de sòrta que valie mès non fisar-se'n. Guanhar-se ath senhor Bovary a trauèrs d'aqueres atencions equivalie e hèr-se a vier era sua gratitud empedint atau que mès endauant se l'acodisse parlar, en cas que se n'encuedèsse de bèra causa. Cada maitin, donc, l'amiaue eth jornau, e soent, pera tarde, deishaue ua estona era farmacia pr'amor de vier ena casa deth mètge tà tier-li ua convèrsa.

Charles ere trist; es clients non se deishauen veir per nunlòc. S'estaue ores e ores seigut, sense badar boca, anaue a estirar-se en sòn burèu o guardaue se com cosie era sua hemna. Per çò d'aleugerir-se eth pensament, se metec a hèr es trabalhs dera casa e enquia sagèc de pintar eth humarau damb ua pintura sobranta qu'auien deishat es pintors. Era qüestion des sòs, totun, l'enquimeraue. N'auie degalhat tants enes reparacions en Tostes, enes vestits e enes capricis dera sua hemna e en cambiament de domicili, qu'en dus ans s'auie honut tot eth dòt: mès de tres mil escuts.

Dempús, guaires causes maumetudes o perdudes ena mudança de Tostes a Yonville! Aquerò sense compdar eth capelhan de ges qu'en ua bassacada deth car en empeirat de Quincampoix queiguec per tèrra e se trinquèc en mil tròci.

Alavetz, ua preocupacion mès agradiua venguec a proporcionar-li bèra distraccion: er embaràs dera sua hemna. A mida qu'era data s'aprochaue, accentuaue mès era sua trendesa. Qu'ère er establiment d'un nau ligam dera carn, damb eth sentiment dera prolongacion d'ua union mès complèxa. Quan l'observaue de luenh estant, damb eth sòn pas fòrt, e vedie se com viraue feblament eth bust sus es anques sense corset; quan, trapant-se er un ath costat der aute, eth la contemplaue damb plaser e era seiguie abandonada en tot cuélher postures de lassitud, alavetz non podie tier-se era alegria. Se lheuaue, la punaue, li passaue es mans pera cara, li didie maireta, la volie hèr barar, e miei arrint miei plorant deishaue anar totes es paraules amoroses que li venguien en esperit. Era idia d'auer engendrat l'agradaue. Ara ja non li mancaue arren, coneishie tot eth curs dera existéncia umana e s'i calaue damb serenitat e damb es codes ben emparats.

Ara prumeria, Emma, sentec ua grana estranhesa; dempús desirèc trapar-se ja deth tot desliurada per çò de saber se qué ère aquerò d'ester mair. En non poder hèr, ça que la, es despenes qu'era aurie desirat (auer ua cunhèra en forma de vaishèth damb ues cortines de seda de color ròsa e ues casquetes brodades), i renoncièc, un shinhau amarada, e de pic encomanèc tota era ròba deth mainatge qu'auie d'arribar a ua cosedoira deth pòble sense preocupar-se de discutir arren ne d'alistar arren tanpòc. Non ne cuelhec partida, donc, en aguesti preparatius qu'ahisquen era trendesa des mairs; e aguest aluenhament damnatgèc deth prumèr moment era intensitat dera sua afeccion.

A maugrat de tot, coma qu'en cada minjada parlaue Charles deth futur descendent, Emma acabèc en tot pensar-i d'ua manèra mès seguida.

Emma aurie volgut que siguesse un hilh; un hilh fòrt e brun que se cridarie Georges; aguesta idia d'associar eth sentit dera masculinitat ath frut des sues entralhes qu'ère coma ua resvenja de totes es sues passades impoténcies. Aumens, un òme ei liure; madeish pòt recórrer es païsi qu'es passions, trauessar es obstacles e tastar es jòies mès luenhanes. Ua hemna n'ei constantament privada. Inèrta e flexibla ath còp, ve se com s'adrecen entada era es febleses dera carn e es dependéncies dera lei. Coma eth vel deth sòn capèth tengut per un cordon, era sua volontat bategaue ardidament a toti es vents. Se passe, totun, qu'aquiu a on i a un desir que l'arrossègue i a ua convenença que l'arture.

Amainadèc un dimenge, tàs sies deth maitin, ena gessuda deth solei.

- Qu'ei ua mainada!, didec Charles.

Emma virèc eth cap e s'estavanic.

Un moment dempús venguec era senhra Homais e la punèc, atau coma era senhora Lefrançois deth *Lion d'Or*. Eth farmaceutic, en tot hèr-se eth distrèt, sonque li didec quauques felicitacions provisionaus a trauèrs dera pòrta miei dubèrta. Volec veir ath mainatge e lo trapèc format coma cau.

Pendent era convalescéncia, Emma se tenguec tu per tu a trapar un nòm entara sua hilha. Comencèc repassant toti aqueri qu'auien terminasons italianes, taus coma Clara, Louisa, Amanda, Atala; Galsuinde l'agradaue fòrça; encara mès, totun, Yseult o Leocadie. Charles volie qu'era mainada se cridèsse coma era sua mair; Emma s'i opausaue. Reseguiren de cap a cap eth calendari e consultèren as amics.

- Eth senhor Leon, didec eth farmaceutic, que damb eth parlè er aute dia, s'estranhe de qué non alistetz eth nòm de Madeleine, qu'ei fòrça de mòda en aguesti moments.

Era vielha Bovary, totun, se mostrèc indignada contra aguest nòm de pecadora. Per çò que hè ath senhor Homais, auie predileccion per toti es

nòms que rebrembauen un gran òme, ua hèta illustra o ua concepcion generosa; qu'auie batiat as sòns quate hilhs segontes aguest sistèma. Atau Napoleon representaue era glòria e Franklin era libertat; Irma ère dilhèu, ua concession ath romanticisme; Athalie, totun, qu'ère un omenatge ara mès immortau des òbres mèstres dera scèna francesa, pr'amor qu'es sues concepcions filosofiques non l'empedien auer es sues admiracions artistiques. En eth, eth pensador non estofaue ar òme sensible. Que sabie establir diferéncies; sabie distinguir aquerò que corresponie ara imaginacion d'aquerò que pertanhie ath fanatisme. D'aquera tragedia, per exemple, ne blaimaue es idies, mès n'admiraue er estil; ne maudidie era concepcion, mès aplaudie toti es detalhs; e s'exasperaue contra es personatges en tot afogar-se damb es sòns discorsi. Quan ne liegie es grani passatges se sentie transportat; mès quan pensaue qu'es missaires se n'aprofitauen entà hèr-se a vier era aigua ena sua mòla, se demoraue contrariat, e, en aguesta confusion de sentiments qu'en era s'embolhaue, aurie volgut coronar a Racine damb es sues pròpries mans e ath còp pelejar-se pendent ua bona estona.

A tot darrèr, Emma s'en brembèc qu'en castèth de Vaudyessard auie entenut se com era marquesa nomentaue Berthe a ua senhora joena. D'alavetz eth nòm causit siguec aguest, e, coma qu'eth senhor Rouault non podie vier, li demanèren ath senhor Homais que siguesse eth pairin. Es presents qu'eth potecari aufric sigueren toti es productes deth sòn establiment: sies caishes de liris, un pòt de fecula, tres orjòls de malva blanca, e ath delà sies barretes de sucre candi qu'auie trapat en ua estatgèra. Tara vrespada dera ceremònia i auec un gran sopar. I assistic eth capelhan. S'animèren. Quan mestrèren es licors, eth senhor Homais cantèc *Eth Diu dera bona gent*; eth senhor Leon cantèc ua barcaròla, e era senhora Bovary mair, qu'ère era mairia, ua romança deth temps der Emperi; eth senhor Bovary pair, a tot darrèr, demanèc que baishèssen eth mainatge, e se botèc a batiar-lo damb ua copa de champanha que li uedec sus eth cap. Aguest escarni deth prumèr des sacraments anugèc ath prèire Bournissien; eth vielh Bovary responec damb ua cita dera *Guèrra des dius*; eth capelhan se lheuèc pr'amor d'anar-se'n; es senhores li supliquèren que se demorèsse; Homais s'interpausèc; fin finau, entre toti artenheren qu'eth gleisèr se tornesse a sèir, causa que hec sense rancura, e acabèc de beuer-se tranquillament eth cafè e era tassa ja miei ueda.

Eth senhor Bovary pair encara s'estèc un mes en Yonville en tot enludernar as sòns abitants damb era casqueta de militar damb galons d'argent que se botaue pes maitins per çò d'anar a humar-se era pipa ena plaça. Coma que tanben auie eth costum de béuer fòrça aiguardent, manaue soent ara sirventa en *Lion d'Or* a cercar-ne ua botelha, que, plan, ère

anotada en compde deth sòn hilh. E en tot perhumar-se es mocadors de seda acabèc tota era aigua de colonia dera sua ireua.

A Emma non li desagradaue bric era sua companhia. Qu'auie recorrut mon: parlaue de Berlin, de Viena, d'Estrasburg, deth sòn temps d'oficiau, des aimantes qu'auie auut, des grans dinars qu'auie hèt; dempús, se mostraue amable, e enquia e tot bèth sòp, sigue ena escala o en uart, la cuelhie pera cintura en tot exclamar:

- Te cau tier compde, Charles!

Alavetz, era vielha Bovary s'espauric en tot pensar ena felicitat deth sòn hilh, e, cranhent qu'ara longa eth sòn marit auesse ua infuéncia immorau sus es idies dera joena, sagèc d'apressar era partença. Dilhèu auie inquietuds mès serioses. Eth senhor Bovary qu'ère un òme que non respectaue arren.

Un dia, Emma se sentec cuelhuda còp sec pes talents de veir ara sua hilha, que l'auien autrejat, coma hilhuquèra, ara hemna deth hustèr; e, sense guardar eth calendari tà veir s'encara se tardauen es sies setmanes dera Vèrge, se filèc de cap ara casa de Rollet, plaçada ath cap deth pòble, ath pè dera còsta, entre era carretèra e es prats.

Qu'ère meddia. Es cases auien es hiestrons barradi, e es losats de lòsa, ludent jos era lum aspra deth blu deth cèu, semblauen lugrejar des d'eth cimalh. Bohaue un vent pesant. Emma, tot caminant, se sentie aflaquida; es calhaus deth camin li hègen mau; s'estèc en tot trantalhar se tornaue entà casa o se demoraue en un costat entà repausar.

En aqueth moment gessec eth senhor Leon d'ua pòrta vesia damb un paquet de papèrs dejós deth braç. Venguec a saludar-la e se botèc ara ombra dauant dera botiga de Lheureux, jos era vela grisa.

Era senhora Bovary didec qu'anaue a veir ara sua hilha, mès que començaue a senter-se cansada.

- Se… didec Leon sense gausar contunhar.
- Auetz trabalh en bèth lòc?, preguntèc Emma.

E, en veir era responsa der escrivan, li demanèc que l'acompanhèsse. Aguesta madeisha tarde aquerò se sabec en Yonville, e era senhora Tuvache, era hemna der alcalde, declarèc dauant dera sirventa *qu'era senhora Bovary se comprometie*.

Entà arribar ena casa dera hilhuquèra calie virar tara quèrra en arribar en finau deth carrèr, coma aqueth que se'n va entath cementèri, e dempús contunhar entre patis e bèra caseta per un caminòu ornat de picamèrles. Es picamèrles èren florides, que n'èren tanben es veroniques, era garraveres, es ortigues e es arrominguères damb tendéncia a espessir-se. Pes horats des

tàpies se vedien es corraus damb es porcèths ath miei des hièms, o es vaques estacades en tot esmolar-se es còrnes enes socs des arbes. Caminauen tot doç, er un ath costat der aute, era emparant-se un shinau e eth acordant es sòns passi as d'era. Ath sòn dauant bronzinaue un eishame de mosques volatejant per aire caud.

Arreconeisheren era casa per çò d'un vielh noguèr que li hège ombra. Ère baisha e caperada de teules brunes. Dehòra, jos era lucada deth humarau, penjaue un manat de cebes. Ua clòsa de piracantes caperada de bartasses barraue un bancau de laitugues damb quauques mates de badasses e cedes que flairauen penjades en ues arrames. Un canalet d'aigua lorda s'esguitlaue pera èrba, e per tot er entorn i auie diuèrses pèces de ròba vielha e rosigada: miches casolanes, ua camisa d'indiana vermelha e un gran linçò d'un teishut celh, estenut ath long dera clòsa. En enténer era pòrta dera clòsa, campèc era hilhuquèra damb ua creatura en braça, aganchada ara popa. Damb era auta man estiraue un mainatget malautís, damb era cara caperada de escrofules. Qu'ère eth hilh d'un capelèr de Rouen, qu'es sòns pairs, aclapadi peth negòci, auien manat entath camp.

- Entratz, didec; era vòsta petita qu'ei aquiu, que dormís.

Era cramba ère en embaish. Que non n'auie cap auta ena casa. Ath hons se vedie un lhet sarrat ara paret, ample e sense cortines. Era pastèra ocupaue eth costat dera hièstra, qu'auie un veire escarcanhat caperat damb un papèr blau. En canton deth darrèr dera pòrta ludien es taches d'ues sabates deishades jos era lòsa deth poladèr ath costat d'ua botelha plia d'òli damb ua ploma ath bròc. Sus era humenèja polsosa, entre ues pèires de larèr, ues puntes de candèla e uns tròci d'esca, s'arrossegaue un *Mathieu Laensberg*. Fin finau, ua Fama damb ues trompetes ena boca formaue era darrèra superfluitat dera cramba. Qu'ère ua imatge probablament rebracada de bèth prospècte de perhum e tachada ena paret damb sies taches d'esclòp.

Era hilheta d'Emma dormie en solèr laguens d'ua cunhèra de vime. La cuelhec amassa damb era hlaçada que li servie d'envolòpa e se metec a breçar-la tot cantussejant.

Leon se passejaue pera cramba. L'estranhaue veir aquera senhora, beròia e ben vestida, ath miei d'aquera misèria. Era senhora Bovary se rogic tota; er escrivan, susprenut, se virèc pensant qu'es sòns uelhs auien manifestat bèra causa impertinenta. Dempús, Emma tornèc a ajaçar ara petita, que venguie de vomegar sus eth pitet. Era hilhuquèra s'apressèc a shugar-la en tot díder que non deisharie cap plapa.

- Que i a viatges qu'ei pejor, didec, e me passi eth dia netejant-la. Atau, s'auéssetz era bontat de dider-li a Camus, er especièr, que me

deishèsse cuélher un shinhau de sabon quan n'auesa de besonh, serie mès comòde entà vos e non calerie que vos preocupèssetz.

- Plan ben, plan ben, adishatz, didec Emma.

Gessec en tot shugar-se es pès en lumedan dera pòrta.

Era brava hemna l'acompanhèc enquiar extrèm deth pati tant que se planhie de com l'ère de penible auer-se de desvelhar pes nets.

- Sò tant aclapada que bèth còp m'adormisqui ena cagira. Se me voléssetz hèr a vier ua liura de cafè molut, me durarie tot un mes en tot prener-ne peth maitin damb era lèit.

Dempús d'auer escotat eth sòn agraïment, era senhora Bovary se n'anèc. Sonque auie hèt uns passi quan entenec un rambalh d'esclòps que li hec virar eth cap: qu'ère era hilhuquèra.

- Qué vos cau?

Alavetz, era campanharda, en tot cuelher-la a despart darrèr d'un albar, li comencèc a parlar deth sòn marit, que damb eth sòn mestièr e es sies francs ar an qu'eth capitan…

- Se qué voletz?, didec Emma.

- Plan, donc, seguic era hilhuquèra alendant en cada paraula, me cau pòur que non s'anuge en veir que me preni eth cafè soleta; es òmes, sabetz?...

- Non vos è dit que ja vo n'autrejaria?, repetic Emma. Non me shordetz!

- Ai, brava senhora, qu'ei que per çò des herides a ues rampes terribles en pièch. Autanplan ditz qu'era cidra l'aflaquís.

- Acabatz d'un còp, se vos platz!

- Donques, reprenec era hilhuquèra en tot hèr ua reveréncia, se non ei demanar-vos massa… (tornèc a saludar un aute còp), quan vos vengue ben, (la guardaue damb uelhs suplicants), un garrafon d'aiguardent, didec a tot darrèr. Li heregaria es pès ara vòsta petiteta, que les tie trendes coma era lengua.

Desliurada ja dera hilhuquèra, Emma tornèc a cuélher eth braç de Leon. Caminèc ua estona de prèssa. Dempús, alentic eth pas, e era sua guardada, projectada entà dauant, trapèc era esquia deth joen sarrada pera levita, damb un cothèr de velot nere. Auie es peus castanhs, que li queiguien enquiath còth, lisi e ben pientadi. Se n'encuedèc qu'auie es ungles longues, causa non acostumada en Yonville. Justament, eth suenh qu'er escrivan ne cuelhie ère ua des sues granes ocupacions. Entad aquera operación auie un guinhauet fòrça particular laguens deth sòn escritòri.

Entornèren entà Yonville seguint peth costat dera aigua. En ostiu, era ribèra, venguda a èster mès ampla, desnishaue enquiara basa es parets des uarts, qu'auien ua escala d'un quants gradons que baishauen enquiara vòra der arriu. Era aigua s'esguitlaue silenciosa, fresca e rapida. Ath miei deth corrent, es èrbes fines e longues se plegauen coma cabeladures verdes estenudes ena claretat deth liguid. A viatges, uns insèctes de pautes fines se calauen en extrèm d'una jonqueta o d'ua huelha de nenufar. Es arrais de solei trauessauen es petits globuls blaus des ondades, que se des.heiguien a mida que s'anauen esguitlant. Es vielhs saücs podadi reflectien laguens dera aigua es sues escòrces grises. Mès enlà, en un e un aute costat, es prats semblauen uets. Enes bòrdes, era gent dinaue; e Emma e eth sòn companh non entenien ua uata causa qu'eth bronit des pròpris passi, es paraules qu'escambiauen e eth heregar deth vestit d'era bronzinant ath sòn entorn.

Es parets des uarts, ornades peth dessús damb tròci de botelha, èren caudes coma es veires d'un ivernatge. Es rabanèles gessien d'entre miei des rajòles, e, en tot passar, era senhora Bovary treiguie damb era punta dera ombrèla eth povàs auriò des flors passides, e separaue quauqua rameta de vidalba o de redòrta que s'esguitlaue pera seda en tot aganchar-se as franges deth vestit.

Parlauen d'ua companhia de dançaires espanhòus anonciada entà lèu en teatre de Rouen.

- I anaratz?, preguntèc Emma.
- Se posqui, òc, responec er escrivan.

Que non semblaue qu'auessen arren mès entà dider-se. E, totun aquerò, es sòns uelhs èren plei d'ua convèrsa mès seriosa; tant qu'er un e er aute s'esdegaue entà non prononciar que frases vulgares, se sentien invadidi per ua madeisha langor; qu'ère coma un mormolh prigond e contunh dera amna que dominaue eth des sues votzes. Estonadi per aguesta naua suavitat, non pensauen en transmeter-se'n era sensasion o en desnishar-ne era encausa. Es felicitats futures projècten, coma es païsi tropicaus, es brises perhumades ara immensitat que les precedís, costant ua embriaguesa que provòque er assopiment fòrça abans d'entreveir er orizon.

Arribèren en un endret a on era tèrra apareishie remoiguda peth caushigament deth bestiar; les calec passar per dessús d'ues pèires verdes calades ath miei dera hanga. De quan en quan, Emma se posaue en tot guardar a on meterie era botina, e trantalhant, damb es codes en aire sus era pèira movedissa, damb eth còs inclinat e eth uelh indecís, arrie dera pòur de quèir enes anhassi.

En arribar dauant deth uart dera sua casa, era senhora Bovary possèc era pòrta, pugèc es gradons ara prèssa e despareishec.

Leon entornèc entath burèu. Eth notari non i ère. Hec un còp de uelh as expedients, dempús hec punta a un creion; e finaument cuelhec eth chapèu e se n'anèc.

Se filèc de cap ara Pastura, naut de tot dera pala d'Argueil, ena entrada deth bòsc; s'estirèc en solèr jos es pins e se metec a contemplar eth cèu a trauèrs des dits.

- Quin hàstic!, se didie. Quin pòble mès engüegiu!

Se planhie d'auer de víuer en aqueth pòble en tot auer de tier coma amic ath senhor Homais, e ath senhor Guilhaumin coma patron. Ad aguest darrèr, tostemp cargat de faena, damb es sues mericles de barres d'aur e es pursères ròies esperluades sus era corbata blanca, es delicadeses der esperit l'èren estranhes, encara que simulèsse ua aparença regda e anglesa qu'auie impressionat ar escrivan ara prumeria. Per çò que hège ara hemna deth farmaceutic, qu'ère era milhor des hemnes de Normandia, doça coma un anhèth, trenda damb era mainada, damb sa pair, damb sa mair, damb es sòns cosins; s'aclapaue pes malastres des auti, amiaue tot eth trabalh dera casa e detestaue es corsets; se botjaue, totun, damb tanta lentor, ère tant anujosa quan parlaue, tan vulgara d'aspècte e tan retenguda ena convèrsa que, a maugrat des sòns trenta ans e de qué eth n'auesse vint, a maugrat de qué dormissen desseparadi sonque per ua pòrta e de qué se parlèssen cada dia, jamès non s'auie imaginat que bèth un la podesse guardar coma ua hemna e ne qu'auesse deth sòn sèxe cap aute senhau qu'eth vestit.

Qui i auie mès encara? Binet, quauque comerçant, dus o tres tauernèrs, eth capelhan e, en fin, eth senhor Tuvache, er alcalde, damb es sòns dus hilhs, gent acomodada, morruda, motuda, que se cultivauen es tèrres eri madeishi, hègen es tantarres en familha, devòts e d'un tracte insuportable.

Sus eth hons comun de totes aguestes fesomies, era figura d'Emma subergessie isolada e ath còp luenhana, donques que sentie qu'entre era e eth s'interpausauen uns abismes vagues.

Ara prumeria auie vengut diuèrsi còps ena sua casa en companhia deth farmaceutic. Charles non auie manifestat cap curiosèr en receber-lo. E, calat entre era pòur d'èster indiscret e eth desir d'ua intimitat que consideraue lèu impossibla, Leon non sabie se com gesser-se'n.

IV.-

En arribar es prumèrs hereds, Emma deishèc era cramba pr'amor de hèr vida ena sala. Qu'ère ua pèça longa e baisha de tet; un polipèr luxuriant botat sus eth larèr s'estenie pera lua deth miralh. Seiguda en fautulh plaçat apròp dera hièstra, vedie ara gent deth pòble que pujaue e baishaue peth trepader.

Leon i passaue dus còps ath dia en tot vier deth burèu entath *Lion d'Or*. Emma arreconeishie es sòns passi de luenh; s'inclinaue un shinhau entà dauant avedant era aurelha atentiuament; er escrivan passaue peth darrèr dera cortina, vestit tostemp parièr e sense virar eth cap. That vrèspe, totun, quan auie abandonat eth canebàs ena hauda e se demoraue coma cogitosa damb era man quèrra calada ena maishèra soent sentie que s'estrementie dauant dera aparicion sobta d'aquera ombra hugidissa. Alavetz se lheuaue e manaue que parèssen era taula.

Eth senhor Homais arribaue quan èren en tot sopar. Entraue silenciosament per çò de mon shordar ad arrés, damb era casqueta aurìòla ena man e repetint era frasa de rigor: "Bona net a toti". Dempús, un còp seigut ath sòn lòc, entre marit e hemna, demanaue naues des malauts ath mètge, e aguest lo consultaue sus era probabilitat des onoraris. Ara seguida, era convèrsa queiguie sus aquerò qu'amiaue eth *jornau*. En aquera ora, Homais se lo sabie de memòria; e lo recitaue integrament en tot ahíger es reflexions deth jornalista e totes es istòries des catastròfes individuaus arribades en França o en estrangèr. Quan s'acabaue eth tèma, non se tardaue guaire a deishar anar quauques observacions sus es plats que vedie.

Enquia e tot en cèrtes escadences, miei lheuant-se, li senhalaue delicadament ara senhora et tròç mès trende, o ben, virant et cap entara mossa, li balhaue quauqui conselhs sus era manipulacion des aguisats o sus era igiena des condiments. Parlaue de flaires, d'extraits liquids dera carn, de chucs e de gelatines d'ua manèra enludernanta. De un aute costat, damb eth cap tant o mès plen de formules culinàries que de pòts de farmacia, Homais ère excellent ena confeccion de vinagres e de licors doci; ath madeish temps, coneishie totes es invencions restacades damb es radiadors economics, ataue coma er art de sauvar es hormatges e de sofrar es vins malauts.

Tàs ueit, Justin venguie a cercar-lo pr'amor de barrar era farmacia. Alavetz, eth senhor Homais lo guardaue maliciosament, mès que mès se Felicité se trapaue per aquiu, donques que se n'auie encuedat de qué eth sòn alumne anaue ena casa deth mètge damb ua viua complasença.

- Aguest brigand comence a daurir es uelhs, e que se me hèsquen a vier es diables se non s'a encamardat dera vòsta sirventa!

Qu'auie un defècte mès grèu encara: eth d'escotar es convèrses, causa qu'eth potecari li repotegaue de contunh. Es dimenges, per exemple, non i auie manèra de hèr-lo gésser deth salon, a on era senhora Homais lo solie cridar pr'amor de qué se hesse a vier es mainatges, que dormien pes fautulhs e heregauen damb era esquia es amples cobèrtes de tela blanca.

En aguestes reünions dominicaus ena casa deth farmaceutic, non i anaue guaira gent, pr'amor qu'era sua mala lengua e es sues opinions politiques auien anat aluenhant a diuèrses persones respectables. Er escrivan, totun, non i mancaue jamès. E tanlèu entenie eth timbre dera pòrta corrie entara senhora Bovary, li cuelhie eth chal e es esclòps que se botaue entà protegir-se es sabates deth contacte dera nhèu, e anaue a botar-les suenhosament jos er escritòri dera farmacia.

Començauen hènt ues partides ath trenta un; dempús, eth senhor Homais hège ar *ecarté* damb Emma. Leon, pauhicat ath sòn darrèr, l'indicaue es jogades. Damb es mans agarrades ath dorsièr dera cagira, vedie se com es pues dera pienta se l'en.honsauen enes peus. En cada movement que hège lançant es cartes, se li lheuaue un shinhau eth vestit deth costat dret. Dera tofa de peus recuelhudi baishaue ua tonalitat bruna que se l'estenie pera espatla e anaue esblancossint-se de man en man enquia esbugassar-se laguens dera ombra. Eth vestit li queiguie a costat e costat dera cagira, en tot espelofir-se plen de plecs e escampilhar-se per tèrra. Quan Leon sentie que i botaue es pès ath dessús, hège repè coma s'auesse caushigat a quauqu'un.

En acabar de hèr as cartes, eth potecari e eth mètge se calauen a hèr ua partida ath dominò, e Emma cambiant de lòc, s'apuaue ena taula en tot huelhetar era *Illustracion*. Se hège a vier entara sua casa era revista de mòdes que recebie. Leon se li botaue ath costat; guardauen es gravats amassa e aqueth qu'acabaue prumèr demoraue qu'er aute auesse auut temps d'arribat ath finau dera plana. Soent, era li demanaue que li recitèsse vèrsi. Leon les declamaue damb ua votz sopacada que hège expirar suenhosament enes passatges amorosi. Eth sorrolh des fiches deth dominò lo shordaue; eth senhor Homais ère un expèrt e guanhaue era partida aisidament. Acabadi es tres cents punts, ambdús s'estirauen dauant deth larèr e non se tardauen a esclipsar-se. Eth huec languie entre es cendres; era teièra ère ueda; Leòn seguie liegent e Emma se l'escotaue en tot hèr virar maquinaument era pantalha dera lum, qu'en era i auie pintadi uns pantres naut d'uns coches e uns equilibristes de còrda damb es sòns balançadèrs respectius. Leon s'arturaue en tot senhalar damb eth dit ar auditòri que dormie. Alavetz se parlauen en votz baisha e, coma qu'arrés les escotaue, era convèrsa les semblaue mès doça.

Atau s'establic entre eri ua sòrta d'associacion, un comèrç seguit de libres e de cançons. Eth senhor Bovary, pòc gelós, non se'n hège.

Eth dia dera sua onomastica recebec un beròi bust frenològic, pintat de blau e plen de chifres enquiath torax. Qu'ère ua atencion der escrivan. Non ère pas era soleta atencion que l'auie, donques que tanben li hège es encargues en Rouen. E, coma qu'eth libre d'un novelista auie botat de mòda es plantes grasses, Leon ne crompaue entara senhora, e se les botaue ena hauda en sèir-se laguens dera *Arongleta* sense pòur de ponchar-se es dits.

Emma anèc a aganchar ua plancha damb baranda ena hièstra pr'amor de botar-i es tèsti. Er escrivan tanben auie eth sòn jardinet penjant. Atau se vedien de hièstra en hièstra, en tot hèr veir que s'ocupauen des flors.

Ça que la, non èren cap aguestes es hièstres mès ocupades deth pòble. Que n'auie ua auta que n'ère encara mès: era lucana deth humarau deth senhor Binet, qu'ath sòn darrèr era prima siluèta deth quectaire se passaue es ores deth dimenge e es tardes d'entre setmana, sonque que siguesse eth temps un shinhau clar, tostemp inclinat sus eth torn, qu'eth monotòn ranquejar s'entenie enquiath *Lion d'Or*.

Ua tarde, en arribar ena sua casa, Leon trapèc ena cramba un tapís de velot e de lan damb ues huelhes diboishades en un hons de color palle. Eth gojat l'ac ensenhèc ara senhora Homais, ath senhor Homais, a Justin, as mainatges, ara codinèra; ne parlèc ath sòn patron. Toti mostrèren eth desir de veir eth tapís. Quin ère eth motiu qu'era senhora deth mètge obsequièsse ar escrivan damb semblables *generositats*? Era causa semblèc fòrça estranha e hec pensar qu'a tot darrèr deuie èster *era sua aimanta*.

Eth semblaue que volie que se vedesse atau, donques que non se cansaue de parlar des sòns encantaments e dera sua gràcia, enquiath punt qu'un dia Binet li responèc còp sec:

- A jo que m'ei parièr, que non forme part des mies amistats!

Se copaue eth cap pensant *com poirie declarar-se-li*. E trantalhant entre era pòur de semblar desagradiu e era vergonha de veder-se tan pusillanime, ploraue de descoratjament e de desir. Dempús, cuelhie decisions energiques. Escriuie cartes que mès tard esbocinaue, e eternizaue eth projècte en tot ajornar-lo indefinidament. Soent cuelhie era decision de riscar eth tot peth tot. Semblabla resolucion, totun, l'abandonaue tanlèu se trapaue dauant d'Emma; o ben quan Charles lo convidaue a pujar en sòn *boc* pr'amor de vier amassa a tier-li ua visita a quauque malaut pes entorns; alavetz acceptaue de seguit, saludaue ara senhora e se n'anaue. Qu'ei qu'eth sòn marit non ère bèra causa d'era tanben?

Per çò que hè a Emma, era jamès s'auie demanat se l'estimaue. Sivans se pensaue, er amor auie d'arribar còp sec damb fulguracions e resplendors, coma ua tormenta des cèus que què sus era vida, en tot capvirar-la, arrincant es volontats coma ues tristes huelhes e hènt-se a vier en abisme ath còr sancer. Non sabie que, quan es canaus son caperadi, era ploja forme lacs enes terrasses des cases. E s'aurie estat en aquesta seguretat se non auesse desnishat sobtament ua henuda ena paret.

V.-

Se n'encuedèc un dimenge de hereuèr, ua tarde que nheuaue.

Se n'auien anat toti, eth senhor e era senhora Bovary, Homais e eth senhor Leon, entà veir ua hilatura de lin qu'installauen ena val, a mieja oreta deth pòble. Eth potecari s'auie hèt a vier a Napoleon e Athalie pr'amor de qué hessen un shinhau d'exercici, e Justin les acompanhaue amiant eth paraigües ena esquia.

E, ça que la, arren justificaue aqueth curiosèr. Se tractaue d'un gran espaci de terren uet damb uns molons de pèires e de sable escampilhadi aciu e delà qu'entre eri se trapauen barrejades arròdes d'engranatge rolhades. Ath miei se lheuaue ua grana construccion cairada traucada per ua hilera de hiestretes. Que non ère encara acabada, e a trauèrs des bigues deth tet se vedie clarament eth cèu. Estacat ath pilar que sostenguie era carcassa, un ram hèt de palha damb cabelhs barrejadi hège espetar ath vent es cintes tricolores.

Homais auie cuelhut era paraula. Explicaue *as assistents* era importànica qu'aurie en futur aqueth establiment, avaloraue era resisténcia des losats, era espessor des parets, e li hège dò de non auer ua cinta metrica coma era qu'auie eth senhor Binet entath sòn usatge particular.

Emma, que li daue eth braç, s'apuaue un shinhau ena sua espatla; contemplaue eth disc solar irradiant entremiei dera broma eth sòn enludernant palitge. Virèc eth cap. Charles ère aquiu ara vòra. Amiaue era casqueta en.honsada enquias uelhs; es pòts, celhs, li tremolauen en tot transmeter-li ua cèrta estupiditat ara expression; enquia e tot era espatla, aquera espatla qu'auie trapat tostemp tan tranquilla, li causaue ua viua irritacion, e en talh dera levita vedec installada tota era vulgaritat deth personatge.

Mentre deth hons dera sua irritacion saborejaue era sòrta de depravada voluptat despenuda d'aqueth examen, Leon hec un pas entà dauant. Eth hered semblaue comunicar ath pallitge deth sòn ròstre ua langor mès doça; entre eth còth e era corbata, eth cothèr un shinhau hloish dera camisa li deishaue descubèrta era pèth; de dejós ua guinsa de peu li gessie ua punta d'aurelha, e es sòns uelhs blaus, lheuadi ena contemplacion des bromes, li semblauen a Emma d'ua netetat sonque comparabla as lacs des montanhes damb eth cèu miralhat ath hons.

- Malastre!, exclamèc còp sec eth potecari.

E comencèc a córrer entath sòn hilh, que venguie de precipitar-se laguens d'un molon de caudia pr'amor d'emblanquir-se es sabates. Dauant des repotecs aclapants de sa pair, Napoleon se'estarnèc a plorar damb uns

sorriscles esglasiants mentre Justin li secaue es sabates damb un manat de palha. Li calie un guinhauet; Charles li deishèc eth sòn.

- A!, se didec Emma. Amie un guinhauet ena pòcha, coma es campanhards.

Gelaue e se'n tornèren entà Yonville.

Aqueth vrèspe, era senhora Bovary non se deishèc veir ena casa des sòns vesins. Charles i anèc, e, tanlèu se vedec soleta, comencèc de nauèth eth comparèr damb era netetat d'ua sensacion lèu immediata e damb aguest alongament de perspectiua qu'eth rebrembe autrege as objèctes. Tant que guardaue com ahlamaue eth huec deth sòn lhet estant, vedie a Leon, de pès, aquiu baish, virant eth bastonet damb ua man e balhant era auta a Athelie, que churlaue tranquillament un tròç de gèu. Lo trapaue encantador; non se lo podie trèir deth cap. Rebrembèc quauques autes des sues actituds, frases qu'auie prononciat, eth ton dera sua votz, tota era sua persona. E repetic en tot auançar es pòts coma s'anèsse a hèr un punet:

- Qu'ei encantador, encantador!... E a qui deu estimar, se se pòt saber?, se demanèc. Qui?... mès, se sò jo!

Totes es pròves li vengueren ara en pensament. Eth còr li hèc un saut. Era ahlama deth huec hège tremolar ua claror alègra en solèr de naut; cambièc de posicion e estirèc es braci.

Alavetz, comencèc era etèrna lamentacion: "A, s'eth cèu ac auesse volut! E per qué non? Qui ac empachaue?..."

Tara mieja net, quan arribèc Charles, Emma hec veir que se desvelhaue, e, coma qu'eth, en tot despolhar-se hec un shinhau de bronit, era se planhèc de mau de cap; dempús demanèc negligentament se com auien passat era cauhada.

- Eth senhor Leon se n'a anat lèu, didec.

Emma non podec tier er arrir, e s'esclipsèc en tot sénter qu'un encantament nau l'aumplie era amna.

Eth dia a vier, en escurir, recebec era visita deth senhor Lheureux, eth comerçant de teishuts. Qu'ère un botiguèr que se'n sabie d'a on amiaue era man dreta.

Gascon de neishença, encara que normand d'adaptacion, higie ara tradicionau facóndia deth meridionau, era maufidada precaucion occitana. Eth sòn ròstre gras e mòfle e sense barba semblaue que siguesse tintat damb un extracte de regalécia clara, e era sua cabeladura blanca accentuaue eth rude esclat des sòns uelhets neri e viui. Qué auie estat abans?; quauqui uns didien que venie escapolons de pòble en pòble, d'auti qu'ère banquèr en Routot. Çò qu'ère cèrt ei que hège de memòria uns calculs tan

complicats qu'aurien espaurit ath madeish senhor Binet. Atentiu enquiar extrèm, se tenguie tostemps era espatla miei acorbaishada coma aqueth que salude a quauqu'un o que siguèsse a mand de convidar-lo.

Dempús d'auer deishat ena pòrta eth chapèu damb ua cinta endolada, botèc sus era taula ua caisha verda e comencèc a planher-se apròp dera senhora, damb tota sòrta de compliments, qu'auesse estat pendent tant de temps sense obtier era sua confiança. Plan que òc, ua botiga coma era sua non ère hèta enta tirar a ua persona *eleganta*. Remerquèc eth mot. Ça que la, que n'aurie pro que li hesse ua simpla indicacion entà qu'eth se n'encarguèsse de procurar-li tot çò que volesse, autant en articles de merceria coma en ròba interiora, capèths o nauetats, donques que venguie ena ciutat, d'ua forma regulara, quate còps ath mes. Qu'ère en relacion damb es cases mès importantes. Poirien parlar d'eth es *Tres Germans*, era *Barba d'Aur*, o eth *Gran Sauvatge*. Toti aqueri senhors lo coneishien coma se siguesse dera familha. Aué, donc, venguie, en tot passar, tà mostrar-li ara senhora diuèrsi articles que per edart possedie gràcies a ua escadença des mès estranhes. E treiguec der interior dera caisha mieja dotzena de cothèrs brodats.

Era senhora Bovary les examinèc.

- Que non me cau arren, didec.

Alavetz, eth senhor Lheureux mostrèc delicadament tres mocadors de còth algerians, diuèrsi paquets d'agulhes angleses, un parelh de pantoples de palha e fin finau quate ueuères de clòsca de cocò ciselades per uns presoèrs. Dempús, estirant eth còth, damb eth còs inclinat e es mans sus era taula seguie, damb era boca dubèrta, com era guardada dera senhora Bovary se passejaue trantalhanta sus es merces. De tant en tant, hènt coma aqueth que expulse ua moteta de povàs, hège un copet damb era ungla sus es mocadors de seda complètament estenudi, en tot hèr-les heregar damb un bronidet leugèr e arrincant uns bualhets as palhetes daurades deth teishut coma ua voladissa d'esteles ara lum verdosa deth crepuscul.

- Quin ei eth prètz?

- Ua misèria, responec, ua misèria; se non vos convien aué, totun, ja vierè un aute dia; quan vos vage ben; que non èm cap entre judius.

Emma s'i pensèc pendent un instant e acabec agraïnt ath senhor Lheureux, que repliquèc sense trebolar-se:

- Qu'ei parièr, ja mos enteneram un aute dia; jo tostemp m'i sò entenut d'aquerò mès ben, damb es senhores, exceptat dera mia, plan.

Emma arric.

- Qu'ei entà dider-vos, seguic damb bon umor dempus dera galejada, que non son pas es sòs çò que m'enquimère… Se siguesse de besonh, enquia e tot vo n'autrejaria.

Emma hec un gèst de suspresa.

- A!, didec viuament en votz baisha, e non me calerie vier guaire luenh entà trapàr-vo'n. Vos ac asseguri!

Emma li demanèc naues deth vielh Tellier, eth patron deth *Cafè Français*, qu'ada eth eth senhor Bovary assistie en aqueri moments.

- Eth vielh Tellier? Se passe tot eth dia tossint enquia hèr tremolar era casa, e me cau pòur que lèu li serà mès util un abric de husta de pin qu'ua camisa de flanèla. Qu'a cometut tanti excèssi pendent era sua joenessa! Aguesta gent, senhora, que non a arturadèr. S'a cremat damb er aiguardent. Totun aquerò, qu'ei enquimerant veir se com despareish un coneishut.

E tant que tornaue a tancar era caisheta anaue hènt comentaris sus era clientèla:

- Segurament era encausa de totes aguestes malauties ei eth temps, didec en tot guardar es veires dera hièstra e cuélher ua expression desagradiua. Jo madeish non me trapi guaire ben. Me calèrie bèth dia d'aguesti vier a tier-li ua visita ath senhor per çò d'un dolor que senti aciu ena esquia. Plan, donc, adishatz, senhora Bovary; que sò ara vòsta disposicion; servidor vòste!

E, en gésser, barrèc doçament era pòrta eth madeish.

Emma se hec mestrar eth sopar en ua plata ena sua cramba, ath cant deth huec. S'i tenguec fòrça; tot ac trapaue bon.

- Encara è auut coneishement!, se didie pensant enes mocadors de còth.

Entenec passi ena escala: qu'ère Leon. Se lheuèc e cuelhec eth prumèr liròt de codina entà festonar, d'un molon que n'auie sus era calaishèra. Quan apareishec er escrivan, semblaue que siguesse fòrça ocupada.

Era convèrsa siguec langorosa. Era senhora Bovary l'abandonaue en cada instant; eth semblaue tot intimidat. Seigut en ua cagira baisha ath cant deth huec, hège virar er estug d'evòri damb es extrèms des dits. Era hège anar era agulha e, de quan en quan, arropie es plegs deth teishut damb era ungla. Tot aquerò, sense badar boca. Leon s'estaue silenciós en tot senter-se captivat peth sòn silenci, madeish que se n'aurie sentut damb es sues paraules.

"Praube gojat", pensaue era.

"En qué li posqui èster desagradiu?", se preguntaue eth.

A tot darrèr, Leon acabec dident-li qu'un d'aqueri dies auie d'anar en Rouen per un ahèr deth burèu.

- Era vòsta subscripcion as pèces de musica s'a acabat; voletz que la renauisca?
- Non, responec era.
- Per qué?
- Perque…

Tirèc dera agulha pòc a pòc damb ua longa passada de hiu gris en tot mossegar-se es pòts.

Aqueth trabalh botaue nerviós a Leòn. Semblaue qu'es puntes des dits d'Emma anèssen a espelar-se. Li venguec en pensament ua frasa galanta, mès que non se risquèc.

- Atau, ac deishatz anar?, seguic er escrivan.
- Qué, era musica?, didec era viuament. A, òc! Se vos pensatz que non n'è pro d'ocupar-me dera casa e d'atier ath mèn marit e mil autes obligacions que son prumèr qu'era musica!...

Hec un còp de uelh ath relòtge. Charles se tardaue mès deth compde. Hec veir qu'ère preocupada. Repetic dus o tres viatges:

- Ei tan brave!

Er escrivan l'auie afeccion ath senhor Bovary. Era trendesa dera sua hemna en aquera ocasión, totun, l'estranhèc d'ua manera desagradiua. Ça que la, seguic eth sòn elògi en tot hèr-lo extensiu e mès que mès ath farmaceutic.

- Qu'ei un òme brave!, seguic Emma.
- Plan que òc, afirmèc er escrivan.

E se botèc a parlar dera senhora Homais, dera forma negligenta qu'auie de vestir-se, que, normaument, les hège arrir.

- E qué se passe?, interrompec Emma. Ua bona mair de familha non s'entretie a pimpalhar-se.

E tornèc a demorar-se silenciosa.

Madeish se passèc enes dies a vier; convèrses, actituds, tot patic un cambi radicau. Se cuelhec ara valenta es sòns prèzthèts domestics, tornèc a frequentar regularament era glèisa e venguec a èster mès sevèra damb era sirventa.

Treiguec a Berthe des braci dera hilhuquèra. Quan i auie visites li didie a Felicité que la portèsse, e alavetz la despolhaue per çò d'ensenhar es sues cametes e es sòns bracets. Declaraue qu'adoraue as creatures, qu'èren eth sòn consolament, era sua jòia, era sua holia, e ahigie as amorasses que li

hège taus expansions liriques, que, se non s'auesse tractat de persones de Yonville, l'aurien cuelhut pera Sachette de *Notre Dame de París*.

Quan arribaue Charles, trapaue es simbosses escauhant-se ath cant deth huec. Ja non trapaue es justets damb es rabats arropidi ne es camises sense botons, e enquia hège gòi de veir es petites casquetes dera mainada ben apilerades en armari. Qu'auie deishat de repotegar en tot hèr torns peth uart; tot çò que Charles prepausaue ère acceptat sense cap objeccion, encara qu'Emma non sabesse pro ben a quines volontats se plegaue sense que l'arrinquèssen un solet mormolh. Atau, quan Leon, en acabar de sopar, vedie a Charles apròp deth huec damb es mans sus eth vrente, damb es cames estirades, damb es caròles rogides pera digestion, damb es uelhs umidi de felicitat, damb era mainada arrossegant-se peth tapís e aquera hemna eleganta que venguie a punar-lo per dessús deth dorsièr dera cagira, se didie:

- Quina holia! Jamès i poirè arribar!

Li semblèc, donc, tan vertuosa e inaccesibla, que tota esperança, pròcha o luenhana, l'abandonèc.

Per çò d'aqueth renonciament, totun, Emma se trapèc plaçada en ues condicions extraordinàries. Tàs uelhs der escrivan perdec es sues qualitats carnaus, que d'eres ja non n'auie d'obtier arren, penetrant atau en sòn còr coma ua beròia apoteòsi que se mantenguie en plia volada. Qu'ère un d'aguesti sentiments purs qu'empedissen er exercici dera vida mantenguda gelosament pr'amor que son pòc comuns, ua d'aguestes illusions qu'era sua pèrta enquimèren fòrça mès ara amna umana que non es gaugi dera possession.

Emma s'aprimèc, s'esblancossic. En tot veder-la damb es bandes de peus neri, es uelhs grani, eth nas regde, eth sòn pas d'audèth e tostemp silenciosa, semblaue coma se trauessèsse era existéncia de puntetes amiant en front era tralha vaga de bèra predestinacion sublima. Se mostraue tan trista e tan tranquilla, tan doça e reservada ath còp, qu'ath sòn costat s'alendaue un encantament glaciau fòrça semblable ar espant costat enes glèises peth perhum des flors barrejant-se damb era heredor des marmes. Arrés s'escapaue d'aquera seduccion. Eth farmaceutic didie:

- Ei ua hemna de granes possibilitats e que non desentone en ua sosprefectura.

Es borgesi admirauen eth sòn sentit der estauvi, es clients era sua educacion, es praubi era sua caritat.

E, ça que la, ère plia de cobesences, d'òdis e de ràbia. Jos es plecs deth vestit s'amagaue un còr capvirat, e d'aqueri pòts pudics non gessie ne un solet planh que deishèsse entreveir era tempesta. Qu'ère encamardada

de Leon e cercaue era solitud pr'amor de poder-se deleitar mès liurament dera evocacion dera sua imatge. Era preséncia, totun, der escrivan trebolaue era volontat d'aguesta meditacion. Tanlèu entenie es sòns passi, se botaue a bategar; dempús, cara a cara, era emocion l'estavanie, li venguie ua immensa estranhesa e a tot darrèr s'acabaue damb ua prigonda tristor.

Leon non sabie que quan gessie desesperat dera casa deth mètge, Emma se n'auaue ath sòn darrèr pr'amor de veder-lo en carrèr. S'enquimeraue per aquerò que hège; meditaue es sues expressions; s'endonvièc tota ua istòria per çò de trapar ua desencusa que li permetesse visitar era sua cramba. Auie enveja dera hemna deth farmaceutic, que dormie jos eth madeish losat; e es sòns pensament s'adreçauen de contunh entad aquera casa dera madeisha manèra que i anauen es coloms deth *Lion d'Or* tà banhar-se en gotilh des canaus es sues ales blanques e es pautetes rosades. Coma mès penetraue Emma en coneishement deth sòn amor, mès s'esforçaue a arturar-lo, sajant de qué non se hesse visible, tient-se a amendrir es sues proporcions. Qu'aurie volgut que Leon se n'auesse encuedat, e imaginaue tota sòrta de catastròfes e d'edarts entà que li facilitèssen eth descurbiment. Çò que probablament la retenguie ère era guitèra, era pòur, e ath còp, era pudor. Se pensaue que l'auie aluenhat massa, que ja non i auie temps, que tot ère perdut. Dempus, er orgulh, era alegria de poder-se dider: "sò vertuosa" e guardar-se en miralh en tot tier actituds resignades, la padegaue un shinhau deth sacrifici que credie hèr.

Alavetz, es apeténcies dera carn, era cobesença de dinèrs e es malenconies dera passion, tot se confonie en un madeish patiment. E en sòrta de desviar-ne eth pensament encara lo vinculaue mès, en tot excitar-se damb eth dolor e cercar es ocasions d'aguest banh pertot. Se botaue de mala encolia dauant d'un plat mau mestrat, vedent ua pòrta mau ajustada; se planhie de qué non possedie es velot que desiraue, de qué non ère erosa, qu'auie sòmis massa nauts e qu'era casa se li hège estreta.

Çò que l'exasperaue ère que Charles non semblaue encuedar-se'n d'absoludament arren deth sòn suplici. Era conviccion qu'auie de qué ère erosa representaue entà Emma un insult pèc, e era sua seguretat en aqueth ahèr, ua ingratitud. Per qué, donc, se comportaue decentament? Dilhèu non ère eth er obstacle que l'empedie era sua felicitat, era encausa des misèries que patie e, entà didè'c atau, eth dent dera fivèla dera vasta correja que la sarraue per toti es cantons?

Atau, donc, li balhèc eth tòrt unicament ath sòn marit der òdi suscitat pes sòns anuègi, e cada esfòrç entà sajar d'amendrir-lo non hège senon aumentar-lo. Pr'amor qu'aguesta pena inutila s'ahigie as auti motius de desesperacion e contribusie encara mès ath sòn aluenhament. Enquia e tot era sua pròpria doçor li costaue rebellions. Era mediocritat domestica la

possaue a fantasies luxuoses; era trendesa matrimoniau, a desirs d'adultèri. Qu'aurie volgut que Charles l'auesse mautractat pr'amor de poder-lo auer en òdi justament e resvenjar-se d'eth. A viatges s'estonaue des crudèus conjectures que li passauen peth cervèth. E, ça que la, li calie seguir damb er arridolet enes pòts, enténer díder e repetir qu'ère erosa, hèr veir que n'ère, hèr que toti s'ac pensèssen atau.

Totun, sentie hàstic de tota aguesta ipocresia. Li venguien temptacions d'escapar-se damb Leon, luenh, tant ère entà on, se podie començar ua naua vida. Ara seguida, totun, un abisme vague e escur se li daurie ath laguens dera sua amna.

"Escapar-se? Mès s'ei que ja non m'estime!, pensaue. E qué serà de jo? Qué posqui demorar, quin consolament, quin aleujament?"

Dempús d'aguesti pensaments se sentie des.hèta, angoishosa, inèrta, e ploraue en votz baisha damb es lèrmes baishant-li cara enjós.

- Per qué non ne parlatz damb eth senhor?, li didie era sirventa quan la vedie entrar en ua d'aguestes crisis.

- Qu'ei que son es nèrvis, responie Emma. Non li digues arren, l'enquimeraries.

- A, òc! seguie Felicité, vos qu'ètz justament coma Guerine, era hilha deth vielh Guerin, eth pescaire de Pollet que coneishí en Dieppe abans d'entrar ena vòsta casa. Ère tan trista, tan trista, que, en veder-la pauhicada dauant dera sua casa, semblaue un susari estenut dauant dera pòrta. Eth sòn mau, çampar, qu'ère ua broma baisha qu'auie en sòn cap, e es mètges non i podien hèr arren, ne eth capelhan tanpòc. Quan l'agarraue massa fòrt, se n'anaue tota soleta ena arriba deth mar enquia qu'eth lòctenent dera doana, hènt eth sòn recorrut, la trapaue estirada, de capenjós e plorant damb totes es lèrmes des sòns uelhs. Mès tard, un còp maridada, diden que se l'a passat.

- Donques a jo, repliquèc Emma, m'a començat dempús deth maridatge.

VI.-

Ua tarde, Emma seiguie dauant dera hièstra, en tot veir se com Lestiboudois, eth sacristan, podaue uns arbilhons en jardin, quan de ressabuda entenec tocar eth tòc d'Angelus.

Qu'ère a començament d'abriu, quan es primulacèes se des.huelhen, e es jardins, madeish qu'es hemnes, semblen premanir-se entàs hèstes der ostiu; un vent tebe rebohaue pes espacis de tèrra cultivats. Peth brescat dera glorieta se vedie eth vagabondatge der arriu a trauèrs deth prat, hènt diboishi sinuosi entre era verdor dera èrba. Eth bugàs dera tarde passaue entre miei des pibos encara sense huelhes, esfumant-ne es contorns damb ua tinta violacèa, transparenta coma ua gasa, penjada entre es arrames. Aquiu delà, peishien uns caps de bestiar; non s'entenie eth sòn cauishigar ne eth sorrolh des sues esqueres; e eth resson dera campana s'estenie per espaci coma ua lamentacion pacifica.

Escotant es tòcs de campana, eth pensament d'Emma se perdie entre es vielhs rebrembes dera joenessa e deth pensionat. Se'n brembèc des enòrmes candelèrs que, sus er autar, dominauen es gèrles plies de flors e eth tabernacle de colomnetes. Que s'aurie volgut trapar confonuda coma abans, ena longa hilèra de vels blanqui, esposcada, aciu e delà, pes taques neres des capuches tibantes des monges inclinades enes bancades. Eth dimenge, ara ora dera missa, quan lheuaue eth cap, vedie era doça imatge dera Vèrge entre es revolums bluencs der encens que pujaue tà naut. Alavetz, la cuelhie un prigond atrendiment, se sentie aflaquida e abandonada coma ua borra d'audeth perduda ath miei dera tempèsta. E sense encuedar-se'n se filèc de cap ara glèisa damb er in de recuelher-se en quinsevolh devocion pr'amor de qué comportèsse eth plegament dera amna e, damb eth, era desaparicion totau dera existència.

Ena plaça trapèc a Lestiboudois, que s'entornaue, donques que, pr'amor de non escuerçar era jornada, preferie interrómper eth trabalh e contunhar-lo dempús, ath còp que tocaue a oracion quan l'anaue ben. Ça que la, quan es campanes tocauen abans d'ora ère un senhau entàs bordegassi qu'anauen tara doctrina.

Quauqui uns d'eri, que ja auien arribat, hègen a bòles enes lòses deth cementèri. D'auti, a shivau dera paret, voludauen ardidament es cames e segauen damb es esclòps es ortigues creishudes entre era balustrada e es darrères hòsses. Qu'ère eth solet endret vert; era rèsta non èren senon pèires caperades tostemp damb d'un povàs fin, a maugrat des neteges practicades ena sacristia.

Es mainatges, cauçadi leugèrament, corrien per aquiu coma per un tapissat hèt exprèssament entada eri, e eth rambalh des sues votzes

s'entenie a trauèrs deth retruc dera campana. Aguest amendrie damb es oscilacions dera còrda que baishaue de naut de tot deth campanau en tot arrossegar-ne un extrèm per tèrra. Ues arongletes passauen piulant, henien er aire damb eth talh deth sòn vòl e se'n tornauen rabentes entàs nins aganchadi enes teules des barbacanes. Ath hons dera glèisa cremaue un bèc de blese laguens d'ua lampa penjada. De luenh estant, era lum hège ua taca blancosa que tremolaue a ras der òli. Un arrai long de solei trauessaue era nau de cap a cap en tot hèr encara mès ombrius es angles e es costats baishi.

- A on ei eth capelhan?, preguntèc era senhora Bovary a un mainatge que s'entrenguie forçant era bauda, ja pro hloisha, dera pòrta.
- Que non s'estarà guaire a vier, responec.

E plan, era pòrta deth presbitèri carrinclèc e ath darrèr campèc eth preire Bournisien. Es mainatges entrèren confusament ena glèisa.

- A, brigands!, mormolhèc eth gleisèr, tostemp madeish!

E, en tot recuélher un catecisme tot esbocinat qu'acabaue d'estramuncar:

- Que non respècten arren!

Dempús, encuedant-se'n dera preséncia dera senhora Bovary:

- Desencusatz-me, didec, non vos auia arreconeishut!

Se metec eth catecisme ena pòcha e se posèc en tot hèr virar damb es dits era clau gròssa dera sacristia.

Era lum deth solei cogant lo cuelhie a tot plen e l'esblancossie era sotana, tota ludenta des codes e damb es plecs de baish rosigadi. Es plapes de grèish e de tabac, en tot estener-se per tot eth pitrau, seguien era rega des botons e s'estenien a mida qu'anauen separant-se deth còth enquia calar-se enes plecs abondosi; dera pèth rogida li gessie un eishame de pigues miei caperades pes peus aspres e grisi dera barba. Acabaue de sopar e alendaue sorrolhosament.

- Qué tau, com vos trapatz?, didec.
- Malament, responec era, que patisqui.
- A!, jo tanben, responec eth gleisèr. Aguestes calors prumères amolissen considerablament, non vos semble? En fin, qué i podem her! Qu'auem neishut entà patir, coma ditz sant Pau. E qué ne ditz eth senhor Bovary?
- Eth?, hec damb un gèst de mesprètz.
- Com!, repliquèc eth brave òme, tot estonat, non vos prescriu arren?
- Ai!, didec Emma, que non son es remèdis dera tèrra çò que me cau.

Eth capelhan que non deishaue de uelh era glèisa, hège de quan en quan ua lucada entar interior a on èren ajulhadi toti es mainatges e se possauen pera esquia e queiguien coma un jòc de cartes.

- Que voleria saber… seguic Emma.

- Pòs-te un shinhau, Riboudet!, cridèc damb ua votz alterada. Que non te tardaràs guaire a auer es aurelhes ben caudes, bona pèça!

Dempús, tornant-se a virar entà Emma:

- Qu'ei eth hilh de Boudet, eth hustèr; es sòns pairs an ua bona posicion e li dèishen hèr tot çò que vò. E, totun, s'auesse un shinhau de volontat aprenerie fòrça de prèssa, donques qu'ei plan escarrabilhat. Jo, bèth còp, hènt trufaria, lo cridi Riboudet (coma era pala que se puge entà anar tà Maromme) e enquia e tot li digui "mon" Riboudet. Comprenetz? Mont-Riboudet. Er aute dia, hi aguest jòc de paraules a Sa Illustrissima e arric… se dignèc arrir. E eth senhor Bovary, com se trape?

Emma hec veir que non l'entenie. Eth prèire Bournisien contunhèc:

- Solide tant ocupat coma tostemp, non? Pr'amor qu'eth e jo èm, segur, es dues persones mès ocupades dera parròquia. Eth qu'ei eth mètge des còssi e jo eth des amnes, higec damb un arridolet espés.

Emma campèc ath capelhan damb es uelhs suplicants:

- Òc… didec, vos padegatz totes es misèries.

- A!, non me'n parletz, senhora Bovary! Aguest madeish maitin m'a calut vier en Bas-Diauville per çò d'ua vaca qu'auie eth subrementon holat; se pensauen qu'ère embelinada. Sabi pas se com, totes es vaques… Desencusatz-me! Longuemarre e Boudet, coma i a mon!, s'a de tardar guaire, aquerò?

E en un bot entrèc laguens dera glèisa.

Es mainatges, alavetz, en tot sarrar-se ar entorn deth cantossièr, daurien eth missau, pujauen en escabèl deth cantorau; d'auti se n'anauen de puntetes enquia laguens deth confesionari. Ara imprevista, totun, eth capelhan se metec a foter-les ua bona repassada. Les agarraue peth cochèr deth vestit, les lheuaue en aire e les deishaue quèir de jolhs sus er empeirat en tot secodir-les damb tau fòrça que semblaue que les i volie clauar.

- Credetz-me, didec quan entornec ath costat d'Emma tot desplegant eth sòn ample mocador d'indiana e mossegant-ne ua punta, qu'es pagesi son a plànher!

- Que n'i a d'auti que tanben ne son, responec Emma.

- Plan que òc! Es obrèrs dera ciutat, per exemple!

- Non, que non son cap eri…

- Desencusatz-me. Qu'è coneishut praubes mairs de familha, hemnes vertuoses, vos ac asseguri, ues vertadères santes, sense un pan ena pòst.

- E aqueres, seguic Emma (e es puntes dera boca se li torçauen parlant) aqueres qu'an pan e non an…

- Huec en iuèrn?, interrompec eth capelhan.

- E qué se passe?

- Com, que qué se passe! Me semble que quan un òme pòt èster ben caud, ben alimentat… donques, en fin…

- Ai, mon Diu, mon Diu!, alendèc Emma.

- Qu'ei que non vos trapatz ben?, didec eth prèire en tot auançar cogitós. Dilhèu ei era digestion. Vos cau tornar tà casa, senhora Bovary, e préner un shinhau de tè. Aquerò vos remeterà. O dilhèu un veire d'aigua fresca damb un shinhau de sucre.

- Entà qué?

Qu'auie era mina de bèth un que se desvelhe d'un sòmi.

- Coma que passàuetz era vòsta man peth front, me pensaua que vos cuelhie un cobriment de còr.

Dempús, en tot repensar-se:

- Se non me'n brembi mau, me preguntàuetz bèra causa. Qué ère? Ara que non m'en sai.

- Jo? Arren, arren… didec Emma.

E en tot recuélher er esgard distrèt ath sòn entorn, l'abaishec doçament entath gleisèr. Se guardèren cara a cara, sense parlar.

- Alavetz, senhora Bovary, didec eth, desencusatz-me; era obligacion qu'ei abans que tot, comprenetz? Me cau alestir ad aguesti brigands. Era prumèra comunion s'apròche e me cau pòur que non mos trape encara endarreridi. Plan per aquerò, des dera Ascension les tengui ua ora mès toti es dimèrcles. Praubets! Que me cau amaiar-les coma mès lèu milhor ena via deth Senhor, tau qu'Eth madeish mos ac a encomanat per boca deth sòn Hilh divin… Sauvatz-vos ben, senhora. Salutacions entath vòste marit.

E entrèc ena glèisa hènt ua genuflexion dera pòrta madeish.

Emma lo vedec desparéisher entre era dobla hilèra de bancs, caminant ara prèssa, damb eth cap un shinhau inclinat sus era espatla e damb es dues mans miei dubèrtes queigudes ath long deth còs.

Dempús, virant-se complètament, coma ua estatua botjada ar entorn d'un éish, se filèc de cap ara sua casa. Mentretant era votz fòrta deth capelhan e es clars sisclets des mainatges l'arribauen enes aurelhes en tot succedir-se ath sòn darrèr:

- Ètz crestian?
- Òc, sò crestian.
- Qué vò díder èster crestian?
- Ei crestiant aqueth que en èster batiat… batiat… batiat.

Pugèc es escales cuelhent-se ara parabanda, e quan se trapèc ena cramba se deishèc anar en un fautulh.

Era lum blancosa des veires baishaue tot doç en tot hèr oscillacions. Des des sòns lòcs respectius, es mòbles semblauen auer accentuat era sua immobilitat normau e s'estofauen laguens dera ombra tau qu'un ocean laguens des tenèbres. Eth larèr ère caud, eth relòtge seguie bategant e Emma s'encantaue vagament en aguesta cauma des causes, ath còp que suportaue tanti copacaps ath sòn laguens. Se passaue que Berthe se trapaue plaçada entre era hièstra e era tauleta de cosedura, vacillant dessús des sabatetes de tricòt, e sajaue d'aprochar-se ara sua mair pr'amor de cuelher-li damb es manetes es laci deth devantau.

- Tè-te!, li didec en tot aluenhar-la damb era sua man.

Era creatura non se tardèc a auançar-se mès encara entàs sòns jolhs, e, emparant-i es bracets, lheuaue es uelhets blaus entara sua mair deishant penjar un hiu de baua que li queiguie enquiara blòdeta.

- Tè-te!, te digui, repetic nerviosa.

Era sua mina espauric ara mainada, que se botèc a cridar.

- Dèisha-me estar d'un còp!, hec en tot possar-la damb eth code.

Era creatura queiguec ath pè dera calaishèra, contra era plata de coeire. Se hec un talh ena gauta e li gessec un shinhau de sang. Era senhora Bovary s'apressèc tà lheuar-la, trinquèc eth cordon dera campaneta, cridèc ara mossa enquia esgargamerar-se e anaue a començar a maudider-se quan Charles apareishec. Qu'ère era ora de sopar e venguie d'arribar.

- Guarda , li didec damb votz perfèctament tranquilla, era petita, jogant, acabe de hèr-se mau per tèrra.

Charles la padeguèc; que non ère arren grèu; e anèc a quèrrer diaquilon.

Era senhora Bovary non baishèc en minjador. Se volec demorar soleta entà susvelhar ara mainada. Alavetz, contemplant se com dormie, se l'anèc marchant de man en man era sua inquietud e se n'encuedèc qu'auie estat ua pegaria capvirar-se per tan pòca causa. Plan que òc, Berthe ja non ploraue. Era sua respiracion lheuaue insensiblament eth coton que li tapaue era herida. Enes paupetes miei barrades auie ues lèrmes arturades que deishauen veir entre es pestanhes dus vistons clars e en.honsadi. Er esparadrap apegat ena gauta tiraue oblicuament era pèth tibanta.

“Qu’ei estranh que sigue tan lèja aguesta creatura”, pensèc Emma.

Tad aquerò des onze, quan Charles tornèc dera farmacia (a on auie anat dempús de sopar, entà entornar-li eth diaquilon sobrèr), trapèc ara sua hemna pauhicada ath pè dera cunhèra.

- T’asseguri que non serà arren, li didec en tot hèr-li un punet en front, non te’n hèsques, tè, encara vieràs malauta!

Charles auie estat fòrça estona en çò deth potecari. Encara que non ère inquiet, eth senhor Homais s’esforçaue en encoratjar-lo, en *lheuar-li era animositat*. Se meteren a parlar des perilhs que menaçauen as mainatges e deth pòc cervèth qu’auie eth servici domestic. Era senhora Homais ne sabie quauquarren; encara sauvaue en pièch es tralhes d’ua escudelada de brases qu’ua codinèra l’auie deishat quèir ath dessús. Per çò que, un còp escalabrats, es sòns pairs cuelheren, dempús, tantes precaucions. Per exemple, non esmolauen jamès es guinhauets, deishauen es estrades sense encerar. Enes hièstres i auie rèishes de hèr, e enes marcs des larèrs e de quauques pòrtes e hièstres perilhoses, ues barres plan fòrtes. Es petits Homais, a maugrat dera sua independéncia, non hègen un solet pas sense portar a quauquarrés vigilant-les ath darrèr. Ath mès petit raumàs, sa pair les assadoraue de pectoraus; e enquia passats es quate ans se vedien obligats a portar, tu per tu, ues gòrres contra es còps damb es cantels reforçadi.. Qu’ère ua mania dera senhora Homais, plan. Eth marit n’ère interiorament preocupat per çò des resultats qu’ua tau compression podie ocasionar enes òrgues der intellècte. E enquia e tot l’arribaue a díder:

- Qu’ei que dilhèu pretenes que siguen uns sauvatges o uns pastors?

Charles auie sajat d’interrómper era convèrsa en tres o quate ocasions.

- Que voleria parlar un moment damb vos, li didec baishet ar escrivan, que se metec a caminar ath sòn dauant entara escala.

“Non sospecharà dilhèu bèra causa?”, se preguntèc Leon.

Eth còr li bategaue actiuament; se perdie en conjectures.

A tot darrèr, Charles, dempús d’auer barrat era pòrta, li demanèc que guardèsse en Rouen eth prètz d’un daguerreotip. Qu’ère ua suspresa sentimentau que li reservaue ara sua hemna, ua atencion delicada, eth retrait vestit de nere. Abans, totun, volie saber-se’n de *quin mau auie de morir*. Aguest encargue non auie de causar grani trebucs a Leon, en tot vier ena ciutat lèu lèu cada setmana.

Damb quina finalitat i anaue?. Homais sospechaue que se tractaue de bèth *embolh de joen*, de bèth *ahèr de pelhes*. S’enganhaue, plan; Leon non semblaue pas ahiscat en cap enamorament. Ère mès trist que jamès e era senhora Lefrançois pro que se n’encuedaue damb aquerò que deishaue ena

sièta en cada ora de minjar. Per çò de trèir-ne eth tarlat, interroguèc ath quistaire; Binet li responec grossièrament qu'eth *non crubaue de policia*.

Mès qu'ère vertat qu'eth sòn companh de taula li semblaue fòrça estranh, pr'amor que Leon se deishaue quèir ena cagira damb es braci deishadi d'anar e planhent-se, vagament, dera existéncia.

- Que non cercatz cap esvagament… li didie eth quistaire.
- Quin?
- Jo, ath vòste lòc, me cromparia un torn!
- E qué voletz que ne hèsca se non sai tornejar!, responie er escrivan.
- A, qu'ei vertat!, hège er aute, amorassant-se era barba damb ua mina de mesprètz e ath còp de satisfaccion.

Leon se cansaue d'alimentar un amor sense cap solucion; dempús, començaue a sénter aqueth aclapament que còste era repeticion d'ua madeisha vida sense cap interès que la guide ne cap esperança que la sostengue. N'ère tan hart de Yonville e des yonvillesi, qu'eth hèt de veir a cèrta gent o era proximitat de cèrtes cases lo botaue de mala encolia; e eth farmaceutic, a maugrat d'èster un brave òme, li semblaue cada dia mès insuportable. Totun aquerò, era perspectiua d'ua naua situacion, encara que non deishaue de sedusir-lo, l'enquimeraue mès encara.

Aguesta apreension se transformèc lèu en impaciéncia, e alavetz París voludèc dauant des sòns uelhs eth miratge luenhant des sòns balhs de desguisament amassa damb es arridalhes des gojates faciles. Donques que i auie d'anar en acabar es sòns estudis d'avocat, per qué non se decidie ja ara? Qui l'ac empedie? E se metec a hèr es preparatius ath sòn laguens. Ordenèc per auança es sues ocupacions. Se moblèc un pis imaginari. Viuerie coma un artista. Cuelherie leçons de guitarra. Portarie ua blòda d'interior, ua casqueta e simbosses de velot blàu. E enquia e tot vedie, en tot hèr jòc damb eth larèr, dues gèrles de flors entrecrotzades, damb ua esqueleta e ua guitarra ath dessús.

Qu'ère, totun, dificil d'obtier eth permís de sa mair; e, ça que la, arren semblaue mès senat. Eth sòn madeish patron l'ahiscaue a entrar en un aute burèu pr'amor de qué se podesse desvolopar en milhores condicions. Cuelhent, donc, ua decision moderada, Leon cerquèc un dusau lòc de trabalh d'escrivan en Rouen. Non artenhèc a trapar-lo. Fin finau, l'escriuec a sa mair ua carta longa e detalhada a on l'expausaue es rasons que lo possauen a vier en París immediatament. Era sua mair i siguec d'acòrd.

Actuèc sense precipitacion. Cada dia, pendent un mes, hec que Hivert li transportèsse, de Yonville entà Rouen e de Rouen entà Yonville, males, valisses e paquets. Quan acabèc damb eth capitol dera ròba, apraièc es tres fautulhs que possedie e crompèc ua provision de mocadors de seda. En

resumit: cuelhec mès preparatius des que s'a de besonh entà hèr eth torn ath mon. Anèc ajornant era partença de setmana en setmana enquia que recebec ua dusau carta dera sua mair qu'en era lo pressaue tà que se n'anèsse, pr'amor que l'auie dit que se volie examinar abans de vacances.

Quan arribèc eth moment de dider-se adiu, era senhora Homais plorèc; a Justin li queigueren es lèrmes; Homais, òme fòrt, dissimulèc era emocion e volie portar, eth madeish, er abric deth sòn amic enquiara casa deth notari, qu'acompanhaue a Leon entà Rouen damb eth sòn coche. Lèu non li restaue temps ar escrivan de dider-se adiu deth senhor Bovary.

Venguec ena casa deth mètge. Quan arribèc naut de tot dera escala, se posèc pr'amor de cuélher alend. En entrar, era senhora Bovary se lheuèc viuament.

- Que sò jo un aute còp, didec Leon.
- N'èra segura!

Emma se mosseguèc es pòts e se rogic tota. Ère de pès, emparada damb era esquia ena paret.

- Non i è eth senhor?. seguic eth gojat.
- Non ei en casa.

Emma repetic:

- Non ei en casa.

Alavetz se produsic un silenci. Se guardauen, e es sòns pensaments, confonudi ena madeisha angoisha, se sarrauen, se sarrauen coma dus pièchs bategants.

- Que li voleria hèr un punet a Berthe, didec Leon.

Emma baishèc uns gradons e cridèc a Felicité.

Leon, ara prèssa, hec ua ampla guardada ath sòn entorn, guaitant es parets, es estatgères, eth larèr, coma se volesse penetrà'c tot, emportar-s'ac tot.

Emma entrèc de nauèth, e era sirventa portèc a Berthe, que jogaue damb ua viroleta estacada en extrèm d'un hiu.

Leon la punèc repetidament en còth.

- Adishatz, praubeta, adishatz, petita, adishatz!

E l'ac entornèc ara sua mair.

- Hètz-la-vos a vier, li didec Emma ara sirventa.

Demorèren solets.

Era senhora Bovary, virada d'esquia ara cramba, auie eth front contra es veires dera hièstra. Leon, damb era gòrra ena man, se fotie copets ena cueisha.

- Semble que vò plòir, didec Emma.
- Me hèsqui a vier un abric, responec er escrivan.
- A!

E se virèc, damb eth cap clin e eth front entà dauant. Era lum s'esguitlaue coma per dessús d'un marme enquiara corba des celhes, sense que siguesse possible saber çò qu'Emma contemplaue en orizon ne qué pensaue ath hons d'era madeisha.

- Plan, adishatz!, alendèc Leon.

Era senhora Bovary lheuèc eth cap damb un movement brusc:

- Òc, adishatz, anatz-vo'n!

Heren un pas er un entar aute: er escrivan estenec era man, Emma dobtèc.

- Ara anglesa, donc, exclamèc, fin finau, e li semblèc que tota era substància deth sòn èsser se li uedaue en aqueth paumet umid.

Dempús dauric era man; es uelhs tornèren a trapar-se; e despareishec.

Quan arribèc en mercat, se posèc e s'amaguèc darrèr d'un pilar entà contemplar per darrèr viatge aquera casa blanca damb es quate persianes verdes. Li semblèc veir ua ombra darrèr dera hièstra deth dormitòri; era cortina, totun, se despengèc dera barra d'acèr coma se non l'auesse tocat arrés, hec voludar es plecs tot doç e s'estenec dempús de còp. Leon restèc immobil coma ua paret. Dempús se metec a córrer.

Aubirèc, de luenh estant, eth *cabriolé* deth sòn patron ena carretèra, e ath costat un òme vestit damb ua blòda de viatge que tenguie eth shivau. Vedec a Homais e ath senhor Guilhaumin que parlauen. Lo demorauen.

- Ua abraçada!, didec eth potecari damb lèrmes enes uelhs. Amiatz-vos er abric e tietz compde deth hered. E compde!
- Au, Leon, pujatz!, didec eth notari.

Homais s'inclinèc sus eth protector de povàs deth coche, e damb era votz entrebracada pes sanglòts, deishèc anar aguestes tristes paraules:

- Bon viatge!
- Bona tarde, responec eth senhor Guilhaumin. Anem!

Partiren, e Homais se'n tornèc.

Era senhora Bovary dauric era hièstra que daue tath uart e se metec a contemplar es bromes.

S'embaranaue per cogant, entath costat de Rouen, e es bromes s'apilerauen rapidament coma uns tafatàs neres qu'ath sòn darrèr se vedien es arrais deth solei, longui coma es flèches d'aur d'un trofèu penjat, mentre era rèsta deth cèu, complètament uet, auie ua blancor de porcelana. Un arrai

de vent, totun, hec acorbaishar es pibos, e ara seguida se metec a plòir. Es gotes d'aigua crepitauen sus es huelhes verdes. Dempús, tornèc a gésser eth solei, es garies se meteren a cascalejar, es parrats se boishauen es ales enes arrominguères umides, e es basses d'aigua que i auie entre eth sable arrossegauen, tot raspilhant flors rosades des acàcies.

- Ja deu èster luenh!, pensèc Emma.

Eth senhor Homais, coma de costum, arribèc tàs sies e mieja, quan sopauen.

- Plan, didec, en tot cuélher ua cagira, que ja auem embarcat ath nòste òme!

- Atau ei, responec eth mètge.

E, en tot virar-se dera cagira estant:

- E ena vòsta casa qué i a de nauèth?

- Pas grana causa. Sonque era mia hemna, qu'aguesta tarde s'a esmoigut un shinhau. Es hemnes, sabetz?, que damb pòca causa n'an ja pro. Mès que mès era mia! E serie un error opausar-se-i damb violéncia pr'amor qu'era sua organización nerviosa ei fòrça mès flexibla qu'era nòsta.

- Praube Leon, exclamèc Charles. Com s'ac harà en París? S'i acostumarà?

Era senhora Bovary alendèc.

- Aquerò arai!, didec eth farmaceutic hènt petar era lengua. Eth repais, es boni restaurants, es balhs de desguisament, eth champanha, tot aquerò anarà ar arràs, vos ac prometi.

- Non me pensi qu'aquerò lo capvire guaire, objectèc Bovary.

- Ne jo, responec viuament Homais, encara que li calerà hèr aquerò que hèn es auti se non vò passar coma un jesuïta. E non n'auetz ne idia dera vida que pòrten aqueri brigands, en barri latin, damb es actritzes! De un aute costat, es estudiants son fòrça simpatics en París. Damb un shinhau de talent e un cèrt atractiu son recebudi enes milhores societats e enquia e tot i a senhores deth *faubourg* Saint-Germain, que s'encamarden, çò que les autrege, de passa, era ocasión de hèr boni maridatges.

- Me cau pòur per eth… aquiu…didec eth mètge.

- Qu'auetz rason, didec eth potecari, qu'ei eth revèrs dera midalha! E, dempús, que cau botar-se soent era man ena pòcha deth justet. Atau, vos trapatz, per exemple, en un parc public; se presente bèth un, ben vestit, decorat e tot, que cuelheríetz per un diplomatic; vos abòrde: parlatz; eth s'insinue, vos aufrís un povàs de rapè o vos arremasse eth capèth que vos a queigut en solèr. Dempús vietz a èster amics; vos amie entath cafè, vos

convide a vier ena sua casa de camp, vos hè a hèr, entre dues copetes, tota sòrta de coneishences, e era majoria de viatges non ei senon entà pessigar-vos era pòcha o entà arrossegar-vos pes camins.

- Qu'ei cèrt, responec Charles. Jo, que pensaua, mès que mès, enes malauties, en tifus, per exemple, qu'escomet as estudiants de província.

Emma s'estrementic.

- Per tòrt deth cambiament de regim, contunhèc eth farmaceutic, e dera perturbacion que vie ara seguida ena economia generau. E, dempús, era aigua de París!, es plats des restaurants, aquera alimentacion cargada d'espècies, a tot darrèr t'acabe escauhant era sang, e, per mès que digatz, non s'ac vau un *pot-au-feu*. Jo qu'è preferit tostemp era codina de casa; ei mès sana!. Quan estudiaua farmacia en Rouen, per exemple, minjaua en un ostau; qu'èra ena taula des professors.

E seguic expausant es sues opinions e es sues simpaties personaus enquiath moment que Justin venguec a cercar-lo pr'amor que despachèsse ua ordenança.

- Que non me deishatz un solet moment tranquil, exclamèc. Tostemp estacat en taulatge! Que non è establiment ne d'anar-me'n pendent cinc menutes! A sudar sang e aigua coma un animau de carga. Quina crotz!

Dempús, en arribar ath cant dera pòrta:

- A prepaus, didec, sabetz era notícia?
- Qué se passe?
- Qu'ei plan probable, contunhèc Homais, en tot arroncilhar es celhes e cuélher ua portadura seriosa, qu'aguest an es concorsi agricòles dera region se hèsquen en Yonville-l'Abbaye. Aumens circule aguest rumor. Aguest maitin ne parlaue eth jornau. Que serie d'ua grana importància entath nòste districte. Ja ne parlaram un aute moment. Que ja i veigui, gràcies; Justin, hè-te a vier era lantèrna.

VII.-

Londeman siguec un dia funèbre entà Emma. Tot li semblaue enrodat d'ua atmosfèra nera qu'ath sòn laguens es causes se vedien confusament. Era tristor li devaraue ath hons deth pièch damb un ròssec de crits doci, coma eth vent der iuèrn que penètre enes castèths abandonadi. Qu'ère eth deliri pera abséncia d'ua illusion sense arrepè, eth destibament que dèishen es hèts incomplidi, eth dolor, en fin, que prebotge era interrupcion de tot movement normau, era sobta sensacion d'ua vibracion perlongada.

Qu'ère ua malenconia ombriua, ua desesperacion grana, coma era que sentec en tornar de Vaubyessard quan es còlhes de dançaires li volatejauen laguens deth cap. Ara lum dera imaginacion, Leon li semblaue mès naut, mès beròi, mès suau, mès vague. Encara que s'auesse separat d'era, non se podie resignar a pensar que l'auie abandonada. Entada era, donc, seguie aquiu, e es parets dera casa semblauen conservar complètament era sua ombra. Non podie deishar de uelh eth tapís qu'eth auie cauishigat, ne es mòbles uets a on s'auie seigut. Mentretant, er arriu continhaue esguitlant-se e possant pòc a pòc es ondades brèus ath long des arribes resquilhoses. Guaire còps s'auien passejat per dessús des calhaus plei de mossa, cunheradi per aqueri madeishi mormolhs des ondades!. Guairi dies de solei esplendid auien contemplat! Guaires tardes agradiues, solets, ena ombra, ath hons deth uart! Eth liegie en votz nauta, sense arren en cap, seigut en un escabèl improvisat; eth vent frescolenc, vengut deth prat, hège tremolar es planes deth libre e es flors dera glorieta… E ara se n'auie anat! Eth, eth solet encantament dera sua vida, era esperança que podie hèr possible era sua felicitat! Per qué non se n'auie pogut encuedar quan encara i ère a temps? Per qué non l'auie retengut enes sòns braci, de jolhs, quan sajaue de húger? Se maudidie de non auer estimat a Leon; qu'auec set des sòns pòts. Li venguien talents d'arrincar a córrer ath sòn darrèr, de lançar-se enes sòns braci e de dider-li: "sò jo, que sò tua!" Estramuncaue, totun, enes dificutats dera empresa abans autanplan de començar-la, e, damb damb er apondon der engüeg, es sòns desirs venguien a èster encara mès actius.

D'alavetz ençà, eth rebrembe de Leon siguec coma eth hons centrau deth sòn anuèg; belugaue coma eth huec abandonat per uns clients de pas ena nhèu des estèpes russes. Emma s'i precipitaue, s'i arraulie, regiraue delicadament aqueres brases lèu a mand d'amortar-se, anaue cercant ath sòn entorn tot aquerò que lo podie reméter: reminiscéncies luenhanes e ocasións pròches, sòmis e sentiments, es desirs de voluptat (damb tendéncia a esbugassar-se) e es projèctes de felicitat, que creishien ath vent coma un sarpat d'arrames mòrtes, era sua vertut estèrle, es esperances perdudes, e enquia e tot eth lhet conjugau, pr'amor qu'ac recuelhie tot, ac

agarraue tot e ac hège servir tot per çò de costar-li un escauhament ara sua tristesa.

Totun aquerò, sigue pr'amor que s'acabaue era provision o pr'amor qu'er apilerament siguesse massa considerable, es ahlames s'amendriren. Er amor, per çò dera abséncia, s'anèc amortant de man en man, eth costum estofèc eth racacòr, e aquera ludentor d'encendi qu'enrogie eth sòn cèu palle se caperèc damb ua ombra vasta que s'anèc esbugassant pòga pòc. Damb era turpitud qu'en era queiguec era consciencia, arribèc a cuélher era repugnància que sentie peth marit coma ua aspiracion entar aimant, e es cremades der òdi coma escauhaments dera trendesa; Mès, coma qu'era tempèsta seguie bohant e era passion s'anaue consumint enquias cendres, e ath delà non arribaue cap ajuda ne se vedie era gessuda de cap solei, era net escura s'estenec peth cèu e se trapèc perduda ath miei d'un hered orrible que la penetraue intensament.

Alavetz tornèren es dies grisi de Tostes. Ara, totun, se consideraue fòrça mès malerosa pr'amor qu'ara experiéncia dera sua pròpria tristesa s'ahigie era certitud de qué aguesta ja non s'auie d'acabar bric mès.

Ua hemna que s'auie impausat autants e tan grani sacrificis pro podie, en compensacion, autrejar-se quauqui capricis. Se crompèc, donc, un reclinatòri gotic; en un mes despenec per valor de catorze francs en citrons pr'amor de netejar-se es ungles, escriuiec a Rouen pr'amor de hèr-se un vestit de caishmir blau; triguèc eth chal que li semblèc milhor ena botiga de Lheureux e se l'estaquèc ena cintura dera blòda qu'amiaue per casa; e damb aguesti agençaments s'estiraue en canapè e s'estaue ores e ores damb un libre ena man e es hiestrons ajustadi.

Cambiaue soent de pientat. Se recuelhie era cabeladura ara chinesa, se la cargolhaue en uns cargolhs mòfles o formant trenes compactes; se botèc era rega en costat damb es peus cargohadi ath dauant, madeish qu'un òme.

Volec apréner italian: se crompèc un diccionari e ua gramatica e s'aprovedic de papèr blanc. Sagèc de liéger libres seriosi: istòria e filosofia. A viatges, de nets, Charles se desvelhaue espaurit, en tot pensar-se que venguien a cercar-lo pr'amor d'anar a visitar a un malaut.

- Que ja vau, gasulhaue.

E se tractaue deth heregament d'un aluquet en moment qu'Emma se dispausaue a alugar eth lum. Se passaue, totun, damb es lectures, madeish que damb es brodats: un còp començades, anauen a parar en armari; pr'amor qu'Emma les començaue, les deishaue de cornèr e ne començaue d'autes aisidament.

Qu'auie escometudes que l'aurien pogut ahiscar facilament a cométer tota sòrta d'extravagàncies. Un dia sostenguec, contra era opinion deth sòn

marit, que se beuerie miei veire, des grani, d'aiguardent, e, coma que Charls siguec pro sinmplet entà desfisar-la, s'avalèc er aiguardent enquiara darrèra gota.

A maugrat des sons anaments esbugassats (qu'ère era paraula des borgesi de Yonville), Emma non semblaue èster massa erosa; amiaue enes comissures des pòts era immobila concentracion que plegue eth ròstre des vielhes celibatàries e des ambiciosi fracassadi. Eth sòn pallitge ère complèt, un pallitge blanc, coma era ròba interiora, auie era pèth deth nas tibanta e es uelhs guardauen d'ua manèra vaga. En auer-se desnishat tres peusblanqui, comencèc a díder que se hège vielha.

Soent sentie aflaquiments. Un dia, enquia e tot, escopic sang, e, coma que Charles s'agitaue en tot deishar veir era sua inquietud:

- Bè, li didec Emma, que non ei arren aquerò.

Charles s'anec a refugiar en sòn gabinet, e se seiguec en fautulh damb es codes emparadi ena taula ara vòra deth bust frenologic, e s'estarnèc a plorar.

Alavetz l'escriuec a sa mair en tot demanar-li que venguesse, e, tanlèu siguec ath sòn costat, aueren longues convèrses sus era santat d'Emma.

Què auien de hèr? Qué auien de decidir?, donques qu'Emma se remie a seguir cap tractament.

- Sabes se qué l'anarie ben ara tua hemna?, seguie era vielha Bovary. Donques èster mès ocupada, que se vedesse obligada a hèr prètzhèts manuaus. Se s'auesse de guanhar era vida, coma les passe a tantes autes, non aurie aguestes escometudes, que l'arriben de non hèr arren e d'un ensems d'idies que se li calen en cap.

- Mès, pro que trastège!, didie Charles.

- Trastejar, dides? En qué? Liegent novèles e libres condemnadi que van contra era religion e se'n burlen des prèires damb paraules de Voltaire. Tot aquerò, hilh mèn, amie entà maus camins, e aqueth que non a religion tostemp acabe mau.

Decidiren, donc, empedir qu'Emma seguísse liegent novèles. Era causa non semblaue aisida. Era brava senhora cuelhec era responsabilitat. Quan passèsse per Rouen anarie personaument ena casa dera persona que li logaue es libres, entà dider-li qu'Emma deishaue era subscripcion. E, s'eth librari volie persistir en mestièr d'empodoaire, pro qu'aurien eth dret d'avisar ara policia!

Er adiu dera ireua e era soèra siguec sec. Pendent es tres setmanes qu'auien estat amassa, damb pro trabalhs s'auien adreçat quate paraules, a

despart des formalitats e es compliments quan se trapauen ena taula, e ena vrespada, abans d'anar-se'n tath lhet.

Era senhora Bovary mair s'entornèc un dimèrcles, dia de mercat en Yonville.

Dès era prumèra ora deth maitin, ua hilèra de cars trabucadi e damb es barres entà naut s'estenie pera plaça seguint era rega des cases, dera glèisa enquiar ostau. En aute costat i auie es taulatges a on venien ròba, hlaçades, cauces de lan, cabestes entàs shivaus e uns paquets de cintes blaues damb es puntes leugères que flotauen ath vent. Escampilhada peth solèr, entre molons de ueus e tistèrs de hormatges damb fòrça palhes greishoses que gessien, i auie era quincalharia. Ath costat des utisi destinadi ath cultiu deth horment, es garies sarrades laguens d'ues gàbies ar arràs, estirauen eth còth entre es espaci des barrons. Era gentada s'apileraue tota en madeish endret, sense que se volesse botjar, hènt a crànher en bèth moment qu'acabarie esbauçant era veirina dera farmacia. Eth dimèrcles qu'ère tostemp plia, non pr'amor qu'era gent venguesse a crompar medicaments, senon pr'amor que se hège visitar, autant ère era fama deth senhor Homais pes pòbles des entorns. Era sua fòrta seguretat qu'auie captivat as campanhards. Lo guardauen coma a un mètge mès sabent que non pas es auti mètges.

Apuada ena hièstra, Emma (s'i botaue soent; era hièstra, en províncies substituís as teatres e as passègi) s'esvagaue en tot guardar eth revolum de pagesi, quan se n'encuedèc d'un senhor vestit damb ua levita de velot verd. Amiaue uns gants de color auriò e es cames ben sarrades damb ues fòrtes bòtes. Venguie dret de cap ara casa deth mètge seguit d'un pagés cap clin e de mina reflexiua.

- Poiria veir ath senhor?, li preguntèc a Justin, qu'ère en tot parlar en lumedan dera pòrta damb Felicité.

E cuelhent-lo per un mosso dera casa:

- Didetz-li que i a eth senhor Rodolphe Boulanger, de Huchette.

S'eth nauvengut auie hijut era particula ath sòn nòm non ère cap per vantaria territoriau, senon per ajudar a dar-se a conéisher. Plan que òc, Huchette ère ua proprietat que se trapaue apròp de Yonville, qu'eth sòn castèth venguie de crompar, amassa damb dues bòrdes, qu'era sua tèrra cultivaue eth madeish, sense hèr-se'n guaire per aquerò. Hège vida de celibatari e se l'atribuie, *aumens, quinze mil liures de renda*!

Charles entrèc ena sala. Eth senhor Boulanger li presentèc ath sòn acompanhant, que volie que li hessen ua sangarrèra, pr'amor que sentie un *hormigament per tot eth còs*.

- Aquerò me purgarà, objectaue a toti es rasonaments que li hègen.

Bovary, donc, venguec a quèrrer ua bena e un lauamans e li demanèc a Justin que lo tenguesse. Dempús, en tot dirigir-se ath campanhard, que s'auie esblancossit tot:

- Non vos cau pòur, brave òme!
- Non, non, responec era aute, que ja podetz hèr!

Damb ua mina fanfarrona estirèc eth braç forçut. Deth petit talh hèt damb era lanceta gessec un rajòu de sang qu'anèc a esposcar eth miralh.

- Apropatz eth lauamans!, exclamèc Charles.
- Tè, didec eth pagés. Semble eth rajòu d'ua hònt. Qu'è ua sang plan vermelha! Deu èster un bon senhau, non?
- A viatges, seguic eth mètge, ara prumeria non se sent arren e dempús vie era malagana, mès que mès ena gent fòrta, coma vos madeish.

Encara non auie acabat de díder aguestes paraules, quan eth campanhard deishèc quèir er estug que hège virar damb es dits. Hec un balançament damb es espatles qu'arrinquèc un croishit ara cagira. Eth capèth redolèc per tèrra.

- Que ja m'ac pensaua!, didec Bovary en tot botar eth dit ena vena.

Justin s'esblancossic tot; e es jolhs se l'anauen; eth lauamans li tremolaue enes mans.

- Era mia hemna! Que vingue era mia hemna!, didec Charles.

Emma baishèc es escales en un bot.

- Vinagre!, exclamèc. Malastre!, dus estavanits ath còp.

Cuelhut pera emocion, se vedie damb pro trebalhs entà ligar era bena.

- Que non ei arren, didie tranquillament eth senhor Boulanger tant que tenguie a Justin damb es sòns braci.

Lo hec a sèir sus era taula en tot apuar-li era esquia ena paret.

Era senhora Bovary se tenguec a des.heir-li era corbata. Trapèc un nud enes cordons dera camisa. Passèc ues menutes en tot hèr botjar es sòns dits leugèrs peth còth deth bordegàs; dempús lancèc un shinhau de vinagre en mocador de coton e l'anèc umidificant es peus a copets, en tot bohar-li dessús, ath còp.

Eth carretèr se remetec. Er estavaniment de Justin, totun, encara continhaue e es vistons li despareishien ena esclerotica palla madeish qu'ues flors blaues laguens d'un veire de lèit.

- Que l'auríem d'amagar aquerò, didec Charles.

Era senhora Bovary cuelhec eth lauamans pr'amor de botar-lo jos era taula; damb eth movement que hec en tot inclinar-se, eth vestit (ère un vestit d'ostiu damb cotilhons de color auriò, baish de cintura e pelha ampla)

en trapar es rajòles s'agranic ath sòn entorn; e coma que, restant abaishada, Emma trantalhaue un shinhau mentre desseparaue es braci, eth conflament dera tela cedie d'un costat o der aute sivans es inflexions deth bust. Ara seguida, agarrèc ua gèrla d'aigua, e ath sòn laguens hège delir un terròc de sucre quan arribèc eth farmaceutic. Ath miei deth rambalh, era sirventa auie anat a cercar-lo. En veir ath sòn alumne damb es uelhs dubèrts, eth farmaceutic alendèc. Dempús, en tot virar ath sòn entorn, lo guardaue de naut en baish:

- Pèc, didec, mès que pèc! Coma s'ua flebotomia siguesse ua causa der aute mon! e aquerò un valent, que segontes eth, non li cau pòur d'arren! Ua sòrta d'esquirò, coma vedetz, que puge a secodir es nòdes naut de tot der arbe! Massa lengua! va, parla, vanta-te! Excellentes disposicions tà quan auràs d'exercir de farmaceutic! Pr'amor que, qui non te ditz que te calgue hèr cara a circonstàncies grèus, cridat, per exemple, pes tribunaus damb era fin de guidar convenentament era consciéncia des magistrats? E com poiràs sauvar era serenitat, rasonar, hèr veir qu'ès un òme e non un pòcvau?

Justin non desplegaue es pòts. Eth potecari contunhaue:

- Qui t'ac a manat que venguesses aciu? Non hès qu'enquimerar ath senhor e ara senhora! Ath delà, es dimèrcles ei quan t'è de besonh mès que jamès. Ara madeish i a vint persones ena casa. Ac è deishat tot per çò der interès qu'è per tu. Au!, cor, vè-te'n. Demora-me, e compde damb es pòts dera botiga!

Justin acabèc de vestir-se e gessec. Quan siguec dehòra, parlèren un moment des estavaniments. Era senhora Bovary non n'auie auut jamès.

- Qu'ei estranh entà ua senhora, didec eth senhor Boulanger. E ça que la, i a gent fòrça delicada. Jo è vist en un düèl com cuelhie ua malagana un pairin sonque d'enténer eth bronidet que se hè en tot cargar es pistòles.

- A jo, didec eth potecari, era sang des auti non me hè arren; sonque de pensar, totun, que poirie rajar era mia, seria capable d'aflaquir-me se i pensèssa guaire.

Mentretant, eth senhor Boulanger se didec adiu der òme qu'auie vengut damb eth, un des mossos dera sua proprietat, en tot dider-li que se padeguésse, donques que s'auie hèt passar eth caprici.

- Aquerò m'a dat era ocasión de coneisher-vos, higec.

E pendent tota era frasa guardèc tu per tu a Emma.

Dempús, deishèc tres francs en extrèm dera taula, saludèc negligentament e se n'anec.

Lèu siguec en aute costat der arriu (qu'ère eth camin que cuelhie entà tornar en Huchette). Emma l'entrevedec caminar peth miei des prats, ara ombra des albars, e alentint eth pas, coma se siguesse en tot pensar:

- Qu'ei fòrça agradiua, se didie; ei fòrça agradiua aguesta hemna deth mètge. A es dents blanqui, e uns uelhs neri, e un peu graciós, e era mina d'ua parisenca. D'a on, caralh, aurà gessut? A on la deu auer trapat aguest gojat?

Eth senhor Rodolphe Boulanger auie trenta quate ans; ère de temperament viu e d'intelligéncia perspicaça. Qu'auie tractat a fòrça hemnes e se'n sabie ben. Aguesta l'auie semblat beròia. Arren d'estranh qu'anèsse pensant, donc, en era, atau coma en sòn marit.

- Me semble qu'ei plan saumet. Solide qu'era ne deu èster ja cansada. A es ungles lordes a amie ua barba de tres dies. Mentre eth cor darrèr des malauts era deu estar-se en casa en tot sorgir michons. E s'engüege! S'estimarie mès víuer ena ciutat e barar era polca cada vrespada! Prauba gojata! En gésser des braci der amor se deu méter a badalhar coma ua carpa trèta dera aigua e estirada ena taula dera codina. Damb quate paraules doces li haria romar eth cap, ne sò segur. Que serie deliciós, esmovent…! Òc, mès e dempús… entà des.hèir-me'n?

Alavetz es trebucs deth plaser, guardadi en perspectiua, lo heren pensar, coma en contrast, ena sua aimanta. Qu'ère ua comedianta de Rouen que d'era ja ne començaue a èster cansat:

- Era senhora Bovary, pensèc, ei fòrça mès beròia, e sustot mès fresca. Decididament, Virginia comence a engrassir-se massa. E ei tan shordaira enes sues pètes. E dempús, quina mania damb es gambes!

Es camps èren desèrts e ar entorn de Rodolphe non s'entenien qu'es batècs acompassadi dera èrba foetada damb es pès e eth cantar des grilhs amagadi enes civades luenhanes. Non se podie trèir deth cap era imatge d'Emma; la vedie damb eth vestit qu'amiaue ena sala e l'anaue despolhant mentaument:

- Que serà mia!, exclamèc en tot estronhar un terròc damb eth baston.

E ara seguida examinèc eth costat public der ahèr. Se preguntaue:

- A on mos poiríem veir, e com? Qu'auram ara creatura constantament ath dessús, ara sirventa, as vesins, ath marit… en fin, tota sòrta d'inconvenents. Bè, bè! perderia massa eth temps!

Dempús, en tot tornar ara madeisha:

- Qu'a uns uelhs. totun, qu'entren en còr coma un virabiquí. E aguest color trincat… A jo que m'agraden tant es hemnes esblancossides!

En arribar ath cap dera còsta d'Argüeil, era sua decision qu'ère ja un hèt.

- Sonque se tracte de cercar es ocasions. Plan, donc, m'i deisharè quèir de quan en quan, les manarè caça, aujam; s'ei de besonh, enquia e tot me harè visitar; vieram amics, les convidarè ena mia casa… A!, coma i a mon!, higec. Vaquí que lèu auràn lòc es concorsi; era i serà; la veirè. Començaram atrevidament; dempús de tot, ei çò de mès segur.

VIII.-

Fin finau arribèc eth gran concors de bestiar. Dempús eth maitin dera solemnitat, toti es vesins deth pòble èren dauant des pòrtes en tot parlar des preparatius. Era façada der Ajuntament ère decorada de gèdra. Era tenda a on s'auie de celebrar era hèsta siguec quilhada en un prat. Ua sòrta de bombarda botada ath miei dera plaça, just dauant dera glèisa, auie de senhalar era arribada deth prefècte e eth nòm des cultivadors premiadi. Era garda nacionau de Buchy (en Yonville non n'auie) venguec pr'amor d'apuar ath còs de pompièrs, qu'eth sòn capitan ère Binet. Aqueth dia amiaue un cothèr encara mès naut de çò qu'auie per costum; ajustat estretament pera guerrèra, auie eth bust tant regde e immobil, que tota era part vitau dera sua persona semblaue que se l'auie concentrat enes cames, que se lheuauen cadenciadament, mercant eth pas, coma se non hessen qu'un movement. Coma qu'entre eth quistaire e eth coronèl i auie ua rivalitat, per çò de hèr veir es sues aptituds, er un e er aute hègen manobrar as sòns òmes separadamant. Atau, se vedien desfilar alternatiuament es espatletes ròies e es justets neri. Qu'ère un passar e tornar a passar que non s'acabaue jamès. James s'auie vist un desplegament semblable e tan pompós. Qui mès qui mens, era vesilha, auie netejat era casa ath hons. Des hièstres miei dubèrtes penjauen fòrça bandères tricolores. Toti es establiments de beuendes èren plei. E, barrejant-se entre era bontat deth temps, es còfes midonades, es crotzes d'aur e es chals acoloridi semblauen mès blancs qu'era nhèu, ludien ath solei e soslinhauen, damb era sua policromia variada, era ombriua monotonia des levites e des blòdes blaues. Es campanhardes des bordaus der entorn, tanlèu baishauen deth shivau, se treiguien era enòrma agulha qu'aganchaue eth vestit rebussat ath tornt deth còs pr'amor de protegir-lo des plapes. Es marits, ath contrari, damb era fin de sauvar es sòns chapèus, les caperauen damb mocadors de pòcha, qu'un extrèm d'eri lo tenguien damb es dents.

Era gentada arribaue en carrèr principau pes dus extrèms deth pòble. Qu'ère ua arribada desbordanta des carrerons, des avengudes, des cases; e de quan en quan s'entenie eth repic dera bauda des pòrtes darrèr des borgeses que gessien, damb gants de hiu, entà calar-se ena hèsta. Çò que causaue mès admiracion a toti, qu'èren dus grani teishuts toti caperadi de lums, que costejauen era estrada des autoritats. Ath delà d'aquerò, a cada ua des quate colomnes der Ajuntament i auie un pau damb un estendard de tela verdosa ena punta enriquit d'inscripcions damb letres d'aur. En un d'eri se liegie: "Ath Comèrç"; en aute: "Ara Agricultura"; en tresau: "Ara Indústria", e ath darrèr: "As Bères Arts".

Era alegria, totun, que se vedie com rajaue de toti es ròstres, semblaue enfosquir er anim dera senhora Lefrançois, era ostalèra. Pauhicada enes escales dera codina, gasulhaue entre dents:

- Quina pegaria! Quina pegaria d'auer plantat aguesta barraca de vela! Se pensen qu'eth prefècte i minjarà a gust, laguens d'ua tenda, coma se siguesse un sauta-en-banca. E diden qu'aguest embolh l'a de hèr un gran ben ath país.! Alavetz, non s'ac valie d'anar a cercar un mau codinèr en Neufchatel! E entà qui? Entà uns boatièrs, uns nonarren!...

Passèc eth potecari. Amiaue un veston nere; uns pantalons de coton, sabates de vibre e, excepcionaument, un capèth, un chapèu de mieja copa.

- Servidor!, didec. Desencusatz-me, que non è guaire temps!

E coma qu'era robusta veuda li demanec entà on anaue:

- Vos estranhe, vertat? Jo me confinhi tostemp en laboratòri pejor qu'er arrat deth conde laguens deth hormatge!...

- Quin hormatge?, didec era ostalèra.

- Arren, arren, seguic Homais. Qu'ère solet entà explicar-vos, senhora Lefrançois, qu'acostumi a demorar-me tostemp en casa. E, ça que la, aué, vistes es circonstàncies, me cau…

- A!, tanben vatz entà aquiu baish?, didec damb un aire de mesprètz.

- Plan que i vau, repliquèc eth potecari, tot estonat. Dilhèu non formi partida dera comission consultiua?

Era veuda Lefrançois lo guardèc un instant e acabèc per respóner arridolenta:

- Aquerò que ja ei ua auta causa! En qué, totun, vos pòden interessar a vos es tasques deth camp? Vo'n sabetz de bèra causa, donc?

- Plan que òc, pr'amor que sò farmaceutic, ei a díder, quimic. E era quimica, senhora Lefrançois, coma qu'eth sòn objècte ei eth coneishement dera accion recipròca e moleculara de toti es còssi dera natura, se passe qu'era agricultura ei comprenuda en aguest domèni. E plan, era composicion de hiems, era fermentacion des liquids, era analisi des gasi e era influéncia des miasmes, qué ei tot aquerò, me demani, senon pura quimica?

Era ostalèra non responec. Homais seguic:

- Vos pensatz qu'entà èster agronòm cau qu'un madeish trabalhi era tèrra o qu'assadore ar aujam? Mèslèu cau arreconéisher era constitucion des substàncies de qué se tracte, es capes geologiques, es accions atmosferiques, era qualitat des terrens, des mineraus, des aigües, dera densitat des diuèrsi còssi e era sua capillaritat. Qué voletz que vos diga? Cau tier ath hons toti es principis d'igiena pr'amor de dirigir e criticar era

construccion des abitages, eth regim des animaus, era alimentacion deth servici domestic. E ei de besonh, senhora Lefrançois, conéisher era botanica, poder distinguir es plantes. Me comprenetz? Quines son es saludables e quines es dolentes; quines es improductiues e quines es nutritiues; s'ei bon d'arrincar-les d'aciu e semiar-les enlà; de propagar-ne quauques ues e de destrusir es autes. En resumit: que cau èster ath pas dera sciéncia a trauèrs des libres e des papèrs publics, auer tostemp eth uelh dubèrt entà començar es milhores…

Era ostalèra non deishaue de uelh era pòrta deth *Café Français*, e eth farmaceutic contunhèc:

- Pro qu'es nòsti agricultors siguessen quimics o aumens qu'escotèssen mès qu'ara es conselhs dera sciéncia! Jo madeish, darrèrament, è escrit ua obreta pro extensa, ua memòria de mès de setanta planes titolada: *Dera cidra, era sua fabricacion e es sòns efèctes*, seguida de quauques reflexions sus aguest tèma, que l'è trasmetuda ara Societat Economica de Rouen, çò que m'a valgut er aunor d'èster admetut entre es sòns membres, ena seccion d'agricultura, classa de pomologia. Plan, donc, s'era mia òbra s'auesse publicat….

Era senhora Lefrançois, totun, semblaue tan preocupada qu'eth potecari s'arturèc.

- Tè, guardatz-les, didec, semble mentida, un refugi coma aguest.

E, damb uns movements d'espatla que li tibèren es punts deth veston de lan per dessús dera abondor deth pièch, senhalèc damb es dues mans er establiment deth sòn rivau, d'a on gesseren de ressabuda uns sorrolhosi cantics.

- Que non li durarà guaire, higec; en ueit dies tot que s'aurà acabat.

Homais arreculèc estonat. Era ostalèra devarèc es gradons e li didec ena aurelha:

- Vai!, non vo'n sabetz? L'embargaràn aguesta setmana. Lheureux lo hè véner ara fòrça. Que l'a assassinat damb reconeishement de deute.

- Quina catastròfa! Qu'ei espaventós, exclamèc eth potecari, qu'auie expressions avientes enta tota sòrta de circonstàncies.

Era ostalèra s'esdeguèc a condar-li aquera naua que se n'auie sabut per Theodore, eth mosso de Guilhaumin, e, encara qu'auesse en òdi a Tellir, non per aquerò deishaue de blaimar a Lheureux. Qu'ère un embolhaire e un roïn.

- Tè, guardatz-lo!, didec, aciu l'auetz jos eth cubèrt deth mercat; salude ara senhora Bovary qu'amie un capèth verd. E va de bracet damb eth senhor Boulanger.

- Era senora Bovary?, hec Homais. Me'n vau ara prèssa pr'amor d'aufrir-li es mèns respèctes. Dilhèu l'agradarà auer un lòc en interior deth recinte, jos eth peristil.

E, sense preocupar-se mès dera ostalèra, que s'entestadie a acabar era explicacion, eth farmaceutic s'aluenhèc ara prèssa, damb er arrridolet diboishat enes pòts, er arc des cames tibat, saludant profusament entà toti es costats e aumplint ua grana part der espaci damb es pèlhes deth veston nere lheuades per vent.

Rodolphe lo vedec com s'apressaue, de luenh, e apressèc eth pas; era senhora Bovary, totun, s'estofaue; alavetz alentic eth pas e li didec en un ton brusc, tot arrint:

- Qu'ei entà evitar ad aqueth omenòt, comprenetz?, ath potecari.

Emma li dèc un còp de code.

- Qué vò díder aquerò?, se preguntèc Boulanger.

E la guardèc pera coa deth uelh sense deishar de caminar.

Eth perfil d'Emma qu'ère tranquil; non s'endonviaue arren. Emmarcat per oval deth capèth estacat en còth damb ues cintes palles semblables a huelhes de cana, se destacaue a plia lum. Es uelhs, ath miei des pestanhes longues e corbades, projectauen d'ua manera naturau era guardada entà dauant; e se, a maugrat d'auer-les ben dubèrti, semblauen un shinhau estacats pera tibadura des pometes ère per tòrt dera sang que bategaue doçament jos eth teleret fin dera pèth. Era membrana des hòsses nasaus qu'ère d'ua transparéncia de color ròsa. Amiaue eth cap inclinat entara espatla e a trauèrs des pòts se vedie era punta nacrada des dents.

- Dilhèu se'n burle de jo?, pensaue Rodolphe.

En resumit, qu'aqueth gèst d'Emma non auie estat senon un avís, donques qu'auien, caminant ath sòn costat, ath senhor Lheureux, que de quan en quan les adreçaue era paraula coma cercant era ocasión d'entrar en convèrsa.

- Que hè un dia esplendid. Toti son en carrèr. Bohe eth vent der Èst!

Ne Rodolphe ne era senhora Bovary li hègen cabau. Ça que la, ath mès leugèr des sòns movements Lheureux s'apropaue mormolhant "Com didetz?", en tot meter-se era man en chapèu coma s'anesse a saludar.

Quan arribèren dauant dera botiga deth haure en sòrta de seguir era carretèra enquiara barralha, Rodolphe trinquèc còp sec per un caminòu en tot hèr-se a vier ara senhora Bovary. Cridèc:

- Bona tarde senhor Lheureux! Enquia ua auta!
- Quina manèra de dider-li adiu!, didec Emma arrint.

- E per qué mos auem de deishar envasir pes auti? Precisament aué qu'è eth gòi d'èster damb vos…

Emma se rogic tota. Rodolphe non acabèc era frasa. Alavetz se botèc a parlar deth temps e de çò d'agradiu qu'ère caminar pera èrba. Se vedie quauques margarides rebrolhades viuament.

- Guardatz guaire margarides!, didec Rodolphe. Que n'a entà servir d'oracle a toti es enamorats deth país. E higec:
- E se ne cuelhi ua? Qué vos semble?
- Dilhèu ètz encamardat?, hec Emma tossint un shinhau.
- Qui se'n pòt saber!, responec Rodolphe.

Eth prat començaue a aumplir-se, e es hemnes, damb uns enòrmes paraploges, cargades de mainatges e de tistèrs, se calauen pertot. Soent les calie entornejar un grop de hemnes; qu'èren, normaument, sirventes des bordaus, cauçades damb cauces blaues e sabates planères, damb anèths d'argent enes dits e damb ua flaira de lèit que trauessaue es sentits quan se passaue peth sòn costat. Caminauen cuelhudes pes mans en tot estener-se peth prat dera linha des albars enquiara tenda deth banquet. Qu'ère era ora der examen, e es campanhards entrauen, es uns darrèr des auti, en ua sòrta d'ipodròm format damb ua còrda longa que tenguien uns bastons.

Es bèsties èren en interior, damb es caps apròp dera còrda, formant ua seguida de lombs confusa e desparièra. Se vedien es porcèths assopits heregant eth morre peth solèr; s'entenie eth belèc des oelhes e eth bram de vedèths; es vaques, miei ajaçades pera èrba, damb era pauta doblegada, romegauen lentament tot clucant es paupetes ath miei d'un eisham de mosques. Uns carretèrs, damb es braci rebussadi, tenguien mejançant es cabestes sementaus encabradi qu'endilhauen sorrolhosament peth costat des ègues. Aguestes estirauen eth còth tranquillament, damb ua crinèra ampla, tant qu'es polins repausauen ara ombra deth sòn còs e calauen eth cap entremiei deth braguèr. E, entre era longa ondulacion de tota aquera seguida de lombs, se vedie se com, de quan en quan, ondejaue ua crinèra blanca ath vent, o com fiblauen er espaci ues còrnes ponchudes, entremiei d'uns caps d'òme que corrien. Dehòra, cent passi mès enlà dera scèna deth concors, i auie un taure nere damb amàs botat e ua anèra de hèr penjant-li des nassi, immobil coma ua bèstia de bronze. Lo tenguie peth ramau un gojat tot esparrecat.

Mentretant, uns senhors anauen auançant damb trabalh entre es dues ringlères, examinant as animaus e parlant en votz baisha. Eth que semblaue mès important anaue cuelhent quauques nòtes mentre caminaue. Qu'ère eth president deth jurat, eth senhor Derozerays de Panville. Tanlèu

arreconeishec a Rodolphe, auancèc viuament entada eth e li diguec, damb un arridolet amable:

- Atau mos abandonatz, senhor Boulanger?

Rodolphe protestèc en tot díder que ja i anaue. Tanlèu auec despareishut eth president, totun:

- Que non i anarè cap, didec. M'estimi mès era vòsta companhia qu'era sua.

E, en tot arrir-se'n deth concors, Rodolphe mostraue era sua contrasenha blaua per çò de poder circular damb mès libertat, e enquia e tot de quan en quan se posaue dauant de bèth beròi *exemplar* que d'eth, tot sigue dit de passa, era senhora Bovary non mostraue guaira admiracion. En encuedar-se'n Rodolphe comencèc a hèr trufaria a prepaus dera manèra qu'es senhores de Yonville auien de pimpalhar-se. Dempús se desencusèc dera forma negligenta que s'auie vestit eth. Eth conjunt de ròba qu'amiaue auie aquera incoeréncia des pèces abituaus e ath còp escuelhudes, qu'ara sua aparença eth vulgar atribuie era revelacion d'ua existéncia excentrica, es desordes deth sentiment, es tiranies der art e, mès que mès, un cèrt mesprètz respècte as convencions sociaus, causa que lo sedusie o l'exasperaue. Atau, era sua camisa de coton, damb es punhets plegats se holaue ar edart peth vent ath laguens dera dubertura deth justet, qu'ère de flausina, de color grisa, e es pantalons, aplombats, de linhes amples, deishauen veir enes pès ues bòtes d'*alanquins* damb puntes de vernís. Ludien de tau forma, qu'era èrba s'i reflectie. Era quau causa non ère obstacle entà que cauishiguèsse, sense dar-li cap importáncia, es excrements deth bestiar damb ua man botada ena pòcha dera vèsta e eth chapèu de palha amagat dejós deth braç.

- Qu'ei que, higec, entà auer d'anar peth camp…

- Que non s'ac vau, didec Emma.

- Ei cèrt!, repliquèc Rodolphe. E pensar que, de tota aguesta prauba gent, non i a arrés capable de saber apreciar eth talh d'un vestit!

Alavetz parlèren dera mediocritat provinciana, des vides que s'i estofen, dera pèrta de tantes illusions.

- Non ei estranh, donc, que jo m'en.honsi cada dia mès en ua sòrta de tristesa…

- Vos?, exclamèc Emma, estonada. E jo que vos hèja de caractèr alègre!

- Sonque aparentament, donques qu'entremiei dera gent sagi de cuélher un anament leugèr. E, totun, guairi viatges, en tot veir un cementèri

banhat peth clar dera lua, non me sò preguntat se non seria plan milhor hènt companhia as que dormissen!...

- Qué didetz, ara? E es vòsti amics?
- Es mèns amics? Quini amics? Dilhèu n'è bèth un? Qui voletz que se preocupe per jo?

Prononcièc aguestes darrères paraules hènt fiular un shinhau es pòts.

Les calec desseparar-se er un der aute pr'amor que venguie ath darrèr un òme damb un castèth de cagires. Anaue tan cargat, que sonque se li vedien es puntes des esclòps e er acabament des braci, separadi e estenudi entà dauant. Qu'ère Lestiboudois, er acògamòrts, que transportaue peth miei dera multitud es cagires dera glèisa. Plen d'imaginacion per tot aquerò que hège as sòns interèssi, auie desnishat aqueth miei de profitar-se'n deth concors, e era idia li daue resultat, donques que non sabie entà on virar-se de tanta faena. Efectiuament, era gent auie calor e se pelejaue per aqueri sètis de sanha, tan flairosi d'encens, apuant-se enes dorsièrs tacadi de cera, damb ua cèrta veneracion.

Era senhora Bovary tornec a cuélher eth braç de Rodolphe. Aguest seguic coma se parlèsse damb et madeish:

- Qu'ei clar!. M'a mancat tantes causes! Tostemp solet! A, s'era vida m'auesse hèt trapar ua finalitat, s'auessa entrevist bèra afeccion, se m'auessa trapat a quauquarrés!... Qu'auria despenut tota era energia capabla, ac auria vençut tot, ac auria trincat tot.
- Totun aquerò, didec Emma, me semble que non ètz guaire de plànher.
- Vos pensatz que non?, exclamèc Rodolphe.
- A tot darrèr, seguic Emma, ètz liure.

E higec trantalhant:

- E ric.
- Non vo'n burletz, responec Rodolphe.

Mentre Emma juraue que non se'n burlaue bric, ressonèc ua canonada. Ara seguida era gent arrinquèc a córrer de cap ath pòble.

Qu'ère ua faussa alarma. Eth prefècte encara non arribaue. E es membres deth jurat, ahiscadi, non sabien en realitat se qué hèr, se començar era session o seguir demorant.

Fin finau arribèc un gran coche de shivaus ath hons dera plaça. Qu'ère un coche de loguèr tirat per un parelh de shivaus prims e amiat per un menaire damb chapèu blanc que foetaue as animaus ara valenta. Binet lèu non auec temps de cridar: "As armes!" Eth coronèl l'imitèc. I auec ua correguda per çò d'amagar-se des fusilhs. Damb era precipitacion, quauqui

uns desbrembèren nudar-se era corbata. Era equipa prefectorau, totun, coma s'auesse endonviat era confusion, s'anèc apropant a un tròt contengut, damb es shivaus acoblats, e arribèc en peristil der Ajuntament en moment precís qu'es pompièrs e era garda nacionau se desplegauen, ath son des tambors e mercant eth pas.

- Movement!, cridèc Binet.
- Haut!, cridèc eth coronèl. En hilèra tara quèrra!

E dempús d'auer-se botat es armes ena espatla hènt un catric-catrat alongat coma eth sorrolh d'un caudèr de coeire que què escales enjós, toti es fusilhs tornèren a repausar en solèr.

Alavetz, se vedec baishar dera carròça a un senhor vestit damb un trio cuert brodat d'argent, cauvet deth costat deth front e damb ua guinsa de peus en cogòt; qu'auie era cara auriòla e era mina d'ua grana benignitat. Miei clucaue es uelhs, gròssi, caperadi d'espesses paupetes, campant ara multitud e lheuant eth nas entà naut damb un arridolet perdut ena boca bauba e enclotada. En arreconéisher ar alcalde, per çò dera banda qu'amiaue entrecrotzada en pièch, l'expausèc qu'eth prefècte non auie pogut vier. Eth qu'ère un conselhèr dera prefectura; dempús higec quauques desencuses. Tuvache li responec adreçant-li uns compliments; eth conselhèr se sentec confonut. S'estauen er un dauant der aute damb es fronts lèu tocant-se, enrodadi pes membres deth jurat, peth conselh municipau, pes notables dera poblacion, pera garda nacionau e pera multitud… Eth senhor conselhèr, tient-se sus eth pièch eth petit tricòrni nere, reiteraue es salutacions tant que Tuvache, acorbaishant-se coma un arc, tanben arrie ath sòn torn, s'exprimie quequejant, anaue ara recèrca des frases, hège protèstes de fidelitat ara monarquia, arregraïe er aunor que se hège a Yonville.

Hippolite, eth mosso der ostau, tenguec compde des shivaus que li deishèc eth menaire e se les hec a vier tot coishejant entath cubèrt deth *Lion D'Or*, a on se formèc lèu lèu un ròtle de campanhards que guardauen damb curiosèr eth coche. Dempús, ressonèc eth tambor, seguic eth retruc deth canon, e es senhors, alinhadi, pugèren naut dera estrada e se seigueren enes fautulhs de velot vermelh d'Utrecht qu'era senhora Tuvache auie deishat exprèssament.

Era retirada de toti èri qu'ère evidenta. Peus ròis, cares holades, un shinhau cremades peth solei e d'un color de cidra doça. Es sues pursères, espelofides, subergessien des cothèrs regdes e des corbates blanques damb eth nud plan ben hèt. Es justets èren toti de velot; es relòtges amiauen toti un pendolh ovau de cornalina ath cap d'ua cinta. Toti eri, damb es mans

apuades enes cueishes, separauen suenhosament era entrecama des pantalons, qu'eth sòn teishut ère mès ludent qu'eth cuer des sabates.

Es senhores dera societat se trapauen ath darrèr, jos eth cubèrt deth vestibul e entre es flancs des colomnes. Era màger part dera gent s'estenie ath long dera tribuna, de pès o seiguts enes cagires. Efectiuament, Lestiboudois auie anat portant es cagires qu'auie retirat deth prat e non se cansaue d'anar a cercar-ne d'autes ena glèisa, causant ua tau obstruccion damb eth sòn trafec qu'a penes se podie arribar enquia es gradons dera estrada.

- Trapi, didec eth senhor Lheureux en tot adreçar-se ath farmaceutic just quan aguest passaue pr'amor de vier a ocupar eth sòn lòc, qu'aurien d'auer plantat dus paus venecians damb bèra nauetat, ath còp rica e sevèra; qu'aurie estat un bon còp de uelh.
- Qu'ei cèrt, responec Homais. Mès qué li vam a hèr! Er alcalde s'ac a volut hèr tot solet. Non a guaire gust, praube Tuvache! Qu'ei totafèt desaprovedit d'aquerò que poiríem díder eth gèni des arts.

Mentretant, Rodolphe pugèc damb era senhora Bovary en prumer estatge der Ajuntament. Se calèren en *salon de sessions*. Coma que se passaue qu'ère uet, Boulanger didec qu'aquiu serien milhor entà gaudir der espectacle. Cuelhec tres escabèls dera taula ovau plaçada jos eth bust deth monarca e, apropant-les en ua des hièstres se seigueren er un ath costat der aute.

Ena estrada se costèc ua agitacion; eth mormolh entre es ocupants esdevenguec viu. Ara fin se lheuèc eth senhor conselhèr. Se sabie ja que se cridaue Lieuvain, e eth sòn nòm anaue de boca en boca entre era multitud. Dempús d'auer verificat ues huelhes de papèr, i calèc es uelhs e comencèc:

"Senhors:

Permetetz-me, tà començar, abans de parlar-vos der objècte d'aguest acte d'aué, sentiment que ne sò segur que compartim toti amassa, permetetz-me, digui, que renda justícia ara administracion superiora, ath govèrn, ath monarca, eth vòste sobeiran, ad aguest rei estimat que non ei indiferent a cap des arrames dera prosperitat publica o privada, e que damb man fèrma e senada dirigís eth car der Estat entre es perilhs incessants d'ua mar violenta, en tot saber hèr respectar autant era patz coma era guèrra, era indústria e eth comèrç, era agricultura e es bères arts".

- Me calerie meter-me un shinhau entà darrèr, didec Rodolphe.
- Per qué?, preguntèc Emma.

En aguest moment, totun, era votz deth conselhèr se lheuèc extraordinariament. Declamaue:

“Que ja s’an acabat es tempsi qu’era discòrdia civila ensagnaue es nòstes places publiques, qu’eth proprietari, eth negociant, e enquia e tot er obrèr madeish, se n’anauen cada vrèspe entath lhet tremolant dera soleta idia de veder-se desvelhadi còp sec peth bronit deth batalh des incendiaris, qu’es maximes mès subversiues soscaven audaçament es bases…”

- Qu’ei que me porien veir de baish estant, didec Rodolphe, e dempús ne damb quinze dies non n’auria pro entà dar explicacions, e damb era mia mala fama…
- Que vos calomniatz!, didec Emma.
- Non, non, vos asseguri qu’ei detestabla.

“Mès senhors, contunhèc eth conselhèr, se, hènt enlà deth mèn rebrembe aguestes imatges ombriues, abaishi es uelhs entara situacion actuau dera nòsta beròia patria, qué i veigui? Eth comèrç e es arts florissen pertot. Es naues vies de comunicación s’estenen per tot eth país coma un hilat d’artèries qu’aumente era relacion en còs der Estat. Es nosti grani centres manufacturèrs an reprenut era sua activitat. Era religion, mès assolidada, arrís en toti es còrs. Es nòsti pòrts son plei, era confiança se remet, e França, a tot darrèr, alende…”

- Plan, donc, higec Rodolphe, deth punt d’enguarda dera gent dilhèu an rason.
- Solide?
- Plan que òc! Non sabetz que i a amnes tormentades de contunh? Tanlèu s’arrecèssen ena contemplacion coma van ara cèrca dera accion. Tanlèu s’embelinen enes passions mès pures coma se lancen enes plasers mès desfrenats. Atau gaudissen de totes es fantasies, de totes es holies…

Alavetz Emma lo guardèc coma aqueth que contemple a un viatjaire que coneish es païsi mès extraordinaris. E didec:

- Nosates, praubes hemnes, non auem ne aguesta distraccion!
- Qu’ei ua trista distraccion, pr’amor que non s’i trape era felicitat.
- Qu’ei que se trape bèth còp?, preguntèc Emma.
- Òc, responec Rodolphe, tostemp arribe un dia.

“E aquerò vosati ac auetz comprenut, didie eth conselhèr. Vosati, agricultors e obrèrs deth camp; vosati pacifics peons d’ua òbra civilizadora; vosati, òmes de progrès e de moralitat; vosati, digui, auetz comprenut qu’es tempèstes politiques son fòrça mès perilhoses qu’es desordes dera atmosfèra…”

- Tostemp arribe un dia, repetic Rodolphe, de ressabuda, justament quan comencen a mancar es esperances. Alavetz s’agranissen es orizons e se sent coma ua sòrta de votz que cride: “Guarda-lo!” E ara seguida

s'experimente eth desir de hèr ad aquera persona es confidéncies mès secretes, eth desir d'autrejar-l'ac tot, de sacrificar-l'ac tot. Er un e er aute se comprenen sense besonh d'explicar-se. Com non auie d'èster atau se ja ac auien entrevist en sòmis! (en tot contemplar-la). En fin, eth tresaur tan cercat se hè present, qu'ei aciu dauant: lutz, beluguege. Ça que la, eth dobte encara s'impause, un que non gause de creder-s'ac pr'amor qu'er enludernament ei tau qu'avugle es uelhs, coma quan se ges des tenèbres ena lum deth dia.

E, en acabar aguestes paraules, Rodolphe ahigec era mimica ara frasa. Se passèc era man peth front coma aqueth qu'a un rodament de cap; dempús la deishèc quèir ena man d'Emma. Aguesta retirèc era man. Eth conselhèr, totun, seguie liegent:

"E a qui l'auie d'estranhar? Sonque as que son pro òrbs, as que son pro en.honsadi (ac digui sense pòur), as que son massa embolhadi enes prejudicis de un aute temps entà desconéisher er esperit des poblacions agricòles. Plan que òc, non ei en camp a on se trape mès patriotisme, mès abnegacion entara causa publica, mès intelligéncia en ua soleta paraula? E non voi díder aguesta intelligéncia artificiau, ornament inutil des esperits ociosi, senon aguesta intelligéncia prigonda e moderada que s'aplique, per dessús de tot, ara obtencion de causes utiles, en tot contribuir atau ath benèster de cadun, ath milhorament comun e ath sosteniment des estats, frut deth respècte as leis e dera practica des deuers…"

- Es deuers!, exclamèc Rodolphe. Tostemp es deuers! Ja ne sò hart, d'aguestes paraules! Es que mos canten de contunh ena aurelha, "es dèuers, es dèuers!", son ua còlha de capleugèrs e de beates embelinades. Coma i a mon! Eth dèuer qu'ei sénter aquerò qu'ei gran, estimar era beresa e non pas acceptar totes es convencions dera societat damb es ignomínies qu'impause.

- De totes manères… de totes maneres… objectaue era senhora Bovary.

- Non, non! Per qué s'a de declamar contra es passions? Dilhèu non son çò de milhor que i a ena tèrra, era hònt der eroïsme, der entosiasme, dera poesia, dera musica, des arts, de tot, a tot darrèr?

- Ça que la, didec Emma, pro que mos cau hèr cabau dera opinion dera gent e aubedir era sua morau.

- A!, plan, mos cau saber que n'a dues de moraus. Era petita, era convenguda, era des òmes, era que càmbie constantament, era qu'escridasse e s'agite abaish, a pè de tèrra, coma aquera còlha de pècs que vedem, e era auta, era etèrna, era qu'auem ath nòste entorn e per dessús de nosati, coma eth paisatge que mos enròde e eth cèu blau que mos illumine.

Eth senhor Lieuvain acabaue de shugar-se era boca damb eth mocador de pòcha. Seguic:

"Que non me cau esforçar, senhors, entà demostrar aciu era utilitat dera agricultura. Qui satisfè es nòstes necessitats? Qui autrege çò que cau ara nòsta subsisténcia? Non ei er agricultor? Er agricultor, que, en tot semiar damb ua man laboriosa es socs deth camp, hè néisher eth horment, que, molut mejançant esturments engenhosi, ei transporat enes ciutats damb eth nòm de haria. E lèu eth hornèr ne hè un aliment que servís autant ath praube coma ath ric. Non ei er agricultor, tanben, eth qu'engreishe abondosi ramats entà procurar-mos es vestits? Com mos vestiríem, com mos alimentaríem se non siguesse per agricultor? E, sense anar mès luenh, qui non a pensat soent ena importància d'aguest modèst animalet, ornament des nòsti corraus, que subministre ara eth coishin entath nòste repaus, era carn suculenta entàs nòstes taules e es ueus? Se me calèsse anar mentant, totun, es desparièrs productes dera tèrra ben cultivada, tau coma ei prodiga entàs sòns hilhs ua mair generosa, que non acabaríem jamès. Aciu era vinha, aquiu es pomèrs e era cidra, mès enlà eth colzat, dempús es hormatges e eth lin. Non desbrembem eth lin, senhors, qu'a cuelhut aguest an un desvolopament considerable e que sus eth vos cridarè era atencion mès particularament".

Que non calie qu'ac didesse cridant, donques qu'es boques de tota aquera multitud semblaue que non siguessen dubèrtes qu'entà beuer-se es sues paraules. Ath sòn costat, Tuvache l'escotaue daurint uns uelhs coma iranges. De tant en tant, eth senhor Derozerays barraue doçament es sues paupetes. Mès luenh, eth farmaceutic, damb eth sòn hilh Napoleon entre es cames, se botaue era man darrèr dera aurelha pr'amor de non perder-se ne ua soleta sillaba. Es auti membres deth jurat balancejauen tot doç era maishèra en.honsada laguens deth justet en senhau de conformitat. Baish, ath pè dera estrada, es pompièrs se tenguien enes sues baionetes. E Binet ère immobil damb eth code entà dehòra e era punta deth sabre entà naut. En cas de qué escotèsse, que non deuie veir arren, pr'amor qu'era visèra deth casco li baishaue enquiath nas. Eth sòn lòctenent, eth hilh petit deth senhor Tuvache, encara auie exagerat mès eth sòn; n'aiue un d'enòrme que se li minjaue tot eth cap en tot deishar-li escapar tot just ua punta deth tapaboques. Aquerò non l'empachaue d'arrir damb doçor mainadenca e era sua careta esblancossida caperada de gotes de sudor auie ua expression d'alegria, d'aclapament e de dromilhon.

Era plaça ère tan plia qu'era gentada arribaue enquiath pè des cases. Se vedie gent emparada enes hièstres, de pès en lumedan des pòrtes, e Justin, dauant dera veirina dera farmacia, semblaue absorbit ena contemplacion der espectacle. A maugrat deth silenci, era votz deth senhor

Lieuvain se perdie peth camin. Arribauen tròci de frases, interrompudes peth bronit des cagires. Dempús, ara imprevista, eth bram alongat d'un buèu o es belècs d'uns anhèths, que se repetien pes cornèrs des carrèrs. Efectiuament, es vaquèrs e es oelhèrs s'auien hèt a vier es bèsties enquia aquiu, e aguestes bramauen de quan en quan en tot arrincar-se damb era lengua bèth trocet d'èrba aganchada en morre.

Rodolphe s'auie apropat a Emma e li didie parlant ara prèssa e en votz baisha:

- Non vos revòute aguesta conjuracion dera gent? Non i a un solet sentiment que non condemnen. Es mès nòbles instints, es mès pures simpaties, son perseguides e calomniades; e, se se passe que se trapen dues amnes, s'organize tot entà que non se posquen trapar. Aquerò non serà obstacle, totun, entà que s'escridassen e estenen es ales. Qu'ei parièr! Tard o d'ora s'amassaràn, ja sigue ath cap de sies mesi o de dètz ans, pr'amor qu'era fatalitat ac exigís atau e perque an neishut era ua entara auta.

Auie es braci crotzadi sus es jolhs e lheuaue es uelhs entà Emma en tot guardar-la fixament de ben apròp. Era vedie enes sòns uelhs uns bualhets d'aur irradiant-se ar entorn de dus vistons neri, e enquia sentie eth perhum dera pomada que lustraue era cabeladura. Alavetz sentec coma ua ondada de molesa que li recorrie eth còs. Se'n brembèc d'aqueth vescomde que l'auie hèt dançar en Vaubyessarde qu'era sua barba exalaue era madeisha flaira de citron e de vanilha que gessie des peus qu'auie ath sòn costat. E maquinaument cluquèc es uelhs entà alendar-la milhor. En aguest gèst que hèc, totun, en tot agarrar-se fòrtament ara cagira, vedec ena luenhor, gessent der orizon, era vielha diligéncia era *Arongleta* baishant tot doç era còsta de Leux e quilhant ua broma de povàs ath sòn darrèr. Guairi còps aqueth coche auriò auie amiat a Leon entath sòn costat!, e per aquera carretèra se n'auie anat entà tostemp.! Li semblèc que lo vedie ath sòn dauant, ena hièstra dera sua abitacion; dempús, tot s'esbugassèc coma s'entrèsse en un revolum de bromes e se vedec hènt viroletes, valsejant, enes braci deth vescomde, jos era claror des aranhes; ath còp li semblaue que Leon non ère guaire luenh e que lèu tornarie… e, totun aquerò, sentie eth cap de Rodolphe ath sòn costat. Atau penetraue es sòns desirs d'abans era doçor d'aquera sensacion, escampilhant-se ena alendada subtila deth perhum que s'estenie pera sua amna, coma es graets de sable botjadi pera escometuda deth vent. Dauric repetidament es horats deth nas, damb fòrça, pr'amor d'aspirar era agradiua frescor dera gèdra enrodada enes capitèls. Se treiguec es gants, se shuguèc es mans; dempús se ventèc era cara damb eth mocador tant que sentie, jos es batècs des tempes, eth mormolh dera multitud e era votz deth conselhèr salmejant es sues frases.

Didie:

“Contunhatz! Perseveratz! Non escotetz ne es suggestions dera rotina ne es conselhs massa leugèrs d’un empirisme temerari! Mès que mès, tietz-vos ath melhorament deth solèr, as bons hièms, ath desvolopament des races de shivaus, de buèus e de porcèths. Qu’aguesti concorsi siguen, entà vosati, coma ues pacifiques arenes a on eth vencedor, en gesser-ne, estene era man ath vençut e fraternize damb eth, en tot demorar capitades melhores. E vosati, venerables servidors, domestics umils, qu’es sues tasques enquia aué cap govèrn auie auut en consideracion, vietz a recéber era recompensa des vòstes vertuts silencioses e sigatz convençudi qu’en futur er Estat a es uelhs tachadi en vosati, que vos encoratge, que vos protegís, qu’acuelherà es vòstes justes reclamacions e aleugerirà, en aquerò que sigue possible, eth pes des vòsti penibles sacrificis”.

Alavetz, eth senhor Lieuvain se seiguec. Eth senhor Derozerays se lheuèc e comencèc un aute discurs. Dilhèu non siguec tan florit coma eth deth conselhèr; mès se hège escotar, per çò deth sòn estil mès positiu, ei a díder: perque expausaue ues coneishences mès especiaus e ues consideracions mès nautes. Atau, er elògi deth govèrn i ocupaue mens espaci; era religion e era agricultura n’ocupauen mès. Que se vedie era relacion entre era ua e era auta e com ambdues auien estat presentes tostemp ena civilizacion. Rodolphe parlaue damb era senhora Bovary de sòmis, de presentides, de magnetisme. Arreculant enquiara cunhèra des societats, er orador pintaue aqueri tempsi forenos en qu’es òmes viuien minjant aglans ath hons des bòsqui. Dempús l’auie trèt era pèth as animaus, s’auie vestit de tela, auie hèt socs e plantat vinhes. Ère un ben? I auie en aquera descubèrta mès inconvenents qu’auantatges? Eth senhor Derozerays se preguntaue sus aguesta qüestion. Pòga pòc Rodolphe auie arribat deth magnetisme enquias afinitats, e mentre eth senhor president mentaue a Cincinatus amiant eth car, Dioclecian plantant caulets e es emperadors dera China inaugurant er an ena epòca dera semençalha, Boulanger explicaue qu’aguestes atraccions irresistibles èren degudes a bèra existéncia anteriora.

- Nosati, per exemple, didie, per qué mos auem coneishut? Quin edart ac a volgut? Qu’ei que segurament, a trauèrs der aluenhament, es nòstes inclinacions particulares, coma es arrius que s’esguitlen damb era fin de trapar-se, mos possàuem er un entar aute.

E li cuelhec era man; era non la retirèc.

“Conjunt de boni cultius”, cridèc eth president.

- Hè pòc de temps, per exemple, quan venguí ena vòsta casa…

“Ath senhor Bizet, de Quincampoix”.

- Me’n sabia dilhèu de qué vos acompanharia?

“Setanta francs”.

- Que sò estat a mand d'anar-me'n mès de cent còps e vos è seguit, m'è demorat.

"Hiemèrs".

- Dera madeisha manera que me quedaria aguesta tarde, deman, tota era vida!

"Ath senhor Caron, d'Argueil, ua midalha d'aur".

- Pr'amor que non è trapat jamès en tracte de degun un embelinament tan complèt.

"Ath senhor Bain, de Civry-Saint-Martin".

- Atau, eth vòste rebrembe non m'abandonarà cap aisidament.

"Per un porcèth merit…"

- Vos, totun, me desbrembaratz; qu'aurè passat coma ua ombra.

"Ath senhor Belot, de Notre-Dame…"

- Non! Non ei vertat que representarè bèra causa en vòste pensament, ena vòsta vida?

"Raça porcina, prèmi *ex aequo*: as senhors Leherissé e Cullembourg; seishanta francs".

Rodolphe sarraue era man e la sentie cauda e tremolosa coma ua paloma captiva que vò cuélher era volada. Sigue, totun, qu'Emma sagesse de desliurar-la o que responesse ara pression de Rodolphe, hec un movement damb es dits. Boulanger exclamèc:

- Gràcies; non me refusatz! Qu'ètz brava! Vo n'auetz encuedat que sò vòste! Deishatz-me que me guarda, que me contempla!

Ua volada d'aire qu'entrèc pes hièstres arropic eth tapet dera taula. Baish, ena plaça, es còfes des campanhardes se lheuèren coma ua berugadissa d'ales de parpalhòla blanca.

"Usatge de residús cachadi de grans oleaginosi", seguic eth president.

S'esdegaue:

"Hiems flamencs, cultiu de lin, drenatges, arrendaments a long tèrme, servicis des jornalèrs".

Rodolphe auie acabat de parlar. Se guardèren. Un suprèm desir li hège fremir es pòts secs. E sense cap esfòrç, doçament, es dits se confonèren.

"Catherine-Nicaise-Elisabeth Leroux, de Sassetot-la-Guerriere, per cinquanta quate ans de servici en ua madeisha bòrda, ua midalha d'argent d'un valor de vint-e-cinc francs".

"A on ei aguesta Catherina Leroux?", repetic eth conselhèr.

Que non auie cap prèssa e s'entenien quauques votzes que mormolhauen.

- Vè-te-i
- Non.
- Ara quèrra!
- Non ages pòur!
- Be n'ès de pèga!
- Vie o non vie?, exclamaue Tuvache,
- Òc!... Guardatz-la!
- Donques que s'apròche!

En tot auançar entara estrada, campèc ua vielheta d'aspècte pauruc e que semblaue arropir-se jos era sua pruaba ròba. Anaue cauçada damb uns enòrmes esclòps de husta e amiaue un devantau estacat ena cintura. Portaue ua mantilha sense cimossar que lèu li tapaue era cara esquifida e tant arropida que semblaue ua poma passida. Es manges dera camisa se li minjauen es mans, longues e totes noselades. Eth povàs des granges, era potassa des bugades e era ronha des lans les auien encrostades, escarraunhades e endurides taument, que semblauen lordes encara que siguessen ben lauades en aigua clara; a truca d'auer servit, restauen miei dubèrtes coma se volesssen mostrar, eres madeishes, er umil testimoniatge de tants patiments passadi. Ua sòrta de rigidesa monacau ressautaue era expression deth sòn ròstre. Arren de tristor ne d'atrendiment ena sua guardada palla. Qu'auie aprenut eth mutisme e era placidesa en tot tractar damb es animaus. Ère eth prumèr viatge que se vedie ath miei d'ua companhia tan nombrosa. E trebolada interiorament pes bandères, es tambors, es senhors vestits de nere e pera crotz d'aunor deth conselhèr, s'estaue quieta, sense saber se húger o tirar entà dauant, sense compréner se per qué era multitud la possaue e per qué l'arrien es examinadors. Atau romaue dauant d'aqueri borgesi ben alimentadi aquera mieja centuria de servitud.

- Apressatz-vos, venerabla Catherina-Nicaise-Leroux!, didec eth conselhèr, qu'auie cuelhut des mans deth president era lista des gardonadi.

E tanlèu guardant era huelha de papèr, tanlèu ara vielheta, repetie en ton pairau:

- Apressatz-vos, apressatz-vos!
- Ètz sorda? , didec Tuvache lheuant-se en un bot deth fautulh.

E li cridèc ena aurelha:

- Cinquanta quate ans de servici! Ua midalha d'argent! Vint-e-cinc francs! Qu'ei entà vos.

Quan era vielheta auec era midalha enes dits, se la guardèc atentiuament. Un arridolet de felicitat pistèc en sòn ròstre e gasulhèc en tot anar-se'n:

- L'ac autrejarè ath capelhan deth nòste pòble pr'amor que me digue ues misses.
- Quin fanatisme, exclamèc eth farmaceutic, en tot inclinar-se entath costat deth notari.

Se lheuèc era session. Era multitud se dispersèc. Ara que ja s'auien acabat es discursi, cadun cuelhie eth sòn reng e tot entornaue entar orde acostumat: es patrons mautractauen as mossos e aguesti foetauen as animaus, trionfadors indolents, que s'entornauen entar estable damb ua corona verda entre es còrnes.

Mentretant, es gardes nacionaus auien pujat en prumèr estatge der Ajuntament amiant uns panets tachadi enes baionetes. Eth tambor deth batalhon amiaue un tistèr plen de botelhes. Era senhora Bovary cuelhec eth braç de Rodolphe. Aguest l'entornèc entara sua casa. Se separèren dauant dera pòrta. Dempús, eth se passegèc solet peth prat demorant era ora dera taulejada.

Era hèsta siguec longa, animada, e mau servida. Toti èren tant amolonadi qu'a penes se podien botjar es codes. Es estretes hustes que servien de bancs sigueren a mand de trincar-se jos eth pes des convidadi. Aguesti mingèren abondosament. Cada un se compensaue d'aquerò qu'auie pagat. Es pisharretes dera sudor baishauen front enjós, e peth dessús dera taula, ondejant ara nautada des fanaus, flotaue un bugàs blancós coma era broma baisha qu'exalen es arrius enes maitiades dera tardor. Rodolphe, damb era esquia apuada ena vela dera tenda, auie eth pensament tant assadorat d'Emma qu'ere incapable d'encuedar-se'n d'arren. Ath sòn darrèr, es crambèrs apilerauen es siètes lordes sus era èrba. Es vesins l'adreçauen era paraula, mès eth non responie. E, encara que l'auplien eth veire, eth sòn pensament seguie silenciós a maugrat der aument de rambalh. Pensaue en aquerò qu'auie dit Emma; ena forma des sòns pòts. Vedie lúder eth sòn ròstre enes plaques des shacòs coma se siguessen miralhs magics. Es plecs deth vestit devarauen ath long des parets, e es perspectiues entredubèrtes poblauen er avier de dies d'amor inacabables.

Tara vrespada la tornèc a veir, pendent es huecs d'artifici. Anaue, totun, damb eth sòn marit, era senhora Homais e eth farmaceutic, que s'enquimeraue fòrça peth perilh que representauen es petards contrarotladi, e deishaue en cada moment, era companhia per çò de vier a hèr-li recomanacions a Binet.

Es pèces pirotecniques auien estat enviades a nòm de Tuvache. Aguest, per un excès de precaucion, les auie barrat en sosterranh. Se passaue, donc, qu'era povòra ère umida e non s'alugaue guaire; e era arròda principau, qu'auie de representar a un dragon que se mossegaue era coa, siguec un complèt fracàs. De quan en quan s'alugaue bèra miserabla fusada; alavetz, era multitud, embadoquida hège ua sarabat barrejat de sorriscles de hemnes per çò des gatalheues que les hègen tant que se tardaue era escurina. Emma, silenciosa, s'apuaue doçament en pièch de Charles; dempús, damb era maishèra quilhada, seguie er arrai luminós des fusades que trincauen era neror deth cèu. Rodolphe la contemplaue ara lum des fanaus.

Aguesti s'anèren amortant de man en man. Es esteles s'illuminèren. Roginaue. Emma se botèc un mantèl en cap.

En aguest madeish moment s'entenec eth coche deth conselhèr que gessie der ostau. Eth menaire, totafèt embriac, s'assopic de ressabuda, e se podie observar de luenh estant er embalum deth sòn còs gessent per dessús dera capòta e balancejant-se d'un costat en aute ath miei des dues lantèrnes, segontes es secodides deth conjunt de correges de suspension.

Vertadèrament, didec eth potecari, calerie reprimir severament era embriaguesa. Voleria que cada setmana s'escriuessen en un panèu, en Ajuntament, eth nòm de toti aqueri que pendent era setmana s'auessen embriagat. Ath delà, damb era relacion estadistica s'aurien ua sòrta de donades clares que, sivans es convenences, s'anarie… A, desencusatz-me!

E arrinquèc a córrer de cap ath capitan.

Aguest s'entornaue entà casa. Dempús deth revolum dera diada, se retiraue placidament ara vòra deth sòn torn.

- Dilhèu non serie massa, li didec Homais, que i manèssetz a un des vòsti òmes o anèsetz vos madeish…
- Non me shordetz, responec eth quistaire; que non cau.
- Padegatz-vos, didec eth potecari, quan tornèc a trapar-se ath costat des sòns amics. Eth senhor Binet m'a assegurat que s'auien cuelhut totes es prevencions. Non a queigut cap bualh en nunlòc. Es bombes contra incendis son prèstes. Que ja mo'n podem anar a dormir.
- Per Diu que n'è talents, didec era senhora Homais, badalhant considerablament. Qu'ei parièr, totun, era hèsta a estat fòrça lududa e a hèt plan bon dia entà poder-la celebrar.

Rodolphe higec baishet e damb ua guardada trenda:

- Òc, fòrça bon!

E, dempús de dider-se adiu, cada un se n'anèc entath sòn costat.

Dus dies dempús, en “Fanau de Rouen” apareishec un long article consagrat ath concors. Homais l’auie redigit londeman madeish ath caliu dera inspiracion.

“Entà qué toti aguesti ornaments, totes aguestes flors, aguestes garlandes? Entà on anaue tota aguesta multitud, coma es ondades d’un mar furiós jos eth bat d’un solei tropicau qu’escampilhaue era sua calor pes nòsti garets?”

Dempús, parlaue dera condicion des campanhards. Efectiuament, eth govèrn hège fòrça causes, mès encara ère pòc. “Coratge!, li cridaue, son indispensables fòrça reformes.! Amiem-les, donc, ena practica!” Dempús, abordant era entrada deth conselhèr, non desbrembèc “er aire marciau dera nòsta milicia”, ne “es nòsti mès esdegats conciutadans”, ne “es vielhs damb es caps cauvets, ua sòrta de patriarques, presents en acte, que quauqui uns d’eri, rèstes des nòstes immortaus falanges, sentien bategar encara es sòns còrs ath son viril des tambors”. Se mentaue un des prumèrs entre es membres deth jurat, e enquia rebrembaue en ua nòta qu’eth senhor Homais, farmaceutic, auie manat ua memòria sus era cidra ara Societat d’Agricultura. Quan arribèc ena distribucion de prèmis, pintaue era jòia des premiats damb caractèrs ditirambics. “Eth pair abraçaue ath hilh, eth germà ath germà, eth marit ara hemna. Mès d’un mostraue damb orgulh era sua umila midalha, e solide, en tornar entà casa, ath costat dera esposa plan estimada, l’aurà penjat tot plorant ena paret principau dera cabana.

Tàs entorns des sies, ua taulejada parada en erbatge deth senhor Liegeard amassèc as principaus assistents ara hèsta. I auec en tot moment ua grana cordialitat. Se prononcièren diuèrsi brindes: eth senhor Lieuvain, ath monarca; eth senhor Tuvache, ath prefècte; eth senhor Derozerays, ara agricultura; eth senhor Homais, ara indústria e as bères arts, germanes inseparables; eth senhor Leplichey, as melhoraments. Tath vrèspe, un brilhant castèth de huecs d’artifici illuminèc ara imprevista eth cèu. S’aurie dit qu’ère un vertadèr calidoscòpi, ua autentica decoracion d’opèra, e, pendent un moment, era nòsta petita localitat podec considerar-se transportada ath miei d’un sòmi des *Mil e ua Nets.*

E podem assegurar que cap eveniment anujós a vengut a trebolar aguesta amassada de familha”.

E higie:

“Sonque a estat remercada era abséncia deth clergat. Solide es sacristies entenen eth progrès de ua auta manèra. Qu’ètz plan liures de hè’c, senhors de Loyola!”.

IX.-

Se passèren sies setmanes. Rodolphe non tornèc a campar. Fin finau, ua tarde apareishec.

"Que non ei qúestion de tornar-i massa lèu, se didie; serie un error".

E ath cap d'ua setmana gessec uns quants dies de cacèra.

Dempús dera cacèra pensèc qu'ère massa tard, e acabèc en tot hèr aguest rasonament:

"Se deth prumèr dia li sò entrat peth uelh dret, era impaciéncia de veder-me madurarà es causes. Seguim, donc!"

Se n'encuedèc qu'eth calcul auie estat just quan, en entrar ena sala, vedèc qu'Emma s'esblancossie.

Qu'ère soleta. Hège ja nets. Es cortines de mossolina, ath long des veires, accentuauen eth crepuscul, e es dauradi deth baromètre, negats per un arrai de solei cogant, alugauen uns esclats en miralh, entre es retalhs deth polipèr.

Rodolphe demoraue de pès, e Emma damb pro trabalhs responie as sues prumères frases de compliment.

- Qu'è auut trabalh, didec. Sò estat malaut.
- Greù?, exclamèc era.
- Autant coma grèu, objectèc Rodolphe en tot sèir-se en un escabèl ath sòn costat, non!... Qu'ei que non è volut tornar.
- Per qué?
- Non ac endonviatz?

La guardèc nauament, damb tanta fòrça, totun, qu'era joquèc eth cap tota rogida. Seguic:

- Emma…!
- Senhor!, exclamèc era en tot hèr-se un shinhau entà darrèr.
- A! Ja vedetz se com auia rason en non voler vier!, repetic damb ua votz malenconiosa. Pr'amor qu'aguest nòm, aguest nòm que m'aumplís era amna e que se m'a escapat… justament me l'enebitz. Senhora Bovary!... Toti vos criden atau!... E ne tan solet ei eth vòste nòm; ei eth nòm de un aute!

Repetic:

- De un aute!

E s'amaguèc era cara entre es mans.

- Òc, pensi en vos de contunh!... Eth vòste rebrembe me desespère! Desencusatz-me!... M'en vau!... Adishatz!... Me n'anarè fòrça luenh… tan luenh que non tornaratz a enténer a parlar mès de jo!... E ça que la… aué…

sabi pas se quina fòrça m'a arrossegat encara enquia aciu. Ei tan de mau hèr lutar contra eth cèu, resistir er arridolet des angels! Er òme tostemp acabe deishant-se arrossegar per aquerò qu'ei beròi, embelinaire, adorable!

Qu'ère eth prumèr còp qu'Emma entenie que li didessen ues causes atau, e eth sòn orgulh se dilataue moflament ara calor d'aqueth lenguatge.

- Encara que non aja vengut, totun, encara que non aja pogut vier, non è deishat de contemplar tot aquerò que vos enròde. Tàs nets, me lheuaua, venguia enquia aciu, guardaua era vòsta casa, eth losat illuminat pera lua, es arbes deth uart balancejant-se ena vòsta hièstra e un lumet, ua ludentor que brilhaue a trauèrs des veires coma un esquinç hèt ara ombra. Ne sò solide fòrça de qué non vos ac imaginàuetz, qu'ath costat madeish, tant apròp e tan luenh ath còp, i auie un praube miserable…

Emma se virec de cara ath sòn interlocutor damb un sanglòt.

- Be n'ètz de brave!, exclamèc.

- Non, qu'ei que vos estimi, vaquí! E vos vo'n sabetz! Didetz-m'ac! Ua paraula! Sonque ua paraula!

Insensiblament Rodolphe s'anaue esguitlant der escabèl entath solèr. S'entenie, totun, era heregada des esclòps ena codina, e se n'encuedèc de qué era pòrta dera sala ère dubèrta.

- Be ne seríetz de caritatiua, didec, se me voléssetz satisfèr un caprici!

Se tractaue de hèr-li visitar era casa. La desiraue conéisher. Era senhora Bovary non i vedec cap inconvenent. E quan anauen a lheuar-se entrèc Charles.

- Bon dia, doctor, didec Rodolphe.

Eth mètge, vantat per aqueth titol, se des.heiguec en deferéncies. Er aute ac profitèc entà remeter-se un shinhau.

- Era senhora, didec, me parlaue dera sua santat…

Charles l'interrompec. Plan que òc, ère fòrça preocupat; era sua senhora se tornaue a queishar d'opressions. Alavetz Rodolphe preguntèc s'er exercici de montar a shivau non l'anarie ben.

- Plan que l'anarie ben! Excellent, perfècte!... Qu'ei ua bona pensada. Calerie que la metesses en practica.

Coma qu'Emma objectèc que non auie cap shivau, eth senhor Rodolphe li n'aufric un. Era refusèc er aufriment. Eth persutèc. Dempús, damb er in de justificar era sua visita, condèc qu'eth sòn carretèr, eth dera sagnada, seguie auent rodaments de cap.

- Ja passarè a veder-lo, didec Bovary.

- Que non cau; ja vo'lo harè a vier; vieram amassa, atau non vos cau shordar tant.
- A, fòrça ben! Gràcies.

E quan se trapèren solets:

- Per qué non accèptes es proposicions que t'a hèt tant amablament eth senhor Boulanger?

Emma cuelhec ua portadura mespredosa, cerquèc mil desencuses e a tot darrèr declarèc *qu'aquerò dilhèu semblarie estranh*.

- Que m'ei parièr!, didec Charles en tot hèr ua viroleta. Prumèr de tot era santat!
- Com vòs que monta a shivau se non è cap vestit d'amazòna?
- Encomana-te'n un!, responec.

Eth vestit d'amazòna la hec decidir.

Quan siguec a punt, Charles l'escriuec ath senhor Boulanger en tot dider-li qu'era sua hemna ère ara sua disposicion e que compdaue damb era sua complasença.

Londeman, tà meddia, Rodolphe arribaue dauant dera pòrta de Charles damb dus shivaus magnifics. Un d'eri amaiue ues bòles de color ròsa enes aurelhes e ua sera de senhora, de pèth de cèrvi.

Rodolphe s'auie botat ues bòtes nautes e flexibles en tot dider-se qu'Emma probablament non n'aurie vist jamès cap de semblables. Efectiuament, quan aguest apareishec en soleret damb eth vestit de velot tot nau e es pantalons de basta blancs, se demorèc embelinada der aspècte de Rodolphe. Era ère ja prèsta, e lo demoraue.

Justin s'escapèc dera farmacia pr'amor de veder-la d'apròp. Tanben gessec eth potecari. Li hec ues quantes recomanacions ath senhor Boulanger.

- Qu'un malastre vie de seguit! Tietz compde! Non seràn massa fogosi aguesti shivaus?

Emma entenie un bronit naut, just madeish sus eth cap: qu'ère Felicité, que pataquejaue es veires damb es dits pr'amor de cridar era atencion de Berthe. Era mainada li manèc un punet. Era sua mair li responec en tot hèr botjar eth punh dera còrda.

- Bona passejada!, exclamèc eth senhor Homais. E sustot, prudéncia!

E hec voludar eth jornau tot guardant se com se n'anauen.

Tanlèu eth shivau d'Emma sentec era tèrra ath sòn dauant, comencèc a galaupar. Rodolphe galaupaue ath sòn costat. De quan en quan escambiauen bèra paraula. Damb eth cap un shinhau inclinat, era man nauta

e eth braç dret estenut, Emma s'abandonaue ara cadéncia deth movement que la balançaue ena sera.

En arribar ath pè der arribent, Rodolphe deishèc anar es retnes; la pugèren amassa, ath madeish temps. Quan sigueren naut de tot, es shivaus s'arturèren còp sec e eth vel d'Emma, que volatejaue airosament, li queiguèc de nauèth.

Qu'ère a començaments d'octobre. Era broma entelaue es camps. Quauques vetes de bugàs s'alonguauen ath hons der orizon en tot meter-se entre es cimalhs; d'autes se trincauen e pujauen enquia perder-se cèu amont. A viatges, en ua des dubertures dera broma, penetrada per un arrai de solei, se distinguien enlà es teulades de Yonville damb es uarts enes vòres der arriu, es patis, es parets e eth campanau dera glèisa. Emma miei clucaue es uelhs per çò d'arreconéisher era sua casa. Eth pòble jamès l'auie semblat tan petit. Dera nautada a on se trapauen, era val semblaue un lac immens e palle que s'esbugassaue. Es cims des arbes gessien d'aciu e d'enlà coma uns malhums neri; e es cimalhs des albars que subergessien sus era broma semblauen ues sablères qu'eth vent crespaue.

Entre es pins e era èrba deth costat, s'espargie ua lum bauba impregnada de tebesa atmosferica. Era tèrra, ròia coma eth povàs deth tabac, amortesie eth bronit des passi. Es hèrs des shivaus hègen rebotar entà dauant es carròlhes de pin escampilhades per tèrra.

Rodolphe e era senhora Bovary anauen ribassejant eth costat deth bòsc. De tant en tant, Emma viraue eth cap pr'amor d'evitar era guardada deth cavalièr, e alavetz non vedie qu'es troncs des pins arringleradi, qu'era sua succession li produsie un cèrt estavordiment. Es shivaus bohejauen. Es seres se meteren a croishir.

Tanlèu entrèren en bòsc comencèc a aparéisher eth solei.

- Diu mos protegís, didec Rodolphe.
- Ac credetz atau?, objectèc era senhora Bovary.
- Auancem, auancem, seguic Boulanger

Hec petar era lengua. Es dus shivaus corrien.

Es hoguères nautes e crespades que fistonauen eth camin s'aganchauen en estrep d'Emma. Rodolphe les ac treiguie tot galaupant. A viatges li passaue peth costat pr'amor de separar-li es branques, e Emma sentie qu'eth sòn jolh li heregaue era cama. Eth cèu s'auie tornat blau. Non se botjaue ne ua soleta huelha. Se vedien amples espacis de brucs florits e estenudes de violetes qu'alternauen damb er espessor des arbes, de color gris, dauradi e vermelhosi, sivans era diuersitat des huelhams. Soent, pujauen uns batècs d'ales deth hons des arrominguères o s'entenien es crits roncalhosi des corbassi que lheuauen eth vòl dès es ausines.

S'arturèren e baishèren. Rodolphe estaquèc es shivaus. Emma anaue dauant caminant pera mossa que i auie ath miei des tralhes.

Era longada deth vestit la hège estramuncar, encara qu'amièsse era coa rebussada. Rodolphe la seguie ath darrèr contemplant era delicadesa dera sua micha blanca que se destacaue dera neror des botines e era ròba nera, coma ua sòrta de nudesa anticipada.

Emma se posèc:

- Que sò cansada, exclamèc.
- Un shinhau mès encara, au!, coratge!

Un centenat de passi mès enlà se tornèc a posar. A trauèrs deth vel que li devaraue deth capèth enquias anques, eth sòn ròstre transparentaue, blauenc, coma se nadèsse entre ues ondades d'azur.

- Entà on anem, s'ac posqui saber?

Rodolphe non responec. Era alendaue a bassacades. Eth guardaue ath sòn entorn en tot mossegar-se era mostacha.

Arribèren en un endret mès ample, esclarit pera destrau des lenhataires. Se seigueren en ua soca d'arbe queigut e Rodolphe li parlèc deth sòn amor. Comencèc a hè'c damb totes es precaucions entà non espaurir-la. Eth sòn lenguatge ère malenconiós, repausat, seriós.

Emma l'escotaue damb eth cap clin, tant que botjaue damb era punta deth pè eth dolatge qu'auien deishat es lenhataires.

En tot prononciar aguesta frase, totun:

- Dilhèu ara, es nòsti destins non son comuns?
- Non!, responec Emma. Pro que vo'n sabetz. Qu'ei impossible.

Se lheuèc entà anar-se'n. Rodolphe la cuelhec deth braç. Emma s'arturèc. E, dempús d'auer-lo guardat pendent un instant damb es uelhs umidi e fòrça adocidi, diguec damb vivacitat:

- Tè!, deishem-ac córrer!... A on son es shivaus? Anem-mo'n.

Rodolphe hec un gèst d'irritacion e d'anuèg. Emma repetic:

- A on son es shivaus? A on son es shivaus?

Alavetz, Rodolphe, arrint damb un arridolet estranh, dambs es vistons tachadi e es dents sarradi hec uns passi entà dauant tot estenent es braci.

Emma arreculèc tremolosa:

- Ò!, me cau pòur!, mormolhèc. Me hètz mau, anem-mo'n!
- Plan, donc, donques qu'atau ac voletz… seguic Boulanger en tot cambiar d'expression.

E tornèc a èster respectuós, amanhagador, timid. Emma l'aufric eth braç. S'en tornèren.

- Mès qué vos cau? Qué? Non ac è comprenut. Segurament vos enganhatz. Vos amii ath laguens dera mia amna botada naut de tot d'un pedestau coma hemna immaculada. Mès non posqui víuer sense vos. Qu'è besonh des vósti uelhs, dera vòsta votz, des vòsti pensaments! Sigatz era mia amiga, era mia fraia, eth mèn àngel!

E en tot estirar eth braç l'agarraue pera cintura. Emma sajaue de deshèir-se doçament. E l'anaue tient atau mentre caminauen.

Enteneren as shivaus que peishien peth huelham.

- Demorem-mos un shinhau mès encara! Non partim tan lèu!

E se la hec a vier mès luenh, ara vòra d'un estanh caperat de plantes d'aigua. D'entre miei des joncs gessien uns nenufars immobils e passits. Eth bronit des sòns passi a trauèrs dera èrba hège sautar es gargolhes des amagaders.

- Que non està ben, non està ben, exclamèc Emma. Sò hòla. Non vos auria d'escotar!
- Per qué non?... Emma, Emma!
- Ò!, Rodolphe… didec doçament, en tot apuar-se ena sua espatla.

Era tela deth sòn vestit s'aganchaue ath velot dera giqueta de Rodolphe; deishèc tòrcer eth sòn còth blanc, holat per un sospir d'estavaniment, e, estarnada en somics, tremolant e amagant-se era cara, se deishec anar.

Baishauen es ombres dera tarde; eth solei, penetrant orizontaument entre es arrames des arbes, l'enludernaue. Aquiu e delà escampilhades peth huelham e pera èrba que s'estenie ath sòn entorn, tremolauen ues plapes luminoses coma s'es colibrís, volant, auessen esparjut es sues plumes. Eth silenci ère totau; un sabi pas qué de doç semblaue gésser des arbes. Emma sentie qu'eth còr li tornaue a bategar e qu'era sang li circulaue peth còs coma un ample arriu de lèit. Alavetz, entenec un crit vague e prolongat, enes entorns deth bòsc, ua votz que s'arrossegaue pes tucòs luenhants e qu'era escotaue silenciosament coma ua musica que s'anaue barrejant damb es darrères vibracions des sòns nèrvis encara esmoiguts. Rodolphe, damb eth cigar ena boca, apraiaue damb un guinhauet, era brida d'un des shivaus, que s'auie trincat.

Tornèren entà Yonville peth madeish camin qu'auien cuelhut ena anada. Era hanga sauvaue encara es tralhes des shivaus, es ues ath costat des autes. Es madeishes arrominguères, es madeishi calhaus entre era èrba. Arren auie cambiat ath sòn entorn. E, totun aquerò, en sòn interior amiaue es tralhes d'un revolum mès considerable que se s'auessen botjat es montanhes. De tant en tant, Rodolphe s'inclinaue e li punaue era man.

Que hège gòi de verder-la a shivau! Regda, eleganta, damb eth jolh plegat sus eth còth der animau, un shinhau acolorida per airegòt deth camp e enrodada pera rojor dera tarde, ère reaument embelinaira.

Quan arriberen en Yonville, Emma anèc a cabriolar un shinhau ath shivau per empeirat. Era gent la guardaue des hièstres estant.

Ara ora de sopar, eth sòn marit trapèc qu'auie fòrça bon aspècte; quan li demanèc notícies dera passejada, totun, era hec coma se non l'auesse entenut; e restaue damb eth code tocant eth cant deth plat entremiei dera claror des fanaus.

- Emma!, didec Charles.
- Qué se passe!
- Aguesta tarde è passat pera casa deth senhor Alexandre; qu'a ua cavala que, sense èster massa joena, encara hè gòi de veder-la; un shinhau tocada deth jolh solet; e ne sò segur de qué per un centenat d'escuts…

E higec:

- Pensant que t'agradarie, enquia e tot l'è acordada, … l'è crompada…. È hèt ben? Ditz-me, qué te semble?

Emma botgèc eth cap en senhau d'assentiment. E un quart d'ora dempús:

- Gesses aguesta vrespada?
- Òc. Per qué?
- Ò!, per arren.

E tanlèu se vedec liura dera preséncia de Charles pugèc a embarrar-se ena cramba.

De moment, siguec coma un rodament de cap; vedie es arbes, es camins, es hossats, Rodolphe, e sentie encara era sarrada des sòns braci tant que croishie eth huelham e fiulauen es joncs.

En guardar-se en miralh, totun, s'estranhèc der examen deth sòn ròstre. Jamès s'auie vist es uelhs tan grani, ne tant alegres, ne damb ua prigondor semblabla. Un sabi pas qué de subtil s'estenie peth sòn còs en tot transformar-la.

Anaue repetint peth laguens: "qu'è un aimant, è un aimant!". E aguesta idia l'alegraue coma s'entrèsse en ua dusau pubertat. A tot darrèr, aurie aqueres jòies der amor, aquera febre de felicitat que d'era ja n'auie perdut era esperança. Entraue en un mon meravilhós que tot serie passion, extasi, deliri; ua immensitat bluenca s'estenie ath sòn entorn, ath conjur deth pensament es cims deth sentiment lugrejauen, era existència ordinària li semblaue luenh, josterrada en embaish, ara ombra des intervaus qu'establien aqueres nautades.

Alavetz se'n brembèc des eroïnes des libres qu'auie liejut; e era legion d'aqueres hemnes adultères se botèc a cantar laguens dera sua memòria coma es votzes d'unes germanes que l'aumplien d'encantament. Era madeisha venguie a èster coma ua part vertadèra d'aqueres imaginacions, e realizaue eth long sòmi dera sua joenessa en tot cuelher-se per aguest tipe d'enamorada que tant auie desirat. Ath delà d'aquerò, Emma auie experimentat ua satisfaccion de resvenja. Qu'ei que non auie patit pro? Ara, donc, se vedie trionfanta, e er amor refrenat pendent tant de temps brotoaue, ara fin, tot sancer damb un rajòu viu e gaujós. E lo gostaue sense cap tipe de racacòr, sense cap inquietud ne capvirament.

Londeman tot siguec ua doçor naua. Se heren juraments. Era li condèc es sues penes. Rodolphe l'interrompie a punets e Emma lo contemplaue damb es uelhs miei clucadi, demanant-li que tornèsse a prononciar eth sòn nòm e que li didesse que l'estimaue. Se trapauen en bòsc, coma de cauhada, ar arrecès d'ua cabana d'esclopaires. Es parets eren de palha e era teulada baishaue tant entà baish que les obligaue a acorbaishar-se. Seiguien er un ath costat der aute sus ua jaça de huelhes seques.

A compdar d'aqueth dia, s'escriueren regularament cada tarde. Emma portaue es cartes entar extrèm deth uart, deth costat der arriu, en ua henerecla dera terrassa. Rodolphe venguie a cercar-les e i deishaue es sues, qu'Emma trapaue tostemp massa cuertes.

Un maitin que Charles gessec abans de punta de dia, Emma non podec tier era temptacion de veir immediatament a Rodolphe. Huchette non ère guaire luenh; s'i estarie ua oreta e tornarie en Yonville quan toti encara dormissen. Aguesta idia la hec bategar d'alegria. Lèu se trapèc ath miei deth prat; caminaue damb pas brac seguit sense virar-se entà darrèr.

Començaue a hèr-se de dia. Emma arreconeishec de luenh era casa deth sòn aimant, qu'es sòns dus viradors, en forma de coa d'arongleta, se rebracauen ombrius sus eth crepuscul palle.

Passat eth pati dera granja, i auie un còs d'abitacions que deuie èster eth castèth. S'i calèc coma s'a mida qu'anèsse passant, es parets s'auessen daurit soletes. Ua escala dreta e ampla pujaue enquiath correder. Emma anèc a virar era bauda d'ua pòrta, e de pic se n'encuedèc de qué i dormie un òme. Qu'ère Rodolphe. Emma hec un sorriscle.

- Tu, tu!, repetic Boulanger. Com t'ac as apraiat entà arribar aciu? A!, qu'as eth vestit banhat!
- T'estimi!, responec era lançant-li es braci en còth.

Vista era capitada d'aquera prumèra audàcia, en futur, cada viatge que Charles gessie de nets, Emma se vestie ara prèssa e baishaue de puntetes es escales qu'amien entara arriba.

Quan treiguien era palanca, li calie anar ath long des parets que ribatejauen er arriu. Eth ribàs ère resquilhós e s'agarraue as mates d'èrba que trapaue peth camin per çò de non rodar per tèrra. Dempús, passaue camp a trauèrs, estramuncant e en.honsant-se e esmolant sordidament es sues botines fines. Arribaue alendant, damb es caròles rosades e exalant un perhum fresc de saba, de verdura e d'aire frescolenc. Ad aquera ora, Rodolphe encara dormie. Qu'ère coma un maitin de primauèra qu'entraue ena sua cramba.

Es cortines de color auriò que penjauen enes hièstres deishauen passar damb suavitat ua claror espessa e daurada. Emma anaue a paupes miei barrant es uelhs, damb es gotes dera arrosada aganchades enes peus, coma un baran de topazi que li cenhie era cara. Rodolphe l'estiraue tot arridolent e la sarraue fòrtament contra eth sòn còr.

Dempús, era passaue inspeccion ara cramba, daurie es calaishi des mòbles, se pientaue damb eth sòn piente, se guardaue en miralhet a on eth se hège era barba. Enquia e tot se botaue entre es dents era pipa que i auie ena tauleta de net ath costat d'uns citrons, d'uns terròcs de sucre e d'ua botelha d'aigua.

Es adius qu'èren longs. Emma se botaue a plorar; que s'aurie volgut quedar, non separar-se mès de Rodolphe. Ua fòrça superiora ada era la possaue de cap ath sòn aimant, mès un dia eth, en veder-la arribar ara imprevista, arropic eth front en senhau de contrarietat.

- Qué te cau?, li didec Emma. Qu'ei que non te trapes ben? Parla!

Fin finau, damb ua mina seriosa, Rodolphe declarèc qu'es sues visites venguien a èster imprudentes e que se comprometie.

X.-

Aguesti temors de Rodolphe l'anèren calant pòc a pòc. Ara prumeria, er amor l'auie embriagada e non ère capabla de pensar arren. Mès, ara que Rodolphe ère indispensable entara sua vida, cranhie perder-ne quauqua expression o que bèth estat de causes li costèsse perturbacions. Quan tornaue dera sua casa, campaue inquieta ath sòn entorn, guardaue es formes que vedie en orizon e es hièstres deth pòble d'a on la podien observar. Escotaue es crits, es passi e es sorrolhs des cars; e ath mendre mormolh s'arturaue esblancossida e tremolosa coma es huelhes des albars que se botjauen ath long deth sòn camin.

Un maitin, tornant de veir a Rodolphe damb aguest hardèu de precaucions, li semblèc distinguir ara imprevista eth canon d'ua escopeta qu'afustaue ena sua direccion. Era arma depassaue oblicuament era dubertura d'ua bota miei amagada entre es èrbes, ath cant d'un fossat. Emma siguec a mand d'esbauçar-se de pòur; totun aquerò, auancèc; deth laguens dera bota gessec un òme, coma un d'aguesti pipòts de ressòrts gessent deth hons d'ua caisha. Amiaue ues garramaches que l'arribauen enes jolhs e era gòrra calada enquias uelhs; auie es pòts tremolosi e eth nas ròi. Qu'ère eth capitan Binet, ara demora des lits sauvatges.

- Qu'auríetz d'auer parlat de luenh!, exclamèc. Tostemp que se ve un fusilh ei prudent avisar.

En tot díder aquerò, eth quistaire sajaue de dissimular era pòur que venguie de passar; pr'amor qu'ua disposicion prefectorau manaue qu'era caça des lits sauvatges non se podie hèr senon damb barca. Eth senhor Binet, donc, a maugrat deth sòn respècte pes leis, se trapaue en plia infraccion. Atau, en cada instant, li semblaue qu'entenie arribar ath garda jurat. Aguesta inquietud l'enquimeraue, mès solet ath laguens dera sua bota se sentie vantat, autant pera sua sòrt coma pera sua astúcia.

En veir a Emma, semblèc que se li treiguie un pes deth dessús. E ara seguida, entamenant era convèrsa:

- Quin hered qu'hè aué, non? Gèle!
- Emma non responec. Binet seguic:
- Qu'ètz fòrça maitièra!
- Òc, gasulhèc, que vengui dera casa dera hilhuquèra dera mainada.
- A!, fòrça ben, fòrça ben! Donques jo, atau coma me vedetz, a punta de dia ja sò aciu; eth temps, totun, ei tan dolent que…
- Bon dia, senhor Binet, interrompec Emma seguint eth sòn camin.
- Servidor vòste, senhora, didec eth quistaire en un ton sec.

E se calèc de nauèth ena bota.

Emma s'empenaïc de deishar tan bruscament a Binet. Solide harie conjectures desfavorables. Era desencusa dera hilhuquèra qu'ère era pejor de totes, pr'amor que toti en Yonville sabien qu'era petita Bovary hège un an qu'auie entornat ena casa des sòns pairs. Ath delà, per aqueri entorns non i demoraue arrés; aqueth camin solet amiaue entà Huchette. Binet, donc, aurie endonviat d'a on venguie, e non s'estarie de parlar-ne, segur! Passèc eth dia torturant-se er esperit, projectant tota sòrta de mentides e auent de contunh dauant des sòns uelhs era imatge d'aqueth pèc damb museta de caçaire.

Dempús de sopar, Charles en veder-la preocupada, decidic hèr-la-se a vier damb eth ena casa deth farmaceutic pr'amor de qué se distreiguesse. Ara prumèra persona, totun, que vedec en entrar ena farmacia siguec ath quistaire. Qu'ère pauhicat dauant deth taulatge illuminat pera claror deth pòt de veire vermelh. Didie:

- Balhatz-me ua onça de vitriòl, se vos platz.
- Justin!, cridèc eth potecari. Hè-te a vier er acid sulfuric!

E dirigint-se a Emma, que volie pujar en estatge pr'amor de veir ara senhora Homais:

- Que non cau que vos botgetz, non s'ac vau, baisharà de seguit. Mentretant escauhatz-vos en radiador… Desencusatz… Bona net, doctor (pr'amor qu'ath farmaceutic li shautaue fòrça prononciar aguest epitèt pompós de *doctor*)… Tie compde damb es mortèrs! Au, vè-te'n a cercar es cagires dera saleta; ja sabes qu'es fautulhs deth salon non les tocam jamès!

E, en tot precipitar-se dehòra deth taulatge per çò entornar eth fautulh ath sòn lòc, Binet li demanèc mieja onça d'acid de sucre.

- Acid de sucre?, didec mespredosament eth farmaceutic. Sabi pas se qué ei; non voleríetz pas díder acid oxalic?

Binet expliquèc que li calie un acid fòrt pr'amor que volie premanir-se eth madeish ua aigua de coeire damb era fin de trèir eth rovilh d'uns garniments de caça. Emma s'estrementic. Eth farmaceutic comentèc:

- Efectiuament, eth temps non ei guaire propici per tòrt dera umiditat.
- E ça que la, seguic eth quistaire damb un accent maliciós, i a qui non se'n sent.

Emma sentec que s'estofaue.

- Tanben voleria…

"Non acabarà d'anar-se'n jamès!", pensaue.

- Mieja onça de colofònia e de trementina, quate onces de cera auriòla e tres onces de nere animau, se vos platz, entà netejar es cuèrs dera mia equipa.

Quan eth potecari començaue a bracar era cera, campèc era senhora Homais amiant a Irma en braça, Napoleon ath costat e Athalie que la seguie ath darrèr. Se seiguec en banc de velot plaçat d'esquia ara hièstra. Napoleon se botèc sus un escabèl damb es cames crotzades, e era sua germaneta grana se n'anec ath costat de sa pair damb es uelhs caladi ena caisha de ginjòrla qu'aguest auie ath sòn costat. Eth farmaceutic aumplie embuts, botaue taps enes flascons, apegaue etiquetes, premanie paquets. Toti èren en silenci. Sonque s'entenie tindar de tant en tant es pesi des balances e bèra expression prononciada en votz baisha peth potecari balhant-li conselhs ath sòn alumne.

- Com va era mainada?, preguntèc de pic era senhora Homais.
- Silenci!, exclamec eth sòn marit, qu'ère en tot hèr numèros en quadèrn d'anotacions.
- Per qué non vo l'auetz hèt a vier, preguntèc damb votz baisha.
- Shsss, shsss, hec Emma senhalant ath potecari damb eth dit.

Binet, totun, damb es cinc sentits caladi ena lectura dera nòta des despenes, probablament non auie entenut arren. A tot darrèr se n'anèc. Alavetz Emma, aleugerida, alendèc prigondament.

- Qu'alendatz plan fòrt!, didec era senhora Homais.
- A!, qu'ei que hè calor, responec era interpelada.

Londeman pensèren se com podien organizar es entrevistes. Emma volie tirar era complicitat dera sirventa mejançant bèth present. Mès, qu'aurie estat milhor trapar ua casa discrèta en Yonville. Rodolphe prometec que ne cercarie ua.

Pendent tot er iuèrn, Boulanger venguie en uart tres o quate còps per setmana en tot emparar-se ena escurina dera net. Emma auie retirat exprèssament era clau dera pòrta dera barralha, que Charles se pensaue que s'auie perdut.

Entà avisar-la de qué auie arribat, Rodolphe lançaue un sarpat de sable ena hièstra. Emma se lheuaue excitada. A viatges s'auie de demorar, pr'amor que Charles auie era mania de blagar seigut dauant deth huec e non acabaue jamès. Era impaciéncia se l'avalaue. S'es sòns uelhs auessen pogut, l'aurien hèt sautar pera hièstra. A tot darrèr començaue a despolhar-se e hège tot eth sòn agençament de net; dempús cuelhie un libre e se metie a lièger tranquillament coma s'era lectura l'auesse interessat de vertat. Charles, deth lhet estant, la cridaue entà que venguesse a dormir.

- Vene, Emma, li didie, que ja ei era ora.
- Òc, que ja vengui!

Coma qu'es fanaus, totun, l'enludernauen se viraue de cara ara paret e acabaue en tot esclipsar-se deth tot. Alavetz, Emma, s'escapaue en tot tier-se er alend, arridolant, bategant, despolhada.

Rodolphe amiaue un abric ample; l'estropaue tota e, passant-li un braç pera cintura, se la hège a vier sense badar boca enquiath hons deth uart.

Anauen enquiara glorieta, en aqueth madeish banc damb es barrons hèti a maubé a on Leon l'auie guardat damb amor tanti còps pendent es dies d'ostiu. Ara, que ja non i pensaue bric.

Es esteles ludien a trauèrs des branques nudes des jansemins. Er arriu s'esguitlaue ath sòn darrèr, e entenie eth rumor des canères seques picant de tant en tant en ribàs. Deth hons dera escurina se holauen ues ombres que se breçauen d'aquiu e delà; a viatges se metien a brandar toti de còp redreçant-se e inclinant-se coma ues ondades immenses qu'auançauen ennerides amagant era sua intimitat. Eth hered dera net hège que se sarrèssen mès fòrt; es alendades que les gessien des pòts les semblauen mès sonores; es uelhs, que lèu lèu non s'entrevedien, semblauen mès grani; e ath miei dera escurina e deth silenci, cèrtes paraules prononciades en votz plan baisha arribauen ena sua amna damb un accent cristallin que s'espargie en multiples vibracions.

Quan era net ere plojosa anauen a refugiar-se ena sala de consultes, plaçada entre eth cubèrt e er estable. Emma alugaue ua des candèles dera codina qu'auie amagat darrèr des libres. Rodolphe s'i installaue coma se siguesse ena sua casa. Era vision dera bibliotèca, deth burèu, deth pis, en fin, excitaue eth sòn bon umor. Que non podie estar-se'n de deishar anar tota sòrta de plasenteries a prepaus de Charles, çò que botaue a Emma en un compromís. Era qu'aurie volgut que siguesse mès seriós e enquia, en cèrtes escadences, mès dramatic; coma aquera net que creiguec entèner bronit de passi ena avenguda en tot auançar ena sua direccion.

- Que vie quauqu'un!, exclamèc.

Eth amortèc era lum.

- Ja amies es pistòles?
- Entà qué?
- Com entà qué! Entà defener-te!, seguic Emma.
- Deth tòn marit? Praube gojatòt!

E Rodolphe acabèc era frasa damb un gèst que volie díder: "Que non n'è ne entà començar!".

Emma non sabie avenir-se'n dera sua valentia, encara que i vedec ua sòrta d'indelicadesa e de grossieretat inutila que l'escandalizèc.

Aquera allusion ara pistòla hec reflexionar fòrça a Rodolphe. S'Emma auesse parlat seriosament, aquerò aurie estat ridicul e enquia odiós, pr'amor qu'eth non auie motius entà auer en òdi ad aqueth bravàs de Charles, e mès que mès pr'amor que non semblaue massa gelós. E a prepaus d'aquerò: Emma l'auie hèt un jurament que Rodolphe non trapaue de guaire bon gust.

De un aute costat, Emma ère plan sentimentau. Desiraue un escambi de miniatures e Rodolphe non podec mens qu'accedir ad aqueth caprici; dempús, se talhèren cadun ua guinsa de peu; ara, demanaue un anèth, un vertadèr anèth de matrimòni en senhau d'etèrna union. Soent li parlaue deth trinhonar des campanes ena vrespada o d'ues *votzes dera natura*: dempús, se metie a evocar a sa mair, a parlar-li dera mair d'eth. Rodolphe hège vint ans que l'auie perduda. Ça que la, Emma lo consolaue damb es madeishes afectacions de lenguatge qu'aurie dedicat a ua creatura abandonada, e enquia li didie, guardant era lua:

- Ne sò segura de qué d'aquiu naut totes dues apròven eth nòste amor.

Ère, totun, tant embelinaira! N'auie coneishut tan pòques damb ua candor coma era d'era! Aqueth amor sense libertinatge ère, entada eth, ua causa naua que l'aluenhaue des sòns costums facils en tot amorassar-li er orgulh e era sensibilitat. Era exaltacion d'Emma, qu'eth sòn sens borgés desaprovaue, li semblaue encantadora perque s'adreçaue ada eth madeish. Alavetz, segur de senter-se estimat atau, deishèc de cornèr es consideracions e cambièc pòc a pòc d'actitud.

Ja non li prodigaue, coma abans, aqueres paraules doces que la hègen plorar, ne aqueres amorasses veementes que la capvirauen; enquiath punt qu'aqueth gran amor que viuie submergida li semblèc qu'anaue amendrint, coma es aigües d'un arriu que se van filtrant peth camin enquia que se met ath descubèrt eth solatge. Emma se n'encuedèc. Non s'ac volie creir; accentuèc era trendesa: coma mès anaue, mèns Rodolphe amagaue era sua indiferéncia.

Ignoraue se li sabie degrèu auer consentit o se sentie eth desir d'estimar-lo encara mès. Era umiliacion de senter-se febla se transformaue en un rancura que sonque era voloptuositat artenhie a padegar. Que non se tractaue de cap afeccion senon d'ua sensacion permanenta. Rodolphe la dominaue. Emma auie lèu lèu pòur.

De tota manèra, es aparences èren mès caumades que jamès, donques que Rodolphe auie capitat a amiar er adultèri en punt que li convenguie; e ath cap de sies mesi, quan arribèc era primauèra, se trapèren er un dauant der aute exactament coma dus maridadi que van reviscolant tranquillament era ahlameta dera intimitat.

Qu'ère era epòca qu'eth vielh Rouault enviaue eth piòc en arrebrembe dera garison dera cama. Eth present arribaue tostemp acompanhat d'ua carta. Emma braquèc era còrda que lo retenguie ath laguens deth tistèr e liegec aguestes linhes:

"Estimats hilhs:

Supausi qu'era present vos traparà en bona santat e qu'aguest serà tan bon coma es auti; donques que gausaria díder qu'ei un shinhau mès mòfle e mès gras. Eth pròplèu viatge, totun, entà cambiar, vos enviarè un polhastre, se non ei qu'ajatz un interès especiau pes *piòcs*; E manatz-me eth tistèr, se vos platz, amassa damb es dus anteriors. Qu'è auut un contratemps damb eth cubèrt des cars, pr'amor qu'ua net, eth vent, que bohaue fòrt, se hec a vier era teulada. Era cuelheta tanpòc a estat guaire bona. En fin, sabi pas se quan vierè a tier-vos ua visita. M'ei tan dificil de deishar era casa, ara que sò solet!"

I auie un espaci entre linhes, coma s'eth brave òme auesse interromput era escritura per çò de deishar alugar es sòns pensaments.

"Per çò que hè a jo, seguisqui ben, dehòra d'un raumàs que cuelhí er aute dia, ena hèira d'Yvetot, a on venguí tà logar un pastor, donques que l'è dat eth viatge ath mèn, per golard. Ja mos cau plànher damb toti aguesti bandits! Ath delà, tanben ère un pògavergonha.

Me n'è sabut, per un venedor ambulant que, viatjant aguest iuèrn peth vòste país, se hec arrincar un dent, que Bovary seguís trabalhant fòrça. Que non m'estranhe bric, e m'a ensenhat eth dent; auem prenut un cafè amassa. L'è preguntat se t'auie vist e m'a dit que non, mès vedec dus animaus en estable, çò que m'a hèt a pensar qu'es causes van ben. Milhor, hilhs mèns, e que Diu vos hèsque fòrça erosi.

Me hè dò de non conéisher encara ara mia planvoluda neta Berthe Bovary. È plantat ua pruèra entada era en uart, jos era tua cramba e non voi qu'arrés tòque cap prua se non ei entà hèr-li compòtes mès endauant, que me sauvarè en armari entà quan era vengue.

Adishatz, hilhs mèns. Un punet entà tu, un aute entath gendre e un en cada caròla entara petiteta.

Recebetz fòrça rebrembes deth vòste afectuós pair,

Theodore Rouault."

S'estèc ua estona damb eth papèr entre es dits. Es fautes d'ortografia se succedien es ues as autes. Ça que la, Emma seguie eth pensament pairau que bequejaue afectuós entre linhes coma ua garia deth darrèr des estaques d'ua clòsa. Se vedie qu'auie secat era tinta damb eth cendre deth larèr, donques que li queigueren ues motes en vestit, e s'imaginèc que sa pair s'ajocaue ath pè deth larèr pr'amor de hèr a servir es hèrs. Hège tant de

temps que ja non ère ath sòn costat, seiguent, coma auien per costum, en escabèl, apròp deth huec, en tot hèr cremar es joncs marins e contemplar-les tant que lugrejauen!... Rebrembèc cèrtes tardes d'ostiu solelhades. Es polins quan passaue quauqu'un peth sòn costat, endilhauen e s'aluenhauent galaupant, galaupant… Jos era sua hièstra i auie un brinhon; es abelhes, a viatges, tot volant tirades pera lum, anauen a picar enes veires e rebotauen coma ues pilotetes d'aur.

Quina felicitat en aqueri tempsi! Quina libertat! Quina esperança! Quina abondor d'illusions! Ara ja non li restaue arren! Qu'ac auie anat despenent tot a trauèrs des aventures dera sua amna, enes sues successiues condicions, ena virginitat, en matrimòni, en amor. E atau ac auie anat perdent tot ath long dera sua vida coma aqueri viatjaires qu'abandonen ua part dera sua pròpria riquesa en cada ostau que trapen peth camin.

Qué ère, donc, aquerò que la hège tan malerosa? A on ère era catastròfa extraordinària que l'auie capvirada? E lheuèc eth cap guardant ath sòn entorn coma se cerquèsse era encausa d'aqueth patiment.

Arren, totun, podie èster mes mofle: un arrai de solei jogaue pes porcelanes dera estatgèra; eth huec ahlamaue ath sòn costat; sentie jos es sòns pès era frescor suau deth tapís; eth dia ère blanc, era atmosfèra teba; e es arridalhes dera sua hilha l'arribauen damb un son joiós e san.

Efectiuament, era mainada se voludaue peth hen que venguien de segar. Dempús s'ajacèc naut de tot d'un molon d'èrba. Era mossa la tenguie pera ròba. Lestiboudois hège anar eth arrestèth ath sòn costat, e, cada còp que s'apressaue, era mainada lheuaue eth capet e se metie a botjar es braci.

- Hè-la-me a vier!, exclamèc era sua mair.

S'esdeguèc a botar-la enes sòns braci e non se cansaue de punar-la:

- Que t'estimi, hilha mia, que t'estimi!

Dempús, en veir qu'auie es aurelhes un shinhau lordes, avisèc tà que li portèssen aigua cauda e la netegèc, li cambièc era ròba, es cauces, es sabates, e, coma aqueth que ven d'arribar d'un long viatge, hec mil preguntes sus era sua santat. A tot darrèr, somicant e punant-la un aue còp, l'entornèc entara man dera sirventa, que quedaue embadoquida dauant d'aquera escometuda de trendesa.

De net, Rodolphe la trapèc mès seriosa que de costum.

- Que ja li passarà, pensèc, ei un caprici.

E manquèc a tres citacions seguides. Quan tornèc, Emma se mostrèc hereda, lèu mespredosa.

"Que pèrdes eth temps, gojata…"

E hec coma aqueth que non se n'encuedaue des alendades melancoliques ne deth mocador trèt damb er in de secar es uelhs. Alavetz siguec quan Emma se n'empenaïc de tot.

Enquia e tot se preguntèc se per qué sentie aversion per Charles e se non aurie èstat milhor que l'auesse pogut estimar. Eth, totun, non ne hec cabau d'aguesti va-e-veni des sentiments. Atau, Emma ère ben preocupada per çò dera sua velleitat de sacrifici quan venguec eth potecari, molt a punt, entà balhar-li ua ocasión.

XI.-

Darrèrament auie liejut er elògi d'un nau metòde entà guarir es pès deformadi; e, coma qu'ère partidari deth progrès, damb er in de meter-se ath pas, concebec era idia patriotica de qué en Yonville se practiquèssen operacions enes deformacions des pès.

- Pr'amor que, qué i podem pèrder?, li didie a Emma. Guardatz (en tot nomentar damb es dits dera man es auantatges dera temptatiua): capitada lèu segura, aleugeriment e emberiment deth malaut, celebritat artenhuda d'ua manèra rapida entar operador. Per qué eth vòste marit, per exemple, non podie adobar ad aguest malerós Hippolyte, deth *Lion d'Or*?. Pensatz que li mancarie temps entà condar era sua garison a toti es viatjaires, e dempús (Homais abaishaue era votz e guardaue ath sòn entorn), qui m'empedirie d'enviar ua noteta ath jornau tà que se'n hesse resson? Un article, comprenetz?, circule… se'n parle… acabe hènt era bòla de nhèu. E qui sap, qui sap!

Plan que òc, Bovary podie auer capitada; arren non li demostraue a Emma que non n'auesse era capacitat, e quina satisfaccion entada era d'auer-lo encoratjat a cuélher ua decision que l'aurie aumentat era reputacion e era fortuna! Era non demanaue senon poder apuar damb un supòrt mès solid qu'er amor.

Charles, ahiscat peth potecari e pera sua hemna, se deishèc convéncer. Hec portar de Rouen eth volum deth doctor Duval e cada vrespada se calaue ena sua lectura tient-se eth cap damb es mans.

Tant qu'estudiaue es desparières desviacions deth pè, sigue entà baish, entà laguens o entà dehòra, damb torsion entath dejós e redreçament entà naut, eth senhor Homais encoratjaue ath mosso der ostau damb tota sòrta de rasonaments tà que se hesse operar.

- Tot just notaràs un doloret leugèr; se tracte d'ua simpla ponchada, coma se siguesse ua sagnada, e mens qu'era extirpacion d'un agacin.

Reflexionant, Hippolyte hège bolegar estupidament es uelhs.

- A jo, de vertat, que m'ei parièr; qu'ei entà tu era causa; t'ac digui per pura umanitat. Me shautarie veder-te liure d'aguesta orrorosa ranquèra damb balancejament dera region lombara, que per mès que digues te deu shordar qui sap guaire en desvolopament deth tòn mestièr.

Alavetz Homais li hège veir se com dempús se senterie mès adreit, mès leugèr e enquia e tot li hège compréner qu'agradarie un aute còp as hemnes, e eth mosso d'estable se metie a arrir amplament. Dempús l'atacaue peth costat dera vanitat.

- E a tot darrèr, qu'ei que non ès un òme? Qué auries hèt se t'auesse calut anar ara guèrra de soldat? A, Hippolyte!...

E Homais s'aluenhaue en tot díder que no comprenie aquera testudaria, aguesta ceguetat de refusar es beneficis dera sciéncia.

Eth malerós, a tot darrèr, accedic, pr'amor que s'auie hèt ua sòrta de conjuracion ath sòn entorn. Binet, que jamès se metie enes ahèrs des auti, era senhora Lefrançois, Arthemise, es vesins, e enquia er alcalde, eth senhor Tuvache, toti l'ahisquèren, lo repoteguèren, l'avergonhèren; çò que lo hec decidir, totun, siguec *qu'aquerò non li costarie arren*. Bovary enquia e tot s'encargaue de crompar-li er aparelh entara operación. Emma auie auut era idia d'aguesta generositat; e Charles i siguec d'acòrd, en tot dider-se ath hons deth sòn còr, qu'era sua hemna ère un àngel.

Damb eth conselh deth farmaceutic e retocant-lo tres còps, li hec bastir ath hustèr, ajudat peth sarralhèr, ua sòrta de calaish que pesaue apruprètz vint liures, e a on eth hèr, era husta, era lhauna, eth cuèr, es cargòlhs e es escroes non siguessen regatejades.

Totun aquerò, entà saber se quin ère eth tendon que li calie talhar a Hippolyte, abans ère de besonh conéisher es detalhs dera deformacion.

Qu'auie un pè que lèu formaue ua linha dreta damb era cama, causa que non empedie que l'auesse virat entà languens, de manèra qu'ère un pè equin barrejat damb un shinhau de pè *varus*, o ben un pè *varus* leugèr fòrtament acusat d'*equin*. Damb aguest *equin,* totun, dera amplada d'un casco de shivau, damb era pèth arropida, es tendons secs e es dits desmesurats, qu'es sues ungles semblauen es claus d'un hèr de shivau, er espeat galaupaue coma un cèrvi, de solei gessent enquia solei cogant. Lo vedien contunhament ena plaça, damb es cames desparières e hènt guimbets ath costat des cars. Autanplan semblaue mès vigorós dera cama espeada que dera auta. A truca d'auer-la de hèr servir, auie aquerit cèrtes qualitats moraus, ua sòrta de paciéncia e d'energia que hège que quan li liurauen un pes gròs l'estantèsse damb mès seguretat dera cama dolenta que dera bona.

Donques que se tractaue d'un pè *equin*, li calie talhar eth tendon d'Aquiles, encara que s'auessen d'ocupar mès endauant deth muscle tibiau anterior per çò de desliurar-lo deth pè var; pr'amor qu'eth mètge non gausaue hèr dues operacions ath còp; ua que ja li semblaue pro, e enquia e tot damb pòur d'atacar bèra region importanta desconeishuda entada eth.

Ne Ambroise Paré en aplicar per prumèr viatge era ligadura immediata d'ua artèria, quinze sègles dempús d'auè'c sajat Celse, ne Dupuytren prèst a daurir un tumor a trauèrs d'ua espèssa capa d'encefal, ne Gensoul quan practiquèc era prumèra ablacion de maxilar superior, non auie eth còr tan sarrat, era man tan tremolosa ne eth cervèth en tau estat de tension coma Bovary quan s'apressaue a Hippolyte damb eth *tenotòm* ena

man. En ua taula d'eth costat, exactament parièra as des espitaus, s'i vedien un molon de desfilats, de hius, e fòrça benes, ua piramida de benes, totes es benes que i auie ena casa deth potecari. Eth senhor Homais auie organizat de bon maitin toti aqueri preparatius, autant entà enludernar ara gent coma entà illusionar-se ada eth madeish. Charles ponchèc era pèth; s'entenec un croishit sec. Eth tendon qu'ère bracat; era operación ère ja acabada. Hippolyte non se'n sabie avier; s'inclinaue ara cèrca des mans de Bovary pr'amor d'aumplir-les de punets.

- Au, tranquil, didie eth potecari, ja l'ac arregraïràs mès tard!

E baishèc a condar eth resultat a cinc o sies encuriosidi que se demorauen en pati pensant que veirien caminar a Hippolyte tan dret coma eri. Charles, dempús d'auer ligat era cama deth malaut laguens deth motor mecanic, entornèc entara sua casa. Emma lo demoraue ena pòrta plia d'ansietat. Quan lo vedec, li sautèc en còth; se meteren ena taula; Charles mingèc fòrça, e enquia e tot volec préner ua tassa de cafè dempús des dessèrts, alegria que non se permetie senon es dimenges quan auien convidadi.

Era cauhada siguec encantadora, plia de convèrses e sòmis en comun. Parlauen dera futura fortuna, des milhores que les calerie hèr en casa; Charles pensaue se com s'estenerie era sua fama, com aumentarie eth sòn benèster, com era sua hemna seguirie estimant-lo; e Emma se sentie erosa en tot refrescar-se laguens d'aqueth sentiment nau, mès san e mès bon, experimentant, a tot darrèr, quauqua trendesa per aqueth praube gojatòt que tan l'estimaue. Era idia de Rodolphe li passèc un instant peth cap; es sòns uelhs, totun, se tachèren en Charles; enquia e tot se n'encuedèc qu'auie eth dentat fòrça san.

Encara èren en lhet quan, a maugrat dera codinèra, eth senhor Homais entrèc de ressabuda ena cramba amiant ena man ua huelha de papèr nauèth escrita. Qu'ère era reclama que destinaue ath *Fanal de Rouen*. L'amiaue entà que lo liegessen.

- Liegetz vos madeish!, didec Bovary.

Liegec:

"A maugrat des prejudicis qu'encara s'estenen coma un hilat pera faç d'Euròpa, era lum comence a penetrar enes nòsti camps. Atau ei que dimars era nòsta petita ciutat de Yonville siguec eth teatre d'ua experiéncia quirurgica qu'ei ath còp un acte de nauta filantropia. Eth senhor Bovary, un des nòsti mètges mès distinguits…"

- Qu'ei massa, qu'ei massa!, didie Charles sufocat pera emocion.

- Que non! Sonque mancarie!... “a operat un pè deformat…” Non è botat eth tèrme scientific perque, sabetz?, en un jornau… non toti lo comprenerien; mos cau qu’es masses…

- Plan, didec Bovary. Seguitz.

- Seguisqui, didec eth farmaceutic: “Eth senhor Bovary, un des nòsti mètges mès distinguits, a operat un pè desformat ath cridat Hippolyte Tautai, mosso d’estable de hèr vint-e-cinc ans en ostau de *Lion d’Or*, dirigit pera senhora Lefrançois e qu’ei ena plaça des Armes. Era nauetat der assag e er interès que toti dauen ar ahèr, auie atrèt tanta gent dera poblacion que i auie ua vertadèra aglomeracion ena pòrta der establiment. Era operación, de un aute costat, a estat practicada coma per encantament e damb pro trabalhs campèren quauques gotes de sang sus era pèth, coma entà díder qu’eth tendon rebèl venguie de cedir ara escometuda der art. Eth malaut, causa estranha (ac podem afirmar *de visu*), non notèc cap tipe de dolor. Eth sòn estat, enquia ara, ei satisfasent. Tot hè a pensar qu’era convalescéncia serà cuerta, e qui sap s’ena pròplèu hèsta deth pòble veiram figurar ath nòste Hippolyte enes danses baquiques ath miei d’un còr d’alègres companhs, demostrant atau, dauant de toti, damb era sua paraula e damb es sòns guimbets, era sua garison totau. Òsca, donc, pes sabents generosi! Òsca pes esperits incansables que consagren toti es sòns esfòrci ath milhorament o ar aleugeriment dera espècia umana! Òsca, tres còps òsca! Non a arribat era ora de poder exclamar qu’es cecs i veiràn, es sords enteneràn e es coishi caminaran? Atau, aquerò qu’eth fanatisme prometie abans as sòns elegits, ara era sciéncia ac hè entà toti es òmes. Qu’auram as nòsti lectors at pas des fases d’aguesta garison remercabla”.

Aquerò non empedic que, cinc dies dempús, era senhora Lefrançois venguesse tota espaurida, exclamant:

- Ajuda!, se morís… eth cap se m’en va!

Charles se precipitèc entath *Lion d’Or*, e eth farmaceutic, que la vedec passant pera plaça sense arren en cap, abandonèc era farmacia. Arribèc en ostau alendant, ròi, inquiet e preguntant a toti es que pujauen era escala:

- Qué l’a arribat ath nòste interessant espeat?...

Er espeat se voludaue damb ues convulsions terribles, picant era paret damb eth motor mecanic qu’ath sòn laguens auie era cama embarrada, coma se sagèsse d’esbauçar-la.

Damb fòrça precaucions per çò de non pertorbar era posicion deth membre, li retirèren era caisha. Alavetz apareishec enes sòns uelhs un espectacle orrorós. Es formes deth pè despareishien jos un holador desmesurat, enquiath punt qu’era pèth semblaue a mand de crebar. Qu’ère caperada d’equimòsis ocasionades pera famosa maquina. Hippolyte ja se

n'auie planhut; mès non n'auien hèt cabau; arreconeisheren que non se planhie sense motiu e lo deishèren liure pendent ues ores. Tanlèu amendric un shinhau eth holador, es dus sabents decidiren reintegrar eth membre en aparelh, e lo sarrèren mès encara per çò d'accelerar es causes. En fin, tres dies dempús, en veir que Hippolyte non se podie tier mès, li tornèren a retirar era caisha en tot estranhar-se fòrça deth resultat que trapèren. Ua tumefaccion livida pujaue entà naut dera cama, e ath delà s'i vedien ues bambolhes que regolauen un shuc nere. Era causa cuelhie un aspècte preocupant. Hippolyte començaue a shordar-se e era veuda Lefrançois l'installèc ena saleta, ath cant dera codina, pr'amor de qué, aumens, auesse quauqua distraccion.

Eth quistaire, totun, que i sopaue cada dia, se planhie amarament d'aguest ingrat vesiatge. Alavetz transportèren a Hippoliyte ena sala deth bilhard.

E aquiu s'estaue, panteishant jos es dobles hlaçades, esblancossit, uelhimacat, damb ua barba de tres pams e virant de quan en quan eth cap d'un costat en aute deth coishin, tant ennerit peth heregament e era sudor qu'es mosques non s'aluenhauen d'eth. Era senhora Bovary venguie a veder-lo. Li portaue liròts de hiu entà cataplasmes, lo padegaue e l'encoratjaue. De un aute costat, que non ère pas era companhia çò que li mancaue, mès que mès es dies de mercat, quan es campanhards hègen rodar es bòles deth bilhard ath sòn entorn e humauen e beuien e cantauen e se pelejauen damb eth baston de bilhard ena man.

- Com te trapes?, li didien. Vai, semble que non va guaire ben aquerò! Tu que n'as eth tòrt. Que te calerie hèr aquerò… o aquerò delà…

E li condauen casi de gent qu'auie recuperat era santat damb uns remèdis plan desparièrs des sòns; dempús ahigien a manèra de consolament:

- Te quèishes massa!, lheua-te, qué i hès aciu arraulit coma un audèth! Au, au, comediant! Que putz!

Plan que òc, era gangrena pujaue cada còp mès. Bovary ère fòrça preocupat. Anaue a veder-lo soent: a cada ora, a cada instant. Hippolyte lo guardaue damb uns uelhs espauridi e gasulhaue somicant:

- Quan me guarirè?... Sauvatz-me!... Be ne sò de malerós, be ne sò de malerós!

E eth mètge se'n tornaue en tot recomanar-li tostemps çò de madeish: dièta.

- Non l'escotes, gojat, que ja t'an martirizat pro, persutaue era veuda Lefrançois. Tè, minja!

E li hège préner ara fòrça bèth bolhon, bèra cueisha d'anhèth o bèra lèsca de magreta e a viatges uns veirets d'aiguardent qu'eth praube malerós non auie talent d'apressar-lo-se enes pòts.

Eth prèire Bournisien, en auer entenut qu'anaue de mau en pejor, demanèc se lo podie veir. Comencèc en tot planher-lo deth sòn mau dident-li que n'aurie d'èster content, pr'amor qu'ère era volontat de Diu e que li calie profitar coma mès lèu milhor era escadença de reconciliar-se damb eth Cèu.

- Pr'amor que, didie eth gleisèr en un ton pairau, negligies un shinhau es tues obligacions religioses; que te vedia plan pòc enes oficis divins. Guairi ans hè que non as comuniat? Ja compreni qu'es tues obligacions e es distraccions deth mon t'agen pogut aluenhar dera tua sauvacion. Ara, totun, t'i cau predar. E non t'en hèsques, pr'amor qu'è coneishut fòrça colpables qu'ara ora de comparéisher dauant de Diu (que non ei encara eth tòn cas, ja ac sai) imploraven era sua misericòrdia e solide moriren enes milhores disposicions. Demori que mos balharàs tan bon exemple coma eri. Atau, donc, per precaucion, qué t'empedís de recitar maitin e vespe "Diu vos sauve Maria, plia de gràcia" e un "Pair Nòste qu'ès en Cèu"! Òc, hè'c! Entà jo, entà complader-me! Qué te còste?... M'ac prometes?

Eth praube diable ac prometec. Eth capelhan i tornèc es dies a vier. Parlaue damb era ostalèra e enquia condaue anecdòtes barrejades de trufaries, que d'eres Hippolyte non comprenie arren. Dempús, quan es circonstàncies ac permetien, tornaue as matèries de religion, en tot cuélher ua portadura digna.

Eth sòn zèl semblèc dar bon resultat, pr'amor qu'er espeat cohessèc que se se guarie anarie en romieuatge en Bon Secors; qu'ad aquerò eth prèire Bournisien responec que non i vedie cap inconvenent; dues precaucions que valien mès qu'ua de soleta. Non *s'i perdie arren*.

Eth potecari s'indignèc contra aquerò qu'eth cridaue es *manòbres deth capelhan*; Segontes pretenie, damnajauen era convalescéncia de Hippolyte, e li repetie ara senhora Lefrançois:

- Deishatz-lo, deishatz-lo!; damb eth vòste misticisme li trebolatz era morau.!

Era brava hemna, totun, ja non lo volie escotar. Eth, que n'auie *eth tòrt de tot*. Per esperit de contradiccion, enquia e tot pengèc en cabeç deth lhet un petit aiguasénher, damb ua arrameta de bois.

Ça que la, ne era religion ne era medecina semblauen hèr-li a vier era ajuda demorada, e era invencibla poiridura seguie progressant des extremitats entath vrente. Per mès que combièssen es posicions e cambièssen es cataplasmes es musculs se desseparauen cada còp mès, e, a

tot darrèr, Charles responec damb un senhau de cap afirmatiu, quan era veuda Lefrançois li demanèc se, en vedè'c tot perdut, non poirie portar ath senhor Canivet, de Neufchatel, qu'ère ua celebritat.

Eth senhor Canivet ère doctor en medecina, auie uns cinquata ans e gaudie d'ua bona posicion. Segur coma n'ère d'eth madeish, non se n'estèc d'arrir-se'n mespredosament quan vedec era cama gangrenada enquiath jolh. Dempús de declarar que s'auie d'amputar, se n'anec ena casa deth farmaceutic tà cridar contra es saumets qu'auien redusit ad aqueth praube malerós ar estat que se trapaue. Bassacant ath senhor Homais peth boton dera levita cridaue laguens dera farmacia:

- Que son es invencions de París aguestes! Es idies d'aguesti senhors dera capitau! Qu'ei coma er estrabisme, eth cloroform e era litotricia, un pilèr de mostruositats qu'eth govèrn aurie d'enebir! Que vòlen èster escarrabilhadi, e a tot darrèr vos foten uns remèdis sense que les impòrten bric es sues conseqüéncies. Nosati, plan, non ne sabem tant coma eri, non èm tan sabents, ne tan fins, ne vam tan mudats; gràcies s'arribam a èster uns praubi practicants, uns medecinaires, e non se mos acodirie jamès operar a quauqu'un qu'ei plen de santat. Adobar es pès deformadi! Dilhèu se pòden adobar es pès deformadi? Qu'ei coma se voléssem dreçar a un gibós, per exemple!

Homais, escotant aguest discors, patie; ça que la, dissimulaue eth sòn malèster damb un arridolet cortesan, donques que non volie contrariar ath senhor Canivet, qu'es sues recèptes arribauen, a viatges, enquia Yonville. Atau, s'abstenguec de deféner a Bovary, non hec cap observacion e en tot abandonar es sòns principis, sacrifiquèc era sua dignitat as interèssi mès seriosi deth negòci.

Era amputacion dera cama, efectuada peth doctor Canivet, representèc entath pòble un eveniment considerable. Aqueth dia, toti es abitants se lheuèren mès maitin e eth carrèr Major, enquia e tot plen de gent, auie un sabi pas qué de tenebrós, coma se s'auesse tractat d'ua execusion capitau. Ena botiga de viures s'originauen discusions sus era malautia de Hippolyte; es botigues non venien arren, e era senhora Tuvache, era hemna der alcalde, non se botjaue dera hièstra, impacienta, per çò de veir arribar ar operador.

Aguest arribèc damb eth sòn cabriolet, amiat per eth madeish. Eth ressòrt deth costat dret, ara longa, s'auie esquinat jos eth pes dera sua corpuléncia. Aquerò hège qu'eth coche se decantèsse un shinhau quan ère en marcha. E, en coishin que i auie ath sòn costat, s'i vedie ua caisha grana caperada damb ua forradura de cuèr vermelh e barrada per tres sarralhes que ludien esplendorosament.

Dempús d'auer trauessat coma un arrai de vent eth portau deth *Lion d'Or*, eth doctor, lheuant era votz, manèc que desatelèssen eth shivau; dempús partic entar estable tà veir se se minjaue era civada, donques que çò prumèr que tostemp hège en arribar en casa d'un malaut ère ocupar-se dera ègua e deth coche. Enquiath punt que se didie d'eth, precisament per aquerò: "A, eth senhor Canivet qu'ei un extravagant!" E per çò d'aguest implacable aplomb encara l'apreciauen mès. Pr'amor que ja aurie pogut crebar eth mon: eth non auie de cambiar degun des sòns costums.

Arribèc Homais.

- Qu'è besonh de vos, didec eth doctor. Ja èm toti prèsti? Anem-i, donc!

Eth potecari, totun, tot rogit, cohessèc qu'ère massa sensible entà presenciar ua tau operación.

- Quan un ei un simple espectador, comprenetz?, era imaginacion s'impressione. E, ath delà, qu'è un sistèma nerviós tan…

- A, plan!, interrompec Canivet, mèsalèu vos veigui inclinat entara apoplegia. Ath delà, que non m'estranhe, pr'amor que vosati, senhors farmaceutics, non vos botjatz jamès dera codina, causa qu'altère eth vòste temperament. Vedetz, jo? Me lhèui cada dia tàs quate deth maitin, me hèsqui era barba damb aigua hereda (jamès è hered), non amii samarretes de lan e jamès sò enraumassat; era caisha qu'ei bona! Tanlèu visqui d'ua manèra coma de ua auta, en tot cuelher-me es causes damb filosofia, sivans çò que i a ena taula. Vaquí se perquè non sò tan delicat coma vos e m'ei absoludament parièr talhar un sant crestian coma un cap d'audèth. Plan que òc, dideratz qu'ei eth costum… eth costum!...

Alavetz, sense cap consideracion per Hippolyte, qu'ère en tot sudar laguens des linçòs, aqueri senhors entamenèren ua convèrsa qu'en era eth potecari comparèc era sang hereda d'un cirurgian ara d'un generau. Aguesta comparacion agradèc a Canivet, que s'estenec damb paraules sus era exigéncia deth sòn art. Eth l'auie coma un sacerdòci, encara que i auie mètges que lo desonorauen. En fin, tornant entath malaut, examinèc es benes que se hec a vier Homais, es madeishes qu'es deth dia dera aventura deth tendon, e demanèc era ajuda de quauqu'un entà que tenguesse eth membre. Anèren a cercar a Lestiboudois, e eth senhot Canivet, dempús d'auer-se rebussat es manges, passèc ena sala de bilhard, mentre qu'eth potecari se demorèc damb Arthemise e era ostalèra, ambdues esblancossides coma es devantaus e damb eth vèrme dera aurelha avedat.

Mentretant, Bovary non gausaue gésser de casa. S'estaue abaish ena sala, ath cant deth larèr amortat, damb era maishèra queiguda sus eth pièch, es uelhs tachadi en solèr e es manges plegades. Quina mauparada!, Quina

mauparada! E, ça que la, auie cuelhut totes es precaucions. Qu'ère òbra dera fatalitat. Se Hippolyte se morisse, que l'aurie assassinat eth. E, dempús, quines rasons balharie quan li hessen preguntes ara ora des visites? A tot darrèr, non s'aurie enganhat, dilhèu, en quauqua causa? E, per mès que se copaue eth cap en cercar-la, non la trapaue. Totun aquerò, es mès famosi cirurgians tanben s'enganhauen. Vaquí çò que jamès volerie veir arrés. Ath contrari, se n'arririen, mauparlarien! Eth rumor arribarie enquia Forges! Enquia Neufchatel, enquia Rouen!, pertot! Qui sap se bèri collègues non se meterien a escridassar-lo. Se'n seguirie ua polemica e li calerie respóner as jornaus. Eth madeish Hippolyte li poirie entamenar un procès. Se vedie desonorat, arroïnat, perdut! E era sua imaginacion, escometuda per ua multitud d'ipotèsis, rodaue coma ua bota ueda arrossegada ena mar e bassacada pes ondades.

Emma lo guardaue seiguda ath sòn dauant. Non compartie era sua umiliacion, mèsalèu n'experimentaue ua auta; qu'ère era d'auer-se imaginat qu'un òme coma aguest podesse valer bèra causa; coma se non se n'auesse encuedat pro, en tantes autes escadences, dera sua mediocritat.

Charles se passejaue d'un costat en aute dera cramba. Es sabates carrinclauen en cadun des sòns passi.

- Sè-te, li didec Emma, me botes nerviosa!

Charles se seiguec.

Com auie arribat, donc, qu'era (qu'ère tant intelligenta), s'auesse enganhat un aute còp? Ath delà, per quina deplorabla mania auie maumetut era sua existéncia en sacrificis incessants? S'en brembèc de toti es sòns instints de luxe, de totes es privacions dera sua amna, des baisheses deth matrimòni, des sòmis queigudi ena hanga coma arongletes herides, de tot aquerò qu'auie desirat, de çò qu'auie refusat, de tot aquerò qu'aurie pogut possedir! E entà qué?, entà qué?

Trincant eth silenci qu'auie sus era poblacion, un sorriscle espaventós trauessèc er espaci. Bovary perdec era sang dera cara, a mand de cuélher ua malagana. Emma arroncilhèc es celhes damb un gèst nerviós; dempús, seguic pensant. E tot aquerò ère per tòrt d'eth, d'aqueth èsser, d'aqueth òme que non entenie arren, que non sentie arren! Donques que l'auie aquiu dauant seigut tranquillament, sense sospechar ne tansevolhe qu'a compdar d'ara eth ridicul deth sòn nòm l'enlordirie autant ada eth coma ada era.

E pensar que s'auie esforçat entà estimar-lo, qu'auie plorat de penaïment per auer cedit a un aute!

- E s'auesse estat un pè varus?, exclamèc de pic Bovary, seguint es sues reflexions.

Aquera frasa queiguec en pensament d'Emma coma ua bòla de plomb ath miei d'un plat d'argent. Estrementida per aqueth patac imprevist, Emma lheuèc eth cap entà veir se qué volie díder. Se guardèren silenciosament, lèu estonadi de veder-se, autant luenh auien era consciéncia er un der aute! Charles la guardaue damb uns uelhs trebles d'embriac, en tot escotar, immobil, es darrèrs sorriscles der amputat, que se seguien en modulacions alongades, bracades per ues agudentes secodides, coma s'escotelèssen a un animau luenhant. Emma se mossegaue es pòts livids, e tant que hège virar damb es dits un brin arrincat deth polipèr, tachaue en Charles era punta arderosa des sòns vistons, coma dues flèches de huec a mand de gésser der arc. Tot l'irritaue en eth, ara: era sua cara, eth sòn vestit, aquerò que non didie, tot eth, ara fin. S'empenaïe dera sua vertut passada coma d'un crim, e era qu'encara li restaue s'en.honsaue enes escometudes furioses der orgulh. Se deleitaue en totes es ironies reprovables der adultèri trionfant. Eth rembrembe deth sòn aimant tornaue en sòn pensament damb atraccions vertiginoses; i calaue era amna, amiada entad aquera imatge damb ua fòrça naua; Charles li semblaue luenh, desligat dera sua vida, impossible, umiliat, tant absent entà tostemp coma se s'auesse estat morint e era siguesse contemplant se com agonizaue.

S'entenec un sorrolh de passi en trepader. Charles se metec a pistar; a trauès dera persiana abaishada, vedec ath doctor Canivet negat complètament peth solei ara vòra deth mercat, secant-se era sudor deth front damb un mocador de seda. Homais l'anaue ath darrèr damb un gran estug vermelh jos eth braç e se filauen ambdús entara farmacia.

Alavetz, Charles, atrendit de ressabuda e ath còp descoratjat, virèc eth cap entara sua hemna e li didec:

- En fin, gojata, hè-me un punet!
- Dèisha-me!, repliquèc Emma, rogida d'indignacion.
- Qué te cau?, qué te cau?, repetie estonat. Padega-te!, padega-te!, ja sabes que t'estimi… vene, tè!
- Qu'ei pro!, exclamèc Emma damb un ton terrible.

E, gessent precipitadament dera sala, barrèc era pòrta damb un còp tan fòrt qu'eth baromètre sautèc dera paret e s'esbocinèc en solèr.

Charles se deishèc quèir capvirat en fautulh, pensant qué podie auer, cranhent quauqua perturbacion nerviosa, plorant e sentent circular vagament ath sòn entorn un sabi pas qué de funest e d'incompresible.

De nets, quan Rodolphe arribèc en uart, trapèc ara sua aimanta demorant-lo ath pè des gradons. S'abracèren. E tota era sua rancura se honec coma era nhèu ath calor dera punada.

XII.-

Tornèren a estimar-se de nauèth. Soent, en quinsevolh moment deth dia, Emma se botaue a escríuer-li ara imprevista; dempús, de darrèr des veires estant, li hège un senhau a Justin. Aguest se treiguie rapidament era blòda e volaue de cap a Huchette. Rodolphe acodie ara indicacion; qu'ère entà dider-li que s'engüejaue, qu'eth sòn marit ère odiós e era existéncia òrra!

- E qué i posqui hèr?, exclamèc un dia Boulanger, despacientat.
- Se tu volesses…!

Se seiguie per tèrra entre es jolhs deth sòn aimant damb es peus esperluadi e era guardada perduda.

- Qué?, exclamèc Rodolphe.

Emma alendèc:

- Que mos anarie fòrça ben, luenh d'aciu… en quinsevolh lòc…
- Qu'ès hòla!, objectèc tot arrint. Non ves qu'aquerò ei impossible?

Emma l'en tornèc a parlar; Rodolphe hec veir que non ac entenie e cambièc de convèrsa. Çò que non comprenie ère aquera confusion en ua causa tan simpla coma er amor. Qu'ei que non auie coma un ligam que li daue ada era un motiu, ua rason, e qu'ère enquia e tot coma ua ajuda?

Efectiuament, dauant dera repulsion qu'auie peth sòn marit, aquera trendesa aumentaue cada dia mès. Coma mès s'autrejaue a un mès menspredaue ar aute; Jamès trapaue a Charles tan desagradiu, ne es sòns dits li semblauen tan cairats, ne jutjaue eth sòn esperit tan pesant e es sòns gèsti tant ordinaris coma dempús de deishar a Rodolphe. Alavetz, en tot hèr-se era esposa e era vertuosa, s'alugaue pensant en aqueth cap de peus neri, torçadi en un cargòlh que li queiguie sus eth front bronzat, d'aquera manèra ath còp rubusta e eleganta, en fin, que tanta experiéncia auie en jutjament des causes e tant d'afogament en desir. Se se limaue tant escrupulosament es ungles, qu'ère solet per eth, se hège anar abondosament eth cosmetic ère per eth, e per eth negaue de perhum es mocadors. Se cargaue de colarets, d'anèths e de braçalets. Quan s'auien de trapar, aumplie de ròses es dues gèrles de veire blau, dreçaue meticulosament eth pis e s'ocupaue dera sua persona apraiant-se coma ua cortesana prèsta a recéber era visita d'un personatge reiau. Era mossa se passaue era màger part deth temps lauant, non se botjaue dera codina en tot eth dia. Justin i venguie soent tà hèr-li companhia tant que guardaue se com trabalhaue.

Damb es codes emparadi ena longa pòst a on Felicité planchaue, Justin examinaue avidament totes es pèces de hemna estenudes ath sòn

entorn: es jupons de coton, es toquetes, es gorgères e es cauces damb ligadures escorredères, amples d'anca e que s'estretien per baish.

- Entà qué servís aquerò?, preguntaue eth gojatòt en tot passar era man pera crinolina o pes gahets.

- Qu'ei que què deth nin?, responie arrint Felicité. Coma s'era senhora Homais, era tua patrona, non ne portèsse de parières!

- A, òc, era senhora Homais!

E higie damb ua mina cogitosa:

- Plan, qu'ei ua senhora coma era senhora Bovary.

Felicité, totun, se despacientaue de veder-lo romar de contunh ath sòn entorn. Qu'auie sies ans mès qu'eth, e Theodore, eth mosso deth senhor Guilhaumin, començaue a hestejar-la.

- Non me shòrdes!, didie cambiant de lòc eth pòt de midon. Que valerie mès qu'anèsses a trincar amètles; tostemps darrèr des hemnes! Demora qu'ages peu ena cara, que pro que te vagarà…!

- Au, non vos emmalicietz; tè, vos vau a lustrar es botines.

E atau dit atau hèt, agarraue de naut d'un prestatge es sabates d'Emma, hètes ua crosta de hanga (era hanga des citacions), e se metie a heregar-les conscienciosament, lheuant una brometa de povàs e vedent se com s'escapaue tot doç a trauèrs d'un arrai de solei.

- Qu'as pòur d'espotir-les!, exclamaue era codinèra, que plan que òc non guardaue tan prim quan era les netejaue, pr'amor que se'n sabie de qué, tanlèu era tela perdie frescor, era senhora les ac autrejaue entada era.

Emma n'auie uns quants parelhs en armari e les anaue usant toti ath madeish temps sense que Charles s'auesse permetut jamès hèr-li cap observacion.

Damb era madeisha devòta submission se pressèc a pagar tres cents francs per ua cama de husta qu'Emma auie aufrit a Hippolyte, en considerar aguesta accion avienta.

Era part interiora der aparelh ère caperada de siure, i auie ues articulacions damb ressòrts, tot un mecanisme complicat caperat damb uns pantalons neri qu'acabauen en ua sabata vernissada. Hippolyte, totun, non gausant portar cada dia ua cama coma aquera, li demanèc ara senhora Bovary que l'en autregèsse ua auta de mès comòda. Eth mètge, plan que òc, s'avenguec as despenes d'aquera aquisicion.

De man en man, Hippolyte s'anèc reïntegrant ara sua ocupacion abituau. Lo tornauen a veir córrer pes carrèrs deth pòble coma abans, e quan Charles l'entenie de luenh damb eth còp sec der aparelh de husta repicant per empeirat se pressaue a cambiar de camin.

Eth senhor Lheureux se n'auie encargat dera encomana; atau li balhèc era ocasión de visitar a Emma mès soent. Parlaue damb era des articles de París, de mil curiosèrs femenins, mostrant-se tostemp fòrça complasent, e sense reclamar-li jamès sòs. Emma s'abandonaue ad aquera aisida ocasión que li permetie satisfèr toti es sòns capricis. Atau, manifestèc eth desir d'obtier aguesta magnifica correja que se trapaue en uns magasèms de paraigües de Rouen, per tau de regalar-l'ac a Rodolphe. Era setmana a vier, eth senhor Lheureux l'ac botèc sus era taula.

Londeman, totun, se presentèc ena sua casa damb ua factura de dus cents setanta francs, deishant de cornèr es centims. Emma non savie se com gesser-se'n. Toti es calaishi der escritòri èren uets; deuien mès de quinze dies a Lestiboudois, dus trimèstres ara sirventa, e qui sap guaires quantitats mès; e Bovary demoraue damb impaciéncia eth pagament deth senhor Derozeraiys, qu'auie per costum pagar-lo tàs entorns de Sant Pèire.

De moment li siguec aisit d'apraiar-se entà que Lheureux s'en tornèsse sense pagar-li eth deute. A tot darrèr, totun, aguest perdec era paciéncia. Didec que lo pressauen, que non auie capitau e que, se non podie arremassar uns quants sòs, se veirie obligat a tornar a cuelher-li es articles qu'auie.

- Que ja vo'les podetz hèr a vier, didec Emma.
- Qu'ère ua badinada!, repliquèc. Sonque mes sap degrèu pera correja. Non aurè mès remèdi qu'anar a demanar-la ath senhor.
- Non, non!, exclamèc Emma.

"Vai, ja t'è cuelhut", pensèc Lheureux.

E, arrefortit per aqueth descurbiment, partic en tot repetir a mieja votz:

- Plan, ja veiram, ja veiram.!

Mentre Emma pensaue ena manèra de com se'n gesserie d'aqueth embolh, era codinèra deishèc un paquet estropat damb un papèr blau sus eth larèr, e higec qu'ère de part deth *senhor Derozerays*. Emma s'i lancèt e lo dauric. I auie quinze napoleons. Qu'ère era quantitat que li calie. Entenec a Charles ena escala; embarrèc er aur ath hons deth sòn calaish e se hec a vier era clau.

Tres dies dempús reapareishec Lheureux:

- Que vengui a proposar-vos un apraiament, didec. S'en sòrta dera quantitat convenguda voléssetz cuèlher…
- Aciu qu'ac auetz!, interrompec Emma en tot botar-li catorze napoleons ena man.

Eth botiguèr se demorèc embadoquit. Alavetz, per çò de dissimular era confusion, se calèc en tota sòrta de desencuses e prodiguèc es

aufriments. Emma refusèc. Dempús, en demorar-se soleta, damb es mans ena pòcha deth devantau, hège voludar es dues pèces d'un franc que l'auie entornat Lheureux. Se hec eth prepaus d'estauviar pr'amor de podè'c tornar tot mès tard…

"Bè, se didec, ja non i tornarè a pensar!"

Ath delà dera correja, damb un punh d'argent placat d'aur, Rodolphe auie recebut d'auti presents: un sagèth damb era divisa *Amor nel cor*; ua pèça de seda entà hèr-se un tapaboques e un estug de cigarretes exagonau, parièr ath deth vescomde, que Charles auie recuelhut hège temps ena carretèra e qu'Emma s'auie sauvat. Totun aquerò, toti aqueri presents l'umiliauen. Ne refusèc diuèrsi; Emma persutèc e Rodolphe acabèc per aubedir trapant-la tiranica e massa envasidora.

Ath delà, auie idies estranhes:

- Quan sigue mieja net, didie, pensaràs en jo!

E, s'en arribar londeman se passaue que non i auie pensat, se produsie un esclat de repotecs qu'acabauen tostemp dera madeisha manèra:

- Ja non m'estimes?
- Plan que t'estimi!
- Fòrça?
- Plan que òc.
- Non n'auràs estimat pas a d'autes? Ditz-m'ac.
- Dilhèu te penses que m'as agarrat vèrge?, exclamaue tot arrint.

Emma se metie a plorar e Rodolphe s'esdegaue a consolar-la en tot cuelher-se es protèstes coma jòcs sonors de paraules.

- Qu'ei que jo t'estimi, sabes?, tornaue Emma. T'estimi autant, que non posqui víuer sense tu, comprenes? A viatges me vien talents de veder-te pr'amor que senti que m'esquincen totes es ires der amor. E me pregunti: "A on deu èster? Dilhèu ei en tot parlar damb bèra auta! Guarda!, ara li hè un arridolet!, ara s'aprèsse!..." Non! Vertat que non te n'agrade cap auta? Que ne pòt auer de mès beròies, mès non que sàpien estimar coma jo! Jo que sò era tua sirventa e era tua concubina! E tu ès eth mèn rei, era mia idòla! Qu'ès brave!, ès beròi!, ès intelligent!, ès fòrt!

Tot aquerò s'ac auie entenut a díder tanti viatges, qu'entada eth non auie arren d'originau. Emma que se retiraue a totes es concubines; e er embelinament dera nauetat anaue queiguent pòga pòc, coma un vestit, qu'anaue deishant nuda era etèrna monotonia dera passion, que presente tostemp es madeishes formes e s'exprimís tostemp damb eth madeish lenguatge. Aqueth òme, que tanta practica amiaue enes causes der amor, non vedie que, ath dejós d'aquera paritat d'expressions, i batanauen uns

sentiments desparièrs. Peth hèt de qué uns pòts venosi o libertins l'auien mormolhat ues frases analògues, se resistie a creir en candor des d'Emma; e les metie en dobte, donques que, sivans didien, es discorsi exageradi non èren senon era envolòpa des afèctes mediòcres; coma s'en cèrtes ocasions era plenitud dera amna non ragèsse des mès uedes metafòres, pr'amor qu'arrés pòt dar era imatge exacta des pròpries concepcions, dolors e besonhs e qu'era paraula umana, que damb era voleríem atrendir es esteles, non ei qu'un caudèr horadat que recuelh coma pòt es nòstes melodies, sonque bones entà hèr dançar as ossi.

Deth cim d'aquera posicion critica, pròpria des que ven es discusions luenh des escometudes, Rodolphe se n'encuedèc de qué aqueth amor ère avient entà espleitar d'autes jòies. Considerèc eth pudor coma un inconvenent. La tractèc sense contemplacions. Acabèc en tot convertir-la en un esturment ath còp flexible e corromput. Emma se sentie arrossegada coma per ua atraccion estupida, plia d'admiracion per eth e de voluptat per era; qu'ère coma ua beatitud que l'engrepesie; e, en.honsada en aquera embriaguesa i deishaue estofar era amna, arropida, coma eth duc de Clarence submergit laguens dera sua bota de malvesia.

Per çò des sòns costums amorosi, era senhora Bovary cambièc d'anament. Es sòns uelhs èren mes gausards, es sues expressions mès liures; enquia e tot arribèc ena inconveniéncia de passejar-se damb Rodolphe damb ua cigarreta enes pòts *coma se volesse desfisar ara gent*; en fin, es qu'encara non s'ac credien esfacèren era darrèra tralha de dobte en veder-la baishar ua tarde dera *Arongleta* damb eth còs sarrat per un justet, coma se siguesse un òme; e era senhora Bovary mair, que venguec a refugiar-se ena casa deth sòn hilh dempús d'ua espaventosa scèna damb eth sòn marit, non se mostrèc mens escandalizada. Fòrça d'autes causes li desagradèren: entà començar, Charles non auie seguit es sòns conselhs per çò que hège ara proïbicion des novèles; dempús, er *aspècte dera casa* non li chocaue bric; se permetec quauques observacions, se pelegèren, mès que mès, un còp a prepaus de Felicité.

Era vrespada anteriora, tot passant peth correder, era senhora Bovary mair la susprenec en companhia d'un òme d'uns quaranta ans, que, en enténer eth sorrolh des passi, s'escapèc ath mès córrer dera codina. Alavetz Emma se metec a arrir; era brava senhora, totun, capvirada pera indignacion, didec que, se non ère que se volesse burlar des bons costums, calie botar fòrça atencion ara conducta deth servici.

- De quin mon vietz?, exclamèc era ireua damb ua guardada tant impertinenta qu'era senhora Bovary li preguntèc se dilhèu non defenie era sua pròpria causa.

- Fotetz eth camp!, s'estarnèc Emma en tot meter-se de pès en un bot.
- Emma!... Mama!... exclamaue Charles entà reconciliar-les.

Era ua e era auta, totun, se n'auien anat avuglades pera exasperacion. Emma repetie picant de pès:

- Quina pòca educacion!, quina pagesa!

Charles correc entara sua mair, qu'ère dehòra de se e mormolhaue:

- Qu'ei ua insolenta, un cap verd, se non ei que sigue ua causa pejor!

Se'n volie anar immediatament s'era auta non venguie a dar-li ua satisfaccion. Charles se dirigic ara sua hemna e li demanèc que cedisse: se la botèc enes jolhs. Emma acabèc responent:

- Plan, donc, que ja i vau!

Efectiuament, l'estenec era man ara sua soèra damb ua dignitat de marquesa, dident:

- Desencusatz-me, senhora.

Dempús, en tornar ena sua cramba, s'estirèc sus eth lhet, capenjós, e, damb eth cap en.honsat en coishin, se petèc en somics coma ua creatura.

S'auien metut d'acòrd damb Rodolphe qu'en cas que i auesse quauquarren de nau, era estacarie un tròç de papèr blanc ena persiana, damb era fin de qué non deishèsse d'acodir en carreron que se trapaue darrèr dera casa se per edart se la trapaue en Yonville. Emma botèc eth senhau. Hège tres quarts d'ora que demoraue, quan de ressabuda lo vedec enes cubèrts deth mercat. Siguec a mand de daurir era hièstra e de cridar-lo. Rodolphe, totun, ja auie despareishut. Emma se deishèc anar en sèti desesperada.

Pòc dempús, totun, li semblèc enténer uns passi peth trepader. Solide ère eth. Se precipitèc entàs escales, trauessèc eth pati ath mès córrer. Rodolphe ère pauhicat dehòra. Emma se li lancec enes braci.

- Tie compde!, exclamèc eth.
- A, se t'en sabesses!, didec era.

E l'ac condèc tot ara prèssa, d'ua manèra desordenada, exagerant es hèts, endonviant-ne de naus e prodigant es parentèsis damb ua tau abondor que Rodolphe acabèc per non compréner arren.

- Au, donc, au, coratge, padega-te, cuelh paciéncia!
- Que ja hè quate ans que ne cuelhi, de paciéncia!... Quate longui ans de patiment! Un amor coma eth nòste aurie d'èster cohessat ara lum deth dia! Me torturen! Que non ac posqui tier mès! Sauva-me!

Se sarraue a Rodolphe. Es sòns uelhs, plei de lèrmes, lugrejauen coma ahlames vistes a trauèrs dera aigua; era sua gòrja bategaue damb uns copets

rapids; Jamès non l'auie estimada tant; enquiath punt que perdec eth cap e li didec:

- Qué mos cau hèr? Qué vòs?
- Trè-me d'aciu!, exclamèc. Hè-me a vier damb tu!, t'ac supliqui!

E se precipitèc ena sua boca coma entà treir-ne eth consentiment inesperat que s'exalaue dera punada.

- Mès… repliquèc Rodolphe.
- Qué?
- E era tua hilha?

Reflexionèc pendent ues menutes; dempús responec:

- Mo'la haram a vier! Qué podem hèr!

Emma entenec se com la cridauen. S'escapèc laguens deth uart.

- Quina hemna!, exclamèc Boulanger, tot guardant se com s'aluenhaue.

Es dies a vier, era vielha Bovary s'estranhèc fòrça dera metamorfòsi dera ireua. Efectiuament, Emma se mostrèc mès doça e enquia amièc es causes entar extrèm de demanar-li ua formula entà botar es cornishons en vinagre.

Ère entà enganhar milhor a un e ara auta? O dilhèu per ua sòrta d'estoicisme voluptuós que li hège sénter damb mès prigondor er amarum des causes qu'ère prèsta a abandonar? En tot cas, non se'n hège guaire, tot ath contrari: viuie coma perduda ena degustacion anticipada dera pròcha felicitat. Damb Rodolphe aquerò qu'ère un etèrn ahèr de convèrses. En tot emparar-se ena espatla, mormolhaue:

- A, quan sigam laguens dera diligéncia!... Ja i penses? Ei possible? Me semble qu'en moment qu'entenerè que se'n va eth coche serà coma se pugèssem en globe, coma se mo n'anèssem entàs bromes. Que ja compdi es dies, sabes?... E tu?.

Jamès era senhora Bovary auie estat tan beròia coma en aquera epòca; possedie aquera beresa indefinibla que resulte dera jòia, der entosiasme, dera capitada, e que non ei senon era conjugacion armoniosa des circonstàncies e deth temperament. Es vantaries, es desengusti, era experiéncia deth plaser e des illusions, que sauvaue tostemp fresques, l'auien anat desvolopant graduaument, tau qu'era ploja, es hièms, es vents e eth solei hèn damb es flors, e ara campaue esplendorosa de plenitud corporau. Qu'auie es paupetes que semblauen hètes exprèssament entara longada des sues guardades amoroses, e mentre es vistons li despareishien ath dejós, ua bohada fòrta l'agranie es cavitats deth nas e lheuaue eth cornèr carnós des pòts, ombrejadi per ua borra nerosa qu'era lum botaue en

relèu. Non semblaue senon qu'un artista consumat en corrupcions auesse dispausat en espirau eth pientat deth cogòt; era cabeladura se cargolhaue negligentament, en ua massa densa, sivans es edarts der adultèri que les des.hège cada dia. Era votz cuelhie inflexions mès mofles; eth còs tanben; un sabi pas què de subtil e penetrant se despenie dera ròba qu'amiaue e dera ondulacion deth peu. Charles la trapaue deliciosa e absoludament irresistibla, exactament madeish qu'es prumèrs ans de matrimòni.

Quan arribaue ena casa a net barrada, non gausaue desvelhar-la. Era lampeta de porcelana arredonie ua plapa tremolosa en soler de naut, e es cortines barrades dera cunhèra se corbauen ena penombra dera cramba coma ua cabaneta blanca sarrada ath pè deth lhet. Charles les guardaue atrendit. Li semblaue qu'entenie alendar ara sua hilha. Ara començarie a créisher mès de prèssa; cada sason autrejarie ganhs naui. Que ja la vedie tornar dera escòla, tota arridolenta, damb eth vestit tacat de tinta e era cartèra damb es libres botada jos eth braç. Dempús l'aurien de botar en un pensionat; aquerò costarie fòrça; com s'ac harie? Alavetz se metec a reflexionar. Pensèc logar ues tèrres pes entorns qu'eth madeish susvelharie estretament tant qu'anaue a visitar as malauts. Se sauvarie es ganhs, les plaçarie ena caisha d'estauvis; dempús cromparie accions, aquiu a on li semblèsse mès avient, ja ac veirie; ath delà, era clientèla aumentarie; qu'ac demoraue pr'amor que volie que Berthe auesse ua bona educacion, qu'auesse talent, qu'aprenesse a tocar eth piano. A!, quin gòi veder-la quan auesse quinze ans, beròia coma sa mair, passejant ath sòn costat damb un capèth de palha ample coma es qu'Emma acostumaue a portar pendent es ostius! De luenh estant les cuelherien coma dues fraies. Se l'imaginaue tàs vrèspes trabalhant ath sòn costat, illuminadi es tres pera claror dera lum; li brodarie es simbosses; se tierie as faenes dera casa; aumplirie era casa damb era sua gentilesa e era sua alegria. Fin finau, pensarien en plaçar-la: li traparien quauque gojat de bona posicion; la harie erosa; ua felicitat que compartirien toti e que se tardarie entà tostemp.

Tàs nets, Emma non podie cuélher eth sòn; sonque se hège era adromida; e, tant que Charles s'assopie ath sòn costat, era se liuraue ara corsa des sòns sòmis.

De hège ua setmana un coche de quate shivaus se l'auie hèt a vier, ara vòra de Rodolphe, en un país desconeishut que d'eth non tornarien. Auançauen e auançauen silenciosi damb es braci enlaçadi. Soent, de naut d'ua montanha, descurbien quauqua ciutat esplendida, damb copòles, pònts e vaishèths, bòsqui de citronèrs e catedraus de marme blanc ara ombra d'uns campanaus coronadi damb nins de cigonhes. Caminauen pòc a pòc per çò dera amplada des lòses e, peth solèr, i auie ramelets de flors que venien ues hemnes vestides damb un justet ròi. S'entenie com tocauen es

campanes, e es endilhades des mules barrejades damb eth mormolh des guitarres, e eth sorrolh que se lheuaue des hònts, qu'era sua exalacion refrescaue uns molons de frutes botades en forma de piramides ath pè d'ues estatues palles qu'arrien a trauèrs des hònts. Dempús, tara vrespada, arribauen en un poblet de pescadors damb fòrça hilats estenudi jos er espatladèr e dauant des cabanes. Qu'ère aquiu a on s'arturarien; demorarien en ua casa baisha damb eth losat planèr, ara ombra d'ua palmèra, lèu tocant era aigua e contemplant er arc deth gòlf. Gesserien a passejar en gondòla, se balançarien laguens d'un amac; e era sua existéncia serie aisida e longa coma es vestits de seda qu'amiarien e cauda e estelada coma es nets que poirien contemplar. Arren de nauèth non se passarie en aqueth avier immens que s'imaginaue; es dies, toti magnifics, se retirarien coma ua gota d'aigua a ua auta gota d'aigua; e atau anarie cunherant-se eth sòn amor ar orizon infinit, armoniós, blau e esplendid de solei. Era mainada, totun, se metie a tossir laguens dera cunhèra o dilhèu Bovary començaue a roncar mès fòrt, e Emma non s'esclipsaue enquiara maitiada, quan era auba emblanquie es veires e Justin ja ère abaish, ena plaça, daurint es pòrtes dera farmacia.

Emma auie cridat ath senhor Lheureux e l'auie dit:

- Qu'auria de besonh un abric consistent, damb ua esclavina ampla e folrada.
- Qu'ei que vatz de viatge?, preguntèc.
- Non… Mès qu'ei parièr. Compdi damb vos, non? E esdegatz-vos!

Eth botiguèr s'inclinèc.

- Tanben me calerie ua caisha, seguic, ua caisha… non massa pesanta… que se pogue transportar aisidament.
- Ja compreni, de nauanta centimètres per cinquanta, mès o mens, tau que se hèn actuaument.
- Damb ua saca de net.

"Decididament, pensèc Lheureux, aciu i a gat amagat".

- Aciu ac auetz, didec era senhora Bovary en tot trèir-se eth relòtge, cuelhetz-lo e crubatz-vos d'aciu.

Eth botiguèr, totun, exclamèc que non calie; que ja se coneishien; dilhèu dobtaue d'era? Reuament qu'ère ua creaturada! Totun aquerò, Emma persutèc per tau de qué aumens cuelhesse era cadia, e ja se l'auie botat ena pòcha e se n'anaue quan lo tornèc a cridar:

- Deishatz-ac tot ena vòsta casa. Er abric, hènt coma aqueth que pense, non lo portetz tanpòc; balhatz-me sonque era adreça deth sarte e avisatz-lo tà que l'age ara mia disposicion.

Que s'auien d'escapar eth mès a vier. Era gesserie de Yonville coma s'anèsse a hèr uns encargues en Rouen. Rodolphe ja aurie cuelhut es bilhets, s'aurie ocupat des passapòrts e enquia aurie escrit a París damb era fin d'obtier uns sèti escalonadi enquia Marsella. Aquiu cromparien au carreta e contunharien sense mès interrupcions pera carretèra de Genova. Era se n'aurie encargat de manar-li eth sòn bagatge a Lheureux, pr'amor de qué siguesse amiat d'aquiu dirèctament entara *Arongleta* e atau non lheuar sospeches. E en toti aguesti preparatius non se parlaue jamès de Berthe. Rodolphe evitaue de parlar-ne. Emma dilhèu ja non i pensaue.

Rodolphe encara volie auer dues setmanes per çò d'acabar quauques disposicions, dempús, ath cap de ueit dies, ne demanèc quinze mès. Mès tard didec qu'ère malaut; ara seguida entamenèc un viatge; atau se passèc eth mès d'agost, e dempús de toti aguesti retards acordèren que fin finau serie eth quate de seteme, un deluns.

Ara fin arribèc eth dissabte dera avantvesillha.

Tath vrèspe, Rodolphe se presentèc mès d'ora de que çò que solie.

- Ja ei tot prèst?, didec Emma.
- Òc.

Alavetz se filèren per ua corsèra deth uart e se seigueren ena terrassa, ena parabanda que hège era paret.

- Semble que sigues trist, observèc Emma.
- Non, per qué?

E, totun aquerò, Rodolphe la guardaue d'ua manèra singulara, damb ua quietud trenda.

- Qu'ei que te he dò d'anar-te'n?, persutèc Emma, d'abandonar es tòns afèctes, de renonciar ara tua vida? Que ja ac compreni… Jo, ves?, non è arrés. Tu qu'ac ès tot entà jo! Atau jo ne serè tot entà tu: era tua familha e era tua patria; velharè per tu, t'estimarè.
- Be n'ès d'embelinaira!, exclamèc Rodolphe, en tot enrodar-se era sua man enes sòns braci.
- De vertat?, damb un arridolet voluptuós. M'estimes? Jura-m'ac!
- Que se t'estimi? Que se t'estimi? Que t'adòri, amor mèn!

Era lua, de color de porpra, se lheuèc ath hons deth prat tota redona. Pujaue rapidament, miei caperada pes arrames des albars, que s'estenien dauant coma ua cortina nera e traucada. Dempús, campèc ath miei deth cèu resplendent de blancor. Alavetz, alentint era progression, deishèc quèir en lomb der arriu ua grana taca argentada tota ludenta d'esteles, ua ludentor alongada que se torçaue coma ua sèrp sense cap, caperada d'escaumes luminoses. Qu'ère tanben coma un candelèr monstruós que d'eth

regolejauen, de cap a cap, gotes de diamant honut. Era net s'estenie doça ath sòn entorn; ues sarralhes d'ombra curbien eth huelham. Emma, damb es uelhs miei clucadi, aspiraue era frescor deth vent e exalaue uns grani sospirs. Se guardauen sense dider-se arren, en.honsadi coma èren er un en aute ena sèuva des pròpris pensaments. Era trendesa des prumèrs moments les entornaue en còr, abondosa e silenciosa, coma er arriu que s'esguitlaue ath sòn dauant, doça coma eth perhum qu'exalauen es seringats, e sentien que projectaue enes respectius rebrembes ues ombres vastes e melancoliques coma es des sauquèrs que se quilhauen ena arriba. De quan en quan les arribaue ena aurelha eth mormolh de quauque animalet nueitiu entre eth huelham e eth còp sec d'un persec madur que se despenjaue der arbe.

- Quina net mès beròia!, exclamèc Rodolphe.
- Que n'auram d'autes!, repliquèc Emma.

E coma se parlèsse damb era madeisha:

- Òc, que serà un plaser viatjar… E, totun aquerò, per qué senti eth còr trist? Ei era apreension a çò desconeishut… er efècte des costums abandonats… o mèsalèu…? Non, qu'ei er excès de felicitat! Que sò febla!, vertat? Perdona-me!
- Encara i ès a temps!, exclamèc Rodolphe. Pensa-t'ac ben; dilhèu t'en penaïràs.
- Jamès!, sorrisclèc Emma impetuosament.

E apressant-se mès ath sòn costat:

- Quin malastre pòt vier a botar-se-me ath miei deth camin? Ath tòn costat que non i a desèrt ne precipici ne ocean que non siga prèsta a trauessar. A mida qu'anaram viuent amassa serà coma ua abraçada cada dia mès fòrta e mès complèta. Que non i aurà arren que mos perturbe, ne preocupacions ne obstacles. Que seram solets e nòsti, totafèt e etèrnament nòsti. Ditz-me quauqua causa. Respon-me.

Rodolphe responie a intervaus regulars: "Òc, òc…!" Emma li passaue es mans pes peus. Es lèrmes li baishauen cara enjós; mentretant repetie damb ua votz mainadenca:

- Rodolphe! Rodolphe!... A, Rodolphe, Rodolphe estimat!

Sonèren es dotze.

- Miejanet, alendèc. A, que ja èm a deman! Encara manque un aute dia.

Rodolphe se lheuèc pr'amor d'anar-se'n. E, coma s'aguest gèst auesse estat un senhau d'evasion, Emma preguntèc ara imprevista cuelhent un ton gaujós:

- Ja as es passapòrts?
- Òc
- Non te desbrembes d'arren?
- Non!
- N'es segur?
- Absoludament segur.
- Ei en Otèl de Provenza, a on me demoraràs, vertat?... Tà meddia, non?

Boulanger hec un senhau damb eth cap.

- Enquia deman, donc!, acabèc Emma en tot amorassar-lo.

E vedec com s'aluenhaue.

Rodolphe despareishec sense virar-se. Emma se metec a córrer ath sòn darrèr e, en tot inclinar-se ath costat dera aigua, exclamèc tapada pes matarrassi:

- Enquia deman!

Rodolphe ja ère en aute costat der arriu e pressaue eth pas per miei deth prat.

Dempús de caminar pendent ua estona, se posèc; e, quan la vedec damb eth sòn vestit blanc esbugassant-se pòc a pòc coma un hantauma, eth còr li comencèc a bategar tan de prèssa que s'apuèc en tronc d'un arbe per çò de non romar per tèrra.

- Be ne sò de pèc!, exclamèc renegant abondosament. Qu'ei parièr, ère ua excellenta aimanta!

E en un virament de uelhs li vengueren en cap era beresa d'Emma e es plasers degustadi d'aqueth amor. Ara prumeria s'atrendic, dempús se virèc contra era.

- A tot darrèr, exclamèc gesticulant, ne jo me posqui expatriar ne plan mens cargar-me ua creatura ath dessús.

E anaue prodigant-se es arguments pr'amor d'arrefortir-se ena sua conviccion.

- Ath delà de tot aquerò, es inconvenents, es despenes… A!, non, de cap manèra! Que serie ua pegaria!

XIII.-

Tanlèu arribèc en casa, Rodolphe se seiguec bruscament en sòn burèu, jos eth cap deth cèrvi clauat ena paret coma un trofèu. Mès quan cuelhec era pluma entre es mans, non artenhie escríuer arren, de tau sòrta que, emparant-se damb es codes sus era taula, se metec a reflexionar. Emma li semblaue luenhana e submergida en un passat distant, coma s'era decision que venguie de cuélher auesse creat còp sec entre eri un immens intervau.

Damb era fin de trapar bèra causa d'era, venguec a cercar, laguens der armari qu'auie ath pè deth lhet, ua caisha vielha de bescuèits de Reims a on normaument sauvaue es cartes femenines. En daurir-la se l'escapèc ua de color de povàs, umida, e de ròses passides. Prumèr vedec un mocador de pòcha tacat damb ues gotetes palles. Qu'ère un mocador d'Emma, d'un dia que, anant de passeg, l'auie gessut sang deth nas. Que ja non se'n brembaue. Ath costat, aganchada as angles dera caisha, i auie era miniatura qu'Emma l'auie hèt acceptar; trapèc que se vestie d'ua manèra pretensiosa, e era forma artificiosa de virar era guardada entà un costat li semblèc d'un efècte planhós; dempús, a truca d'examinar aquera imatge e d'evocar era fesomia deth modèu, es traits d'Emma anèren confonent-se de man en man laguens deth sòn rebrembe coma s'aqueres dues figures, era viua e era pintada, a fòrça de heregar-se era ua damb era auta, s'auessen esfaçat reciprocament. A tot darrèr, se metec a liéger es cartes; qu'èren plies d'explicacions relatiues ath sòn projectat viatge, cuertes, precises, e exigentes coma es cartes de negòcis. Volec tornar a veir es cartes longues, es d'abans; èren ath hons dera caisha e, per çò de poder-les cuélher, remoiguec de naut en baish totes es autes cartes. Alavetz se metec a remenar maquinaument tot aqueth pialèr d'objèctes e de papèrs e i trapèc barrejadi, flòcs de flors, ua camaliga, ua masqueta nera, agulhes, peus e mès peus: de ròis, de neri, bèth un des quaus, en auer-se aganchat ena clauadura, se trincauen en daurir e barrar era caisha.

Atau, sautant d'un rebrembe en aute, anaue examinant aqueres correspondéncies, tan desparières per estil e pes caractèrs de letra coma n'èren es ortografies respectiues. Que i aue cartes trendes e alègres; n'auie de facecioses e de melancoliques; es ues demanauen un shinhau mès d'amor, es autes demanuen sòs. A còps, ua paraula gessuda d'aciu e de delà li rebrembaue ròstres o actituds o eth son de quauqua votz; d'auti còps non se'n brembaue d'arren.

Efectiuament, en acodir totes ath còp en sòn pensament, aqueres hemnes se hègen embarràs es ues as autes e demorauen apetitides pera manca d'entosiasme d'un amor que les mesuraue totes ath madeish nivèu. Cuelhent, donc, un sarpat de cartes barrejades, s'esvaguèc pendent uns

instants en tot hèr-se-les quèir, coma ua ploja, enes mans. Ara fin, nerviós, assopit, venguec a entornar era caisha en armari.

- Quin èish de messorgues!, se didec.

E aquerò resumie era sua pensada; pr'amor que, madeish qu'es estudiants escampilhadi enes patis des collègis, es plasers l'auien cauishigat autant eth còr que ja non i creishie ua mata d'èrba; e aqueth que treiguie eth cap en aqueri moments non arribaue ne solet a deishar, tau que hèn es escolans, eth sòn nòm diboishat ena paret.

- Au, se didec, comencem!

Escriuec:

"Coratge, Emma, coratge! Que non voi èster era encausa deth vòste malastre…"

(Dempús de tot, qu'ei vertat, pensèc Rodolphe, qu'ac hèsqui peth sòn ben, que sò aunèst.)

"Ja auetz pensat degudament era vòsta determinacion? Ja vo n'auetz encuedat entà on vos arrossegaua, àngel de Diu? Non, vertat? Plan que òc; anàuetz confiada e hòla, en tot creir ena felicitat e en avier… A, be n'èm de malerosi e d'insensats!"

Rodolphe s'arturèc sajant de trapar ua desencusa de pes.

- E se li didessa qu'ac è perdut tot, que sò ena roïna?... Non, e, ath delà, non empedirie arren. Mès endauant tornaríem ara madeisha. Damb ua hemna coma aguesta era rason que non vau entad arren.

Reflexionèc un moment, e dempús higec:

"Non vos desbrembarè jamès, que me podetz creir, e sauvarè tostemp per vos ua prigonda devocion; aguest lardor, totun, s'aurie d'amortesir un dia o un aute, donques qu'eth destin des umans ei atau. Que s'aurien presentat bèth còp es senhaus de cansament e sabi pas se m'auria de veir en atròç dolor d'auer d'assistir ath vòste empenaïment, e enquia e tot de participar-i, pr'amor que n'auria estat jo era encausa. Sonque de pensar enes desengusti que vos assetgen me senti tot capvirat. Desbrembatz-me, Emma! Per qué vos aurè arribat a conéisher? Per qué ètz tant embelinaira? Dilhèu n'è jo eth tòrt? Mon Diu! Non, non!, non acusem ad arrés senon ara fatalitat!"

- Vaquí ua paraula que tostemp a eth sòn efècte, se didec.

"S'auéssetz estat ua d'aguestes hemnes frivòles coma tantes se'n ve, alavetz auria pogut sajar, per egoïsme, ua experiéncia sense perilh entà vos. Aguesta exaltacion deliciosa, totun, que constituís ath còp eth vòste

encantament e eth vòste torment, non vos a deishat compréner, hemna adorabla coma n'ètz, era faussetat dera nòsta futura posicion. Jo tanpòc me n'auia encuedat abans, e m'apressaua ara ombra d'aguesta felicitat ideau coma a un arbe verinós, sense preveder-ne es conseqüéncies".

- Dilhèu se pensarà que renóncii ada era per avaricia… Qu'ei parièr! Que s'ac creigue! Que me cau acabar d'un còp!

"Eth mon ei crudèu, Emma. On que sigue qu'auéssem anat, que mos aurie perseguit. Auríem d'auer suportat es preguntes indiscrètes, era calomnia, eth mesprètz e qui sap s'enquia e tot er otratge.Vos, suportar er otratge! Ò!... e jo que vos voleria assietar en un tron! Jo que me hèsqui a vier eth vòste rebrembe coma aqueth que se hè a vier un talisman! Donques que me castigui damb un exili per tot eth mau que vos è hèt. Òc, m'en vau. Entà on? Sabi pas, que sò hòl! Adishatz! Contunhatz en tot èster brava! Sauvatz-vos eth rebrembe d'aguest praube malerós que vos pèrd. Mostratz-li eth mèn nòm ara vòsta hilheta pr'amor de qué lo repetisque enes sues oracions."

Eth bèc des dues candèles trantalhaue. Rodolphe se lheuèc entà anar a barrar era hièstra. E en sèir-se de nauèth:

- Me semble que ja ei tot. A!, encara i botarè aquerò, non sigue que me vengue a *escométer*:

"Quan liegeratz aguestes tristes linhes ja serè luenh, pr'amor qu'è volut húger coma mès lèu milhor damb era fn d'evitar era temptacion de tornar-vos a veir. Arren de febleses! Ja tornarè; e mès endauant dilhèu poiram parlar amassa des nòsti passats amors damb era heredor convenenta. Adiu!".

Que i auec un darrèr adiu, separat en dues paraules: *A, Diu*!, causa que li semblèc d'un gust excellent.

- Com signarè ara?, se didec. Eth vòste devòt?... Non. Eth vòste amic?... Òc, aquerò.

"Eth vòste amic"

Reliegec era carta. Li semblèc bona.

- Prauba gojata!, pensèc damb atrendiment. Me traparà mès insensible qu'ua pèira; ues quantes lèrmes que i aurien anat fòrça ben, mès que jo non sai plorar. Non n'è eth tòrt.

Alavetz aumplic un veire d'aigua, i calèc eth dit e deishèc queir ua gota, que hec ua taca palla ena tinta; dempús, sajant de sagerar era carta, li venguec enes mans eth sagèth *Amor nel cor*.

- Que non ei guaire indicat… Bè, bè, que non i hè arren!

Dempús d'aquerò se humèc tres pipes e se n'anèc a dormir.

Londeman, dempús d'auer-se lheuat (tath torn des dues; s'auie adormit tard), Rodolphe didec qu'anèssen a cuélher un tistèr d'abricòts. I botèc era carta ath hons, jos ues huelhes, e li manèc ara seguida a Girard, eth sòn mosso, que l'amièsse delicadament ena casa dera senhora Bovary. Qu'ère eth miei de qué se servie entà comunicar-se per escrit damb Emma; es enviaments deth tistèr qu'èren de frutes o de caça, sivans es possiblitats dera sason.

- Se te pregunte per jo, li didec, li dideràs qu'è gessut de viatge. Eth tistèr, l'autrejaràs ara senhora en persona… Au!, e tie compde.

Girard se botèc era blòda naua, nudèc eth mocador ar entorn des abricòts e, auançant a longues camalhardades, dificultades pes esclòps, cuelhec tranquillament eth camin de Yonville.

Quan arribèc ena casa deth mètge, era senhora Bovary se trapaue damb Felicité en tot apraiar un paquet de ròba ena taula dera codina.

- Eth patron me hè amiar aquerò, didec eth mosso.

Emma se sentec herida per ua sòrta de presentida, e, mentre remenaue es pòches entà trapar quauqui centims, guardaue ath campanhard damb uns uelhs espauridi dauant er estonament d'aguest, que non comprenie qu'un present coma aqueth podesse costar tanta emocion. A tot darrèr se n'anèc. Felicité non se botjaue. Emma non podie tier-se mès; se filèc entara sala coma s'anèsse a deishar es abricòts, uedec eth tistèr, arrinquèc es huelhes, trapèc era carta, la dauric, e, coma se venguesse de crebar un huec espaventós ath sòn darrèr, s'escapèc ath mès córrer entara sua cramba, tota capvirada.

Vedec que i auie Charles; aguest li didec bèra causa; Emma non l'escotèc. E seguic escales ensús, panteishant, alhocardida, consternada, tient era huelha de papèr òrre que li croishie enes ditz coma ua placa de lhauna. En arribar en dusau estatge se posèc dauant dera pòrta ajustada deth humarau.

Alavetz sagèc de padegar-se; se'n brembèc dera carta; encara non auie acabat de lieger-la; non gausaue, totun. Ath delà, a on?, com? Aquiu la poirien veir.

"A, aquiu laguens!, pensèc. Aquiu laguens i serè ben."

Possèc era pòrta e entrèc.

Es teules de lòsa deishauen quèir ua calor pessanta e densa que li sarraue es tempes e l'estofaue. Auancèc enquiara pòrta que separaue aquera peça deth humarau. Passèc eth barrolh, e un arrai de claror enludernant envasic còp sec er espaci.

Dauant, peth dessús des teulades es camps s'estenien enquia perder-se de vista. Abaish, dispausada just dejós sòn, se vedie era plaça deth pòble totafèt ueda; es calhaus ludien ath solei e es viroletes des cases se perfilauen immobiles; d'un estatge inferior, plaçat en angle deth carrèr, gessec ua sòrta de roncadera que trinhonaue damb modulacions estridentes. Qu'ère Binet, que hège anar eth torn.

S'auie apuat ena dubertura deth humarau e reliegie era carta damb un sentiment d'escarni e plia d'indignacion. Coma mès i paraue era atencion, totun, mès confuses se li hègen es idies. Li semblaue que vedie a Rodolphe, que lo sentie, que l'enrodaue damb es sòns braci; e es batècs que li pujauen deth còr e que li tustauen jos eth pièch coma enòrmes còps de massa, s'accelerauen er un dempús der aute a intermiténcies desparières. Lançaue guardades ath sòn entorn en tot desirar que s'en.honsèsse era tèrra. Per qué non acabar d'un còp? Quin ligam la podie retier? Après tot, qu'ère ben liura. Inclinèc eth còs ena dubertura, e se didie, en tot guardar er empeirat:

"Va! Hè'c!"

Er arrai luminós que pujaue dirèctament de baish shurlaue eth pes deth sòn còs entar abisme. Li semblaue qu'eth solèr dera plaça pujaue oscillant, ath long des parets, e qu'eth losat s'inclinaue per extrèm, madeish qu'un vaishèth que trè eth cap. Qu'ère abocada, lèu suspenuda, tota enrodada d'espaci. Eth blau deth cèu l'envasie, er aire circulaue pera uedor deth sòn cap; non li mancaue qu'aubedir ath pes deth sòn còs, deishant-se quèir. Mentretant, eth bronit estrident deth torn ressonaue de contunh coma se siguesse ua furiosa votz que la cridaue.

- Era mia hemna, era mia hemna!, cridèc Charles.

Emma s'arturèc.

- A on ès? Vene!

En tot encuedar-se'n que venguie d'escapar-se dera mòrt, siguec a mand de cuélher ua malagana de terror. Barrèc es uelhs, dempús s'estrementic en sénter eth contacte d'ua man que l'agarraue pera manja: qu'ère Felicité.

- Eth senhor vos demore; era sopa que ja ei mestrada.

Non auec mès remèdi que baishar e seir ena taula.

Tastèc eth minjar. Es culherades que se botaue ena boca l'estofauen, totun. Alavetz despleguèc eth tovalhon coma s'examinèsse es sorgits e reaument se volec absorbir en aguest prètzhèt. Se metec a compdar es hius deth teishut. De pic li tornèc eth rebrembe dera carta. Qu'ei que dilhèu l'auie perduda? A on anarie a trapar-la? Ça que la, se sentie damb un cansament tau d'esperit, que se vedec incapabla d'endonviar ua desencusa tà lheuar-se dera taula. Ath delà, s'auie tornat covarda, auie pòur de

Charles; aguest ac sabie tot, n'ère segura. Efectiuament, prononcièc es següentes paraules en un ton plan singular:

- Per çò que semble, mos tardaram un temps entà tornar a veir a Rodolphe.

- Qui t'ac a dit?, exclamèc Emma, sense poder evitar ua estrementida.

- Qui m'ac a dit?, repliquèc Charles, un shinhau estonat per aguest ton brusc. Que m'ac a dit Girard, l'è trapat hè un moment ena pòrta deth *Cafè Français*. O a partit de viatge o ei a punt d'anar-i.

Emma estofèc un sospir.

- Tè!, t'estranhe? Non ei cap eth prumèr viatge que se'n va; ac sòl hèr de quan en quan; qu'ei ua ocasión entà esvagar-se; e, òc ma hè, que me semble ben. Quan un a sòs e ei fradin… Ath delà, semble que se divertís fòrçá. Quina pèça! Eth senhor Langlois m'a dit…

S'interrompec per educacion, per çò dera sirventa.

Aguesta venguie d'entrar; tornèc a botar laguens deth tistèr es abricòts escampilhadi pera estatgèra. Charles, sense encuedar-sen dera rojor dera sua hemna, se les hec portar, ne cuelhec un e li clauèc es dents.

- Perfècte!, exclamèc. Tè, tasta-les!

E l'apressèc eth tistèr. Emma lo refusèc doçament.

- Guarda, quina flaira!, didec passejant era fruta apròp deth nas.

- Que m'estofi!, didec Emma en tot lheuar-se en un bot.

Per un esfòrç dera sua volontat, totun, er espasme se passèc. E dempús:

- Que non ei arren, didec, non ei arren. Que son es nèrvis. Sè-te e minja!

Auie pòur de qué la shordèssen a preguntes, que s'entestadissen a creder-la malauta e a voler suenhar-la, que non la deishèssen un instant.

Charles, entà non contrariar-la, se seiguec de nauèth; seguic avalant-se es abricòts e escopint es uassi ena man abans de deishar-les ena sièta.

Còp sec entenec eth tròt d'un shivau. Qu'ère un *tilburin* blau que trauessaue, ara prèssa, era plaça. Emma lancèc un sorriscle e queiguec regda per tèrra.

Plan, dempús d'auer-s'ac pensat fòrça, Rodolphe cuelhec era determinacion d'anar-se'n entà Rouen. E, coma de Huchette enquia Buchy non i auie un aute camin qu'eth de Yonville, non aie auut mès remèdi que passar peth miei deth pòble. Emma l'auie arreconeishut ara lum des lantèrnes, que talhauen eth crepuscul coma un parelh de relampits.

Eth rambalh que se produsic ena casa hec acodir ath farmaceutic. Era taula s'auie virat de naut en baish, e tot çò que i auie ath dessús, saussa, carn, guinhauets, salèr e olièra rodaue peth minjador. Charles demanaue ajuda. Berthe, espaurida, ploraue. Mentretant, Felicité, damb es mans tremoloses, descordaue ara senhora, agitada per ues convulsions que se vedien en tot eth sòn còs.

- M'en vau ara pressa en laboratòri tà cercar un shinhau de vinagre aromatic, didec eth potecari.

En alendar eth contengut deth salèr, Emma tornèc a daurir es uelhs.

- Que n'èra segur, exclamèc Homais, aquerò resuscitarie a un mòrt.

- Parla!. didie Charles, ditz bèra causa! Que sò jo, Charles, eth tòn marit, que t'estimi! Tè, guarda ara tua hilheta: puna-la!

Era creatura estiraue es bracets de cap ara sua mair pr'amor de penjar-se-li en còth. Emma, totun, virant eth cap, didec damb ua votz trantalhanta:

- Non, non… Arrés!

E tornèc a estavanir-se. Se la heren a vier en lhet.

Estirada entre es linçòs, damb era boca dubèrta, es paupetes barrades e es mans queigudes, s'estaue immobila e blanca coma ua estatua de cera. Des sòns uelhs gessien dus arriuets de lèrmes qu'anauen regolejant peth coishin.

Charles demoraue, pauhicat, ath hons dera cramba. Qu'auie ath farmaceutic en sòn costat, que s'embarraue en aqueth silenci reflexiu que cau saber observar enes escadences serioses dera vida.

- Padegatz-vos, li didec tocant-lo damb eth code; me pensi qu'eth paroxisme ja s'a passat.

- Òc, ara repause un shinhau!, responec Charles en tot guardar se com dormie. Prauba gojata… prauba gojata!, qu'a requeigut.

Alavetz Homais preguntèc com auie arribat aqueth accident. Charles responec que l'auie arribat còp sec mentre minjaue abricòts.

- Qu'ei extraordinari!... exclamèc eth farmaceutic. Mès, poirie èster qu'es abricòts l'auessen costat eth sincòpe!. I a natures tant impressionables entà segontes quines aulors! Qu'ei ua question d'estudi autant deth punt d'enguarda patologic coma fisiologic. Es capelhans se'n saben dera importància e non ei per edart qu'agen barrejat tostemp es aròmes enes sues cerimònies. Qu'ei entà entelir er enteniment e costar es extasis, causa, ath delà, faciles d'obtier enes persones deth sèxe femenin que son mès delicades qu'es auti. Que n'a, sivans diden, que s'estavanissen damb era aulor des còrnes uscladi, deth pan trende…

- Tietz compde de non desvelhar-la!, didec en votz baisha Bovary.

- E non son solet es umans es que son estacadi ad aguestes anomalies, tanben es animaus. Guardaz er efècte afrodisiac que produsis as felins eth *Nepeta cataria*, nomentada vugarament èrba gatera. De un aute costat, per mentar bèth exemple, qu'era sua autenticitat vos garantisqui, Bridoux (un des mèns companhs, que demore actuaument en carrèr de Malpalu) a un gosset que tanlèu li hèn flairar ua portacigarretes què en solèr cuelhut per convulsions. Soent ne hè er experiment dauant de quauqui amics, en sòn pabalhon de caça deth bòsc de Guilhaume. Ei credible qu'un simple esternut posque costar semblables estralhs en organisme d'un quadruple? Be n'ei de curiós, non?

- Òc, didec Charles, sense escotar-lo.

- Aquerò demòstre, seguic arrint Homais damb ua portadura de benigna suficiéncia, es nombroses irregularitats deth sistèma nerviós. Per çò que hè ara senhora, me cau cohessar-vos que tostemp m'a semblat fòrça sensibla. Atau, planvolut amic, non vos saberia conselhar cap d'aguesti pretenuts remèdis que damb era fin d'atacar es simptòmes ataquen eth temperament. Non; arren de medicacion inutila! Dièta e pro, vaquí!; sedants, emolients., docificants. Dempús, non vos pensatz que dilhèu mos calerie impressionar era sua imaginacion?

- Damb qué?, com?, didec Bovary.

- A!, vaquí era question. Aguesta ei, en efècte, era question: *That is the qüestion*! , coma liegia darrèrament en jornau.

Mentretant, Emma se desvelhèc cridant:

- E era carta?, era carta?

Se pensauen que deliraue. Tara miejanet, totun, eth delèri se presentèc. Que se l'auie declarat ua febre cerebrau.

Pendent quaranta dies Charles non la deishèc ne un solet instant. Abandonèc toti es malauts. Ne tansevolh se calaue en lhet; li cuelhie eth pos, li botaue sinapismes, cataplasmes d'aigua hereda. Manaue a Justin entà Neufchatel a cercar gèu. Eth gèu se honie peth camin. Lo tornaue a manar. Cridèc ath senhor Canivet a consulta. Hec vier ath senhor Lariviere, de Rouen, eth sòn ancian professor. Qu'ère desesperat. Çò que mès l'espaurie ère er assopiment d'Emma. Aguesta non parlaue, non sentie arren e enquia semblaue que ne tan solet patie, coma s'eth sòn còs e era sua amna repausèssen conjuntament de totes es sues agitacions.

Tà mejans d'octobre, se podec sèir en lhet damb uns coishins ena esquia. Quan Charles la vedec minjar era prumèra lèsca de pan damb confitura, se metec a plorar. Comencèc a recuperar fòrces. Se lheuaue ues ores pera tarde e un dia que se trapaue milhor, agarrant-la doçament deth braç, sagèc de hèr-li hèr un petit torn peth uart. Eth sable des corsères

despareishie jos es huelhes mòrtes. Emma caminaue pòc a pòc, arrossegant es pantofles, e emparada ena espatla de Charles seguie eth parsimoniós passeg tot arridolenta.

Atau arribèren enquiath hons, lèu dauant dera terrassa. Emma se lheuèc lentament, se metec era man dauant des uelhs coma se siguesse prèsta a guardar; campèc luenh, plan luenh, en orizon, mès que non i auie qu'ues granes ahlames d'èrba usclant enes cims des ticòs.

- Te cansaràs, estimada, didec Bovary.

E, en tot possar-la doçament, entà hèr-la entrar ena glorieta:

- Tè, sè-te en banc; aciu estaràs ben.
- Ò, non, aciu non, aciu non!, protestèc Emma damb ua votz aflaquida.

Qu'auec un rodament de cap e, en arribar ena vrespada, era malautia rebrolhèc damb un caractèr mès incèrt e damb aspèctes mès complicadi. Tanlèu li hège mau eth còr, coma se planhie deth pièch o deth cervèth o de toti es membres amassa; l'arribèren uns vomecs qu'en eri Charles credec veir es prumèrs simptòmes d'un càncer.

E, ath delà de tot aquerò, eth praube gojat s'enquimeraue pera manca de sòs.

XIV.-

Soent, non sabie com hèr-s'ac entà indemnizar ath senhor Homais de totes es medecines qu'auie anat a cercar ena sua casa; e, encara que coma mètge s'aurie pogut desencusar de pagar-les, non per aquerò deishaue de rogir-se dauant d'aquera obligacion. Dempús, ara qu'era codinèra hège de patrona, es despenes dera casa èren espaventoses. Es factures venguien de pertot. Es botiguèrs repotegauen. Eth senhor Lheureux, mès que mès, non lo deishaue víuer. Efectiuament, en tot valer-se des circonstàncies, per çò d'exagerar era factura, se presentèc en moment mès naut dera malautia d'Emma amiant ara prèssa er abric, era bossa de net, dues caishes en sòrta d'ua e ues quantes causes mès. Que siguec inutil que Charles li didesse que non n'auie cap de besonh. Eth botiguèr responie damb arrogància que toti aqueri articles l'auien estat encomanadi e que de cap manèra se les harie a vier. De un aute costat, serie contrariar ara senhora ena sua convalescéncia; eth senhor s'i pensarie. En resumit: abans d'abandonar es sòns drets e demorar-se damb es mèrces, ère decidit a anar per justícia. Pòc dempús, Charles manèc qu'entornèssen tot aquerò ena botiga. Felicité se'n desbrembèc; qu'auie d'auti copacaps; arrés i tornèc a pensar. Eth senhor Lheureux tornèc ara sua e, a viatges menaçant e d'autes implorant, manobrèc de tau sòrta qu'acabèc hènt signar a Bovary ua reconeishença de deute que vencie as sies mesi. Tanlèu l'auec signat, totun, se l'acodic ua idia audaça: manlheuar mil francs ath senhor Lheureux. Tot confonut, donc, li demanèc se i aurie bèra manèra d'arténher aguesti sòs, e higec que serie entà un an e damb es interèssi que volesse. Lheureux se filèc de cap ara botiga, tornèc ara seguida damb es escuts e dictèc ua auta reconeishença de deute qu'en era Bovary se comprometie a pagar eth dia prumèr deth seteme a vier, era quantitat de mil setanta francs; que, damb es cent ueitanta ja estipuladi, hègen un totau de mil dus cents cinquanta. En tot hèr eth prèst, donc, ath sies per cent, damb er aument d'un quart per çò dera comission, e aumens un tèrç que li deisharien es articles encomanadi pera senhora Bovary, tot amassa pujarie, en dotze mesi, cent trenta francs de benefici. E demoraue encara qu'era causa non acabarie aciu, senon que, en non poder dar compliment as reconeishences de deute, calerie que siguessen renauidi e qu'es sòns praubi sòs, neuridi en çò deth mètge coma s'auessen estat en ua clinica, bèth dia li tornarien considerablament mès engreishats, enquiath punt que li hessen esbocinar era saca.

Ath delà d'aquerò, tot que l'anaue a favor. Ère adjudicador d'un provediment de cidra entar Espitau de Neufchatel; eth senhor Guilhaumin li prometie accions enes mines de carbon de Grumesnil, e pensaue establir un nau servici de diligéncies entre Argueil e Rouen que, solide non se tardarie guaire a arroïnar eth car deth *Lion d'Or*. Coma qu'anarie mès rapid, e es

prètzi serien mès baishi, e amiarie mès bagatge, li botarie enes sues mans tot eth comèrç de Yonville.

En diuèrses ocasions Charles se preguntaue com s'ac harie entà entornar tanti sòs er an a vier. E non se cansaue de pensar-i, imaginant tota sòrta d'expedients taus coma eth de recórrer a sa pair o de véner quauqua causa. Sa pair, totun, se harie eth sord e, per çò que tanhie ada eth non auie arren entà véner. Alavetz desnishaue taus dificultats, que rapidament hège enlà deth pensament un ahèr tant ingrat de meditar. S'acusaue de desbrembar a Emma. E, coma se li deuesse ad aquera hemna toti es sòns pensaments li semblaue que non pensar-i de contunh ère panar-li, de hèt, bèra causa.

Er iuèrn siguec rigorós. Era convalescéncia dera senhora siguec longa. Quan hège bontemps, apressauen ena hièstra eth fautulh a on seiguie. Qu'ère era hièstra que daue tara plaça, donques qu'auie cuelhut ua grana antipatia ath uart, e era persiana d'aguest costat ère tostemp barrada. Volec que se venessen eth shivau. Çò qu'abans l'ère un motiu de plaser, ara l'ère desagradiu. Totes es sues idies se limitauen a ocupar-se dera sua persona. Minjaue soent en lhet, cridaue ara sirventa entà saber-se'n de com anauen es tisanes qu'auie encomanat o entà parlar damb era. Mentretant, era nhèu dera teulada deth mercat projectaue ena sua cramba un reflèx blanc e immobil. Dempús arribèren es ploges. Demoraue cada dia damb ua cèrta ansietat era repeticion infalibla des incidéncies minimes, encara qu'a tot darrèr l'ère tot parièr. Era mès importanta de totes qu'ère era arribada dera *Arongleta*. Aguest eveniment auie lòc de cap ara vrespada. Alavetz, s'entenie ara ostalèra com cridaue; d'autes votzes li responien, ath còp qu'eth fanau de Hippolyte, mentre aguest cercaue es equipatges jos era tela que les caperaue, trincaue era escurina damb lum d'estela. Tà meddia arribaue Charles. S'en tornaue de seguit. Dempús se prenie un bolhon, e tàs cinc dera tarde, es mainatges gessien dera escòla e entenie com arrossegauen es esclòps passant peth trepader e picauen, es uns darrèr des auti, era bauda des hiestrons.

Qu'ère era ora qu'eth prèire Bournisien acostumaue a visitar-la. S'interessaue pera sua santat, l'amiaue naues e l'exortaue ara religion damb paraules lanfioses que non mancauen d'atractiu. Sonque veir era sotana ja la padegaue.

Un dia, en çò de mès fòrt dera malautia, en tot pensar-se qu'agonizaue, demanèc era comunion. Apraièren era cramba entà recéber dignament eth sacrament; e a mida qu'es preparatius se produsien, transformant er autar, era comòda plia de siròps e que Felicité escampilhaue flors de dàlia per tèrra, Emma sentie qu'eth pes de bèra causa fòrta li passaue peth dessús en tot desliurar-la de tota sòrta de dolors, de

tota percepcion e enquia de tot sentiment. Era sua carn, aleugerida, quedèc dehòra dera posita deth pensament; començaue ua auta vida. Li semblaue qu'eth sòn èsser, pujant gradons entà Diu, vierie a negar-se ath miei d'aqueth amor coma un encens illuminat que se delís en bugàs. Banhèren damb aigua senhada es linçòs deth lhet; eth capelhan treiguec era ostia blanca deth calici; e, afeblint-se damb un gòi celestiau, auancèc es pòts per tau de recéber eth còs deth Salvador que l'ère presentat. Es cortines dera cramba se holauen doçament coma ues bromes ar entorn, e es arrais des dus ciris qu'ahlamauen sus era comòda li semblauen uns barans enludernants. Alavetz deishèc anar eth cap coma s'entenesse pes espacis eth cant d'ues arpes serafiques e entrevedesse ath Pair Etèrn en un esclat de majestat, seigut en un tron d'aur ath miei d'un cèu d'azur, enrodat de sants per toti es costats damb ues palmes verdes ena man e hènt baishar ena tèrra, damb un senhau deth cap, uns angels damb es ales d'alhama pr'amor de qué se la hessen a vier abandonada enes sòns braci.

Aquera esplendida vision quedèc ena sua memòria coma er espèctre mès beròi que jamès auesse pogut soniar; enquiath punt qu'ara s'esforçaue a reprodusir-ne era sensasion que, se ben encara contunhaue, ac hège d'ua forma mens intensa, encara que damb ua doçor madeish prigonda. Era sua man, cansada, a tot darrèr, de tant d'orgulh, acabaue en tot cuélher arrecès ena umilitat cristiana; e, saborant eth plaser d'èster feble, assistie des deth sòn laguens ara destruccion dera pròpria volontat, çò qu'auie de perméter ua ampla entrada dera gràcia. Atau, donc, existien gòis plan mès grani qu'es dera felicitat, un amor per dessús de toti es auti, sense intermiténcies ne finau, e que creishie etèrnament. Entre es illusions dera sua esperança aubiraue un estat de puretat que flotaue per dessús dera tèrra e se confonie damb eth cèu, lòc a on aspiraue trapar-se. Qu'aurie volgut vier a èster ua santa. Se metec a crompar rosaris e a portar midalhes; soniaue auer un reliquiari incrustat d'esmeraudes ena sua cramba, botat en cabeç deth lhet pr'amor de poder-lo punar tàs vrèspes.

Eth capelhan se meravilhaue d'aguestes disposicions, encara que non deishaue de semblar-li qu'era religion d'Emma, a truca d'accentuar eth fervor, podie tocar era eretgia e, enquia e tot, era extravagància. En non èster, totun, guaire entenut en aguestes matèries, mès que mès s'anauen mès enlà d'un cèrt nivèu, l'escriuec ath senhor Boolard, librari de Sa Illustrissima, pr'amor de qué li manèsse *bèra causa de qualitat entà ua persona deth sèxe femenin, plia de talent*. Eth librari, damb era madeisha indiferéncia que s'auesse expedit mòstres de quincalharia entà uns neri, estropèc tot çò qu'en aqueth moment ère mès corrent en negòci des libres pietosi. Se tractaue d'uns petiti manuaus damb preguntes e responses, e d'uns panflets escrits en ton arrogant, ara manèra deth senhor de Maistre, e

d'ua sòrta de novèles damb es cobèrtes de color ròsa, d'un estil sucrat, fabricades per seminaristes trobadors e per escrivanes pretensioses mès o mens empenaïdes. Que i auie eth *Pensez y ben, L'homme du monde aux pieds de Marie, par M. de ***, decoré de plusieurs ordres, Des erreurs de Voltaire, a l'usage des jeunes gens*, eca.

Era senhora Bovary non auie encara era intelligéncia pro clara entà tier-se a cap sòrta d'especulacion; ath delà, comencèc aguestes lectures damb massa precipitacion. S'emmalicièc contra es prescripcions deth culte; era arrogància des escrits polemics li desagradèc per çò der acarniment que perseguien a ua gent qu'era non coneishie; e es condes profans amanidi de religion li semblauen redigidi damb ua ignorància tau deth mon, que l'aluenhèren insensiblament d'aqueres vertats que d'eres ne demoraue precisament era pròva. Totun aquerò, persutèc, e quan eth volum li queiguie des mans se consideraue cuelhuda per ua malenconia catolica tan fina coma jamès cap esperit etèri n'auesse pogut imaginar ua auta.

Per çò que hè ath rebrembe de Rodolphe, l'auie en.honsat ath hons deth sòn còr; e aquiu s'estaue immobil e solemne coma ua momia reiau en un sosterranh. D'aqueth amor flairós, ne gessie ua exalacion qu'ac trauessaue tot e perhumaue de trendesa era atmosfèra immaculada que volie víuer. Quan s'ajulhaue en sòn reclinatòri gotic, l'adreçaue ath Senhor es madeishes paraules doces qu'abans gasulhaue ath sòn aimant alhocardida pes efusions der adultèri. Qu'ère entà hèr-se a vier era fe. Mès que non baishaue deth cèu cap plaser; e se lheuaue damb es membres cansats e eth sentiment imprecís de qué ère victima d'ua immensa enganha. Ça que la, pensaue qu'aquera recèrca non ère senon un merit nau; e, en orgulh dera sua devocion, se comparaue ad aqueres granes senhores deth passat qu'era sua glòria tan l'auie hèt soniar en contemplar quinsevolh retrait dera Vallière. E les vedie com arrossegauen, plies de majestat, era coa ornada des vestits longui, retirant-se entara solitud per çò d'escampilhar as pès de Jesucrist totes es lèrmes d'un còr nafrat grèument pera existéncia.

Alavetz s'autregèc a caritats excessiues. Cosie ròba entàs praubi; enviaue lenha tàs jasentes; e un dia Charles, en arribar en casa, trapèc tres gandiaires ena codina, ena taula e damb un plat de sopa cada un ath dauant. Se hec a vier ara sua hilheta de çò dera hilhuquèra, a on l'auie manat eth sòn marit pendent era malautia. Li volec ensenhar a liéger. Per mès que Berthe plorèsse, era sua mair ja non s'emmaliciaue. Qu'ère un prepaus deliberat de resignacion, ua indulgéncia universau. Eth sòn lenguatge, quin que siguesse, ère plen d'impressions ideaus. Li didie ara sua hilheta:

- Ja se t'a passat era colica, àngel mèn?

Era senhora Bovary mair non i trapaue arren a díder, se non ère era tissa de hèr camisòles entàs orfanèls en sòrta de sorgir es liròts dera codina. Cansada, totun, des peleges domestiques, era prauba hemna se compladie ena tranquillitat d'aquera casa e s'i estèc enquia passat Pasca, per tau d'evitar es sarcasmes deth sòn marit, que cada Diuendres Sant s'anaue a encargar ua botifarra.

Maugrat era companhia dera soèra, que damb era rectitud deth sòn sen e era gravetat des sòns posats l'arrefortie un shinhau, Emma auie lèu cada dia ues autes companhies: era senhora Langlois, era senhora Caron, era senhora Dubreuil, era senhora Tuvache, e regularament, de dues a cinc, era excellenta senhora Homais, que jamès auie volgut creir çò que didien a prepaus dera sua vesia. Tanben venguien a veder-la es petits Homais; Justin les acompanhaue. Pujaue damb eri ena cramba e se calaue pauhicat ena pòrta, quiet e sense badar boca. Fòrça soent, era senhora Bovary, sense calar-i atencion, procedie ath sòn embeliment, treiguent-se era pienteta tot voludant eth cap damb un movement sobte; eth pientat se descargolhaue en un seguit d'anères neres. E quan Justin vedec per prumèr viatge aquera cabeladura que l'arribaue enquias jolhs se sentec projectat entara entrada d'un mon nau e extraordinari qu'eth sòn esplendor l'estrementic.

Plan que òc, Emma non remercaue es sues silencioses devocions ne es sues timiditats. Non sospechaue qu'er amor, despareishut dera sua vida, batanaue aciu, ath sòn costat, aquera camisa de teishut bast, en aqueth còr adolescent dubèrt as emanacions dera sua beresa. De un aute costat, ara ac estropaue tot damb ua indiferéncia tau, auie ues paraules tant afectuoses e ues guardades tant orgulhoses, ues manères tan desparières, qu'ère de mau hèr separar er egoïsme dera caritat e era corrupcion dera vertut. Ua tarde, per exemple, s'emmalicièc contra era sirventa perque l'auie demanat que la deishèsse gésser. Emma mormolhaue en tot cercar ua desencusa. Dempús exclamèc sobtament:

- Atau, donc, l'estimes?

E sense demorar era responsa de Felicité, que se rogic tota, higec damb ua mina trista:

- Au, donc, vè-i, e divertis-te.

En entrar ena primauèra, hec transformar eth uart de punta a punta, a maugrat des observacions de Bovary; aguest ne siguec content, totun, en veir qu'a tot darrèr mostraue bèth desir. A mida que s'anaue remetent, aguest ganh dera volontat encara s'accentuèc mès. Entà començar, era manèra de dar-li eth viatge ara hilhuquèra, que, pendent era sua convalescéncia, auie cuelhut eth costum d'anar massa soent ena codina damb es sues dues creatures e era qu'auie recebut d'encargue, fòrta de

dents coma un canibal. Dempús, se desliurèc dera familha Homais, acomiadèc successiuament a totes es autes visites e enquia frequentèc era glèisa damb mens assiduitat, damb era complèta aprobacion deth potecari, que li didec amigablament:

- Que ja començàuetz a hèr un shinhau de flaira de clergat!

Eth prèire Bournisien contunhaue presentant-se coma abans, en gésser deth catecisme. Que s'estimaue mès demorar-se dehòra, que cuélher er aire *jos eth ramatge*, donques qu'atau cridaue eth ara glorieta. Qu'ère era ora que Charles arribaue en casa. Auien calor; les mestrauen cidra doça e se la beuien amassa en tot brindar peth restabliment totau dera senhora.

Binet se trapaue aquiu madeish, ath pè dera paret dera terrassa, pescant crancs. Bovary lo convidaue a préner un refresc. Qu'ère molt adreit entà destapar es botelhes.

- S'agarre era botelha atau e se bote sus era taula, a plomb, didie tant que passejaue era guardada satisfèta ath sòn entorn e l'estenie enquias confinhs deth paisatge, e dempús d'auer talhat es hius se tire eth siure pòc a pòc, ben pòc a pòc, tau que hèn enes restaurants entà destapar era aigua de Seltz.

Soent, totun, se passaue que, pendent es demostracions, era cidra les esposcaue era cara, e alavetz eth gleisèr, damb un arridolet opac, recorrie tostemp ara madeisha badinada:

- Era vòsta excelléncia que saute as uelhs!

Qu'ère ua brava persona, enquiath punt qu'un dia qu'eth farmaceutic, en tot profitar era ocasión dera visita qu'er illustre tenor Lagardy auie de hèr en teatre de Rouen, li conselhaue a Charles que i amièsse ara sua senhora damb er in de distrèir-la, non se mostrèc bric escandalizat. Homais, estranhat d'aqueth silenci, volec saber era sua pensada; e eth clèrgue declarèc que consideraue qu'era musica ère fòrça mens perilhosa entàs boni costums qu'era literatura.

Alavetz, eth farmaceutic entamenèc era defensa des letres. Didie qu'eth teatre servie entà criticar es prejudicis e que, jos era capa deth plaser, ensenhaue eth camin dera vertut.

- *Castigat ridendo mores*, prèire Bournisien! Guardatz, se vos platz, era màger part des tragèdies de Voltaire; normaument son semiades de reflexions filosofiques que constituissen, entath pòble, ua vertadèra escòla de morau e de diplomàcia.

- Jo, didec Binet, hè temps que vedí ua pèça titolada *Le Gamin de París*, a on se mòstre eth caractèr d'un vielh generau, complètament capvirat. Li da eth viatge a un hilh de casa bona qu'auie embelinat a ua obrèra, e ath finau…

- Plan que òc! seguic Homais, que i a era literatura dolenta coma i a era farmacia dolenta; condemnar, totun, complètament era mès importanta des bères arts me semble ua pegaria, ua idia gotica, digna des tempsi abominables qu'en eri embarrèren a Galileu.

- Que ja sai, objectèc eth capelhan, que i a òbres bones e boni autors; ça que la, eth solet hèt de qué tota ua catèrva de persones de sèxe desparièr se trapen amassades en un interior encantador, agençat en pompes mondanes, damb desguisaments pagans, maquilhatges, candelèrs e votzes afemelides a d'acabar engendrant un cèrt libertinatge d'esperit e inspirant pensaments desaunèsti e temptacions impures. Aumens aguesta qu'ei era opinion de toti es Pairs. En fin, higec sobtament, mostrant un accent mistic ara sua votz e tient ua shinhalet de tabac en povàs enes puntes des dits, s'era Glèisa a condemnat es espectacles, ei qu'auie tota era rason; mos cau someter as sòns decrets.

- Per qué excomunique as comediants?, preguntèc eth potecari. Brembatz-vo'n qu'abans, anauen dubèrtament as actes deth culte. Òc, se representauen ath miei deth còr ua sòrta de farses nomentades mistèris qu'en eres es leis dera decéncia non tostemp gessien sauvades.

Eth gleisèr que n'auec pro exalant un sospir coma un gemiment, e eth farmaceuitic seguic:

- Qu'ei coma era Biblia; i a… sabetz?... mès d'un detalh… piquent, causes… vertadèrament atrevides!

Eth prèire Bournisien hèc un gèst impacient.

- A!, contunhèc eth farmaceutic, que seríetz d'acòrd en que non ei un libre entà èster botat en mans d'ua persona joena; e me saberie degrèu que Athalie…

- Mès, s'ei que son es protestants, e non pas nosati (exclamèc impacient eth prèire), es que recomanen era Biblia!

- Qu'ei parièr!, didec Homais. E m'estranhe qu'enes dies qu'èm, en un sègle de lums coma aguest, encara s'entèsten a proscríuer un repaus intellectuau totafèt inofensiu, moralizant e enquia e tot igienic a viatges, non vos semble, doctor?

- Plan que òc, responec eth mètge, sense conviccion, sigue pr'amor qu'en auer es madeishes idies non gausaue oféner ad arrés, sigue pr'amor que non n'auie cap d'idia.

Era convèrsa semblaue ja acabada, quan eth farmaceutuc credec convenent lançar ua darrèra escometuda.

- Qu'è coneishut capelhans que se vestien de paisan pr'amor de vier a veir es cames des dançaires.

- Per amor de Diu!, hec eth capelhan.
- Vos digui que n'è coneishut!

E desseparant es sillabes dera frasa, Homais repetic:

- Que n'è co-nei-shut!
- Donques qu'obrauen mau!, didec eth prèire Bournisien, resignat a escotà'c tot.
- Coma i a mon! E encara hèn causes pejores!, exclamèc eth potecari.
- Senhor…!, exclamèc eth gleisèr, damb ua guardada tan sevèra qu'espauric ath farmaceutic.
- Que voi díder, seguic dempús en un ton mens brutau, qu'era tolerància ei eth miei mès segur d'atrèir as amnes entara religion.
- Qu'ei vertat, ei vertat!, concedic eth prèire en tot sèir-se de nauèth.

Non s'i estèc, totun, mès enlà de dues menutes. Quan ja auie partit, eth senhor Homais li didec ath mètge:

- Vaquí çò que se ditz ua bona garrolha! Que me lo sò passejat d'ua manèra…! Ac auetz vist? En fin, credetz-me a jo, acompanhatz ara vòsta senhora ar espectacle, encara que non sigue qu'entà emmaliciar per un còp ena vòsta vida a un d'aguesti corbassi, coma i a mon! Se i auesse quauquarrés que me podesse substituir, vos acompanharia jo madeish. Non vos entretengatz. Lagardy sonque harà ua soleta representacion; qu'a eth compromís d'anar entà Anglatèrra damb ua sodada admirabla. Segontes diden, qu'ei un òme extraordinari. Ei claufit d'aur! Se hè a vier damb eth a tres amiguetes e ath codinèr! Toti aguesti grani artistes lancen es sòs pera hièstra. Amien ua vida desvergonhada que damb era ahisquen un shinhau era imaginacion. Mès se morissen en espitau, perque de joeni non an auut er èsme d'estauviar. Au, bon apetís e enquia deman!

Aguesta idia der espectacle germièc de seguit en cervèth de Bovary; en parlar-ne, ara seguida, ara sua hemna, aguesta, de moment, refusèc, damb era desencusa deth cansament, eth malèster, es despenes; mès, causa estranha: Charles non hec repè, de tau sòrta n'ère convençut qu'aguesta reaccion li serie profitosa. Que non i auie cap empediment; era sua mair les auie autrejat tres cent francs que damb eri ja non i compdaue; es deutes de cada dia non auien arren d'enòrmes e eth tèrme des reconeishences de deute que li calie pagar ath senhor Lheureux ère encara tan luenhant que non i calie pensar. De un aute costat, se pensaue qu'Emma refusaue per delicadesa. Charles, donc, hec tu per tu. E tan reiteratiui sigueren es prècs, qu'Emma acabèc per decidir-se. Atau, londeman tàs ueit, se calèren laguens dera *Arongleta*.

Eth potecari, qu'arren lo retenguie en Yonville, encara que se credie obligat a non botjar-se, alendèc en veir se com se n'anauen.

- Au, bon viatge!, les didec, erosi mortaus!

Dempús, dirigint-se a Emma, qu'amiaue un vestit de seda damb quate ornaments:

- Vos trapi beròia coma un Amor! Que haratz tronar e plòir en Rouen.

Era diligéncia paraue en ostau dera *Crotz Ròia*, ena plaça Beauvoisine. Qu'ère ua d'aguestes pensions que se trapen en toti es barris dera província, damb uns estables espaciosi, e ues crambes petites, e d'a on se ven es garies deishades ath miei deth pati picotejant es rèstes dera civada per dejós des cars, toti hangosi, des viatjants de comèrç; vielhes pensions engüejades, damb eth balcon de husta cussonada que croishís es nets d'iuèrn, tostemps plies de gent e de minjar, damb es taules neres e pegoses pes tasses de cafè, damb es veires dobles e enlordidi pes mosques, damb es tovalhons umidi plei de taques de vin nere, e que, totes flairoses de pòble coma es mossos de pagès damb vestits de lan, auien un cafè dubèrt en costat deth carrèr, e un uart ben aprovedit de verdures en costat des camps. Charles se metec immediatament en movement. Confonec eth proscèni damb es correders, eth *pati de fautulhs* damb es lòtges, demanèc explicacions, non les comprenec, eth venedor de localitats lo manèc entath director, tornèc en ostau, tornèc en teatre, e, anant e vient, recorrec era ciutat de cap a cap, des d'eth teatre enquiath bulevard.

Era senhora se crompèc un capèth, uns gants, un flòc de flors. Eth senhor auie pòur de non poder veir eth començament; e sense temps d'auer-se avalat eth bolhon, se presentèren ena pòrta deth teatre quan encara non auien dubèrt.

XV.-

Era gent s'amolonaue dauant dera paret, plaçada simetricament entre es balustrades. Ena cantoada des carrèrss vesins, uns panèus gigants repetien en letres barròques: "*Lucie de Lammermoor*… Lagardy…Opèra… eca." Era calor se hège notar, era sudor regolejaue des pientats, e es mocadors trèts des pòches se heregauen sense pòsa pes fronts vermelhs; de quan en quan un vent tebe que bohaue deth costat der arriu agitaue feblament es ornaments des teles suspenudes ena pòrta des cafès. Ça que la, un shinhau mès enlà, era atmosfèra apareishie refrescada per un corrent glaciau que hège flaira d'esterlin, de cuèr e d'òli. Qu'ère era exalacion deth carrèr des Carros, plen d'uns magasèms neri a on se hègen redolar es botes.

Per pòur de non semblar ridicula, Emma volet tornar a hèr un torn peth pòrt abans d'entrar, e Bovary, per prudéncia, se metec es mans ena pòcha en tot sarrar es intrades laguens deth punh.

Tanlèu se trapèc en vestibul, Emma sentec qu'eth còr se l'agitaue. Arric, sense voler, de vantaria en veir se com era multitud s'esdegaue per aute correder, eth dera dreta, tant qu'èra pujaue era escala des sètis *de preferéncia*. Que sentec un plaser mainadenc quan possaue damb eth dit es amples pòrtes tapissades de velot, alendèc a plen paumon era aulor polsosa des correders, e, quan se trapèc seiguda ena lòtja, botèc eth còs damb ua portadura de duquesa.

Era sala començaue a aumplir-se, gessien es binòcles de teatre des estugs, e es abonats, en tot desnishar-se de luenh, se hègen salutacions. Que venguien a aleugerir-se, enes bères arts, des inquietuds deth comèrç. Non desbrembauen, totun, *es negòcis*, e seguien parlant de *cotons*, *tres-sex* o *tintats d'indi*. Se vedien caps de vielhs inexpressius e pacifics, tèstes blanques, de peus e de pèths, que semblauen ues dalhes entelades per un bugàs de plomb. Es joeni de bon pòrt se plegauen peth *pati des fautulhs*, hènt veir, pera dubertura deth justet es corbates de color ròsa o verd poma, e era senhora Bovary les admiraue de naut estant emparant eth paumet tibant des sòns gants auriòs enes fins trauessèrs ornadi damb ues bòles daurades.

Mentretant, s'aluguèren es lums dera orquestra; era lampa baishèc de naut deth tet damb un beluguejament viu de reflèxi e espargec ua alegria sobta pera sala. Dempús, entrèren es musicians, es uns darrèr des auti; prumèr de tot i auec un long rambalh de roncadisses de contrabaishi, de violins, de trompetes de pistons, de fiuladís de flaütes trauessères e de flaütes doces. Sonèren, dempús, tres còps en scenari. Comencèc un repiquet de tambors, es esturments de metau executèren uns acòrds e se lheuèc era cortina desnishant un paisatge.

Qu'ère eth horcalh d'un bòsc, damb ua hònt ena quèrra, que rajaue ara ombra d'ua ausina. Senhors e campanhards, damb eth tapaboques ena espatla, cantauen toti amassa ua cançon de cacèra; dempús gessec un capitan qu'invocaue ar àngel deth mau e lheuaue es braci entath cèu; ne campèc un aute, se n'anèren, e es caçadors tornèren a cantar.

Emma tornaue a trapar er ambient des lectures dera sua joenesa, se sentie laguens de Walter Scott. Li semblaue que l'arribaue ena aurelha eth son des cabretes escoceses passant peth miei dera broma baisha e perdent-se entre es camps caperadi de brugues. Coma qu'eth rebrembe dera novèla li facilitaue era comprension deth libret, seguic era intriga, frasa per frasa, tant que li venguien inabordables pensaments que s'escampilhauen jos es estones de musica. S'abandonaue ath balançament des melodies e sentie se com vibraue tot eth sòn èsser coma s'es arquets des violins se passegèssen pes sòns nervis. Que non auie pro uelhs entà contemplar es vestits, es ornaments, es personatges, es arbes pintats qu'eth cauishigar des artistes hègen tremolar, es casquetes de velot, es abrics, es espades, totes aqueres imaginacions que s'agitauen ena armonia e era atmosfèra de un aute mon. S'auancèc, totun, ua hemna joena lançant ua borsa a un page verd. Tanlèu se demorèc soleta, s'entenec ua flaüta que hège coma un mormolh de hònt o coma un piuladís d'audèth. Alavetz, Lucie comencèc era sua cavatina en *sol major*; se planhie der amor, desiraue auer ales. Emma tanben s'aurie volut escapar dera vida e volar en un braçat. De ressabuda campèc Edgar Lagardy.

Qu'auie un d'aguesti palitges admirables que transmeten as races arderoses deth Meddia un sabi pas qué dera majestat des marmes. Eth sòn còs vigorós ère sarrat damb un perpunt de color escur; eth punhalet ciselat li penjaue dauant dera cueisha quèrra e prodigaue ues guardades langoses en tot ensenhar es dents blanqui. Segontes didien, ua princesa polonesa se n'auie encamardat en tot entener-lo cantar ua tarde ena plaja de Biarritz tant qu'adobaue chalopes. S'auie arroïnat per eth. Eth, totun, l'auie abandonada per d'autes hemnes. E aguesta celebritat sentimentau non deishaue de servir ara sua reputacion artistica. Eth comedian, damb orladures de diplomatic, non deishaue jamès de hèr esguitlar enes reclams bèra frasa poetica sus era fascinacion dera sua persona e era sensibilitat dera sua amna. A tot darrèr, ua bona votz, ua seguretat imperturbabla, mès temperament qu'intelligéncia e mès enfasi que lirisme, acabauen de reauçar aqueth tipe admirable de charlatan qu'en eth i auie ua barreja de barbèr e de torero.

Dès era prumèra scèna entosiasmèc. Sarraue a Lucie damb es sòns braci, se n'anaue, la tornaue a abraçar, semblaue desesperat; auie escometudes de ràbia, dempús arranguilhs elegiacs d'ua infinita doçor, e es

nòtes li gessien dera gòrja plies de sanglòts e de punades. Emma botaue eth còs entà dauant pr'amor de veder-lo milhor, engarrapaue damb es ungles eth velot dera lòtja. S'aumplie eth còr d'aqueres lamentacions melodioses que s'arrossegauen damb er acompanhament des contrabaishi coma es sorriscles des naufrags en revolum dera tempèsta. Arreconeishie totes es embriagueses e es angónies qu'auien estat a mand de costar-li era mòrt. Era votz dera cantatritz li semblaue era expression dera sua consciéncia, e, aquera illusion que l'embelinaue un reflèx dera sua pròpria vida. Mès, arrés l'auie estimat damb un amor semblable. Rodolphe non plorèc, coma ac hège ara Edgar, en veder-se eth darrèr dia ena claror dera lua, repetint-se: "Enquia deman, enquia deman…" Era sala s'estarnèc en ua ploja d'aplaudiments; tornèren a cantar tot er *stretto*; es enamoradi parlauen des flors dera sua sepultura, de juraments, d'exili, de fatalitat, d'esperances, e, quan lancèren er adiu finau, Emma deishèc anar un sorriscle agudent que se confonec damb era vibracion des darrèrs acòrds.

- Per qué la perseguís aguest senhor?, preguntèc Bovary.
- Non, òme, non, responec Emma; qu'ei eth sòn aimant.
- Totun aquerò, eth jure que se resvenjarà ena sua familha, tant qu'er aute, eth qu'a vengut hè un moment, didie: "Estimi a Lucie e me pensi qu'era tanben m'estime". De un aute costat, se n'a anat de bracet damb sa pair. Non ei sa pair aqueth lèg e menut que pòrte ua pluma de poth en chapèu?

A compdar deth duo recitat, a on Gibert expause ath sòn patron Ashton es sues abominables manòbres, a maugrat des explicacions d'Emma, Charles, en veir eth faus anèth de prometatge qu'auie d'enganhar a Lucie, se pensèc qu'ère un rebrembe d'amor transmetut per Edgar. De totes manères cohessaue que se hège ua confusion, per çò dera musica, que non li deishaue enténer es paraules.

- E qué i hè?, didec Emma; cara!
- Qu'ei que me'n voi saber, seguic Bovary en tot inclinar-se sus era sua espatla.
- Cara! Cara!, hec Emma damb impaciéncia.

Lucie auançaue miei sostenguda pes hemnes que l'acompanhauen, damb ua corona de flors d'irangèr enes peus e esblancossida coma eth vestit qu'amiaue. Emma pensèc en dia deth sòn maridatge, en caminòu costejat de horments per a on passaue de cap ara glèisa. Per qué non auie resistit e suplicat coma aquera? Ath contrari, se sentie alègra, sense encuedar-se'n der abisme a on se calaue… A!, s'ena fresca radiacion dera sua beresa, abans dera bassacada deth matrimòni e dera desilusion der adultèri, auesse pogut plaçar era sua vida ar arrecès de bèth còr solid!

Alavetz, emparant-se ena vertut e ena trendesa, en déuer e ena voluptat barrejades en ua soleta expression, non aurie sajat jamès de devarar d'ua felicitat tan nauta. Aquera felicitat, totun, non deuie èster qu'ua mentida, endonviada per tau de causar era desesperacion de quinsevolh desir. Ara coneishie era petitesa des passions, exagerades per art. S'esforçaue, donc, a desviar-ne eth pensament, e ja non volie veir en aquera representacion es sòns dolors senon ua fantasia plastica avienta entà distrèir es uelhs. E enquia se botèc a arrir ath sòn laguens, damb ua mespredosa pietat, quan deth darrèr d'ua cortina de velot que i auie ath hons deth teatre, vedec aparéisher un òme damb ua capa nera.

Amiaue un chapèu ample, ara espanhòla, que hec rodar per tèrra damb un movement sobte; ara seguida, es esturments e es cantaires entonèren eth *sextet*. Edgar, lugrejant de passion, dominaue a toti es auti damb era clara ressonància dera votz; Ashton, damb ues nòtes mès grèus, li lançaue provocacions omicides; Lucie accentuaue eth sòn planh; Arthur, separat, modulaue es sòns mejans, e eth baish, representant a un ministre, roncaue madeish qu'un òrgue, tant qu'es votzes des hemnes, repetint es sues paraules, seguien deliciosament ath còr. Gesticulauen amassa, botadi toti en ua hilera, e d'aqueth seguit de boques miei dubèrtes gessie ath còp era resvenja, era gelosia, eth terror, era misericòrdia e era estupefaccion. Er enamorat otratjat brandie era espada nuda; era sua gorgèra de guipur se quilhaue a secodides sivans es movements deth sòn pièch. Anaue d'un costat en aute damb longues camalhardades e hènt sonar es esperons aganchadi as bòtes mofles, que se l'agranien en cauilhar. Que deuie èster un amor inagotable eth sòn, pensaue Emma, entà vessar-ne ua abondor semblabla de efluvis dauant dera multitud. Alavetz, sedusida pera poesia deth papèr que l'invadie, s'esbugassauen totes es sues velleitats de denigrament, e, arrossegada de cap ar òme per çò dera illusion deth personatge, sagèc de hèr-se'n ua idia dera sua vida, d'aquera vida rambalhosa, esplendida e extraordinària qu'era tanben aurie pogut amiar s'atau ac auesse volut er edart. Que s'aurien coneishut e s'aurien estimat! Aurien viatjat per toti es reiaumes d'Euròpa, anant de caplòc en caplòc, compartint es sòns cansaments e eth sòn orgulh, recuelhent es flors que li lançauen, brodant-li, era madeisha, es vestits; dempús, tàs vrèspes, seiguda ath hons d'ua lòtja grasilhada damb uns listons dauradi, aurie recuelhut, embadoquida, es expressions d'aquera amna que non aurie cantat reaument qu'entada era. Eth, anant e vient peth scenari en tot representar eth sòn papèr, l'aurie anat guardant. Com? Que siguec coma ua ramelada de holia que li passaue de pic peth cap: lo guardaue, qu'ère cèrt, lo guardaue! Li venguec talents d'arrincar a córrer entàs sòns braci pr'amor de refugiar-se en sòn pièch, coma se siguesse era madeisha encarnacion der amor, e de

dider-li, d'exclamar: "Cuelh-me; hè-te-me a vier; anem-mo'n! Que sò tua; que sòn tòns toti es mèns desirs e toti es mèns pensaments!"

Queiguec era cortina.

Era flaira deth gas se barrejaue damb era des alends; eth vent des ventalhs hège era atmosfèra encara mès estofanta. Emma volec gésser; era gentada aumplie es correders e se'n tornèc entath sòn fautulh damb uns batecs de còr estofants. Charles, cranhent que cuelhesse ua malagana, correc entath taulatge de beuendes tà cercar-li un veire d'orjada.

Li costèc fòrça poder entornar en sòn lòc, donques que non podie hèr un pas sense que quauquarrés estramunquèsse damb es sòns codes, e aquerò per tòrt deth veire qu'amiaue. Enquia e tot ne vessèc es tres quataus parts ena esquia d'ua rouenesa; era victima anaue damb manja cuerta, e en sénter eth liquid hered que li baishaue entà baish se metec a cridar coma un piòc, coma se l'assassinèssen. Eth sòn marit, qu'ère filaire, se metec damb aqueth simplet que l'auie banhada, e, mentre era rouenesa se shugaue damb eth mocador es taques deth magnific vestit de seda de color cirèra, eth filaire, tient un lenguatge aspre, parlaue d'indemnizacion, de despenes e de reemborsament. Fin finau, Charles arribèc ath costat dera sua hemna e li didec alendant:

- Me pensaua, òc ma hè, que m'i demoraria! I a ua gentada!... ua gentada!...

E higec:

- Non endonviaries jamès a qui è trapat naut? Ath senhor Leon!
- Leon?
- Eth madeish! Vierà a presentar-te es sòns respèctes.

Damb pro trabalhs auie acabat de prononciar aguestes paraules quan er escrivan de Yonville campèc ena lòtja.

Estirèc era man damb era naturalitat d'un gentilòme e era senhora Bovary estirèc maquinaument era sua, aubedint, solide, ara atraccion d'ua volontat mès fòrta. Que non l'auie tornat a sénter des d'aquera tarde plojosa de primauèra, quan se dideren adiu, de pès, dauant dera hièstra. En tot rebrembar, totun, es convenences dera situacion, s'esforcèc pr'amor de trèir aquera torpor deth sòn rebrembe e se botèc a mormolhar ues frases rapides:

- A!, bona net… Tè!, vos per aciu?
- Silenci!, cridèc ua votz deth pati de fautulhs, pr'amor que començaue eth tresau acte.
- Atau, vos estatz en Rouen?
- Òc.
- E dempús quan?

- Tath carrèr, que vagen a parlar en carrèr!

Era gent se viraue entada eri; carèren.

A compdar d'aqueth moment, totun, Emma ja non podec escotar arren mès; e eth còr des convidadi, era scèna d'Ashton e eth sòn vailet, gran duo en *re major*, tot passèc, entada era, luenh, coma s'es esturments auessen estat mens sonors e es personatges mès arreculadi: se'n brembaue des partides de cartes ena casa deth farmaceutic e des passejades entara casa dera hilhuquèra, es lectures ena glorieta, es convèrses des dus ath cant deth huec, tot aqueth praube amor tan tranquil e tan long, tan discrèt e tan trende e que, a maugrat de tot, era auie desbrembat. Per qué tornaue, donc? Quina combinacion d'aventures lo tornaue a plaçar ena sua vida? Leon ère ath sòn darrèr damb era esquia emparada ena paret e Emma se sentie fremir, de quan en quan, er alend tèbe deth sòn nas devarant-li doçament enquias peus.

- Vos divertís, aquerò?, li didec en tot inclinar-se tant apròp, qu'era punta dera mostacha li hereguèc leugèrament era caròla.

Emma responec negligentament:

- En vertat, pas guaire.

Alavetz, proposèc que gessesen deth teatre pr'amor d'anar a préner uns gelats en bèth lòc.

- Encara non, demorem ua estona!, didec Bovary. Lucie amie era cabeladura esperluada; aquerò promet èster tragic.

Era scèna dera holia, totun, non l'interessaue bric a Emma, e eth papèr dera cantatritz li semblèc exagerat.

- Cride massa fòrt, didec en tot virar-se de cap a Charles, qu'escotaue damb tota era atencion.

- Òc… un shinhau, dilhèu, repliquèc trantalhant, dividint-se entre era franquesa deth sòn gòi e eth respècte qu'acuelhie as opinons dera sua hemna.

Dempús Leon didec, tot alendant:

- Be ne hè de calor!...

- Qu'ei cèrt; insuportabla!

- Qu'ei que non te trapes ben?, didec Bovary.

- Non, m'estofi; anem-mo'n.

Eth senhor Leon li botèc doçament eth mantèl de dentèla enes espatles e se n'anèren toti tres a sèir-se en pòrt, ar aire liure, dauant des veirines d'un cafè. Prumèr parlèren dera malautia, encara qu'Emma interrompie de quan en quan a Charles, per pòur, sivans didie, d'enquimerar ath senhor

Leon; e aqueth les condèc qu'auie vengut a Rouen a passar dus ans en un important burèu, pr'amor d'exercitar-se convenentament, donques qu'es ahèrs de Normandia èren desparièrs des que se tractauen en París. Dempús preguntèc per Berthe, pera familha Homais, pera senhora Lefrançois. E, coma qu'ena preséncia deth marit non auien arren mès entà dider-se, era convèrsa dequeiguec lèu.

Quauques persones que gessien der espectacle passèren peth trepader, es uns cantussejant, es auti cridant a tota votz: *Ò, àngel bell, ò Lucie Mia*! Alavetz, Leon, hènt eth diletant, se metec a parlar de musica. Qu'auie vist a Tamburini, Rubini, Persiani e Grisi, e podie díder qu'ath sòn costat Lagardy, a maugrat des sòns esclats, non representaue arren.

- E ça que la, interrompec Charles avalant-se a glopades eth gelat banhat damb rom, diden qu'en darrèr acte ei absoludament supèrb; me hè dò auer-me'n anat abans d'acabar, pr'amor que me començaue a agradar.

- Aquerò arai!, didec er escrivan, lèu balharà ua auta representacion.

Charles, totun, responec que s'entornauen londeman.

- Se non ei que tu te volgues demorar soleta aciu, gateta!, higec virant-se entara sua hemna.

Dauant d'aquera ocasión inesperada autrejada ara sua esperança, Leon cambièc de manòbra e entamenèc er elògi de Lagardy en acte finau. Qu'ère vertadèrament supèrb, sublim! Alavetz Charles, persutèc:

- Tu que pòs tornar eth dimenge. Tè, decidis-te! Se te penses que t'a de hèr ben!...

Mentretant es taules s'anauen uedant ath sòn entorn; un crambèr s'arturèc ath sòn costat discrètament. Charles, comprenent, se metec era man ena pòcha deth justet; er escrivan l'arturèc eth braç e enquia deishèc dues pèces blanques hènt-les sonar abans sus eth marme.

- Que me haratz emmaliciar, mormolhèc Bovary; es sòs que vos…

Er aute, en tot hèr un gèst mespredós plen de cordialitat, e cuelhent eth chapèu:

- D'acòrd, donc, entà deman tàs sies?

Charles tornèc a remercar que non podie absentar-se mès temps; arren empedie, totun, qu'Emma…

- Qu'ei que… mormolhaue era damb un singular arridolet, sabi pas pro ben…

- Tè, que ja t'ac pensaràs, ja veiram, era net qu'ei bona conselhèra…

Dempús, a Leon, que les acompanhaue:

- Ara qu'ètz pes nòsti parçants, demorem que vieratz de quan en quan a compartir era nòsta taula.

Er escrivan didec que non deisharie de hè'c, en tot auer eth besonh coma l'auie, de vier en Yonville per un ahèr deth burèu. E se separèren dauant deth passatge de Saint Herbland, en moment qu'eth relòtge dera catedrau tocaue es onze e mieja.

Tresau part

I.-

En tot seguir es sòns estudis de dret, Leon auie vengut fòrça soent ena *Chaumière*, a on auec enquia e tot quaqui capitades apreciables entres es gojates faciles, que li trapauen un bon pòrt *distinguit*. Qu'ère un estudiant des mès decents. Non amiaue es peus ne massa longs ne massa cuerts, non despenie a prumèrs de mes es sòs de tot eth trimèstre e auie bones relacions damb es professors. Per çò que hège as excèssi tostemp se n'auie abstengut, autant per timiditat coma per delicadesa.

Soent, en tot demorar-se liegent ena cramba o seigut sus es telhs deth Luxembourg, deishaue quèir eth Còdi per tèrra e l'acodie en pensament eth rebrembe d'Emma. Aguest sentiment, totun, s'anèc aflaquint de man en man e, encara que non siguesse deth tot estofat, que siguec caperat per d'autes cobejances. Mès, Leon non perdie era esperança e vedie en futur coma ua sòrta de promesa que se cunheraue coma ua fruta daurada en un ramatge fantastic.

Dempús de tornar-la a veir après tres ans d'abséncia, se li desvelhèc de nauèth era passion. Pensèc que li calie decidir-se a tier-la d'un còp. Ath delà, era sua timiditat s'auie esbugassat damb eth contacte damb companhies alègres cuelhudes en París, e tornaue en províncies damb eth mesprètz de tot aquerò que non ère cauishigar eth carrèr damb un pè ben cauçat. Solide qu'ara vòra d'ua parisenca plia de dentèles, calat en salon de quauque illustre doctor claufit de decoracions e damb coche parat en pati, er escrivan aurie tremolat coma ua creatura; aquiu, totun, en Rouen, en pòrt, dauant dera hemna d'aqueth mètge de pòble, se sentie segur e convençut que l'enludernarie. Er aplomb que depen deth lòc a on un se trape; eth lenguatge der entresòl non ei madeish qu'eth deth quatau estatge; e era hemna rica semble qu'age ath sòn entorn, en tot protegir-li era vertut, toti es sòns bilhets de banc botadi coma ua cuirassa ana forradura deth corset.

Era net anteriora, Leon, en deishar ath senhor e ara senhora Bovary, se metec a seguir-les de luenh; quan vedec que s'arturauen ena *Creu Ròia*, hec repè e se passèc era rèsta dera net pensant un plan. Londeman, donc, tàs cinc apruprètz, entrèc ena codina dera pension damb eth còr sarrat, es caròles esblancossides e era resolucion des covards qu'arren non pòt arturar.

- Eth senhor que non i é, responec eth mosso que s'adrecèc.

Aquerò li semblèc ua bona presentida. Pugèc.

Emma non se sentec trebolada pera sua preséncia; ath contrari, li demanèc que la desencusèsse per auer-se'n desbrembat de dider-li a on èren lotjadi.

- A, que ja ac è endonviat!, didec Leon.
- Com?

Volec hèr veir que s'auie deishat guidar per instint e que l'auie favorit er edart. Emma diboishèc un arridolet, e fin finau, pr'amor de reparar era sua pegaria, Leon condèc que s'auie passat eth maitin en tot cercar-la per toti es otèls dera ciutat.

- Atau, donc, vos auetz decidit a demorar-vos?, higec.
- Òc, repliquec Emma, e non ac auria d'auer hèt. Que non ei bon acostumar-se as plasers impracticables quan auem mil exigéncies ath nòste entorn…
- Ò!, que ja m'ac imagini…
- Non! Non vos ac podetz imaginar, donques que vos non ètz ua hemna.

Es òmes, totun, tanben auien es sues angónies, e era convèrsa comencèc damb quauques reflexions filosofiques. Emma s'estenec fòrça sus era misèria des afeccions terrestres e er etèrn isolament qu'enlençòle eth còr.

Damb er in d'arténher un merit as uelhs d'era, o per ua ingenua imitacion d'aquera malenconia que costaue era sua, Leon declarèc que pendent es sòns estudis s'auie engüejat fòrça. Era actuacion judiciau l'irritaue, se sentie tirat per d'autes vocacions, e sa mair non paraue de tormentar-lo en cada ua des sues cartes. Er un e er aute, a mida qu'anauen parlant, anauen precisant cada còp mès es motius deth sòn dolor, en tot exaltar-se un shinhau en aquera confidéncia progressiua. Mès, a viatges s'arturauen dauant dera exposicion incomplèta d'ua idia, e alavetz sajauen d'imaginar ua frasa qu'auesse era capitada de traduir-la. Era tenguec compde, totun, de non cohessar que n'auie estimat a un aute, e eth de díder que l'auie desbrembada.

Er un ja non se'n brembaue, dilhèu, des ressopets que hège damb es desguisaments dempús d'acabar eth balh; e era auta desbrembaue de bon voler es citacions qu'auien lòc de bon maitin quan corrie peth miei dera èrba banhada en tot filar-se de cap ath castèth deth sòn aimant. Eth rambalh dera ciutat damb pro trabalhs arribaue enquia aquiu, e era cramba les semblaue petita, coma hèta exprèssament entà sarrar encara mès era sua solitud. Emma amiaue ua blòda de coton e apuaue era cabeladura en dorsièr deth vielh fautulh; eth papèr auriò dera paret hège coma un hons d'aur ath sòn darrèr, e eth miralh reflectie era sua nudesa damb era rega blanca ath miei e es extrèms des aurelhes gessent-li en cada costat des peus.

- Desencusatz-me, didec, que vos shòrda damb era letania inacababla des mèns planhs!

- De cap manèra! Ath contrari!

- Se vo'n sabéssetz de tot aquerò qu'è arribat a soniar!, seguic Emma en tot lheuar es uelhs entath tet, qu'en eri lugrejaue ua lèrma.

- E jo? Pro qu'è patit! Soent, gessia de casa, caminaua sense cap finalitat pes carrèrs des vòres der arriu, m'assopia en veir passar ara multitud sense poder-me des.hèir dera obsession que me perseguie. En ua botiga de gravats que se trape enes baloards i a ua estampa italiana que represente a ua musa.Va vestida damb ua tunica; amie era cabeladura esperluada, ornada damb flors de miosotís e contemple era lua. Ua fòrça irresistibla me possaue totstemp ath sòn dauant. Be n'è passat d'ores en tot guardar-la!

E damb ua votz tremolosa:

- Se retiraue tant a vos!

Era senhora Bovary virèc eth cap pr'amor de qué Leon non se n'encuedèsse der arridolet irresistible que li pujaue enes pòts.

- Soent, seguic, vos escriuia cartes; dempús, un còp acabades, les esquinçaua.

Emma non responec. Er escrivan seguic:

- A viatges me semblaue qu'er edart vos amiarie ath mèn dauant. Me pensaua que vos vedia en cada cantoada de carrèr, e m'apropaua enes fiacres quan vedia qu'ena porteta i volatejaue un chal o un vel que se retirauen as que vos amiàuetz…

Emma semblaue decidida a deishar-lo parlar sense interromper-lo. S'estaue damb es braci crotzadi, damb eth cap clin e era guardada fixa ena bòla d'ornament des pantofles, qu'eth sòn satin hège botjar a intervaus en tot estirar e arropir es dits deth pè.

- Çò de pejor, comprenetz?, alendèc, qu'ei auer-se de consumir coma ac hèsqui jo en ua existéncia inutila. S'aumens es nòsti dolors podessen favorir a quauqu'un, mos demorarie eth consolament deth sacrifici…

Leon se metec a hèr er elògi dera vertut, deth déuer e des immolacions silencioses; eth madeish qu'auie un incredible besonh de devocion que non podie assadorar.

- Eth mèn desir que serie hèr-me religiosa d'espitau, exclamèc Emma.

- Es òmes non auem ne aguest recors de poder-mos consagrar a ua mission santa, repliquèc Leon. Non veigui cap mestièr avient… se non ei eth de mètge…

Emma l'interrompec damb un leugèr movement d'espatles entà planher-se dera sua malautia, que l'auie amiada enquias pòrtes dera mòrt; quin malasre! Ara, que ja auria acabat de patir! Ara seguida, Leon auec

enveja deth *silenci des sepulcres* e higec qu'enquia e tot un vrèspe auie escrit eth sòn testament en tot recomanar que l'acoguèssen damb aquera ahlaçada damb bandes de velot qu'era l'auie regalat. Pr'amor qu'atau aurien volgut estar aquera epòca er un e er aute, en tot elaborar-se un ideau qu'ada eth ara ajustauen era sua vida passada. A tot darrèr, era paraula qu'ei un laminador que tostemp alongue es sentiments.

- E per qué? preguntèc Emma, referint-se ara invencion dera ahlaçada.
- Per qué?

Que trantalhaue:

- Pr'amor que vos è estimat fòrça!

E, content d'auer vençut era dificultat, campaue pera coa deth uelh era fesomia d'Emma.

Aquera declaracion siguec coma ua bohada de vent que s'aurie hèt a vier d'un solet còp es bromes que caperauen eth cèu sòn. Eth revolum de tristi pensaments qu'ombrejaue es sòns uelhs blaus semblèc esbugassar-se; eth sòn ròstre venguec a èster luminós.

Leon demoraue. A tot darrèr, Emma responec:

- Totemp m'ac auia pensat…

Alavetz se meteren a condar-se es petites incidéncies d'aquera existéncia luenhana, es plasers e es malenconies que venguien de sintetizar en ua soleta paraula. Leon rebrembèc era cunhèra de vidalbes, es vestits qu'era amiaue, es mòbles dera sua cramba, era casa de naut en baish.

- E qué les a arribat as nòsti praubi cactus?
- Aguest iuèrn que les a aucit eth hered.
- Guairi viatges i è pensat! Soent me semblaue que les contemplaua coma abans, quan eth solei viu der ostiu illuminaue es persianes… e vedia es vòsti braci nuds botjant-se entre miei des flors.
- A, amic mèn!, exclamèc Emma en tot estirar-li era man.

Leon non se tardèc a botar-i es pòts. E dempús d'auer alendat prigondament:

- En aqueri tempsi qu'èretz sabi pas quina fòrça incomprensibla; ua atraccion que me capviraue era vida. Un viatge, per exemple, venguí ena vòsta casa… dilhèu non vo'n brembatz, mès…!
- Òc, didec Emma. Seguitz.
- Qu'èretz a punt de gésser, abaish ena avantcramba, just en darrèr gradon; amiàuetz un capèth damb ues floretes blues; e, maugrat era mia volontat, vos acompanhè sense que m'i convidéssetz. Cada menuta que passaue, totun, vedia mès clara era mia pegaria. Seguia ath vòste costat

sense gausar anar deth tot damb vos e sense que me resignèssa a abandonar-vos. Quan entràuetz en ua botiga, jo me demoraua dehòra e vos guardaua pes veires vedent se com vos treiguíetz es gants e com compdàuetz es sòs en taulelh. Dempús, piquèretz ara senhora Tuvache, e, quan vengueren a daurir-vos, jo me demorè en carrèr coma un pèc dauant d'aquera pòrta, que se tornèc a barrar damb fòrça quan vos auíetz entrat.

En tot escotar-lo, era senhora Bovary s'estonaue de qué siguesse tan vielha. Totes aqueres causes qu'anauen campant li semblaue qu'ampliauen era sua existéncia. Qu'èren coma ues immensitats sentimentaus qu'en eres se trapaue agarrada. E de quan en quan didie tot doç e damb es paupetes barrades:

- Òc… qu'ei cèrt… ei cèrt!...

Enteneren tocar es ueit enes desparièrs relòtges deth barri de Beauvoisine, qu'ère plen de pensions, de glèises e de casaus abandonadi. Auien deishat de blagar, mès tant que se guardauen sentien un bronziment en cap, coma se quauqua causa de bon son s'auesse escapat ara prèssa des sòns vistons tachadi. S'auien cuelhut es mans, e ena doçor d'aqueth extasi se barrejaue eth passat, er futur, es sòmis e es reminiscéncies. Era net s'espessie enes parets, qu'ena sua penombra encara ludien es colors de quate estampes que representauen quate scènes dera *Tour de Nesle*, damb un escrit abaish en espanhòu e en francés. Per un espaci dera hièstra se vedie un tròç de cèu nere entre es losats ponchucs.

Emma se lheuèc entà alugar dues candèles dessús dera comòda. Dempús se tornèc a sèir.

- Plan donc!... gasulhèc Leon.
- Plan donc?... responec Emma.

Leon cercaue era manèra de repréner eth dialòg interromput, quan Emma li didec:

- Com ei qu'enquia ara non m'auie exprimit jamès arrés uns sentiments semblables?

Er escrivan exclamèc qu'es natures ideaus èren massa dificiles de compréner. Eth l'auie estimada dès que la vedec; e se desesperaue pensant com aurien estat d'erosi se per ua gràcia der edart s'auessen coneishut abans e s'auessen junhut er un damb er aute d'ua manèra indissolubla.

- Bèth còp ac auia pensat, exclamèc Emma.
- Quin sòmi!, gasulhèc Leon.

E, manejant delicadament eth riban blu deth sòn cinturon ample de color blanc, higec:

- Qui mos empedís de tornar-i?

- Non, amic mèn. Que sò massa vielha… e vos massa joen… Desbrembatz-me! Pro que ne traparatz a d'autes que vos estimaràn… e que vos tanben estimaratz.
- Non coma a vos!, exclamèc er escrivan.
- Qu'ètz un mainatge! Au, tietz sen! Vos ac demani!

Emma li hec veir era impossiblitat deth sòn amor e com calie que se comportèssen en tèrmes d'ua amistat frairau, coma abans.

Pensaue reaument atau? Solide ne era madeisha s'en sabie, ocupada coma ère en embelinament dera seduccion e eth besonh de proïbir-se-lo. E, en tot contemplar a Leon damb ua guardada trenda, refusaue suaument es doces amorasses qu'es mans tremoloses deth gojat li prodigauen.

- Desencusatz-me, didec Leon hènt repè.

E Emma se sentec cuelhuda per ua vaga estrementida dauant d'aquera timiditat qu'entada era ère mès perilhosa qu'era gausardaria de Rodolphe quan aguest auançaue damb es braci dubèrts. Un esquist candor s'escapaue dera sua portadura. Abaishaue es pestanhes longues e corbades. Es caròles, damb ua epidermis suau, se rogien (pensaue era) de desir dera sua persona, e Emma sentie uns talents invencibles d'apressar-i es pòts. Alavetz, inclinant-se entath relòtge de paret coma entà guardar era ora:

- Mon Diu, be n'ei de tard!, exclamèc. Be n'èm de blagaires!

Leon comprenec era allusion e cuelhec eth chapèu.

- Enquia e tot me n'è desbrembat der espectacle. E eth praube Bovary que m'a hèt demorar exprèssament! Eth senhor Lormaux, deth carrèr *Grand Pont*, m'i auie d'acompanhar damb era sua hemna.

E era escadença qu'ère perduda, donques qu'era se'n tornaue londeman.

- De vertat?, didec Leon.
- Òc.
- Me cau tornar-vos a veir, seguic er escrivan, Vos voleria díder…
- Qué?
- Ua causa… grèu, seriosa. Non!, que non partiratz, qu'ei impossible! Se vo'n sabéssetz… Non m'auetz comprenut?, non ac auetz endonviat?...
- Ça que la, parlatz fòrça ben, didec Emma.
- Que non ei ora de trufaries! Per pietat vos ac demani; me cau tornar-vos a veir… un solet còp… sonque un solet còp.
- Plan, donc!...

S'arturèc; dempús, cambiant de pensament:

- Non, aciu non!

- A on volgatz.
- Voletz…

Semblèc pensar ua estona, e en un ton decidit:

- Deman, tàs onze ena catedrau.
- Aquiu serè, exclamèc Leon en tot cuelher-li es mans; Emma les retirèc.

E coma qu'es dus èren de pè, eth plaçat darrèr d'Emma e era damb eth cap clin, s'inclinèc entath sòn còth e la punèc longament en cogòt.

- Qué hètz! Vos auetz tornat hòl?, didie damb petits arridolets sonors mentre es punades se multiplicauen.

Alavetz, Leon, auançant eth cap per dessús dera espatla, semblèc cercar eth consentiment des sòns uelhs. Aguesti queigueren sus eth, plei d'ua majestat glaciau.

Leon hec tres passi entà darrèr prèst a anar-se'n. S'arturèc ena pòrta e mormolhèc damb ua votz tremolosa:

- Enquia deman.

Emma responec damb un movement de cap e despareishec coma un audèth ena cramba deth costat.

Tath vrèspe escriuec ua carta longa ar escrivan en tot des.hèir-se deth compromís dera citacion; ara que ja s'auie acabat tot! E ère milhor peth pròpri benéster de toti dus que non se tornèssen a veir. Un còp barrada era carta, totun, coma que non sabie era adreça de Leon, non sabec se com apraiar-se.

- L'ac autrejarè jo madeisha, se didec, quan vengue.

Londeman, cantussejant e damb era hièstra dubèrta, Leon se lustrèc es sabates eth madeish. Se botèc uns pantalons blancs, uns michons fini, ua giqueta verda, esposquèc eth mocador damb toti es perhums qu'auie. Dempús se des.heiguec es cargòlhs que s'auie hèt entà dar-li as peus ua elegància mès naturau.

"Qu'ei massa d'ora encara", pensèc balhant un còp de uelh ath relòtge de paret deth perruquèr, que mercaue es nau.

Liegec ua revista de mòdes endarrerida, gessec, se humèc un cigar, e se filèc peth carrèr chino-chano, dempús un aute, e un aute, pensèc que ja ère era ora e venguec tot doç de cap ath pòrge de Notre-Dame.

Qu'ère un bèth maitin d'ostiu. Es botigues des orfèbres ludien damb bualhs d'argent e era lum que banhaue oblicuament era catedrau alugaue reflèxi esclatants as angles des pèires grises. Ua volada d'audèths viraue peth cèu blau ath torn deth campanau en forma de tréfol; era plaça, tota

sonora de crits, ère plia de perhums des flors qu'ornauen er empeirat: ròses, jancemins, clavèls, jonquilhes e nards, desseparadi de forma desparièra per ues borses de verdura umida, damb era èrba des gats e era èrba papaveracèa entàs audèths. Ath miei, rajaue eth godilh d'ua hònt, e jos uns grani paraigües desplegadi entre es empilades de melons ues venedores, sense arren en cap, estropauen nhòcs de pensades damb ues huelhes fines de papèr.

Leon ne cuelhec un. Qu'ère eth prumèr còp que crompaue flors entà aufrir-les a ua hemna, e, en tot aspirar eth perhum, eth pièch se li holaue d'orgulh, coma s'aqueth aumenatge que destinaue a ua auta persona s'auesse transformat en un aumenatge personau.

Ça que la, auie pòur d'èster vist. Entrèc decididament ena glèisa.

Eth guidaire toristic, alavetz, que s'estaue de pès en lumedan, ath miei deth portau dera quèrra, jos era *Marionne dansant*, damb eth plumalh en cap, coma un garda soís, era espada ath long dera cama e eth baston ena man, majestuós coma un cardenau e ludent coma un calitz, s'auancèc de cap a Leon e, damb un arridolet pastós e benigne, coma eth que tien es gleisèrs quan interròguen as mainatges:

- Eth senhor que deu èster forastèr. Dilhèu desire veir es curiositats dera glèisa.
- Non, didec Leon.

Entrèc laguens deth temple e hec un torn pes naus lateraus. Dempús gessec tà hèr un còp de uelh ena plaça: Emma encara non se vedie en nunlòc. Pugèc enquiat còr.

Era nau, damb eth començament des ogives e quauques parts des veirines, se reflectie enes aiguasénhers, plei enquia naut de tot. Eth reflèx des pintures, totun, se trincaue a ras deth marme e, mès enlà, s'estenie pes lòses coma un tapís de colors. Era claror deth dehòra s'alongaue laguens dera glèisa en tres arèstes enòrmes que deishauen entrar es tres portaus dubèrts de land en land. De quan en quan, passaue bèth sacristan peth hons deth temple, en tot hèr dauant der autar era oblicua genuflexion des devòts que hèn tard. Es aranhes de cristau penjauen immobiles. En còr usclaue ua lum de plata, e de tant en tant s'escapaue un mormolh de sospirs des capères lateraus barrejat damb eth sorrolh de quauqua rèisha que se barraue, qu'eth sòn resson sec pujaue a repercutir naut de tot des vòutes.

Leon caminaue ath long des parets damb ues passes lentes e aplombades. Jamès ena sua vida l'auie semblat tan beròia. Emma arribarie d'un moment en aute, agitada, embelinaira, espinchant, ath sòn darrèr es guardades que la seguien; vierie damb eth vestit de volants, dambs es mericles d'aur, damb es botines primes, damb tota ua sòrta d'elegàncies

qu'eth encara non auie tastat jamès, e damb era inefabla seduccion dera vertut que s'esbauce. Era glèisa ath sòn entorn, l'emmarcaue coma un gigantesc *boudoir*; es vòutes s'inclinauen per çò de recuélher, en ton confidenciau dera ombra, era confession deth sòn amor; es veirines reludien entà illuminar eth ròstre, e es encensèrs cremarien entà que campèsse coma un àngel entre eth bugàs des perhums.

E, ça que la, encara non arribaue. Alavetz, apuant-se en ua cagira, es sòns uelhs se tachèren en ua veirina blaua a on figurauen uns barquèrs qu'amiauen uns tistèrs. Les guardèc pendent fòrça estona e damb grana atencion, en tot compdar es escaumes des pèishi e es traucs des vestits des pescadors, tant qu'eth sòn pensament vagaue ara cèrca d'Emma.

Eth guidaire s'indignaue interiorament contra aqueth individú que se permetie admirar era catedrau tot solet. Li semblaue que se comportaue d'ua manèra monstruosa, coma se de bèra manèra li panèsse, coma se lèu cometesse un sacrilègi.

Entenec un heregament de seda que venguie des lòses, vedec era ala d'un capèth, ua esclavina nera… Qu'ère era! Leon se lheuèc e correc ath sòn encontre.

Emma ère esblancossida. Caminaue ara prèssa.

- Liegetz!, didec en tot apressar-li un papèr… Ò, non!

E retirèc era man bruscament pr'amor d'entrar ena capèra dera Vèrge, a on se metec a pregar ajulhada en un reclinatòri.

Leon se sentec contrariat per aqueth caprici de beata. Dempús, totun, experimentèc un cèrt encantament en veder-la com, ath miei dera citacion, s'enrodaue d'oracions coma ua marquesa andalusa. Dempús, non se tardèc a despacientar-se, donques qu'aquerò s'alongaue massa.

Emma pregaue, o mèsalèu hège esfòrci entà pregar, demorant que deth cèu li baisharie quauqua resolucion sobta. E, per çò de tirar era ajuda divina, s'aumplie es uelhs der esplendor deth tabernacle, alendaue eth perhum des julianes blanques esbadalhades enes gèrles e paraue era aurelha ath silenci dera glèisa, que non hège que aumentar eth rambalh deth sòn còr.

Se lheuèc, e ja anauen a gésser quan s'apressèc eth guidaire dident:

- Era senhora que deu èster forastèra. Dilhèu desirarie veir es curiositats dera glèisa?
- Que ja vos è dit que non!, exclamèc er escrivan.
- E per qué non? didec Emma.

Pr'amor que, per çò de deféner era sua vertut trantalhanta, s'apressaue ara Vèrge, as escultures, as sepulcres, a totes es ocasions.

Alavetz, damb era fin de *començar peth començament*, eth guidaire les amièc entara entrada, lèu a tocar dera plaça. E monstrant-les damb eth baston un cercle de lòses neres, sense inscripcions ne sagèths:

- Vaquí, exclamèc majestuosament, era circonferéncia dera famosa campana d'Amboise. Pesaue quaranta mil liures. Non n'auie cap auta en tota Euròpa. Er operari que la honec moric de satisfaccion…
- Anem-mo'n!, didec Leon.

Eth brave òme se metec de nauèth en marcha; dempús, arribant ena capèra dera Vèrge, estenec es braci damb un gèst sintetic de demostracion e, capinaut coma un proprietari deth camp mostrant uns arbes frutèrs, didec:

- Aguesta simpla lòsa capère Pierre de Brézé, senhor de Varenne e de Brissac, gran mariscau de Poitou e governador de Normandia, mòrt ena batalha de Montlhery eth 16 de junhsèga de 1465.

Leon se mossegaue es pòts e fotie còps de pè en solèr.

- E, ara dreta, aqueth gentilòme caperat damb ua armadura de hèr que monte un shivau encabrat ei eth sòn arrèilh Louis de Brészé, senhor de Breval e de Montchauvet, comde de Maulevrier, baron de Mauny, camarlenc deth rei, cavalièr der Orde e ath còp covernador de Normandia, mòrt eth 23 de junhsèga de 1531, un dimenge, tau que cònste ena inscripcion. E ath dejós, aguest òme qu'ei a punt de baishar en sepulcre ei exactament eth madeish. Non ei possible trapar ua representacion mès acabada deth non-arren, vertat?

Era senhora Bovary s'apressèc es mericles enes uelhs. Leon la guardaue immobil, sense gausar díder un solet mot ne aventurar-se a hèr cap gèst, taument n'ère de descoratjat d'aquera dobla confabulacion de barjadissa e d'indiferéncia.

Eth guida seguie:

- Aquera hemna ajulhada que plore ath sòn costat ei era sua hemna, Diana de Poitiers, comdessa de Brézé, duquesa de Valentinois, neishuda en 1499, mòrta en 1566; e, ara quèrra, aquera qu'amie un mainatge ei era Vèrge. Ara viratz-vos entar aute costat: vaquí es sepulcres des d'Ambroise. Ambdús sigueren cardenaus e arquebisbes de Rouen. Aqueth siguec un ministre deth rei Loís XII. Hec fòrça donacions ara catedrau. En sòn testament, s'i trapèren trenta mil escuts d'aur entàs praubi.

E, parlant sense pòsa, les possèc a entrar en ua capèra plia de balustrades, ne desseparèc quauques ues e deishèc ath descubèrt ua sòrta de blòc de pèira que podie auer estat ua estatua mau hèta.

- Abans, didec damb un planh alongat, decoraue era hòssa de Ricard Còr de Leon, rei d'Anglatèrra e duc de Normandia. Es calvinistes l'an redusit ad aguest estat. Damb es sòns instints pervèrsi l'acoguèren jos eth sèti episcopau de Sa Illustrissima. Guardatz, vaquí era pòrta per a on entre Monsenhor ena sua cramba. Passem a veir es veirines dera Gargòla.

Leon, totun, se treiguec ua monèda blanca dera pòcha e cuelhec a Emma deth braç. Eth guidaire se demorèc estonat sense arribar a compréner aquera munificéncia intempestiua quan encara mancauen tantes causes entà veir. Atau, cridant-lo, li didec:

- Èp, senhor! Era agulha!... Era agulha!...
- Gràcies, hec Leon.
- Eth senhor se n'empenaïrà! Que deu auer uns quate cents quaranta pès, nau mens qu'era gran piramida d'Egipte. Qu'ei tota de hèr honut; ei…

Leon s'escapaue tant a ara prèssa coma podie. Li semblaue qu'eth sòn amor, immobilizat de hège pòc mens de dues ores coma es pèires dera glèisa, ara s'anaue esbugassant coma un hum pera aquera sòrta de tuèu talhat en forma de gàbia oblonga, de humenèja descubèrta, e que s'aventure d'ua manèra tan grossièra sus era catedrau, tau qu'era extravaganta temptatiua d'un cauderèr fantasiós.

- Tà on anem, se se pòt saber?, didec Emma.

Leon seguie caminant pressant eth pas sense respóner; e, quan era senhora Bovary se dispausaue a banhar eth dit en aiguasénher, enteneren ues bohades ath sòn darrèr bracades pes còps regulars d'un baston.

Leon se virèc.

- Senhor!
- Qué se passe?

Arreconeishec ath guidaire, qu'amiaue un vinteat de volums plan grèus, religadi, jos eth braç e que tenguie en equilibri contra eth vrente. Qu'èren es òbres *que tractauen dera catedrau*.

- Pèc, mormolhèc Leon en tot precipitar-se dehòra dera glèisa. Un gojat romaue pera plaça.
- Ve-te'n a cercar-me un fiacre!

Eth gojat gessec coma ua bala peth carrèr des Quate Vents. Alavetz se trapèren cara a cara e solets, e se senteren un shinhau intimidadi.

- A, Leon!... Vertadèrament… sabi pas… se deui…!

Anaue hènt amanhagades. Dempús, damb ua mina mès seriosa:

- Ètz plan incorrècte, sabetz?
- Qué voletz díder? repliquèc er escrivan. Qu'ei tau que se hè en París.

Coma un argument irreversible, aquera paraula la hec a decidir.

Eth fiacre, totun non arribaue. Leon cranhie qu'Emma s'en tornèsse laguens dera glèisa. Fin finau, eth fiacre apareishec.

- Aumens gessetz peth portau deth Nòrd, exclamèc eth guidaire, qu'ère pauhicat ena entrada dera glèisa. Atau poiratz veir era *Resurreccion*, eth *Judici Finau*, eth *Paradís*, eth *rei David* e *es Reprobes* laguens des ahames deth lunfèrn.
- Tà on vò anar eth senhor?, preguntèc eth menaire.
- Entà on vos volgatz!, didec Leon en tot possar a Emma laguens deth coche.

E eth veïcul se metec a rodar.

Baishèc peth carrèr Gran Pònt, trauessèc era plaça des Arts, eth cai Napoleon, eth pònt Neuf e s'arturèc de pic dauant dera estatua de Pierre Corneille.

- Contunhatz!, hèc ua votz gessuda deth laguens.

Eth coche arrinquèc de nauèth e en arribar en horcalh de La Fayette, deishant-se amiar peth penent, entrèc ath galaup ena estacion de tren.

- Non, dret!, cridèc era madeisha votz.

Eth veïcul gessec des rèishes e tanlèu arribèc en passeg se metec a trotar peth miei des oms. Eth menaire se shuguèc eth front, se botèc eth chapèu de coeire sus es sòns jolhs e guidèc eth coche tà dehòra des carrèrs lateraus, pera vòra dera aigua, pas guaire luenh dera èrba.

Anèc costejant er arriu, peth camin de tira, tot empeirat de calhaus secs, pendent fòrça estona, peth costat d'Oissel, mès enlà des isles.

Ara imprevista, totun, se lancèc a trauèrs de Quate mars, Sotteville, la Grande-Chaussé, eth carrèr d'Elbeuf, e hec era tresau arturada dauant deth Jardin de Plantes.

- Non vos arturetz!, exclamèc era votz, mès imperiosa.

E, refilant eth camin, passèc de seguit per Saint-Sever, peth cai des Courandiers, peth des Meules, de nauèth peth pònt, pera plaça de Camp-de-Mars e darrèr des jardins der espitau, a on es vielhs, vestidi damb giqueta nera, se passejauen peth solei, ath long d'ua terrassa verda de gèdres. Pugèc peth baloard Bouvreuil, recorreguec eth baloard Caucho e dempús tot eth Mont-Riboudet enquiara pala de Deville.

Virèc; alavetz, deishant de cornèr quinsevolh direccion, se metec a romar ar edart. Que lo vederen en Saint Pol, en Lescure, en ticolet Gargan, ena Rouge-Mare e ena plaça deth Gaillard-Bois; en carrèr de Malandrerie, en de Dinanderie, en de dauant de Saint Romain, de Saint-Vivient, de Saint- Maclou, de Saint-Nicaise dauant dera Doana, en dera Basse

Vieille.Tour, es Trois-Pipes e eth Cementèri Municipau. De tant en tant, immobilizat en sòn sèti, eth menaire lançaue guardades desesperades enes tauèrnes. Que non comprenie aqueth furor dera locomocion, aquera afogadura deliberada de non voler arturar-se. A viatges hège veir que sajaue de hè'c; lèu, totun, entenie ath sòn darrèr ues exclamacions coleriques. Alavetz soriacaue de nauèth as animaus, sudant coma un carretèr e sense parar cap atencion as bassacades, estramuncant aciu e enlà sense hèr-se'n bric, descoratjat e lèu plorant de set, de cansament e de tristor.

Cada viatge que tornaue arribar en pòrt, hènt-se pas entremiei des camions e des botes, es borgesi des carrèrs vesins daurien uns uelhs coma iranges dauant d'aqueth espectacle, extraordinari en provincies, que daue aqueth coche damb es cortines abaishades e que passaue e tornaue a passar de contunh, tancat e barrat coma un sepulcre e bassacat coma un vaishèth.

En ua ocasión, en trapar-se en plen despoblat, ara ora qu'eth solei què mès a plomb sus es vielhes lantèrnes argentades, se dauric pas jos es cortinetes de tela auriòla e lancèc uns papèrs esbocinats que s'escampilhèren ath vent e anèren a quèir darrèr, tau qu'ues parpalhòles blanques, sus un camp de trefols vermelhs complètament florits.

Dempús, tath torn des sies, eth coche s'arturèc en un carreron deth barri de Beauvoisine e baishèc d'eth ua hemna que se metec a caminar damb eth vel abaishat e sense virar un solet còp eth cap entà darrer.

II.-

En arribar en ostau, era senhora Bovary se demorèc tota estonada en non veir era diligéncia en nunlòc. Hivert l'auie demorat pendent cinquanta tres menutes e auie acabat deishant-la.

Encara qu'arren l'obligaue a anar-se'n, auie dat era sua paraula de qué tornarie aquera madeisha tarde. Ath delà, Charles la demoraue, e Emma sentie ath sòn laguens aguesta docilitat covarda qu'ei, entà fòrça hemnes, eth castig der adultèri e ath còp era sua expiacion.

Hec era maleta ara prèssa, paguèc era factura, cuelhec un *cabriolé* que i auie peth pati e, pressant ath menaire, encoratjant-lo, e preguntant-li en cada moment era ora e es quilomètres qu'auien recorrut, acabèc per arténher era *Arongleta* enes prumères cases de Quincampoix.

Un còp ath laguens, barrèc es uelhs e ja non les tornèc a daurir enquia baish dera pala, a on arreconeishec de luenh estant, a Felicité, que la demoraue, coma un sentinéla, dauant de çò deth haure. Quan Hivert auec arturat es shivaus, era codinèra, en tot apressar-se enquiara hiestreta, didec misteriosament:

- Senhora, vos calerie vier ara prèssa en çò deth senhor Homais. Qu'ei ua causa urgenta.

Coma d'abitud, eth pòble ère silenciós. Enes cantoades des carrèrs i auie uns molonets de color ròsa que humejauen ath vent. Qu'ère era tempsada des confitures, e toti, en Yonville, ne hègen eth madeish dia eth sòn aprovediment. Dauant dera botiga deth senhor Homais, totun, podie admirar un molon fòrça gran que depassaue as auti ena mida qu'un laboratòri ei tostemp superior as horns des particulars e un desir generau as capricis individuaus.

Emma entrèc. Vedec eth fautulh capgirat e enquia "eth Fanau de Rouen" deishat per tèrra entre dues mans de mortèr. Dauric era pòrta deth correder. Ath miei dera codina i auie toti es Homais, grani e petits, damb uns devantaus que les arribauen enquiath còth e ues forquilhes ena man. Qu'èren enrodadi de gèrles escures plies de grans d'agrassòl, de sucre esbocinat e en torròcs, de balances parades ena taula e de recipients botadi en huec. Justin, de pès, jocaue eth cap e eth farmaceutic cridaue:

- Qui t'ac a dit, que l'anèsses a cercar en *capharnaüm*?
- Qué ei aquerò, donc? Qué i a?
- Qué i a?, responec eth potecari. Que hèm era confitura; ara madeish ei en tot còder-se; anaue a vessar per çò deth bolh massa fòrt e l'è manat qu'anèsse a cercar-me un recipient. Alavetz, eth, per guitèra, se n'a anat a cuélher era clau deth *capharnaüm*, penjada en un clau deth laboratòri.

Eth potecari cridaue *capharnaüm* a ua pèça que i auie jos eth losat plei d'utisi e de mèrces dera sua profession. Eth s'i embarraue e i passaue longues ores tot solet, apegant etiquetes, transvasant e empaquetant. E ac consideraue non solet coma un simple magasèm, senon coma un vertadèr santuari que d'eth gessien elaborades pes sues mans tota sòrta de gachets, bòles, tisanes, locions e pocions qu'anauen estenent era sua fama pes entorns. Jamès i botaue es pès arrés aquiu; e eth sòn respècte ère tau que l'escampaue eth madeish. En fin, s'era farmacia, dubèrta ath prumèr que venguie, ère er endret a on mostraue eth sòn orgulh, eth *capharnaüm* ère eth refugi a on se concentraue damb egoïsme, en tot deleitar-se en exercici des sues predileccions. Vaquí se per qué era leugeresa de Justin li semblèc d'ua monstruosa irreveréncia. E, vermelh coma es agrassòls, repetie:

- Òc, deth *capharnaüm*!, era clau que barre es alcalins caustics! Anar a cuélher un recipient nau!, un recipient damb cubertèra e que dilhèu non tierè jamès! Tot qu'a era sua importància, enes delicades operacions deth nòste art, tè! Mès, macareu! Cau saber distinguir e non pas hèr servir entà usatges lèu lèu domestics aquerò qu'ei destinat entàs usatges farmaceutics! Qu'ei coma aqueth que talhe un polhastre damb un escalpèl, coma s'un magistrat…
- Mès, Padega-te!, li didie era senhora Homais.

E Athelie, en tot estirar-li era levita:

- Papa, papa!
- Non!; deishatz-me!, tornaue eth potecari. Deishatz-me, caratz! Lèu cuelheratz aquerò coma ua botiga de comestibles! Au, vè-te'n, non respèctes arren!, trincà'c tot!, maumetè'c tot!, dèisha anar es sangsugues!, cala-li huec ath malvisc!, envinagra es cornishons enes pòts de vèire!, esbocina es benes!
- Non auíetz?... didec Emma.
- Un moment! Sabes a qué te riscaues?... Non as vist arren en cornèr dera quèrra, sus era tresau estatgèra? Ditz, respon, articula bèra causa!
- Sabi pas…!, mormolhaue eth gojat.
- A!, que non ac sabes! Donques jo plan qu'ac sai! As vist ua ampolha de veire blau, tapada damb cera auriòla, que contie un povàs blanc, damb un escrit que jo madeish i è apegat que ditz: *Perilhós*? E sabes se qué i a ath laguens? Donques arsenic! Aquerò ei çò qu'as anat a tocar! Agarrar un recipient deth costat!...
- Deth costat!, exclamèc era senhora Homais en tot cuelher-se es mans. Arsenic? Que mos auries pogut empodoar a toti!

E es creatures se meteren a cridar coma se sentessen uns terribles dolors enes entralhes.

- O dilhèu empodoar a un malaut!, seguic eth potecari. Qu'ei que me volies amiar ena Audiéncia, en banc des acusats?, hèr-me pujar en cadafalc? Qu'ei que non te'n sabes des precaucions que cuelhi a maugrat d'auer molta experiéncia? Soent m'espaurisqui jo madeish dera responsabilitat qu'è! Pr'amor qu'eth govèrn mos perseguís, e era absurda legislacion que mos regís ei coma ua vertadèra espada de Damocles suspenuda sus eth nòste cap!

Emma ja non pensèc preguntar entà qué la volien, e eth farmaceutic seguie cridant:

- Vaquí com m'arregraïsses çò que hèm per tu! Atau ei coma me pagues es atencions pairaus que te balhi! Donques que, a on series, ditz, se non siguesse per jo? Qué haries? Qui te balhe era alimentacion, era educacion, es vestits e toti es mieis de poder figurar bèth dia damb aunor enes lòcs dera societat? Entad aquerò, totun, que te cau èster ath pè deth canon e hèr-te agacins enes mans. *Fabricando fit faber age quod agis*.

Qu'ère tan desesperat que hège citacions en latin. N'aurie hèt en chinés e en groenlandés s'auesse coneishut aqueres dues lengües; pr'amor que se trapaue en ua d'aqueres escometudes qu'era amna sancera mòstre sense embuts aquerò qu'amie ath laguens, tau coma se daurís er ocean ath miei des tempestes, des augues des arribes enquiath sable des prigondors.

E seguic:

- Que ja comenci a empenaïr-me d'auer-me encargat dera tua persona! Dilhèu aurie estat milhor deishar-te consumir ena misèria e ena carrònha a on neisheres! Que non seràs bon qu'entà suenhar animaus damb còrnes! Non as cap assopliment tara sciéncia! Damb pro trabalh sabes apegar ua etiqueta! E t'estàs ena mia casa coma un canonge, en tot assadorar-te coma un porcèth!

Emma, totun, se viraue de cap ara senhora Homais.

- Que m'an dit que venguessa…

- Ai, mon Diu!, interrompec damb ua mina trista era brava senhora. Com vos ac diderè sense que…? Qu'ei un malastre!

Non podec acabar çò qu'anaue a díder. Eth potecari tornaue:

- Ueda-la en redon! Escura-la! Hè-te-la a vier!, rapid!

E, bassacant a Justin peth cothèr deth vestit, li hec quèir un libre dera pòcha.

Eth gojat s'ajoquèc. Homais anaue mès de prèssa e, recuelhent eth volum, lo contemplaue damb es uelhs exorbitats e bocabadat:

- *Era amor… conjugau*!, didec separant lentament aguestes dues paraules. A, plan ben, plan ben!, plan polit! E damb diboishi!... A, aquerò qu'ei massa!

Era senhora Homais s'auancèc.

- Non, non lo tòques!

Es mainatges volien veir es imatges.

- Dehòra!, exclamec sa pair imperiosament.

Se n'anèren.

Prumèr se passegèc de punta a punta, damb granes camalhardades, damb eth libre dubèrt enes mans, daurint e barrant es uelhs, sufocat, holat, apoplectic. Dempús venguec de dret entath sòn alumne e, pauhicat ath sòn dauant, damb es braci entrecrotzadi:

- Qu'atau as toti es vicis, malerós!... Tie compde, qu'ès en penent… Non as pensat qu'aguest libre infame podie quèir enes mans des mèns hilhs, calar eth bualh en sòn cervèth, tacar era puretat d'Athelie, corrómper a Napoleon? Que ja ei coma un òme. N'ès segur, aumens, de qué non l'an liejut? M'ac pòs certificar?

- En fin, didec Emma, m'auíetz de díder…

- Qu'ei vertat… S'a mòrt eth vòste soèr!

Efectiuament, eth senhor Bovary pair venguie de crebar d'un atac d'apoplexia. Er accident s'auie passat delàger, ara imprevista, en lheuar-se dera taula. E, prudent, per çò dera sensibilitat d'Emma, Charles demanèc per favor ath senhor Homais que li comuniquèsse aquera mala naua damb precaucion.

Homais auie meditat era frasa, l'auie arredonida, perfilada, rimada; qu'ère ua òbra mèstra de prudéncia e de transicion, de contorns fins e de delicadesa. L'enrabiada, totun, auie hèt anar ath caralh era retorica.

Emma, renonciant a saber cap sòrta de detalh, se n'anèc dera farmacia, pr'amor qu'eth senhor Homais auie cuelhut un aute còp eth curs des sòns vitupèris. Ça que la, s'anaue padegant, e ara repotegaue en un ton pairau en tot airejar-se era cara damb era casqueta grèga:

- Non ei que desaprova deth tot era òbra. Er autor ère mètge. Que i a cèrts aspèctes scientifics que non està mau qu'un òme coneishe, e enquia gausaria díder que les cau conéisher. Mès tard, totun, mès tard! Demora aumens que te hèsques un òme e qu'ages eth temperament format.

En enténer picar a Emma, Charles, que la demoraue, s'auancèc damb es braci dubèrts e li didec damb votz rebracada pes lèrmes:

- Que ja ac ves, ja ac ves!

E s'inclinèc suaument per çò de punar-la. Damb eth contacte des pòts, totun, sentec reviscolar eth rebrembe der aute e se passèc era man pera cara damb ua estrementida.

Totun aquerò, responec:

- Òc, que ja ac sai… ja ac sai.

Charles li mostrèc era carta a on sa mair li condaue er eveniment, sense cap ipocresia sentimentau. Sonque li sabie degrèu qu'eth sòn marit non auesse recebut es secors dera religion, pr'amor que s'auie mòrt en Doudeville, peth carrèr, ena pòrta d'un cafè, dempús d'un dinar patriotic damb uns ancians oficiaus.

Emma l'entornèc era carta ath sòn marit. Ara ora de sopar, pr'amor de non desentonar, mostrèc ua cèrta repugnància pes plats. Coma que Charles, totun, la forçaue a minjar, acabèc en tot hè'c damb resolucion, tant qu'eth sòn marit, ath sòn dauant, demoraue immobil en ua postura aclapada.

De tant en tant lheuaue eth cap e l'adreçaue ua guardada tota plia d'angónia. Alendèc:

- Que m'aurie agradat tornar-lo a veir!

Emma non responec. Fin finau, en veir que li calie díder bèra causa:

- Quina edat auie?
- Cinquanta ueit ans.
- A!

Un quart d'ora dempús, Charles higec:

- Qué harà ara era mia prauba mair?

Emma hec un gèst coma aqueth qu'ignòre ua causa.

En veder-la tan taciturna, Charles se pensèc qu'ère aclapada e sajaue de non parlar pr'amor de non ahiscar aqueth dolor que l'atrendie. E deishant de cornèr era tristesa:

- Te distreigueres fòrça ager?, preguntèc.
- Òc.

Quan treigueren eth cubertaula, Bovary se demorèc encara en sòn lòc. Emma tanpòc se botgèc. Que l'auie ath dauant e non podie senon contemplar-lo. A mida que l'anaue guardant, era monotonia d'aqueth espectacle treiguie pòc a pòc tota era pietat deth sòn còr. Li semblaue mesquin, feble, nul, un praube òme, a tot darrèr. Com des.heir-se'n? Quina cauhada mès longa! Ua sòrta d'assopiment l'invasie es musculs e eth cervèth coma s'auesse aspirat un bugàs d'òpi.

Enteneren eth còp sec d'un baston en vestibul. Qu'ère Hippolyte, que portaue eth bagatge dera senhora.

Pr'amor de poder-lo deishar en tèrra, li calec hèr penosament un quart de cercle damb era cama de husta.

- Ne tan solet s'en brembe ja!, se didie Emma guardant aqueth praube diable damb era espessa cabeladura ròia e tot chaupat de sudor.

Bovary cerquèc uns sòs ena pòcha. E sense semblar compréner tot çò que i auie d'umiliant entada eth ena soleta preséncia d'aqueth òme, repotec personificat ara sua inaptitud ingaribla, exclamèc:

- Guarda quin nhòc mès polit qu'as!, hènt referéncia as violetes de Leon sus eth larèr.

- Òc, hec Emma damb indiferéncia, que l'è crompat non hè guaire… a ua prauba hemna que demanaue caritat.

Charles cuelhec eth nhòc de violetes e les anaue aulorant delicadament en tot refrescar-i es sons uelhs vermelhs de lèrmes. Emma les retirèc ara prèssa des sues mans e les anèc a botar en ua gèrla d'aigua.

Londeman arribèc era senhora Bovary. Autant era coma eth sòn hilh plorauen damb totes es lèrmes des sòns uelhs. Emma despareishec damb era desencusa qu'auie d'anar a balhar ordes.

Eth dia a vier les calèc tier-se es dues as exigéncia deth dòu. Vengueren a sèir-se ena glorieta en tot hèr-se a vier tistèrs de cosedura.

Charles pensaue en sa pair e s'estonaue de qué podesse auer tanta afeccion per un òme qu'enquia alavetz s'auie pensat que non l'estimaue que moderadament. Era senhora Bovary mair tanben pensaue en sòn marit. Es dies mès dolents d'abans, ara li semblauen envejables. Dauant der engüeg instintiu d'ua convivéncia tan longa, tot s'esbugassaue. E, hènt anar era agulha, quauqua lèrma li baishaue e se li tenguie pendent ua estona ena punta deth nas.

Emma, assadorada deth rebrembe de Leon, pensaue que sonque hège quaranta ueit ores que se trapauen amassa, luenh deth mon e complètament embriagats, sense auer pro uelhs entà contemplar-se. Sajaue de recompausar es detalhs mès imperceptibles d'aqueth erós dia. Era preséncia dera soèra e deth marit, totun, l'intimidauen. Non aurie volgut sénter arren, ne veir arren, pr'amor de non trebolar eth recuelhement deth sòn amor, que, per mès hège, s'anaue perdent entre eth revolum de sensacions exteriores.

Descosie era dobladura d'un vestit, e es borrilhs que quilhaue s'anauen escampilhant ath sòn entorn. Era vielha senhora Bovary hège carrinclar es estalhants sense lheuar es uelhs, e Charles, damb es simbosses de talon e era levita vielha e escura que li servie de blòda d'anar per casa, s'estaue damb es mans ena pòcha sense badar boca. Apròp d'eri, Berthe, damb ua blòdeta blanca, rascaue damb era pala eth sable des corsères deth uart.

Ara imprevista vederen ath senhor Lheureux, eth comerçant de teishuts, qu'entraue pera barralha dera clòsa.

Que venguie a aufrir es sòns servicis, *per çò dera trista circonstància*. Emma responec que pensaue que poirie gésser deth pas. Eth botiguèr non se dèc per vençut.

- Desencusatz-me, didec. Que voleria auer ua convèrsa privada.

Dempús, abaishant era votz:

- Qu'ei per aqueth ahèr… sabetz?

Charles se rogic tot.

- A, òc, plan.

E tot trebolat, virant-se de cap ara sua hemna:

- Te sap degrèu, estimada…?

Emma semblèc compréner, donques que se lheuèc e Charles li didec ara sua mair:

- Non ei arren; solide bèra fotesa de caractèr domestic.

Charles non volie qu'era s'en sabesse der ahèr dera reconeishença de deute, en crànher es sues observacions.

Ja solets, eth senhor Lheureux felicitèc a Emma en tèrmes molt clars per çò der eretatge, dempús se metec a parlar de causes indiferentes, des arbes frutèrs, dera cuelheta e dera sua santat, qu'anaue, coma tostemp, *atau, atau, ne ben ne mau*. Efectiuament, non paraue ne un solet moment, e, maugrat tot aquerò que didie era gent, non guanhaue ne entà botar un tròç de carn ena ola.

Emma lo deishaue parlar. S'engüejaue tant de hège dus dies!

- Atau, donc, ja ètz totafèt remetuda? seguic. De vertat que i a auut moments, qu'è vist ath vòste marit ben preocupat! Qu'ei un bon gojat, encara qu'ajam auut quauques diferéncies.

Emma preguntèc se quines èren aqueres diferéncies, pr'amor que Charles l'auie amagat eth refús des objèctes qu'era l'auie encomanat ath comerçant.

- Pro que vo'n sabetz!, exclamèc Lheureux. Qu'ère pes vòsti capricis, es males de viatge.

Auie abaishat eth chapèu enquias uelhs e tot fiulant e arrint, damb es mans cuelhudes ath darrèr, la guardaue fixament d'ua manèra insuportabla. Sospechaue bèra causa? Emma se trapaue perduda en un embolh d'apreensions. Lheureux, totun, contunhèc:

- A tot darrèr que hèrem es patzes, e ara precisament venguia entà proposar-li un apraiament.

Se tractaue de prorogar era reconeishença de deute signada per Bovary. De totes manères, eth senhor podie hèr çò que volesse. Non li calie preocupar-se, mès que mès ara que deuie estar fòrça ocupat damb d'autes causes.

- E serie milhor que se descarguèsse en bèth aute, en vos, per exemple, En tot hèr-vos uns poders, serie aisit, e alavetz nosati ja mos apraiaríem…

Emma non comprenie arren. Lheureux carèc. Dempús, pensant en negòci, declarèc qu'era senhora non podie mens que comprar-li bèra causa.. Li manarie un teishut nere de lan, dotze mètres, era quantitat necessària entà poder hèr-se un vestit:

- Aguest qu'amiatz, qu'està ben entà anar per casa. Vo'n calerie un aute, totun, entàs visites. Just entrar me n'è encuedat de seguit. Qu'è eth còp de uelh american, jo.

En sòrta de manar-li eth teishut, l'ac portèc eth madeish. Dempús, tornèc per çò d'amidar-lo. Seguic en tot deishar-se veir damb d'autes desencuses, sajant d'èster tostemp amable, serviciau, infeudant-se, coma aurie dit Homais, e non deishant passar era ocasión de hèr arribar ena aurelha d'Emma quauqui conselhs sus es poders. Non parlaue jamès dera arreconeishença de deute. Emma ja ne tan solet i pensaue. Ath començament dera sua malautia, Charles l'auie condat bèra causa; qu'èren tantes es agitacions qu'auien passat peth sòn cap, totun, que ja non se'n brembaue. Ath delà, tenguec bon compde de non entamenar cap discussion d'interèssi damb eth sòn marit. Era vielha senhora Bovary demorèc estonada e atribuic eth son cambiament d'umor as sentiments religiosi qu'auie cuelhut pendent era malautia.

Tanlèu, totun, qu'era soèra partic, Emma non se tardèc a suspréner a Charles per çò deth sòn sentit practic. Suggeric que dilhèu calerie aconselhar-se, verificar es ipotèques, guardar s'ère mès convenent hèr ua licitacion o ben ua liquidacion.

Emma mentaue tèmes tecnics ar edart, prononciaue es mots seriosi d'orde, d'avier, de prevision, e exageraue de contunh es obstacles dera succession, enquiath punt qu'un dia li mostrèc eth modèu d'ua autorizacion generau entà "administrar es sòns ahèrs, hèr crompes, hèr tota sòrta de prèsti, signar e endorsar tota sòrta de recebuts, pagar quinsevolh quantitat, eca". Qu'auie trèt un bon profit des leçons de Lheureux.

Ingenuament, Charles li preguntèc d'a on gessie aqueth papèr.

- Qu'ei deth senhor Guilhaumin

E damb ua imperturbabla serenitat higec:

- Mès que non me'n fisi massa. An tan mala fama aguesti notaris! Dilhèu mos calerie consultar… Sonque coneishem a… Ad arrés, ara fin!

- Se non ei que Leon… higec Charles, cogitós.

Qu'ère dificil, totun, entener-se per correspondéncia. Alavetz, Emma, s'aufric a hèr aqueth viatge. Charles s'i remic, arregraït, cranhent que li siguesse penible. Era persutèc. Eth la neguèc damb ua vertadèra ploja d'expressions obsequioses. Fin finau, era exclamèc en un ton de fictiua obstinacion.

- Que non me còste arren d'anar-i!
- Be n'ès de brava!, didec punant-li eth front.

Londeman cuelhec era *Arongleta* pr'amor d'anar entà Rouen a consultar ath senhor Leon e s'i estèc tres dies.

III.-

Que sigueren tres dies complèts, esplendidi, esquisti, ua vertadèra lua de mèu.

S'estauen en *Otel de Boulonge*, dauant deth pòrt. Aquiu demorauen damb es persianes abaishades, damb es pòrtes barrades, entre ua escampilhada de flors per tèrra e es siròps damb gèu que se hègen portar peth maitin.

En arribar ena vrespada cuelhien ua barca caperada e se n'anauen a sopar en ua isla.

En aquera ora, en cai s'entenie ressonar era maça des hustèrs picant es cascos des vaishèths. Eth hum deth quitran pujaue entre miei des arbes, e se vedien, flotant per arriu, amples taques greishoses, ondejant, desparières, jos era porpra deth solei, coma plaques de bronze florentin.

Baishauen enquiath costat des barques que i auie amarrades, qu'es sòns cables, longs e oblics, heregauen un shinhau era part deth dessús.

Eth sorrolh dera ciutat, er aspre redolar des cars, eth sarabat des votzes e es idòls des gossets enes cobèrtes des vaishèths s'aluenhauen insensiblament. Emma se des.heiguie deth capèth, e era barca s'acostaue ena isla.

Anauen a sèir-se ena sala baisha d'ua tauèrna qu'auie uns hilats neri penjadi ena pòrta. Minjauen peish fregit, pinta e cerides. Dempús, s'estirauen pera èrba.; se punauen jos es albars quan arrés les guardaue; qu'aurien volut víuer coma dus Robinsons en aqueth endret, qu'era sua beatitud les semblaue çò de milhor dera tèrra. Non ère cap eth prumèr còp que se trapauen jos es arbes, ne que vedien eth cèu e era èrba verda, ne qu'escotauen eth mormolh dera aigua e eth pas deth vent entre eth huelham; jamès ac auien admirat, totun; coma s'abans era natura non auesse existit o non auesse començat a èster beròia enquia dempús dera satisfaccion des sòns desirs.

S'entornauen de nets. Era barca anaue costejant es isles. Se plaçauen ath hons, silenciosi e protegidi pera ombra. Es rems ressonauen a trauèrs des escaumes de hèr. Ath miei deth silenci, aqueri ressons qu'èren coma es batecs d'un metronòm acompanhadi dera suau tumada, des ondades que se botjauen en regatge deth darrèr.

Ua des nets campèc era lua. Alavetz li dediquèren un revolum de frases; la trapauen melancolica e plia de poesia. Emma enquia e tot se metec a cantar:

Ua net, te'n brembes?, navigàuem, eca.

Era sua votz armoniosa e febla se perdie entre es ondades, e eth vent s'emportaue es accents que passauen peth costat de Leon tau qu'uns batecs leugèrs d'ales.

Emma s'estaue ath sòn dauant, emparada ena paret dera barca. Era lua, qu'entraue per un hiestron dubèrt, l'illuminaue. Eth vestit nere qu'amiaue, talhat en forma de ventalh, la hège mès nauta. Auie eth cap quilhat, es mans plegades e es uelhs viradi de cap ath cèu. A viatges era ombra des saücs l'amagaue complètament. En un virament de uelhs, totun, reapareishie illuminada pera lua coma se siguesse ua vision.

Leon, seigut en solèr ath sòn costat, se trapèc jos era man ua cinta de seda d'un color rogenc de passavèth.

Eth barquèr l'examinèc e acabèc en tot díder:

- Que deu èster d'un grop que passegè er aute dia. Èren ua còlha de trufaires, òmes e hemnes barrejadi, damb pastissi e champanha, cornetes e fòrça causes. Que n'auie un de naut, sustot, de bon pòrt e damb mostacha, qu'ère fòrça divertit. Li didien: "Au, Adolphe, Dodolphe, çampar, condamos bèra causa".

Emma se metec a tremolar.

- Qu'ei que non te trapes ben?, didec Leon apressant-se.
- Non ei arren. Era fresqueta dera net.
- Que deu auer fòrça capitada entre es hemnes… higec doçament eth barquèr, en tot voler dedicar-li un rebrembe complimentós ar estrangèr.

Dempús, escopint-se enes mans, tornèc a cuélher es rems.

A tot darrèr, arribèc eth moment de separar-se. Er adiu siguec trist. Leon auie d'adreçar es cartes ena casa dera Rollet. Emma li hec ues recomanacions tan precises a prepaus der escrit, que Leon non podec mens d'admirar era sua astúcia amorosa.

- Atau, m'assegures que tot ei coma cau?, didec Emma damb ua darrèra punada.
- Òc!

"Per qué, pensèc dempús, tant que tornaue carrèr enlà tot solet, per qué deu auer tant d'interès en aguesti poders?"

IV.-

Leon lèu cuelhec un aire de superioritat dauant des sòns companhs; deishèc de cornèr era sua companhia e abandonèc complètament es expedients. Demoraue es cartes d'Emma; les liegie. L'escriuie. L'evocaue damb tota era fòrça deth sòn desir e des sòns rebrembes. Era abséncia, en sòrta d'amendrir es talents qu'auie de tornar-la a veir, mèsalèu les acreishie, enquiath punt qu'un dissabte peth maitin s'escapèc deth burèu.

Quan de naut estant dera pala vedec ath pè dera val eth campanau damb era viroleta de lhauna hènt torns ath vent, sentec eth madeish delèit barrejat d'atrendiment egoïsta e de vanitat trionfanta que deuen sénter es milionaris quan tornen en sòn pòble de neishença dempús d'ua longa tempsada.

Venguec a hèr un còp de uelh ath torn dera casa d'era. Ludie era lum ena codina. Aubirèc era sua ombra darrèr des cortines. Non campèc arrés.

Era ostalèra Lefrançois, en veder-lo se des.heiguec en exclamacions. Lo trapèc "mès naut e mès prim", tant qu'Arthemise lo trapèc mès "morèu e mès cepat".

Sopèc ena saleta, coma abans; mès solet, sense eth quistaire. Pr'amor que Binet, *cansat* de demorar tostemp ara *Arongleta*, hec auançar ua ora eth sòn sopar; e ara se calaue ena taula tàs cinc en punt; e encara didie qu'*eth relòtge anaue endarrerit*.

Leon se decidic. Anèc a picar ena pòrta dera casa deth mètge. Era senhora ère ena cramba e non baishèc enquiath cap d'un quart d'ora. Eth senhor semblèc encantat de tornar-lo a veir. Non se botgèc, totun, en tot eth vrèspe ne en tot londeman.

Se vederen solets en vrèspe, fòrça tard, en caminòu de darrèr deth uart. En caminòu, madeish que damb er aute! Hège mau temps e parlèren jos un paraigües, ara lum des relampits.

Era sua separacion se hège intolerabla.

- Que m'estimi mès morir!, didie Emma.

Se torçaue enes sòns braci hèta un delavaci de lèrmes.

- Adishatz!... Adishatz!... Quan te tornarè a veir?

Tornèren entà darrèr pr'amor de punar-se un aute còp. Alavetz era li hec era promesa de sajar de trapar lèu lèu, dera manèra que siguesse, era escadença de veder-lo liurament e d'ua manèra regulara aumens un còp ara setmana. Emma n'ère segura. Ath delà, qu'ère plia d'esperança. Aurie sòs plan lèu.

Crompèc, donc, un parelh de cortines de color auriò damb regues blanques, entara sua cramba. Eth senhor Lheureux l'auie vantat eth prètz.

Li venguec talents d'auer un tapís, e Lheureux, afirmant "que non ère cap causa der aute mon", se comprometec amablament a procurar-n'i un. Ja non podie deishar de costat es sòns servicis. Lo manaue cercar vint còps ath dia. Eth botiguèr ac deishaue tot e acodie sense repotegar. Tanpòc non s'entenie qu'era Rollet dinèsse cada dia ena casa deth mètge e qu'enquia li hesse visites particulares.

Siguec en aquera epòca, ena entrada der iuèrn, quan Emma semblèc cuelhuda per ua vertadèra fèbre musicau.

Un vrèspe que Charles se l'escotaue tornèc a començar quate viatges seguidi era madeisha partitura, e se demoraue tostemp maucontenta, tant que Charles, sense notar era diferéncia, exclamaue:

- Òsca!... fòrça ben!... Non t'enganhes! Seguís!
- Non! Qu'ei execrable! Qu'è es dits rolhadi!

Londeman eth sòn marit li demanèc que tornesse a *hèr-li a sénter bèra causa*.

- Plan, donc, solet per çò d'acontentar-te!

E Charles cohessèc qu'auie perdut un shinhau. Emma s'enganhaue de pentagrama, s'embolhaue. Dempús, en tot arturar-se còp sec:

- Plan, que ja ei pro! Me calerie cuélher quauques leçons; mès…

Se mosseguèc es pòts e higec:

- Vint francs per leçon qu'ei massa car!
- Òc, plan, un shinhau… didec Charles miei arrint coma un ingenú. Me semble que dilhèu se poirie trapar per mens. Que i a artistes sense fama que soent valen mès qu'es celebritats.
- Cèrca-les, didec Emma.

Londeman, en arribar en casa, contemplèc ara sua hemna damb ua riseta de dolenteria, e sense poder-se tier mès deishèc anar aguesta frasa:

- Be n'ès de testuda a viatges! Aué sò estat en Barfeucheres. Plan, donc, era senhora Liegard m'a assegurat qu'es sues tres hilhes, que van ena Misericòrdia, cuelhen leçons a dus francs damb ua professora excellenta!

Emma quilhèc es espatles e non tornèc a daurir er esturment.

Quan i passaue peth costat, totun (mès que mès quan i auie Bovary), alendaue:

- A, praube piano!

Quan venguie quauqu'un a tier-li ua visita, non deishaue jamès de díder qu'auie abandonat era musica e ara non la podie repréner per motius mès importants. Alavetz la planhien. Qu'ère un malastre! Damb tant de

talent qu'auie! Ne parlèren enquia e tot a Bovary. L'avergonhauen, mès que mès eth farmaceutic:

- Que hètz mau! Es facultats dera natura non s'an de deishar jamès èrmes. Pensatz, ath delà, planvolut amic, qu'ahiscant ara senhora a estudiar estauviaríetz mès endauant ena educacion musicau dera vòsta hilheta. Jo sò dera pensada de qué es mairs an d'ensenhar, eres madeishes, as sòns hilhs. Qu'ei ua idia de Rousseau, dilhèu un shinhau naua encara, mès qu'acabarà hènt capitada, ne sò segur, coma er aleitament mairau e era vacuna.

Charles, donc, li tornèc a parlar der ahèr deth piano. Emma responec damb amarum que valie mès que se lo venessen. Veir se com se n'anaue aqueth praube piano que tantes vanitoses satisfaccions l'auie dat ère entà Bovary coma er indefinible suicidi d'ua part d'eth madeish.

- Se volesses… didie, ua leçon de tant en tant, a tot darrèr non serie tan roïnós.

- Òc, mès qu'ei qu'es leçons, replicaue Emma, sonque seguides son profitoses.

Vaquí com s'ac hec entà arténher deth sòn marit eth permís d'anar ena ciutat, un viatge ara setmana, a veir ath sòn aimant. E ath cap d'un mes, enquia e tot trapèren qu'auie milhorat considerablament.

V.-

Arribaue eth dijaus. Emma se lheuaue e se vestie silenciosament sajant de non desvelhar a Charles, que l'aurie hèt quauques observacions de perqué se lheuaue tan d'ora. Dempús se metie a caminar de naut en baish e se posaue enes hièstres en tot guardar era plaça. Era lum deth dia passaue entre es colomnes deth mercat e s'estenie enquiara casa deth farmaceutic, qu'es sues pòrtes barrades deishauen veir es majuscules deth panèu destacades ara palla lum dera aubada.

Quan eth relòtge mercaue es sèt e quart, se n'anaue tath *Lion d'Or*. Arthemise venguie a daurir-li era pòrta damb es uelhs holadi e badalhant. Desenterraue es brases que i auie jos eth cendre en atencion ara senhora. Emma s'estaue soleta ena codina. De quan en quan gessie. Hivert atelaue sense prèssa tant qu'escotaue ara ostalèra, que, passant eth cap caperat damb un mocador per ua hiestreta, li hège era lista des encargues damb ua seguida d'explicacions capables d'aclapar a un aute òme mens tranquil qu'eth. Emma picaue de pès damb es sues botines contra er empeirat deth pati per çò d'escauhar-les.

A tot darrèr, Hivert, dempús d'auer-se minjat era sopa, se calaue era pelissa, alugaue era pipa, cuelhie eth soriac e s'installaue tranquillament naut deth sèti.

Era *Arongleta* se n'anaue ath tròt. Pendent uns tres quarts de lega s'anaue arturant, de tant en tant, pr'amor de recuélher es passatgèrs que lo demorauen de pès enes vòres deth camin o dauant des tapies des patis. Aqueri qu'auien avisat era vesilha se hègen demorar. Quauqui uns encara èren en lhet. Hivert cridaue, renegaue, dempús baishaue deth sèti e anaue a picar enes pòrtes sorrolhosament. Eth vent bohaue pes hièstretes rosigades.

Ça que la, s'aumplien es quate banquets, era veitura de shivaus auançaue, e anauen passant es ringlères de pomèrs; era carretèra, costejada per ues longues robines plies d'aigua auriòla, s'anaue estretint contunhament de cap ar orizon.

Emma la coneishie d'un cap ar aute. Sabie que dempús d'un erbatge venguie un pau, dempús un olm, mès enlà ua granja o ua garita de peon caminaire. Enquia e tot, entà hèr-se a vier bèra suspresa, a viatges clucaue es uelhs. Jamès perdie, totun, eth sentiment net dera distància que li mancaue entà recórrer. Fin finau s'apressauen es cases de rajòles; era tèrra ressonaue jos es arròdes; era *Arongleta*, s'esguitlaue entre hilères de jardins e a trauèrs d'un brescat se vedien ues estatues, un ticolet plen d'arradimères, uns tèishi podadi e un balançader. Dempús, ara imprevista, campaue era ciutat.

Devaraue en forma d'anfiteatre, estofada pera broma, e s'estenie confusament en aute costat des pònts. Tornaue a veir, dempús, eth camp liure en tot pujar damb un movement monotòn enquia tocar, de luenh, era basa indecisa deth cèu palle.Vista atau de naut estant, eth paisatge sancer auie er aspècte immobil d'un quadre pintat ar òli. En un cornèr s'apilerauen es vaishèths atracadi. Er arriu arredonie era corba ath pè verd des tucòs, e es isles, de forma oblonga, semblauen ath miei dera aigua uns enòrmes peishi neri arturadi. Es humenèges des fabriques estenien uns immensi plumalhs escurs que s'escapauen per extrèm. S'entenie eth roncadís des honeries damb es clares campanes des glèises que se calauen laguens dera broma baisha. Es arbes sense huelhes des passegi reprodusien un matarràs violacèu enes parets des cases, e es teulades, totes ludentes pera pluja, hègen reflèxi desparièrs sivans eth nivèu des barris. A viatges, ua bohada de vent se hège a vier es bromes de cap ara còsta Sainte-Catherine, coma ondades aerianes, qu'anèssen a tumar en silenci contra es parets d'un espatladèr.

Un sabi pas qué de vertiginós se despenie, entà Emma, d'aqueres existéncies apilerades, e sentie qu'eth còr se li holaue abondosament, coma s'es vint mil amnes que i bategauen auessen exalat ath còp eth bugàs des passions qu'era les supausaue. Eth sòn amor creishie dauant er espaci e s'aumplie de tumult dauant des brusors vagui que pujauen. Emma lo hège quèir tà dehòra, tàs places, tàs passegi, tàs carrèrs, e era vielha ciutat normanda s'estenie dauant des sòns uelhs coma un caplòc desmesurat, coma ua Babilonia qu'ère a mand de penetrar. Guaitaue pera hièstreta en tot apuar-se damb es dues mans e alendaue era brisa; es tres shivaus galaupauen. Es pèires carrinclauen entre era hanga, era diligéncia se balançaue, e Hivert avisaue de luenh as cars dera carretèra tant qu'es roeneses qu'auien passat era net en Bois-Guilhaume baishauen tranquillament era pala laguens deth sòn cochet de familha.

Se posèren ena barralha. Emma se descordaue es sabates damb sòla de husta, se botaue uns auti gants, s'ajustaue eth chal, e vint passes mès enlà baishaue dera *Arongleta*.

Qu'ère era ora qu'era ciutat se desvelhaue. Es emplegats, damb barretina grèga, netejauen es veirines des botigues, e ues hemnes qu'amiauen uns tistèrs emparadi ena anca lançauen de tant en tant, un sorriscle sonor enes cantoades des carrèrs. Emma caminaue damb eth cap clin peth costat des parets, arrint tota gaujosa jos eth vel nere abaishat.

Per pòur de non èster vista, normaument deishaue de cuélher eth camnin mès cuert. Se calaue pes carrerons escurs e arribaue banhada de sudor en extrèm deth carrèr Nacional, apròp dera hònt. Qu'ère eth barri deth teatre, des tauèrnes e des hemnes dera vida. Soent li passaue un car

peth costat qu'amiaue bèra decoracion tremolosa. Uns crambèrs escampilhauen sable pes lòses, entre uns arbilhons verds. S'alendaue ua aulor d'absinti, d'ustres e de tabac.

Cambiaue de carrèr. L'arreconeishie damb era sua cabeladura cargolhada que se l'escapaue per dejós dera ala deth chapèu.

Leon seguie caminant peth trepader. La seguie enquiar otèl. Pujaue, daurie era pòrta, entraue… Quina abraçada!

Dempús dera precipitacion des paraules se succedie era precipitacion des punets. Se condauen es anuègi dera setmana, es presentides, es inquietuds per çò des cartes; ara, plan, ac desbrembauen tot, e se guardauen cara a cara, damb arridolets de voluptat e apelacions ara trendesa.

Eth lhet qu'ère gran, d'acajó, en forma de barca. Es cortines, de seda vermelha, baishauen deth tet e se sarrauen ben abaish, apròp deth cabeç ample. Arren de tan beròi coma eth brun cap d'Emma e coma era sua pèth blanca destacant-se en aqueth color de porpra quan, aubedint a un gèst de pudor, crotzaue es braci nuds en tot tapar-se era cara damb es mans.

Era tebesa dera cramba, eth tapís que s'i estenie, es ornaments alègres e era sua lum tranquilla, tot semblaue hèt de bon voler entà exprimir es intimitats dera passion. Es barrons acabadi en flècha, es brides de coeire e es bòles deth larèr ludien de ressabuda quan entraue eth solei. Entre es candelèrs deth dessús deth larèr i auie dus cargòlhs de mar rosadi d'aqueri que reproduissen eth bronit deth mar quan s'aprèssen ena aurelha.

Be n'ère d'agradiua aquera cramba plia d'alegria a maugrat deth sòn esplendor un shinhau marcit! Cada viatge que i anauen trapauen es mòbles en madeish lòc, e a còps, es agulhes deth peu qu'Emma auie desbrembat, eth dijaus anterior, ath cant deth relòtge. Dinauen apròp deth huec en ua tauleta damb incrustacions de palissandre. Emma mestraue, li servie es talhs en plat en tot prodigar-li tota sòrta d'amanhagades. E, quan era esgluma deth champanha vessaue deth veire leugèr e queiguie entre es anèths des sòns dits, arrie damb un arridolet sonor e libertin. Er un e er aute èren tan perduts ena pròpria possession que se pensauen que se trapauen aquiu coma se siguessen ena sua casa e que s'i auien de demorar enquiara ora dera mòrt, madeish qu'un matrimòni joen. Didien "era nòsta cramba, era nòsta, es nòsti fautulhs"; e Emma didie enquia e tot eth mies pantofles", un present de Leon, un caprici qu'era auie auut. Qu'èren ues pantofles de satin de color ròsa, ornades damb pelhaçon de cigne. Quan se seiguie sus es jolhs de Leon, era sua cama, alavetz massa cuerta, quedaue penjant en aire; e eth graciós caucèr qu'amiaue damb talon se tenguie tot just en sòn pè nud pes puntes des dits.

Leon tastaue per prumèr viatge era inexplicabla delicadesa des elegàncies femenines. Jamès s'auie trapat damb aquera gràcia de lengüatge, damb aquera resèrva deth vestit, damb aqueres portadures de paloma assopida. Admiraue era exaltacion dera sua amna e es dentèles des sues pèlhes. Ath delà, non ère *ua hemna de mon*, ua hemna maridada, ua vertadèra aimanta, a tot darrèr?

Pera diuersitat deth sòn umor, ath còp mistic e joiós, explicit e taciturn, impulsiu e indolent, l'anaue desvelhant mil desirs, en tot evocar-li reminiscéncies e instints. Qu'ère era enamorada de totes es novèles, era eroïna de toti es drames, *era* misteriosa de toti es volums de vèrsi. Trapaue enes sues espatles era coloracion ambrenca dera *odalisca en banh*; amiaue eth gipon long que s'i didie as senhores feudaus; tanben se retiraue ara *hemna esblancossida de Barcelona*: per dessús de tot, totun, qu'ère un àngel!

Soent, en tot guardar-la, li semblaue que se l'escapaue era amna entada era e que s'estenie coma ua ondada ath torn deth sòn cap e dempús baishaue entara la blancor deth sòn pièch.

Se seiguie peth solèr ath sòn dauant; e damb es codes enes jolhs la contemplaue arridolent e damb eth front tibant.

Emma s'inclinaue entada eth e, coma sufocada pera embriaguesa mormolhaue:

- Ò, non te botges! Non digues arren! Guarda-me! Ges un sabi pas qué des tòns uelhs que me hè tant erosa!

Li didie eth "mainatge".

- M'estimes, mainatge?

E, damb era precipitacion qu'es pòts de Leon li pujaue ena boca, lèu non entenie era responsa.

Dessús deth relòtge i auie un Amor petit de bronze damb era careta alègra e es braci arredonidi tient ua garlanda daurada. Guairi còps se n'auien arrit en tot contemplar-lo! Quan arribaue era ora de separar-se, totun, tot les semblaue seriós.

Quiets er un dauant der aute, se repetien:

- Enquia dijaus!... Enquia dijaus!...

En un virament de uelhs, Emma li cuelhie eth cap entre es mans, li punaue eth front ara prèssa e s'escapaue escales enjós exclamant: "Adishatz!"

Se n'anaue entath carrèr dera Comedie, ena casa d'un perruquèr per çò de hèr-se apraiar es peus. Hège ja nets e ena botiga alugauen eth gas.

Entenie era campaneta deth teatre que cridaue as comics ara representacion. Ath sòn dauant vedie passar uns òmes damb era cara blanca e ues hemnes damb uns vestits deslustrats qu'entrauen pera pòrta que daue tàs colisses.

Que hège calor en aquera pèça massa baisha, damb eth rom rom deth cauhadèr alugat e entremiei des perruques e des pomades denses de perhum. Era flaira des motles d'arrissar e eth heregament d'aqueres mans greishoses que li manejauen eth cap, non se tardaue a adormir-se un shinhau, estropada damb eth drap blanc. Soent, eth dependent, tant que la pientaue, l'aufrie entrades entath balh de desguisaments.

Dempùs se n'anaue. Tornaue a pujat carrèr ensús. Arribaue ena *Crotz Ròia*. Cuelhie es sabates damb sòla de husta que peth maitin auie amagat jos un banc e se calaue en sòn lòc entre es viatjaires despacientadi. Quauqui uns baishauen ath pè dera pala. Emma se demoraue soleta laguens deth coche.

En cada corba deth camin vedie milhor totes es lums dera ciutat, que hègen un bugàs ample e luminós per dessús deth revolum de cases. Emma s'ajulhaue enes coishins e hège enlà es uelhs d'aqueth enludernament. Alendaue, cridaue Leon e li transmetie paraules doces e punets que s'emportaue eth vent.

Ena pala i auie un praube diable damb un baston que demanaue caritat entre es diligéncies. Anaue tot rosigat e se caperaue eth cap damb ua casqueta vielha de castor, en.honsada e arredonida en forma de gibrelh. Quan se la treiguie, totun, en sòrta des paupetes campauen dues orbites dubèrtes e sagnoses. Era cara se des.hilaue damb fragments vermelhs que d'eri rajauen uns liquids que se calhauen en un crospa verda enquiara punta deth nas e qu'es hòsses neres aspirauen convulsiuament. Quan se dirigie a bèth un, inclinaue eth cap damb un arridolet pèc. Alavetz, es vistons bluencs, voludant-se contunhament, anauen a tumar damb es tempes ath cant madeish dera nafra viua.

En tot seguir es coches cantaue ua cançon:

Soent era calor d'un bon dia

hè qu'es gojates sónien er amor.

Tota era rèsta èren audèths, solei e huelham.

A viatges, se presentaue còp sec, damb eth cap nud darrèr d'Emma. Aguesta se retiraue en tot hèr un sorriscle. Hivert lo repotegaue cada viatge. Li didie qu'aurie de parar ua barraca ena hèira de Sant Roman o a viatges li preguntaue tot arrint se com anaue era sua aimanta.

Soent, quan era diligéncia auie reprenut eth camin, era casqueta deth vagabond entraue pera hièstreta damb un movement brusc; Ath madeish

temps, eth, damb er aute braç, se sarraue en estrep entremiei des esquists des arròdes. Era sua votz, ara prumeria febla e ploraira, venguie a èster agudenta. S'arrossegaue entre es ombres dera net coma un planh vague e angoniós; e entre es drings des cascavèls, eth brusor des arbes e eth bronit dera veitura auie un sabi pas qué de luenhant qu'a Emma l'arribaue enquiath hons dera sua amna, madeish qu'un remolin laguens d'un abisme e se l'emportaue fòrça mès enlà damb ua malenconia sens limits. Hivert, totun, que se n'encuedaue deth contrapés, lançaue sense guardar arren ues potentes foetades. Era punta dera treneta l'espetaue enes nafres e queiguie ath miei dera hanga hènt un sorriscle coma un enrauquiment.

Dempús, es viatjaires dera *Arongleta* acabauen adormint-se, es uns damb era boca duberta, es auti damb era maishèra abaishada, emparant-se ena espatla deth vesin o damb eth braç amagat ena anèra dera correja, oscillant regularament damb es bassacades deth coche. Eth reflèx dera lantèrna, que se balançaue dehòra, peth lomb mobil des shivaus, penetraue en interior pes cortines de color de chicolate, diboishant ombres sagnoses en toti aqueri passatgèrs immobils. Emma, embriagada de tristor, tremolaue jos era ròba e sentie com se l'anauen heredant es pès damb era mòrt ena amna.

Charles la demoraue en casa. Es dijaus, era *Arongleta* arribaue tostemp tard. Fin finau era senhora entraue en casa! Lèu ne tansevolh punaue ara sua hilha. Eth sopar non ère a punt. Que l'ère parièr. Desencusaue ara codinèra. Ara que tot li semblaue ben ad aquera gojata.

Eth sòn marit, en encuedar-se'n deth sòn pallitge, li preguntaue soent se se trapaue mau.

- Non, didie Emma.
- Que sembles tota estranha aguest vrèspe, replicaue.
- Non ei arren, non ei arren!

I auie dies que, tanlèu arribaue en casa, pujaue entara sua cramba. E Justin, que se trapaue aquiu, anaue damb passi de vop, autant engenhós entà mestrar-la coma se siguesse ua crambèra acreditada. Premanie era caisha des aluquets, eth candelèr, un libre, apraiaue era camisa de dormir, destapaue es linçòs.

- Au, didie Emma, que ja ei tot ben, vè-te'n!

Pr'amor que se demoraue de pès, damb es mans penjant e es uelhs dubèrts, coma estacat pes nombrosi hius d'un sòmi inopinat.

Londeman ère un dia òrre, e es dies a vier encara èren mès intolerables per çò dera impaciéncia qu'Emma manifestaue per tornar a gaudir era sua felicitat, cobesença aspra, alugada d'imatges coneishudes, e qu'eth dia setau crebaue sense trebucs enes amorasses de Leon. Es desirs der escrivan

s'amagauen jos ues expansions meravilhoses e plies de d'arregraïment. Emma gaudie d'aguest amor d'ua manèra discrèta e absorbida, lo tenguie damb toti es artificis dera sua trendesa e tremolaue un shinhau, per çò de non perder-lo mès tard.

Soent li didie damb doçors malenconiosi ena votz:

- Ai, que ja sai que bèth dia me deisharàs!... te'n cansaràs!... Seràs coma toti es auti!

Leon preguntaue:

- Quini auti?
- Es òmes, a tot darrèr, responie Emma.

Dempús higie en tot refusar-lo damb un gèst langorós:

- Qu'ètz toti uns infames!

Un dia que parlauen filosoficament des desillusions terrenaus, era venguec a díder (entà botar era sua gelosia a pròva, o ben cedint, dilhèu, a un desir massa fòrt d'efusion) qu'abans, abans qu'ada eth, n'auie estimat a bèth un: "pas coma a tu", higec ara prèssa, e jurèc pera salut dera sua hilha *que non s'auie passat arren*.

Eth gojat s'ac credec. Ça que la, l'interroguèc entà saber-se'n de çò que hège.

- Qu'ère capitan de vaishèth.

Non ère meter-se a cubèrt de quinsevolh recerca? Non ère plaçar-se en un reng mès naut damb aquera pretenuda fascinacion exercida sus un òme que peth sòn mestièr li calie auer un naturau bellicós e auie d'èster acostumat as aumenatges?

Er escrivan sentec alavetz, com ère d'insignificanta era sua posicion. Engüegèc es galons dauradi, es crotzes e es titols. Solide qu'aquerò li shautaue; que s'ac auie d'auer imaginat en tot tier en compde es sòns costums dispendiosi.

E ath delà Emma amagaue fòrça des sues extravagàncies, taus coma es talents de possedir un tilburin blau, tirat per un shivau anglés, e amiat per un menaire damb es botines virades, que l'amièsse entà Rouen. Aqueth caprici, l'ac auie inspirat Justin, que li demanaue que se lo quedèsse ath sòn servici coma un vailet. E, s'aguesta privacion non padegaue en cada citacion eth plasèr dera arribada, aumentaue, en cambi, er amarum deth retorn.

Soent, quan parlauen entre eri de París, acabaue en tot mormolhar:

- A, be ne seríem de ben, aquiu!

- Non èm erosi aciu?, observaue doçament eth gojat, passant-li era man pes peus.
- Plan que òc, responie, que sò hòla! Hè-me un punet!

Jamès auie estat tant embelinaira damb eth sòn marit. Li hège lecaries, e en auer sopat li tocaue valsi ath piano. Charles se sentie, donc, eth mès erós des mortaus, e Emma viuie sense inquietuds. Enquia qu'un vrèspe eth mètge preguntèc:

- Non ei era senhoreta Lampereur que te balhe es leçons?
- Òc.
- Plan, donc, higec Charles, non hè guaire que la sò vista ena casa dera senhora Liegard. L'è parlat de tu e m'a dit que non te coneishie.

Li semblèc que li queiguie un pericle. Responec, totun, damb ua mina naturau:

- A, dilhèu se n'a desbrembat deth mèn nòm!
- Dilhèu i a diuèrses senhoretes Lampereur en Rouen que son professores de piano, didec eth mètge.
- Dilhèu òc!

E dempús, viuament:

- Tè, aciu qu'è es sòns recebuts! Guarda!

E se n'anèc entar escritòri, remenèc toti es calaishi, barregèc toti es papèrs e acabèc per perder-se damb tau adretia que Charles li didec que non s'ac valie que se'n hesse per aqueri miserables recebuts.

- Ò, plan que les vau a trapar!, didec Emma.

Plan que òc, eth diuendres a vier, Charles, en vier a calar-se es sabates laguens dera cramba a on i auie penjadi es sòns vestits, vedec qu'entre eth cuèr e eth sòn michon i auie ua huelha de papèr. La cuelhec e liegec:

"Recebut per tres mesi de leçons e materiuau, era quantitat de seishanta cinc francs. Felicie Lempereur, professora de musica".

- Qué diables i hè aguest papèr enes mies sabates?
- Dilhèu a queigut dera caisha des factures que sauvi ena estatgèra deth dessús.

A compdar d'aqueth moment, era sua existéncia non siguec qu'un teishut de mentides que damb eres estropaue eth sòn amor, coma damb ua espessor de vels, per çò d'amagar-lo.

Qu'ère tauments un besonh, ua mania, un plaser; enquiath punt que se didie qu'ager auie passat peth costat dret deth carrèr, ère causa de saber qu'auie passat peth quèrre.

Un maitin se n'auie anat tota leugèra de ròba, tau coma auie per costum, quan se metec a nheuar còp sec. Charles, tot guardant eth temps pera hièstra, vedec ath prèire Bournisien en petit coche deth senhor Tuvache, que l'acompanhaue entà Rouen. Alavetz baishèc e li demanèc ath prèire que tanlèu arribèsse ena *Crotz Ròia*, l'autregèsse ara sua hemna er abric que li daue. Un còp arribat en ostau, eth prèire Bournisien preguntèc pera hemna deth mètge de Yonville. Era ostalèra didec que non se deishaue quèir per aquiu. Atau, tath vrèspe, eth capelhan, en veir ara senhora Bovary ena *Arongleta*, li condèc que l'auie cercat en vaganaut, sense balhar-li, plan, cap importància, donques que se metec a hèr er elògi d'un predicador qu'en aqueth moment hège meravilhes ena catedrau e que totes es senhores acodien a seguir-lo d'aurelha.

Qu'ère parièr que eth prèire Bournisien non auesse demanat explicacions; d'auti, en escadences posteriores, se poirien mostrar mens discrèts. En futur, totun, credec convenent de lojar-se ena *Crotz Ròia*; de sòrta qu'era brava gent deth sòn pòble que la vedien pes escales non sospechauen arren.

Totun, un dia eth senhor Lheureux la vedec que gessie der *Otèl de Boulogne* de bracet damb Leon. Emma cuelhec pòur, en tot pensar qu'ac diderie. Non ère cap tan simplet.

Mès tres dies dempús, entrèc ena sua cramba, barrèc era pòrta e li didec:

- Que vengui a veir se me podetz autrejar sòs; les è de besonh.

Emma cohessèc que non n'i podie autrejar. Lheureux siguec prodig en lamentacions e rebrembèc totes es complasences que les auie auut.

Plan que òc, es dues reconeishences de deute signades per Charles, enquia alavetz Emma non n'auie pagat qu'ua. Per çò que hège ara auta, a demana d'era, eth botiguèr auie accedit a remplaçar-la per ues autes dues e les auie prorogat enquia ua dada de tèrme fòrça luenhana. Dempús se treiguec dera pòcha ua lista d'articles non pagats: qu'èren: es cortines, eth tapís, eth teishut entàs fautulhs, quauqui vestits e articles de cabinet d'atrencadura; eth valor tot amassa pujaue apròp de dus mil francs.

Emma joquèc eth cap. Eth botiguèr seguic:

- S'ei que non auetz metallic, totun auetz *bens*.

E li parlèc d'un casalon en males condicions, plaçat en Berneville, près d'Aumale, que non daue grana causa. Abans, aquerò depenie d'ua bòrda venuda peth senhor Bovary pair, pr'amor que Lheureux se'n sabie de tot, enquia deth nombre d'ectares e eth nòm des vesins.

- Jo, se siguessa ath vòste lòc, me'n desliuraria, e atau encara vos demorarie un excedent de sòs.

Emma objectèc dera dificultat de trapar un comprador. Lheureux li balhèc era esperança de trapar-ne. Era senhora Bovary preguntèc, totun, com serie possible qu'era podesse efectuar era venda.

- Non auetz es poders?, responec eth botiguèr.

Aguesta paraula l'arribèc coma ua alendada d'aire frescolenc.

- Deishatz-me era nòta, didec Emma.
- Que non cau, seguic Lheureux.

Era setmana a vier tornèc e se vantèc d'auer desnishat, dempús de fòrça gestions, un cèrt Langlois que de hège fòrça temps desiraue era proprietat; non volie díder, totun, quan ne volerie autrejar.

- Qu'ei parièr eth prètz, exclamèc Emma.

Ath contrari; calie demorar, sondejar ad aqueth brigand. Era causa s'ac valie e çò de milhor serie hèr un viatge, e, coma qu'era non lo podie hèr, eth s'aufrie a acarar-se damb Langlois. Quan tornèc, didec qu'eth crompador n'aufrie quate mil francs.

Ara anoncia d'aguesta naua Emma sentec qu'eth còr se l'adocie.

- Francament, higec eth comerciant, ei ben pagat.

Emma percebec era mitat des sòs immediatament, e, quan venguec a pagar era factura, eth botiguèr li didec:

- Vos ac juri, me hè dò que vos ajatz de des.hèir còp sec d'ua quantitat tant *estimabla* coma aguesta.

Alavetz, Emma pensèc enes bilhets de banc e en nombre illimitat de citacions qu'aqueri dus mil francs representauen:

- Com! Com!, gasulhèc.
- Ò!, seguic Lheureux, arrint damb ua mina bravassa. Enes factures s'i met aquerò que se vò. Dilhèu non m'en sai de qué se passe enes cases?

E la guardaue fixament en tot tier enes dits dues huelhes de papèr que hège esguitlar entre es ungles. A tot darrèr, daurint era cartèra, estenec sus era taula quate reconeishences de deute de mil.

- Signatz aquerò e demoratz-vos-ac tot.

Emma protestèc escandalizada.

- Qu'ei que dilhèu non vos hèsqui un favor autrejant-vos era rèsta?, responec descaradament eth senhor Lheureux.

E cuelhent era pluma escriuec ath pè dera factura:

"Recebut dera senhora Bovary quate mil francs".

- Qué vos enquimère, se d'aciu a sies mesi crubaratz es endarrieratges dera vòsta cabana e jo vos boti eth tèrme deth darrèr recebut enquia dempús deth pagament?

Emma se trebolaue un shinhau damb aqueri calculs, e es aurelhes li ressonauen damb un dring de pèces d'aur coma se queiguessen d'un sac traucat e anèssen repompint peth solèr. Fin finau Lheureux expliquèc qu'auie un amic cridat Vinçart, banquèr de Rouen, que descompdarie aqueri quate reconeishences de deute e dempús l'autrejarie eth madeish er excedent deth deute reau.

En sòrta de dus mil francs, totun, non n'amièc que mil ueit cents, donques qu'er amic Vinçart (coma auie d'èster) n'auie dedusit dus cents per despenes de comission e de descompde.

Dempús demanèc negligentament un recebut.

- Plan… eth comèrç… a viatges… E damb era data, se vos platz, damb era data.

Un orizon de fantasies realisables se dauric alavetz dauant d'Emma. Que siguec pro prudenta de sauvar-se mil escuts, que damb eri paguèc, quan vengueren es tèrmes, es tres prumères reconeishences; era quatau, totun, arribèc en casa un dijaus, e Charles, capvirat, demorèc tranquillament era arribada dera sua hemna per çò que li balhèsse es explicacions deth cas.

Se non l'auie metut ath pas d'aqueri deutes ère entà estauviar-li copacaps domestics. Se li seiguec enes jolhs, l'amorassèc, lo neguèc de mèus, hec ua longa enumeracion de totes es causes indispensables qu'auie crompat a credit.

- En fin, seràs d'acòrd damb jo, que vista era quantitat, non ei massa car.

Charles, en non saber se com gésser deth pas, recorrec ar etèrn Lheureux, que jurèc qu'apraiarie es causes damb era condicion de què eth senhor li signèsse dus reconeishences, ua d'eres de sèt cents francs, aurie d'èster pagada ath cap de tres mesi. Entà acarar aguest inconvenent, l'escriuec a sa mair ua carta patetica. En sòrta de transmeter-li era responsa, se presentèc era madeisha. E quan Emma volec saber se se n'auie trèt bèra causa:

- Òc, responec Charles, mès que vò veir era factura.

Londeman, a punta de dia, Emma correc entara casa deth senhor Lheureux pr'amor de que li hesse ua auta nòta que non depassèsse es mil francs. Pr'amor que mostrant era de quate mil l'aurie calut díder qu'era n'auie pagat es dus tèrci, e per tant aurie degut cohessar era venda der immòble, negociacion ben amiada peth botiguèr e qu'efectiuament non siguec coneishuda senon mès tard.

A maugrat des prètzi rasonables de cada article, era senhora Bovary mair trapèc era despena exagerada.

- Non auríetz pogut deishar de cornèr çò deth tapís? E quin besonh n'auíetz de cambiar eth teishut des fautulhs? Enes mèns tempsi, enes cases non n'auie senon un, de fautulh, e ère solet entàs persones granes; aumens atau ac vedí jo ena casa dera mia mair, qu'ère ua persona senada, me podetz creir. Rics, non ne pòden èster toti! Non i a fortuna que se tengue maugastant d'aguesta manèra! Me rogiria tota se m'auessa de veir tau coma vosati! E ça que la, jo sò vielha e me cau atencions!... Be n'a d'ornaments e objèctes de luxe! Guarda: seda entà folrar a dus francs… quan se trape teishuts a dus sòs, e enquia e tot per mens, que hèn eth madeish servici?

Emma, estirada en sofà, replicaue tan tranquillament coma podie:

- Pro, senhora, pro!...

Era soèra seguie repotegant, en tot predider-les qu'anarien a parar en espitau. De totes manères, eth tòrt qu'ère de Bovary. Erosament auie prometut qu'anullarie aqueri poders…

- Com?
- Atau m'ac a jurat, seguic era brava hemna.

Emma dauric era hièstra, cridèc a Charles, e eth praube gojat li calec cohessar era promesa que l'auie arrincat sa mair.

Emma despareishec; tornèc de seguit en tot mostrar-li majestuosament ua huelha de papèr.

- Fòrça gràcies, didec era vielha.

E lancèc es poders en huec.

Emma se metec a arrir d'ua manera estridenta, sense parar: qu'auie un atac de nèrvis.

- Mon Diu!, exclamèc Charles. Tu que n'as eth tòrt tanben! Li hès aguestes scènes!...

Era sua mair, quilhant es espatles, didie que tot aquerò ère *comèdia*.

Charles, totun, emmaliciant-se per prumèr viatge, cuelhec era defensa dera sua hemna, enquiath punt qu'era vielha senhora Bovary se'n volie anar de seguit. Ac hec, mès londeman; eth sòn hilh la volie retier. En passar era pòrta era repliquèc:

- Non, non! L'estimes mès qu'a jo, e hès ben, ac cau hèr atau. Ath delà, qu'ei parièr. Ja t'ac traparàs!... Qu'ajatz fòrça salut, donques que non sò prèsta, coma tu dides, a vier a hèr-li scènes.

Non per aquerò deishèc de senter-se avergonhat Charles dauant d'Emma, que non l'amagaue era rancura d'auer-la hèt objècte d'ua manca de confiança. Li calèc persutar fòrça abans qu'era consentisse en tornar a acceptar es poders, e enquia e tot l'acompanhèc ena casa deth senhor Guilhaumin pr'amor de qué les hesse uns auti documents parièrs.

- Qu'ac compreni perfèctament, didec eth notari; un òme de sciéncia non se pòt enquimerar pes detalhs practics dera vida.

E Charles se sentec aleugerit per aquera reflexion embolhaira que li daue ara sua feblesa es aparences amanhagadores d'ua preocupacion superiora.

Eth dijaus a vier, quin delavaci, damb Leon, ena cramba der otèl! Arric, plorèc, cantèc, hec pujar gelats, volec humar cigarretes; li semblèc extravaganta, encara qu'adorabla, supèrba. Leon non se'n sabie se quina reaccion, pujada deth hons deth sòn èsser, lo possaue encara mès a precipitar-se enes alegries dera vida. Venguie a èster irritabla, gormanda, e voluptuosa. Se passejaue damb eth pes carrèrs, capinauta, sense pòur, didie era, de comprometer-se. Ça que la, a viatges s'estrementie damb era idia de trapar a Rodolphe; donques que, encara que s'auessen separat entà tostemp li semblaue que non se sentie complètament desliurada dera sua dependéncia.

Ua tarde, non tornèc en Yonville. Charles ère plan preocupat, e Berthe, que non se volie calar en lhet sense era sua mair, ploraue damb totes es lèrmes des sòns uelhs. Justin se n'auie anat, ar edart, carretèra enlà. Enquia e tot eth senhor Homais auie deishat era farmacia.

A tot darrèr, tàs dotze non se podec tier mès, e Charles cuelhec eth coche, se metec laguens, foetèc ar animau e arribèc tath torn des dues deth maitin ena *Crotz Ròia*.

Arrés. Pensèc qu'er escrivan dilhèu l'aurie pogut veir.

A on lo poirie trapar, totun? Erosament s'en brembec dera adreça deth sòn patron. I anèc.

Començaue a hèr dia. Aubirèc es panèus notariaus ath dessús d'ua pòrta. Piquèc. Bèth un, sense ne solet daurir, li balhèc er infòrme demanat en tot ahíger fòrça escarnis contra es que shordauen ara gent en aqueres ores dera net.

Era casa a on demoraue er escrivan non auie campaneta, ne picapòrt, ne portèra. Charles pataquegèc damb es punhs, plan fòrt. Per edart passèc un agent de policia. Alavetz cuelhec pòur e se n'anèc.

- Que sò hòl, se didie; solide l'auràn hèta demorar a sopar en çò deth senhor Lormeaux.

Era familha Lormeaux ja non demoraue en Rouen.

- S'aurà quedat entà ajudar ara senhora Dubreuil. Qué m'embolhi! Era senhora Dubreuil hè dètz mesi qu'ei mòrta… A on pòt èster, donc?

Se l'acodic ua idia. Demanèc er *Anuari* en un cafè e cerquèc rapidament eth nòm dera senhoreta Lempereur, que s'estaue en carrèr dera Renelle-des-Maroquiniers numèro 74.

Quan entraue en aguest carrèr, Emma apareishec en aute extrèm. S'apressèc a punar-la damb tanta precipitacion que semblaue que se li lançaue ath dessús. Exclamèc:

- Qué t'arrribèc ager que non vengueres?
- Me trapè mau.
- E de qué?... A on?... Com?...

Emma se passèc era man peth front e responec:

- En çò dera senhoreta Lempereur.
- Ja m'ac pensaua! Ara i anaua!
- Ò, que non cau!, didec Emma. Ven de partir ara madeish. Un aute còp, totun, non t'ac cuelhes tan fòrt. S'eth mès petit retard te capvire atau, non me senti en libertat, comprenes?

Qu'ère ua sòrta de permís que s'autrejaue per tau de non senter-se intimidada enes escapades que hège. E, coma ère de demorar, se'n profitèc amplament. Quan li cuelhie talents de veir a Leon, se n'anaue damb quinsevolh desencusa, e, coma qu'eth ja non la demoraue aqueth dia, l'anaue a cercar en burèu.

Ara prumeria, siguec, entada eth, motiu de grana satisfaccion. Lèu, totun, non l'amaguèc era vertat, ei a díder: qu'eth sòn superior se planhie d'aqueres perturbacions.

- Tè, vene!, li didie era.

E eth s'esquivaue.

Emma li manifestèc eth desir de qué se vestisse de nere, li demanèc que se deishèsse créisher ua punta de barba pr'amor que se retirèsse as retraits de Loís XIII. Volec conéisher era sua cramba e la trapèc mediòcra. Eth se rogic; era non se n'encuedèc e li conselhèc que se crompèsse ues cortines coma es sues. E, coma que Leon l'objectèsse era despena, era li didec arrint:

- Qu'ei que te les vòs sauvar es sòs?

Cada viatge li calie que Leon li condèsse tot çò qu'auie hèt dempús deth rendetz-vos. Li demanèc vèrsi entada era, *ua pèça d'amor*, ath sòn aunor. Leon non arribèc jamès a trapar era rima deth dusau vèrs e acabèc en tot copiar un sonet d'un album.

Qu'ac hec mès per complader-la que non pas per vanitat. Non discutie es idies d'Emma; acceptaue es sòns gusti; se poirie díder qu'en sòrta

d’èster era era aimanta, n’ère eth. Emma li prodigaue paraules trendes barrejades damb punets que l’arribauen ena amna. A on auie aprenut aquera corrupcion, lèu lèu immateriau, a truca d’èster prigonda e dissimulada?

VI.-

Pendent es viatges que Leon hège entà veir a Emma, soent sopaue en çò deth farmaceutic; atau, donc, se credec obligat tanben a convidar-lo.

- Damb fòrça plaser, didec eth farmaceutic. Ath delà, me cau esvagar-me un shinhau pr'amor qu'aciu me hlorisqui. Anaram en bèth espectacle, en restaurant, que ne haram des nòstes!

- A!, coma i a mon…, mormolhèc trendament era senhora Homais, espaurida per toti es vagui perilhs que se dispauaue a acarar.

- Qué vòs dider? Dilhèu non maumeti pro era mia santat en tot estar-me de contunh entre es emanacions dera farmacia? Vaquí eth caractèr des hemnes: son geloses dera sciéncia e dempús s'opausen a qu'un se procure es mès legitimes distraccions. Qu'ei parièr. Campdatz damb jo. Un dia d'aguesti me deisharè quèir per Rouen e entre es dus deisharam endarrèr ara *gent de categoria*.

Abans, eth potecari s'aurie sauvat ben d'ua expression coma aguesta. Ara que li daue per tier un genre divertit e parisenc que trapaue de mès bon gust, e madeish qu'era sua vesia, era senhora Bovary, interrogaue ar escrivan plen de curiosèr sus es costums deth caplòc, e enquia e tot parlaue *calò* damb era fin d'enludernar… as borgesi. Didie: *piltra, xivarri, gomós, pixavi* e *tòqui eth piramidó*, entà díder, "me'n vau".

Un dijaus, donc, Emma se trapèc damb era suspresa d'estramuncar damb eth senhor Homais ena codina deth *Lion d'Or*. Anaue vestit de viatge, ei a díder, abrigat damb ua capa vielha que non la coneishien; en ua man amiaue era valisa e ena auta eth saquet de cuèr, folrat de pèths per çò d'auer es pès cauds, que tenguie en establiment. Non l'auie parlat ad arrés deth sòn projècte, per pòur de qué es clients non s'enquimerèssen pendent era sua abséncia.

Era idia de tornar a veir es lòcs a on auie passat era sua joenessa l'exaltaue, pr'amor que non parèc de blagar pendent tot eth long camin; dempús, tanlèu auec arribat, sautèc damb adretia deth coche entà vier ara cèrca de Leon. Que siguec inutil qu'er escrivan se resistisse; eth senhor Homais se lo hec a vier en cafè de *Normadie*. I entrèc majestuosament, sense trèir-se eth chapèu, en considerar que desencoar-se en lòc public hège massa de província.

Emma demorèc tres quarts d'ora. A tot darrèr se n'anèc entath sòn burèu e, perduda en tota sòrta de conjectures, prodigant acusacions ara sua indiferéncia e repotegant-se en cada instant era sua pròpria feblesa, se passèc era tarde damb eth front calat enes veires dera hièstra.

Tàs dues, eth senhor Homais e Leon encara èren ena taula, er un dauant der aute. Era sala s'anaue uedant. Eth tuèu deth cauhadèr, en forma

de palmèra, arredonie eth tet blanc damb ua sòrta de claror daurada. E, darrèr dera veirina qu'auien ath costat, un rajòu d'aigua gessuda d'un bachàs de marme ludie ath batèc deth solei e queiguie damb un sorrolh monotòn ath dessús des tres langostes e d'ues catles ath costat d'ues huelhes de creishens e d'ùns manats d'espargues.

Homais gaudie. L'embriagaue mès eth luxe qu'era bona taula. Eth vin de Pomard, totun, l'excitaue es facultats, e, quan campèc era trueita ath rom, comencèc a expausar teories immoraus sus es hemnes. Çò que mès lo sedusie ère eth *chic*. Adoraue as hemnes vestides elegantament e botades en uns interiors ben mobladi; per çò des qualitats corporaus, tanpòc non se hège eth perdut.

Leon, desesperat, guardaue eth relòtge. Eth potecari beuie, minjaue e blagaue.

- Non vos deuetz divertir guaire en Rouen, didec ara imprevista. Ça que la, es vòsti amors non deuen èster pas guaire luenh.

Leon se rogic tot.

- Tè, sigatz franc! Remiratz qu'en Yonville…

Eth gojat mormolhèc.

- Ena casa dera senhora Bovary non vantàuetz a…?
- A qui?
- Ara sirventa!

Non hège trufaria; en poder mès, totun, era vanitat qu'era prudéncia, Leon s'emmalicièc. Ath delà, sonque li shautauen es hemnes brunes.

- Que i sò d'acòrd, didec eth farmaceutic: qu'an mès temperament. E, en tot inclinar-se entara aurelha deth sòn amic: li didec es simptòmes que damb eri se podie conéisher qu'ua hemna auie temperament. Enquia e tot se calèc en ua digression etnografica: era alemana qu'ère leugèra, era francesa libertina, era italiana apassionada.
- E es neres?, preguntèc er escrivan.
- Qu'ei un gust d'artista, didec Homais. Crambèr, dues mieges tasses!
- Anem-mo'n?, didec a tot darrèr Leon, en tot despacientar-se.
- *Yes*.

Abans d'anar-se'n, totun, volec veir ath patron der establiment, que l'adrecèc quauques felicitacions.

Alavetz, Leon, entà demorar-se solet, didec qu'auie faena.

- A, vos acompanhi ua estona!, didec Homais.

E, baishant peth carrèr damb eth, li parlaue dera sua hemna, des sòns hilhs, deth sòn futur e dera farmacia, en tot hèr-li saber er estat de decadéncia que se la trapèc e eth punt de perfeccion que l'auie quilhada.

En arribar dauant der *Otèl de Boulogne*, Leon lo deishèc còp sec, pugèc es escales e trapèc a Emma tota espaurida.

En enténer eth nòm deth farmaceutic, Emma s'enforismèc. Totun aquerò, Leon non deishaue de balhar bones rasons: que non ère eth sòn tòrt; dilhèu non coneishie ath senhor Homais? Dilhèu se pensaue que s'estimaue mès era companhia d'eth qu'era d'era? Emma, totun, li virèc era esquia. Eth la cuelhec e, de jolhs ath sòn dauant, l'agarrèc dera cintura en ua actitud langorosa plia de concupiscéncia e de suplicacion.

Emma ère de pès. Lo guardaue damb uns uelhs holadi, seriosament, terriblament. Dempús, es lèrmes l'umitegèren, es sues paupetes s'abaishèren, abandonèc es mans e Leon se les botaue ena boca quan campèc un mosso dera casa dident que demanauen ath senhor.

- Tornaràs?, didec era.
- Òc.
- Quan?
- De seguit.

En veder-lo, eth farmaceutic li didec:

- Qu'ei un *param*. È volgut interrómper aguesta visita, que me semblaue que vos contrariaue. Anem en çò de Bridoux a béuer ua copeta d'aiguardent.

Leon li didec que li calie tornar en burèu. Alavetz eth potecari comencèc a farcejar sus es paperòts e es actuacions judiciaus.

- Deishatz anar Cujas e Bartolus, diable!. Qui vos ac enebís? Au!, anem en çò de Bridoux; que veiratz eth sòn gosset. Be n'ei de curiós!

E coma qu'er escrivan seguie encaborniant-se:

- Que vengui damb vos, donc. Entrarè, liegerè eth jornau e balharè un còp de uelh ath còdi.

Leon, trebolat per çò dera mala encolia d'Emma, pera charradissa deth senhor Homais e dilhèu, tenben, pera pesantor deth dinar, s'estaue indecís e coma jos era fascinacion deth farmaceutic, que repetic:

- Anem entà çò de Bridoux! Qu'ei a tocar, en carrèr de Malpalu.

Alavetz, per covardia, per pegaria, per aguest inqualificable sentiment que mos arrossègue entàs accions mès antipatiques, se deishèc amiar entà çò de Bridoux. Se preneren er aiguardent. Leon non paraue de díder que

se'n volie anar. Er aute, totun, l'arturaue en tot cuelher-lo peth braç e dider-li:

- Un moment! Que ja gesqui. Vieram en "Fanau de Rouen", tà veir se qué i a per aquiu. Vos presentarè a Thomassin.

A tot darrèr se podec desliurar e córrec de nauèth entar otèl. Emma ja non i ère.

Se n'acabaue d'anar desesperada. Ara l'auie en òdi. Aquera manca de paraula li semblaue un otratge e se metec a cercar d'autes rasons entà desligar-se'n: qu'ère incapable d'eroïsme, feble, vulgar, mès mofle qu'ua hemna, e, ath delà, aganit e pusillanime.

Dempús, padegant-se, acabèc per encuedar-se'n que solide l'auie calomniat. Auer denigrat, totun, aqueri qu'encara estimam que ja ei desligar-se'n un shinhau. Que vau mès non tocar es idòles, donques qu'es dits se hèn a vier eth daurat.

Cada còp anauen parlant mès soent de causes indiferentes ath sòn amor, e enes cartes qu'Emma l'adreçaue abondauen es allusions as flors, as vèrsi, ara lua e as esteles, recorsi ingenús d'ua passion aflaquida que sajaue d'alugar-se damb totes es ajudes exteriores. En cada nau viatge que hège demoraue negar-se en ua felicitat prigonda; dempús, se vedie obligada a cohessar-se que non sentie arren d'extraordinari. Aquera decepcion s'esfaçaue ara prèssa dauant d'ua naua esperança, e tornaue enes sòns braci mès abrandada, mès avida. Se despolhaue brutaument en tot arrincar eth cordon prim deth corset que fiulaue ath torn des anques coma ua sèrp resquilhosa. De puntetes e descauça, anaue a veir s'era pòrta ère ben barrada; dempús, damb un solet movement, se metie tota era ròba enta baish. E esblancossida, seriosa, sense badar boca, se lançaue contra eth pièch de Leon damb ua longa estrementida.

Ça que la, en aqueth front caperat de gotes heredes,, en aqueri pòts trantalhants, en aqueri vistons hòraviadi, ena sarrada des sòns pòts, i auie quauqua causa d'extrèm, de vague e de escur que, a Leon, li semblaue que s'eslissaue subtilament entre eri, coma entà desseparar-les.

Non gausaue interrogar-la. En observar-la, totun, tant experimentada, pensaue qu'auie d'auer passat per totes es pròves deth patiment e deth plaser. Aquerò qu'abans l'encantaue, ara l'espaurie un shinhau. Ath delà, se revoutaue contra era absorcion, coma mès anaue mès s'accentuaue, dera sua personalitat. Non li perdonaue a Emma aquera victòria permanenta. Enquia e tot s'esforçaue a non estimar-la tant. Tanlèu entenie, totun, eth carrinclar des sues botines, se sentie covard, madeish qu'es embriacs dauant des licors fòrts.

Qu'ei vertat qu'era non deishaue de prodigar-li tota sòrta d'atencions, dès es rafinaments dera taula enquias distincions deth vestit e es amanhagades des sues guardades. Amiaue ròses de Yonville en pitrau que dempús li lançaue ena cara, hège veir que s'interessaue pera sua salut, l'autrejaue conselhs sus eth sòn comportament, e entà retier-lo encara mès, demorant dilhèu qu'eth cèu hesse un miracle, li pengèc ua midalha dera Vèrge en còth. S'informaue sus es sòns companhs coma ua mair vertuosa. Li didie:

- Dèisha-les de cornèr, non gesques, non penses senon en nosati; estima-me!

Se l'auesse estat possible, s'aurie botat a espiar-lo entà veir se quina vida amiaue. E enquia se l'acodic de hèr-lo seguir pes carrèrs. Ath cant der otèl i auie ua sòrta de vagabond que servie as forastèrs e que non s'i remirie… Eth sòn orgulh, totun, se revoutèc.

"Qu'ei parièr! Se me'n fot que m'enganhe! Non l'estimi pas tant!"

Un dia, en auer-se separat mès lèu que de costum, Emma se'n tornaue soleta peth passeg, quan se n'encuedèc des parets deth convent a on auie estat abans. Alavetz se seiguec en un banc ara ombra des olms. Quina tranquillitat en aqueri tempsi! Com envejaue es inefables sentiments d'amor inspiradi pes libres que liegie!

Es prumèrs mesi deth sòn matrimòni, es passejades a shivau peth bòsc, eth vescomde barant eth vals, Lagardy e es sòns cants, tot desfilaue dauant des sòn uelhs. E, de pic, Leon li semblèc tan luenhant coma toti es auti.

- E ça que la, me l'estimi!, se didie.

Qu'ère parièr! Non ère erosa, jamès n'auie estat. D'a on li venguie aquera insufisença dera vida, aquera corrupcion sobta des causes qu'en eres s'apuaue?... Se i auie, totun, un èsser fòrt e beròi, siguesse a on siguesse, ua natura coratjosa, plia ath còp d'exaltacion e de rafinaments, un còr de poèta laguens d'ua forma d'àngel, ua lira damb es còrdes d'aram que toquèsse epitalamis elegiacs ressonant cèu ensús, per qué, donc, non l'auie de trapar?

Ath delà, qu'ère inutil cercar arren; non s'ac valie. Tot ère ua mentida! Cada arridolet amagaue un badalh d'anuèg, cada jòia ua malediccion, cada plaser ua mauparada, e es punets mès complèts non deishauen senon uns talents irrealizables d'ua voluptat mès nauta enes pòts.

Un arranguilh metallic henec er espaci, e dera campana deth convent baishèren quate batalhades. Es quate! E li semblaue que hège ua eternitat qu'ère en aqueth banc. Un infinit de passions, totun, pòt càber en un instant, dera madeisha manèra qu'ua multitud se hè lòc en un espaci petit.

Emma viuie absoludament ocupada damb es sues passions, e non l'enquimerauen bric es sòs, coma se siguesse ua archiduquessa.

Mès, un dia entrèc ena sua casa un òme roienc, cauvet e de mina malautissa, en tot díder que venguie de part deth senhor Vinçart de Rouen. Se treiguec es agulhes qu'amiaue clauades ena pòcha laterau dera sua longa levita verda, se les clauèc ena manja e li presentèc un papèr damb fòrça correccion.

Qu'ère un reconeishement de deute de cent francs qu'amiaue era sua signatura e que, a maugrat de totes es sues recomendacions, Lheureux auie passat ara orde de Vinçart.

Emma manèc ara sirventa entara sua casa. Mès Lheureux non podie vier.

Alavetz, eth desconeishut, que demoraue de pès, calant a dreta e quèrra ues guardades curioses qu'es sues pestanhes ròies dissimulauen, demanèc damb mina ingenua:

- Quina responsa l'è d'amiar ath senhor Vinçart?
- Donques, didetz-li… responec Emma, qu'ara non m'ei possible… era setmana a vier… Que se demore… que se demore ara setmana a vier.

E eth missatgèr se n'anèc sense daurir es pòts.

Londeman tà meddia, totun, Emma recebec un avertiment de protestacion. Ara vista deth papèr sagerat, a on podec lièger mès d'un còp e en letres plan visibles "Mèstre Hareng, oficiau ministeriau de Buchy", s'espauric tant que li manquèc temps entà anar a trapar ath comerçant de teishuts.

Aguest qu'ère ena botiga estacant un paquet.

- Servidor!, didec; ara seguida que sò damb vos.

Mès que non deishèc de seguir en paquet, ajudat per ua gojateta d'uns tretze ans, un shinhau gibosa, que li servie ath còp de dependenta e de codinèra.

Dempús, hènt ressonar es esclòps pera estrada dera botiga, pugèc en prumèr estatge seguit dera senhora e la hec passar en un gabinet estret. I auie ua taula grana de husta e, ath dessús, uns quants registres assegurats transversaument per ua barra de hèr damb un cadiat en extrèm. Emparada ena paret e miei caperada per uns retalhs de teishut d'indiana, s'entrevedie ua caisha de sòs d'ues dimensions taus que deuie contier bèra causa mès que monedes e bilhets de banca. Efectiuament, eth senhor Lheureux hège prèsti contra era garantida de jòies e d'autes penhores. Aquiu auie botat era cadia d'aur dera senhora Bovary damb es plendengues deth praube Tellier, que, en veder-se en besonh d'auer de véner, auie crompat ua botigueta de

comestibles en Quincampoix e aquiu s'estaue morint deth raumàs qu'amiaue, ath miei des candèles der establiment auriòles coma era sua cara.

Lheureux cuelhèc sèti en espaciós fautulh de palha, dident:

- Qué i a de nauèth?
- Vaquí.

E li mostrec eth papèr.

- E qué voletz que hèsca?

Alavetz Emma s'emmalicièc en tot rebrembar-li que l'auie balhat era paraula de qué non harie circular es reconeishences de deute. Lheureux li didec:

- Que m'i sò vist obligat; me trapaua entre era espada e era paret.
- E qué se passarà ara?, didec Emma.
- Ò!, qu'ei fòrça simple: eth tribunau darà era senténcia, e dempús arribarà era embarga… *arren*!

Emma hège esfòrci entà non bofetar-lo. Li demanèc amablament se non i auie bèra manèra de padegar ath senhor Vençart.

- Plan, hemna! Padegar ath senhor Vinçart! Pro se ve que non lo coneishetz; qu'ei mès herotge qu'un arab.

Siguesse çò que siguesse li calie demorar qu'eth senhor Lheureux sajarie d'apraià'c.

- Guardatz, me semble qu'enquia ara sò estat pro considerat damb vos.

E daurint un des registres deth dessús dera taula:

- Guardatz!

Dempús, en tot anar seguint era plana damb eth dit:

- A veir… a veir… Eth dia 13 d'agost, dus cents francs… Eth dia 17 de junh, cent cinquanta… Eth dia 23 de mars, quaranta sies…

Se posèc coma se l'assautèsse era pòur de hèr bèra pegaria.

- E ja no digui arren des reconeishences signades peth senhor, ua d'eres de sèt cents francs e era auta de tres cents! Per çò que hè as articles que vos auetz hèt a vier a crèdit, atau coma es interèssi, non acabaríem jamès; que me rome eth cap. Non me voi embolhar mès!

Emma ploraue, li didec "brave senhor Lheureux". Aguest non deishaue d'emparar-se en "aqueth mastin de Vinçart". Ath delà, non auie un sò horadat, non li pagaue arrés, lo desplumauen de viu en viu; un praube botiguèr coma eth non podie hèr prèsti per auança.

Emma se demorèc silenciosa. Eth senhor Lheureux, en tot mossegar eth mange dera ploma, se sentec solide inquiet per aqueth silenci, donques que contunhèc:

- S'un d'aguesti dies crubèssa quauqua causa… alavetz poiria…
- Vos asseguri, didec Emma, que tanlèu coma es endarreriments de Barneville…
- Com?...

Semblèc estonat que Langlois encara non auesse pagat. Dempús, damb ua votz melosa:

- E didetz qu'acordam…?
- Çò que volgatz!

Alavetz cluquèc es uelhs coma se reflexionèsse, escriuec quauques chifres e, declarant que li costarie fòrça, qu'era causa ère escabrosa e ua vertadèra sagnada entada eth, dictèc quate reconeishences de deute de cent cinquanta francs cadua, en tot espaciar es tèrmes d'un mes es uns respècte des auti.

- Ara me calerà que Vinçart me volgue escotar. A maugrat de tot, quède acordat; non sò d'aqueri que se compladen en pèrder eth temps ne que se hèsquen endarrèr.

Ara seguida li mostrèc negligentament quauqui articles naus; cap d'eri, totun, sivans era sua pensada, non ère digne dera senhora.

- Quan pensi qu'aquerò ei un vestit a dus reiaus e miei eth mètre e que lo balhen coma bon! E era gent se lo hè a vier! Coma podetz compréner, non les digui de qué se tracte.

Damb aguesta confession de coquinaria entàs auti se proposaue convencer-la dera sua absoluda aunestetat.

Dempús la tornèc a cridar entà mostrar-li tres canes de dentèla qu'auie trapar darrèrament "en ua *venda*".

- Qué vos semble?, didie Lheureux. Ara la tien fòrça entà cabeçaus de fautulhs; qu'ei fòrça de mòda.

E, escarrabilhat coma un panaire, estropèc eth teishut damb un papèr blau e lo botèc enes mans d'Emma.

- Aumens sabetz-vo'n…
- A, mès endauant!, didec eth botiguèr virant-se d'esquia.

En arribar tara vrespada, Emma pressèc a Bovary entà qu'escriuesse a sa mair pr'amor de transmeter-li toti es endarreriments der eretatge. Era soèra responec que non auie arren mès: era liquidacion qu'ère ja barrada e

per çò que hège a Barneville restauen sies centes liures que transmeterie exactament.

Alavetz Emma sondegèc era expedicion d'ues factures a dus o tres clients. Coma qu'era pròva l'anèc ben, lèu la tenguec soent. Higie damb precaucion coma *postdata:* "Non l'ac digatz ath mèn marit, ja vo'n sabetz de qué ei orgulhós… Desencusatz… Era vòsta servidora…" Que i auec quauques reclamacions; era, totun, les interceptèc.

Entà hèr sòs se venec es gants deishat d'anar, es capèths acornerats, eth hèr vielh. Regatejaue damb vertadèra rapacitat; era sang de pagesa que li corrie pes venes la possaue entàs beneficis. Dempús, pendent es viatges que hège ena ciutat, traficarie crompant e venent foteses que, a manca de ua auta causa, eth senhor Lheureux solide acceptarie. Crompèc plumes d'estruci, porcelana chinesa, armaris ancians. Manlheuaue a Felicité, ara senhora Lefrançois, ara ostalèra dera *Crotz Ròia*, a toti e pertot. Damb es sòs qu'a tot darrèr recebec de Barneville, liquidèc dues reconeishences. Es auti mil cinc cents francs se honeren. Aqueric naui compromisi e anèc seguint atau.

Qu'ère cèrt qu'a viatges sajaue de hèr calculs e desnishaue causes exorbitantes que li costaue de creir. Alavetz, tornaue a començar, s'i perdie, ac deishaue córrer tot e non i pensaue mès.

Era casa qu'ère ben trista ara. Es provedidors gessien indignadi. Se vedien mocadors arrossegant-se pes hornèus. E era petita Berthe, damb gran espant dera senhora Homais, amiaue es miches traucades. Se Charles se riscaue timidament a hèr bèra observacion, Emma responie brutaument qu'eth tòrt non ère cap sòn.

Per qué aqueres enventides? Charles s'ac explicaue tot pera malautia nerviosa qu'auie patit. E, en tot repotegar-se alavetz d'auer jutjat coma defauts es senhaus d'un desequilibri fisic, s'acusaue d'egoïsme e li venguien talents de hèr-li un punet.

- Non!, se didie. Que la shordaria!

E non se botjaue…

En auer sopat, se passejaue solet peth uart. Se botaue a Berthe enes jolhs e, daurint eth jornau, l'ensenhaue a liéger. Era creatura, que non estudiaue jamès, non se tardaue a daurir uns uelhs tristi e se metie a plorar. Alavetz, eth la padegaue. Anaue a cercar-li aigua per tau de hèr-li arriuets en sable, o a viatges trincaue branques de saüc e li plantaue arbes enes pertèrres, sense cap temor d'enlaidir eth uart, plen coma ère d'èrbes que creishien pertot. Li deuien tantes sodades a Lestiboudois! Dempús era creatura auie hered e demanaue ara sua mair.

- Crida ara sirventa, didie Charles, ja sabes qu'era mama non vò que la shòrden.

Era queiguda des huelhes anonciaue era tardor. "Tau coma hè dus ans, quan era ère malauta! Quan s'acabarie, donc, tot aquerò…?" E seguie d'un costat en aute damb es mans cuelhudes ath darrèr.

Emma s'estaue ena sua cramba. Non i pujaue jamès arrés. Non se botjaue en tot eth dia, tostemp assopida, a miei vestir e hènt cremar de quan en quan uns gachets flairants qu'auie crompat ena botiga d'un algerian, en Rouen. Entà non auer de suportar pes nets ad aqueth òme estirat que dormie ath sòn costat, a truca de males cares acabèc en tot relegar-lo en dusau estatge. Atau podie liéger enquiara maitiada uns libres extravagants damb ues scènes orgiaques e ues situacions sagnantes. Soent la cuelhie ua sòrta de terror, deishaue anar un sorriscle. Charles acodie de seguit.

- Vè-te'n!, li didie era.

O ben a viatges, cremada mès fòrtament per aquera ahlama intima qu'ahiscaue er adultèri, panteishant, esmoiguda, alugada de desir, daurie era hièstra, alendaue aire frescolenc, des.hège ath vent era sua espessa cabeladura e, guardant es esteles, desiraue amors de prince. Que pensaue en eth, en Leon. En aqueth moment ac aurie balhat tot per un d'aqueri rendetz-vos que la padegauen.

Qu'èren es sòns dies de gala, e volie que siguessen esplendids. E, quan eth non podie pagar solet es despenes, era completaue er excedent liberaument, causa que se passaue lèu cada viatge. Leon sagèc de hèr-li compréner que, en quinsevolh aute otèl mès modèst, tanben i serien ben. Era, totun, i metec un pilèr d'objeccions.

Un dia treiguec deth portamonedes sies cuelheretes d'argent damb ua capa d'aur (qu'ère eth present de nòces deth vielh Rouault) e li demanèc que les amièsse de seguit ena casa d'empenhament. Encara qu'aquera gestion non li siguesse agradiua, Leon aubedic. Qu'auie pòur de comprometer-se.

Dempús, en tot pensar-i, trapèc qu'eth sòn concubinatge cuelhie ues formes fòrça estranhes e que dilhèu non èren mancadi de rason aqueri que li conselhauen que se'n deishèsse d'anar.

Plan que òc, bèth un l'auie manat ua longa carta anonima ara sua mair en tot assabentar-la qu'eth sòn hilh *se descaminaue damb ua hemna maridada*. E, sense entretier-se, era brava senhora, en veir er etèrn espantaudèths des familhes, ei a díder, era vaga creatura perniciosa, era sirena, eth monstre que viu fantasticament enes prigondors der amor, l'escriuec ath mèstre Dubocage, eth sòn superior, que se comportèc en aqueth ahèr d'ua manèra perfècta. Se lo hec a vier dauant e s'estèc tres

quarts d'ora sajant de hèr-li quèir era bena des uelhs en tot avertir-li der abisme que se precipitaue. Ua intriga semblabla damnatjarie, ara ora que se volesse establir, era sua reputacion professionau. Li conselhèc qu'ac deishèsse còrrer e que, se non volie hèr aqueth sacrifici peth sòn pròpri interès, qu'ac hesse, aumens, per eth, per Dubocage.

Leon acabèc prometent que non tornarie a veir a Emma. E se repotegaue de non auer mantengut era paraula en considerar toti es anuègi e es discursi qu'encara aurie de suportar d'aquera hemna, sense compdar es petòfies que cada maitin es sòns companhs cargauen ath sòn compde ath cant deth cauhadèr. Ath delà, ère a mand d'èster nomentat prumèr passant: calie que se cuelhesse era vida seriosament. Atau, abandonèc era flaüta, es sentiments exaltats e era imaginacion. Qui ei que non s'a sentut capable, enes començaments dera joenessa, d'experimentar granes passions, de realizar granes causes, encara que sonque age estat un dia o ua menuta? Eth libertin mès mediòcre, a soniat enes sultanes; cada notari amie, retenguda, ua ahlama de poèta.

Ara, cada còp qu'Emma se metie a plorar ara imprevista contra eth sòn pièch, lo shordaue. Coma aquera gent que ja non pòt tier mès ua determinada dòsi de musica, s'assopie plen d'indiferéncia dauant der embolh d'un amor que d'eth non vedie es delicadeses.

Que se coneishien massa entà experimentar aqueri embelinaments dera passion que multipliquen eth gòi. Era ère tan hastigada d'eth coma eth n'ère d'era. Emma trapaue en adultèri totes es insipiditats deth matrimòni.

Com poder des.heir-se'n, donc? Ath delà, encara que se sentesse umiliada pera baishesa d'ua felicitat semblabla, s'i estacaue per costum o per corrupcion; e cada còp s'i acarnassie mès, agotant tota felicitat a fòrça de desirar-la mès grana. Hège colpable a Leon des sues esperances decebudes, coma s'en realitat l'auesse tradit. E arribèc a desirar ua catastròfa que costèsse era sua separacion, donques qu'era non auie eth coratge de decidir-se.

Non per aquerò deishaue d'escríuer cartes amoroses en vertut dera idia, qu'ua hemna li cau escríuer ath sòn aimant.Tant qu'escriuie, totun, s'imaginaue un aute òme, un hantauma hèt damb es rebrembes mès ardents, damb es lectures mès seductores, damb es mès fòrtes cobejances. E acabaue estant tan vertadèra e accessibla, que se metie a bategar meravilhada sense que, a maugrat de tot, se lo podesse imaginar autrament; a viatges se perdie, madeish qu'ua divinitat, ena abondor des atributs. Demoraue en parçant bluenc a on son abondiues es escales de seda penjades enes balcons entre era flaira des flors e era claror dera lua. Lo sentie apròp d'era, vierie e se l'emportarie sancera en ua punada. Dempus,

tornaue a què̀ir aclapada, estabordida, pr'amor qu'aqueri impulsi d'un amor vague la cansauen fòrça mès qu'es excèssi mès asenadi.

Ara experimentaue ua deishadesa constanta e universau. Recebie soent rendetz-vos de papèrs sageradi e damb pro trabalh les guardaue. Qu'aurie volgut deishar d'existir o ben adormir-se entà tostemp.

Eth dia dera mieja quareme non tornèc en Yonville; that vrèspe, se n'anèc en balh de desguisaments. Se botèc uns pantalons de velot e ues miches vermelhes damb ua perruca torçada ath darrèr damb un monhon baish, e ua plendenga ena aurelha. Sautèc tota era net ath son des trombons; era gent hège rondèu ath son entorn. Peth maitin se trapèc en peristil deth teatre ath miei de cinc o sies desguisadi, descargadors deth cai o marinèrs, toti eri companhs de Leon que parlauen de vier a hèr eth ressopet.

Es cafès des entorns èren plei ar arràs. En cai, trapèren un restaurant fòrça mediòcre e i entrèren. Eth patron les hec passar en ua saleta deth quatau estatge.

Es òmes se botèren en un cornèr e fiulèren pendent ua estona calculant çò que les costarie. I auie un escrivan, dus estudiants e un dependent. Quina companhia entada era! Per çò des hemnes, peth ton des sues votzes, Emma se n'encuedèc de seguit que deuien èster plan pòca causa. Li cuelhec pòur, arreculèc era cagira e abaishèc es uelhs.

Es auti se meteren a minjar. Emma non tastèc arren. Eth front l'usclaue, sentie piquèra enes paupetes e auie era pèth complètament gelada. Ath sòn laguens s'agitaue eth resson tumultuós deth balh ritmat repicat per mil pès agarrats pera dança. Era flaira deth punch barrejada damb eth hum des cigars l'estabordie. Cuelhec ua malagana; l'amièren dauant dera hièstra.

Começaue a hèr dia e, deth costat de Sainte-Catherine pujaue ua gran plapa de color de porpra que s'alongaue peth cèu palle. Er arriu, livid, tremolaue pera fòrça deth vent. Enes pònts non s'i vedie ua amna. Es fanaus s'amortauen.

Emma se remetec. Pensèc en Berthe, que deuie dormir aquiu baish ena cramba dera sirventa. Passèc un car cargat de barres de hèr primes e longues, lançant contra es parets des cases ua ensordidora vibracion metallica.

Se hec enlà bruscament, se treiguec eth desguisament e li didec a Leon que se n'auie d'anar sense manca e, ara fin, se trapèc soleta en *Otèl de Boulogne*. Tot que l'ère insuportable, enquia e tot era madeisha. S'aurie volgut escapar luenh, coma un audèth, e confoner-se damb es espacis immaculadi.

Gessec, trauessèc eth passeg, era plaça Cauchoise e tot eth barri enquia un carrèr descubèrt que dominaue es jardins. Caminaue de prèssa; er aire liure la padegaue. E pòc a pòc, es figures dera multitud, es desguisaments, es còlhes, es lums, eth ressopet, tot despareishie coma ues bromes que se des.heiguien. Quan arribèc ena *Crotz Ròia* se lancèc sus eth lhet, ena madeisha cramba deth dusau estatge a on i auie es gravats dera *Tour de Nesle*. Tàs quate dera tarde Hivert la desvelhèc.

En arribar en casa, Felicité li mostrèc un papèr gris botat darrèr deth relòtge de paret. Liegec: "Segons eth sumari, en forma executòria d'un judici…"

Quin judici? Efectiuament, era vesilha portèren un aute papèr qu'era non coneishie. Atau se quedèc embadoquida en liéger aguestes paraules:

"En nòm deth rei, dera lei e dera justícia, s'ordene ara senhora Bovary…"

Alavetz, sautant-se ues quantes linhes vedec:

"En tèrme de vint-e-quate ores justes". Qué? "Pagar era quantitat totau de ueit mil francs". E un shinhau mès enjós: "Serà obligada pera via deth dret e sustot pera embarga des mòbles e efèctes que li pertanhen".

Com s'ac harie? D'aciu a vint-e-quate ores. Deman! Pensèc que dilhèu Lheureux la volie tornar a espaurir. En un virament de uelhs comprenec totes es sues manòbres, era sua finalitat e es sues complasences. Era madeisha exageracion dera quantitat la padegaue.

Ça que la, a fòrça de manlheuar, de signar reconeishences e dempús de prorogar-les, en tot holar-les en cada nau tèrme, auie acabat elaborant un capitau ath senhor Lheureux qu'aguest demoraue impacient entàs sues especulacions.

Emma se presentèc ena sua casa damb ua mina desinvòlta:

- Sabetz qué m'a arribat? Supausi que deu èster ua trufaria!
- Arren d'aquerò.
- Com se compren, alavetz?

Lheureux se virèc doçament e li didec crotzant es braci:

- Vos pensàuetz, donc, que seria eth vòste provedidor e eth vòste banquèr per amor de Diu etèrnament? Que vos cau resquitar-me des sòs sostrèts!

Emma protestèc deth deute.

- Tè! Qué i vam a hèr! Eth tribunau l'a reconeishut! Que i a un judici! Auetz estat avertida! Ath delà, que non sò jo, ei Vinçart

- E non poiríetz?...

- Absoludament arren.

- Ça que la… mès… a veir!

Cerquèc tota sòrta d'arguments; non se n'auie sabut d'arren… auie estat ua suspresa…

- E qui n'a eth tòrt?, didec Lheureux en tot saludar ironicament. Tant que jo sò aciu trabalhant coma un nere, vos vos fotetz era gran vida.

- Arren de sermons.

- Aquerò que non hè mau jamès, repliquèc eth botiguèr.

Emma siguec covarda, supliquèc. Enquia e tot li passèc era sua man blanca e longa peth dessús des jolhs deth comerçant.

- Deishatz-me! Que semble que me volgatz sedusir!

- Qu'ètz un miserable!, exclamèc Emma.

- Que vos ac cuelhetz massa fòrt, repliquèc Lheureux arrint.

- Vo'n saberatz de qui sò! Li diderè ath mèn marit…

- Plan, donc! Jo li mostrarè bèra causa, ath vòste marit!

E Lheureux treiguec dera caisha fòrta ua reconeishença de ueit cents francs qu'era l'auie dat en ocasión deth descompde de Vinçart.

- Vos pensatz, dilhèu, qu'aguest praube òme non comprenerà eth vòste panatòri?

Emma quedèc aclapada coma s'auesse recebut un còp de maça. Lheureux se passejaue dera taula enquiara hièstra tot repetint:

- A!, pro que l'ac mostrarè… plan que òc que l'ac mostrarè…

Dempús, apressant-se a Emma e damb ua votz doça:

- Qu'ei fòrça desagradiu, ja ac sai. A tot darrèr, aquerò non aucís ad arrés. Non i a cap aute miei de tornar-me es sòs…

- Mès, a on les traparè?, didec Emma tocant-se es braci.

- Tè, quan s'a amics, coma vos!

Didec aguestes paraules en tot guardar-la d'ua manèra tan perspicaça e tan terribla qu'Emma se sentec tremolar enquiara punta des pès.

- Vos asseguri que signarè… diguec Emma.

- Que ja non ne voi deguna mès des vòstes signatures!
- Me venerè…
- Bè! hec eth botiguèr lheuant es espatles, que ja non vos rèste arren.

E cridant pera hièstreta que daue tara botiga:

- Annette, non desbrembes es tres escapolons deth numèro 14!

Era gojateta entrèc en burèu. Emma comprenec çò que volie díder aquerò e preguntèc "es sòs que serien de besonh entà arturar es actuacions judiciaus".

- Qu'ei massa tard!
- E se vos hessa a vier quauqui milèrs de francs, era quatau part deth totau, era tresau, lèu tot?
- Non. Qu'ei inutil!

La possaue doçament entara escala.

- Senhor Lheureux, vos demani que m'autregetz uns quants dies!

Ploraue.

- Tè! Ara lèrmes!
- Me hètz desesperar!
- Que m'ei parièr!, didec barrant era pòrta ath sòn darrèr.

VII.-

Londeman, quan Mestre Hareng, er oficiau ministeriau, se presentèc ena sua casa acompanhat de dus testimònis pr'amor de procedir as diligéncies dera embarga, era se comportèc estoïcament.

Comencèren peth burèu de Bovary. Non apuntèren eth bust frenologic perque lo considerèren *esturment dera sua profession*. Ena codina, totun, compdèren es siètes, es marmites, es cagires, es lums. E, en dormitòri, toti es objèctes decoratius dera estatgèra. Examinèren es vestits, era ròba interiora, era comòda. Es replecs mès intims dera sua existéncia sigueren contempladi per aqueri tres òmes, madeish qu'un cadavre expausat as uelhs curiosi dera autopsia.

Mestre Hareng, damb corbata blanca, damb era giqueta nera complètament cordada e damb es pantalons tibants, anaue repetint de quan en quan:

- A veir, se vos platz, senhora, me voletz hèr eth favor?

Soent exclamaue:

- Encantador… plan polit!

Dempús tornaue a meter-se a escríuer sucant era pluma en un tintèr de còrna que tenguie damb era man quèrra.

Quan acabèren baish en pis, pugèren en humarau.

Aquiu i auie un pupitre a on Emma sauvaue es cartes de Rodolphe. Li calec daurir-lo.

- A, correspondéncia!, didec Mestre Hareng, damb un arridolet discrèt. Permetetz-me, totun; me cau assegurar-me'n de qué eth calaish non contie arren mès.

E bassaquèc leugèrament es papèrs coma se volesse hèr quèir es napoleons que s'i podessen auer amagat. Alavetz, en veir se com aquera manassa damb es dits mofles e vermelhs coma uns limacs tocaue aqueres planes a on eth sòn còr tant auie bategat se sentec cuelhuda per ua grana indignacion.

A tot darrèr partiren. Felicité tornèc. Emma l'auie manada pr'amor de qué entrenguesse a Bovary en cas que lo vedesse vier. Installèren eth garda dera embarga ena pèça que i auie jos era teulada. Eth garda prometec que non se botjarie d'aquíu.

Pendent era cauhada, Charles semblèc preocupat. Emma lo campaue damb ua guardada plia d'angoisha en tot creir endonviar enes arrupes deth sòn ròstre un capitol plen d'acusacions. Dempús, quan estenie es uelhs entath larèr damb es pantalhes chineses enes extrèms, quan guardaue es cortines amples, es fautulhs e totes aqueres causes, en fin, qu'auien adocit

er amarum dera sua vida, eth racacòr la cuelhec o, mès ben dit, ua sòrta de ràbia qu'en sòrta d'anequelir era sua passion encara l'excitaue mès. Charles atisaue eth huec placidament damb es pès botadi en larèr.

En un moment determinat, eth garda, engüejat, dilhèu, pera longa immobilitat naut der amagadèr, hec un shinhau de bronit.

- Me semble que s'entenen passi naut, didec Charles.
- Non, didec Emma; qu'ei ua lucana dubèrta que deu hèr voludar eth vent.

Londeman, dimenge, se n'anèc entà Rouen a visitar a toti es banquèrs qu'es sòns nòms coneishie. Toti se n'auien anat entath camp o auien gessut de viatge. Non se dèc per vençuda. Aqueri pòqui que i podec parlar, les demanèc sòs allegant que li hègen manca e que les poirie tornar. Quauqui uns d'eri se n'arriren sense ne tansevolh dissimular.Toti se remiren a satisfèr era demana.

Tàs dues venguec ena casa de Leon. Piquèc. Era pòrta triguèc un shinhau a daurir-se. Fin finau apareishec Leon.

- Qué te cau?
- Te shòrde?
- Non… mès…

E cohessèc qu'eth patron non volie qu'es logataris recebessen visites "femenines".

- Me cau parlar damb tu, seguic Emma.

Alavetz Leon cuelhec era clau. Era l'arturèc:

- Non, aquiu baish, ena nòsta cramba.

E se n'anèren en *Otèl de Boulogne*.

En arribar, Emma s'avalèc un veire plen d'aigua. Ère esblancossida. Comencèc:

- Leon, m'auries de hèr un favor.

E saquejant-lo damb es mans estretament agarrades, higec:

- Escota, qu'è besonh de ueit mil francs!
- Qu'ès hòla?
- Encara non!

E, en condar-li ara seguida er ahèr dera embarga, li hec veir eth sòn capvirament. Charles non se'n sabie d'arren. Era sua soèra non la podie cap veir e eth vielh Rouault non i podie hèr arren. Eth, totun, Leon, l'ajudarie a trapar aquera quantitat indispensabla.

- Com vòs…?

- Qu'ès un covard!, exclamèc Emma.

Alavetz didec, sense pensar qu'ère ua pegaria:

- Exagères eth tòn malastre. Dilhèu damb un milèr d'escuts n'aurie pro entà padegar ad aguest impacient.

Plan per aquerò encara calie sajar bèra causa. Qu'ère impossible que non arribèssen a trapar tres mil francs. Leon poirie respóner per era.

- Tè!, saja de hè'c!, qu'ei de besonh, cor…! Hè tot çò que pogues!... T'estimarè fòrça!

Se n'anèc. Tornèc ath cap d'ua ora e didec damb ua portadura solemna:

- Que sò anat en casa de tres persones… en vaganaut!

Dempús s'estèren seigudi er un dauant der aute ath cant deth larèr, quiets, sense badar bocar. Emma lheuaue es espatles en tot picar de pès. Leon entenec que gasulhaue:

- Se jo siguessa ath tòn lòc, pro que ne traparia!
- A on?
- En tòn burèu!

E lo guardèc fixament.

Des sòns vistons alugadi, gessie ua ardidesa infernau, e es paupetes s'apressauen d'ua manèra lasciua e encoratjadora. Eth gojat sentec que s'aflaquie jos era muda volontat d'aquera hemna que li conselhaue un crim. Alavetz cuelhec pòur, e entà evitar quinsevolh explicacion se pataquegèc eth front exclamant:

- Morel qu'a de tornar aguesta net! Supausi que non m'ac remirà (qu'ère un des sòns amics, eth hilh d'un negociant molt ric); deman t'ac harè a vier, higec. Emma non semblèc acuélher aquera esperança damb era alegria qu'eth s'auie imaginat. Endonviaue era mentida? Se tornèc a rogir:

- Ça que la, se tàs tres non m'auesses vist encara, non te cau demorar-me mès!, me n'è d'anar, desencusa-me. Adishatz!

Li sarrrèc era man, en tot notar-la, totun, inèrta. Emma ja non auie fòrça entà cap sentiment.

Toquèren es quate. Emma se lheuèc entà entornar-se'n tà Yonville aubedint coma un automata er impuls deth costum.

Hège un bon dia. Qu'ère un d'aqueri dies de març clars e aspres damb eth solei ludent ath miei deth cèu blanc. Es rouenesi, mudats, se passejauen damb ua portadura erosa. Emma arribèc ena plaça deth Parvis. Era gent gessie deth rosari. Passaue pes portaus dera glèisa coma un arriu entre es

tres arcs d'un pònt. Ath miei de tot aqueth revolum de gent eth guidaire toristic restaue immobil coma un pèira.

Emma s'en brembèc deth dia que, ansiosa e plia d'esperança, entrèc en aquera nau qu'auie ath dauant, prigonda coma eth sòn amor. E seguic caminant, plorant darrèr deth vel, estabordida, trantalhanta, a punt lèu d'afeblir-se.

- Atencion!, cridèc ua votz deth laguens d'un garatge que venguie de daurir-se.

Emma se posèc per çò de deishar passar un shivau nere atelat a un *tilburin* e amiat per un *gentleman* damb un abric de pèth de gibelina. Qui ère? Era lo coneishie… Eth coche pressèc eth pas e despareishec.

Mès s'ère eth vescomde! Emma virèc eth cap; eth carrèr qu'ère desèrt. Se demorèc aclapada, tan trista, que s'apuèc ena paret pr'amor de non rodar per tèrra.

Dempús pensèc se non s'aurie enganhat. A tot darrèr, non ne sabie arren. Tot l'abandonaue, autant dehòra coma laguens d'era madeisha. Se sentie perduda, hènt torns ar edart per uns abismes indefinibles. De tau sòrta que, quan arribèc ena *Crotz Ròia*, e vedec ath brave de Homais guardant se com cargauen ena *Arongleta* ua caisha plia de productes farmaceutics, experimentèc ua alegria; laguens d'un mocador que li penjaue dera man amiaue sies *cheminots* entara sua hemna.

Ara senhora Homais, l'agradauen fòrça aqueri panets pesants, retorçadi en forma de turbant que se minjauen mentre se tardaue eth quareme untadi damb boder salat; qu'ère ua suberviuença d'aliment gotic restacada ath temps des crotzades, e qu'es robusti normands d'aqueri tempsi s'avalauen ara lum des halhes auriòles, en creir veir sus era taula, entremiei des pichèrs de vin e de sausisses gigantesques, uns caps de sarrasin a mand d'èster avaladi. Era hemna deth potecari les mastulhaue coma eri, eroïcament, a maugrat deth sòn detestable dentat. Atau, cada còp qu'eth senhor Homais hège un viatge ena ciutat, non deishaue de crompar-ne un. Les crompaue tostemp ena casa d'un important pastissèr deth carrèr Massacre.

- Encantat de veder-vos!, li didec en tot aufrir-li era man pr'amor d'ajudar-la a pujar ena *Arongleta*.

Dempús pengèc es *cheminots* enes correges der hilat e sense arren en cap e damb es braci crotzadi restèc en ua actitud cogitosa e napoleonica.

Quan campèc, coma de costum, eth cec ath pè dera pala, exclamèc:

- Non compreni se com es autoritats encara permeten semblables industries! Aguesti praubi malerosi, les aurien d'embarrar e obligar-les a

hèr quinsevolh trabalh. Eth Progrès auance a pas de tortuga, òc ma he!. Non acabaram jamès de gésser dera rusticitat!

Eth cec alongaue eth chapèu en tot botjar-lo dauant dera pòrta coma se siguesse ua borsa desclauada deth teishut que caperaue er interior deth coche.

- Vaquí, didec eth farmaceutic, un mau escrofulós!

E, encara que coneishie ad aqueth praube diable, hec veir qu'ère eth prumèr còp que lo vedie; gasulhèc es mots de *còrnia, còrnia opaca, esclerotica, faç*. Dempús li preguntèc en un ton pairau:

- Hè guaire temps qu'auetz aguesta espaventosa malautia? En sòrta d'embriagar-te ena tauèrna, que serie milhor que seguisses un regim.

Li conselhaue que beuesse un bon vin, ua bona cervesa, que mingèsse uns bons rostits. Eth cec seguie damb era sua cançon. De un aute costat, semblaue lèu lèu idiòta. A tot darrèr Homais se metec era man ena pòcha:

- Tè!, cinc centims; e torna-me'n dus. E non desbrembes çò que t'è dit; ja veiràs se com t'anarà ben.

Hivert se permetec en votz nauta bèth dobte sus era sua eficàcia. Eth potecari, totun, didec qu'eth madeish lo guaririe damb ua pomada antiflogistica dera sua composcion e li dèc era sua adreça:

- Senhor Homais, apròp deth mercat, pro coneishut de toti.
- Ara, en compensacion, li didec Hivert, mos haràs *ua petita trufaria*.

Eth cec, doblegant-se e damb eth cap clin, voludant es uelhs verdosi e treiguent era lengua, se heregaue er estomac damb es dues mans tant que deishaue anar ua sòrta de crit sord, coma eth d'un gosset ahaimat. Emma, plia de hàstic, li manèc ua pèça de cinc francs per dessús dera espatla. Qu'ère tota era sua fortuna. Li semblèc un gèst magnific eth hèt de lançar-la atau.

Eth coche ja auie reprenut eth camin quan, de ressabuda, eth senhor Homais, en trèir eth cap pera hièstreta, exclamèc cridant:

- Arren de causes harinoses ne de lèit. Cau amiar ròba interiora de lan e expausar es parts malautes ath hum des genibrères.

Er espectacle des objèctes coneishudi desfilant a costat e costat anaue distreiguent a Emma deth sòn dolor present. Un intolerable cansament l'aclapaue, e arribèc en casa enlordida, descoratjada, lèu adormida.

- Que se passe çò que sigue!, se didie.

E, a tot darrèr, qui se'n sap? Dilhèu d'un moment en aute arribarie bèth eveniment extraodinari. Eth madeish Lheureux se poirie morir.

Tàs nau deth maitin la desvelhèc un bronit de votzes que venguie dera plaça. I auie un revolum de gent ar entorn deth mercat per çò de lièger ua anoncia apegada en un des pilars. Vedec a Justin que se filaue sus un talhador e esbocinaue era anoncia. En aqueth moment, totun, eth garda deth bòsc, li botaue ua man ena espatla. Eth senhor Homais gessec dera farmacia, e era senhora Lefrançois, calada ath miei dera gent, semblaue que hège un discors.

- Senhora, senhora!, exclamèc entrant Felicité, qu'ei ua causa abominabla!

E era prauba gojata, esmoiguda, li balhèc un papèr auriò que venguie d'arrincar dera pòrta. En un virament de uelhs Emma liegec que se tractaue dera anoncia dera venda deth sòn mobiliari.

Alavetz ambdues se guardèren silenciosament. Ne patrona ne sirventa non auien cap secret era ua damb era auta. A tot darrèr Felicité alendèc:

- Se siguessa vos, senhora, vieria ena casa deth senhor Guilhaumin.
- Solide?

Aguesta interrogacion volie díder:

"Tu que coneishes era casa a trauèrs deth vailet, qu'ei que dilhèu a parlat bèth còp de jo, eth patron?"

- Se i vatz, que haratz ben.

Emma se vestic, se botèc eth vestit nere damb capeta caperada de graets de jaiet; e, entà que non la vedessen (ena plaça tostemp i auie gent) cuelhec eth camin que costejaue er arriu enes entorns deth pòble.

Arribèc alendant dauant dera brescat deth notari. Eth cèu ère escur e queiguien uns flòcs de nhèu.

Ath son dera campana, Theodore, damb justet vermelh, campèc en soleret. Venguec a daurir era pòrta lèu familhaument, coma a un conseishut, e la hec a passar en minjador.

Un cauhadèr de porcelana alugaue jos un cactus qu'acabaue d'aumplir-ne era cavitat, e en uns marcs de husta nera penjadi ena paret i auie era *Esmeralda* de Steuben e era *Putifar* de Schopin. Era taula parada, dus cauhadèrs d'argent, eth punh des pòrtes de veire, es mòbles, era estrada, tot ludie damb ua netetat meticulosa, anglesa. Es vèires dera hièstra èren ornadi en cada angle damb uns veirets de color.

- Aquerò ei un minjador!, pensèc Emma. Me shautarie auer-ne un de parièr!

Entrèc eth notari ajustant-se damb era man quèrra era blòda d'anar per casa, tant que damb era auta se quilhaue eth casquet de velot marron e se lo tornaue a plaçar de seguit; l'amiaue inclinat pretenciosament entath costat

dret, per a on gessien tres flòcs ròis, que, arrincant dès eth cogòt, li dauen eth torn ath crani cauvet.

Dempús d'auer-li aufrit sèti, se placèc ena taula prèst a començar a dinar en tot demanar-li cinquanta mil desencuses pera sua indelicadesa.

- Senhor, diguec Emma, vos voleria demanar…
- Qué, senhora? Didetz-me!

Emma l'expliquèc era sua situacion.

Mestre Guilhaumin coneishie a Emma. Qu'ère estacat secretament damb eth comerçant de teishuts, que li procuraue es capitaus entàs prèsti ipotecaris que venguien a demanar-li que contractèsse.

Sabie, donc (fòrça milhor qu'era), era longa istòria d'aqueres reconeishences, ara prumeria minimes, restacades a nòms diuèrsi, damb tèrmes espaciats, prorogadi de contunh enquiath dia que, recuelhudes totes es protestacions, eth comerçant l'auie encargat ath sòn amic Vinçart que hesse en sòn pròpri nòm es perquisicions de besonh entà non passar coma un tigre as uelhs des sòns conciutadans.

Emma barregèc ena sua narracion quauqui repotecs contra Lheureux. Eth notari responie de quan en quan damb bèra expression insignificanta. Seguie en tot minjar-se era costelha e beuie glopades de tè, abaishant era maishèra enquiath nud dera corbata blau cèu, a on se vedien un parelh d'agulhes de diamant estacades damb ua cadieta d'aur e arrie damb un arridolet singular, d'ua manèra adocida e ambigua. En veir, totun, qu'Emma amiaue es pès banhats:

- Apressatz-vos en cauhadèr… mès apròp… escauhatz-vos es sabates ena porcelana.

Emma auie pòur d'enlordir-la.

- Era beresa non enlordís jamès arren.

Alavetz Emma se dispausèc a atrendir-lo, e, deishant-se amiar pera emocion, se metec a parlar dera estretesa dera vida matrimoniau, des desavenences, des sues necessitats. Eth ac comprenie; ua hemna eleganta! E sense deishar de minjar se virèc totafèt de cara a Emma, de sòrta qu'eth jolh li tocaue era botina, qu'era sua sòla se corbaue tota umejant damb eth contacte deth cauhadèr.

Quan li demanèc mil escuts, totun, eth senhor Guilhaumin sarrèc es pòts manifestant que li sabie molt degrèu que non auesse auut era direccion dera sua fortuna abans, donques que i auie mil manères fòrça comòdes, enquia e tot entà ua senhora, de dar valor as sòns sòs. Sigue enes mines de carbon de Grumesnil o enes terrens deth Havre s'aurien pogut sajar, sense

risc, excellentes especulacions. E deishèc que l'avalèsse era ràbia dauant dera idia des quantitats magnifiques qu'aurie pogut guanhar.

- Per qué, seguic, non venguéretz en casa?
- Sabi pas.
- Per qué, è? Dilhèu vos hèja pòur? Que sò jo qui s'aurie de plànher! Damb pro trabalhs mos coneishem! E ça que la vos hè afeccion. Supausi que vo n'auetz encuedat!

L'estirèc era man, cuelhec era d'Emma, i calèc voraçament es pòts, e la retenguec, dempus, sus eth sòn jolh. Jogaue delicadament damb es sòns dits en tot negar-la d'expressions meloses.

Era neciesa dera sua votz se retiraue ath mormolh escorredís d'un arriuet. Es vistons li ludrejauen a trauèrs des resplendors des mericles. Metie es mans enes manges d'Emma per çò de paupar-li eth braç. Era senhora Bovary sentie er alend ena cara dera sua respiracion panteishanta. Aqueth òme li hège hàstic.

Se lheuèc en un bot e didec:

- Senhor, que sò en tot demorar!
- Qué?, didec eth notari damb era sang dera cara perduda.
- Aguesti sòs!
- Mès…

Dempús, cedint ara escometuda d'un fòrt desir:

- Plan, donc, òc!...

E deishant-se quèir de jolhs per tèrra sense era mès petita consideracion pera esplendida blòda d'anar per casa:

- Non vo n'anetz, se vos platz! Vos estimi!

E la cuelhec pera cintura.

Ua ondada de sang pugèc enes caròles dera senhora Bovary. Hec repè damb un aspècte terrible e exclamant:

- Vo n'aprofitatz descaradament dera mia angoniosa situacion. Que sò de plànher, mès non me veni!

Eth notari se quedèc estonat, damb es uelhs tachadi enes esplendides pantofles brodades qu'amiaue. Qu'ère un present der amor. Aguest pensament, a tot darrèr, lo padeguèc. De un aute costat, consideraue qu'ua aventura semblabla l'aurie amiat massa luenh.

- Miserable! Brigand! Quina infamia!, anaue dident-se tant que hugie damb pas nerviós jos es olms dera carretèra.

Era insatisfaccion costada peth fracàs abrigaue era indignacion peth pudor otratjat. Li semblaue qu'era Providéncia s'acarnissaue a perseguir-la,

e, remetent-se damb orgulh, jamès non auie sentut tant era pròpria estimacion ne experimentat tant de mesprètz entàs auti. Sabi pas qué de bellicós la transportaue. Qu'aurie volgut pataquejar as òmes, escopir-les ena cara, estrissar-les a toti. E seguie caminant, era sang dera cara perduda, tremolosa, enforismada, tachant es uelhs lermosi en orizon uet, coma aqueth que se compladesse damb eth racacòr que l'estofaue.

Quan vedec era sua casa, er assopiment la cuelhec. Non podie auançar mès. Mès que non i auie mès remèdi. Ath delà, entà on húger?

Felicité la demoraue ena pòrta.

- Qué?
- Non!, didec Emma.

E s'estèren un quart d'ora nomentant es diuèrses persones de Yonville que dilhèu serien prèstes a ajudar-la. Cada còp, totun, que Felicité prononciaue eth nòm de quaquarrés, Emma responie:

- Dilhèu òc, mès que non volerà!
- E eth senhor qu'ei a mand d'arribar!...
- Pro que m'en sai… Dèisha-me soleta!

Ac auie sajat tot. Tot qu'ère, donc, inutil. Quan arribèsse Charles li diderie:

- Non entres. Aguest tapìs que cauishigues ja non ei nòste. De tota era casa tua, non te rèste ne un solet mòble, ne ua agulha, ne ua palha. T'è arroïnat.

Vierien es plòrs; eth tanben plorarie. Dempús, un còp passada era suspresa, la perdonarie.

- Òc, gasulhaue hènt-se carrinclar es dents, me perdonarà, eth, que ne damb un milion n'aurie pro entà pagar-me que lo volessa perdonar per auer-me coneishut… Aquerò jamès!, aquerò jamès!

Aguesta idia dera superioritat de Bovary respècte d'era l'exasperaue. A tot darrèr, en tot cohessà'c o sense hè'c, non per aquerò deisharie de saber era catastròfa, senon de seguit, mès tard, deman. Li vengueren talents de tornar ena casa de Lheureux. Per qué? E se l'escriuie a sa pair? Qu'ère massa tard. Dilhèu començaue a empenaïr-se de non auer accedit ar aute, quan entenec eth tròt d'un shivau ena avenguda. Qu'ère eth; daurie eth brescat; estaue mès esblancossit qu'era paret de caudea; Pujant es gradons de dus en dus Emma hugec ath mès córrer entara plaça. Era hemna der alcalde, que parlaue damb Lestiboudois dauant dera glèisa, vedec se com entraue ena casa deth quistaire.

Correc a dider-l'ac ara senhora Caron. Ambdues senhores pugèren en humarau. E, amagant-se darrèr dera ròba estenuda, se placèren de sòrta que podessen veir tot er interior deth pis de Binet.

S'estaue solet en humarau passant ara husta era imitacion d'un d'aqueri ivòris indescriptibles, format per mieges lues e esfères interferides es ues laguens des autes, tot apilerat en forma d'obelisc. Qu'ère ua d'aqueres causes que non servissen entad arren; ère calat ena confeccion dera darrèra pèça; fin finau, arribaue ath cap! Ena penombra deth talhèr, eth povàs daurat costat per utís sautaue coma ua cresta de bualhs quilhada peth hèr d'un shivau desbocat. Es dues arròdes deth torn roncauen e virauen ath mès còrrer. Binet, damb era maishèra sus eth pièch e es horats deth nas dubèrts, arrie coma perdut ena felicitat complèta; felicitats que non produsissen senon es mediòcres, que esvaguen era intelligéncia damb dificultats faciles e se satisfèn damb realizacions que dempús d'eres ja non se pòt imaginar arren mès.

- A, guardatz-la!, hec era senhora Tuvache.

Eth sorrolh deth torn, totun, non deishaue enténer guaire ben çò que didie.

A tot darrèr les semblèc enténer era paraula *francs,* e era senhora Tuvache mormolhèc baishet:

- Li demane un tèrme en crubament des contribucions.
- Tot entà sauvar es aparences!, didec era auta.

Vederen se com caminaue de naut en baish examinant es anères entà botar es tovalhons, es candelèrs, e es pomèls d'escala que i auie pes parets tant que Binet s'amorassaue era barba damb satisfaccion.

- Dilhèu l'encargue bera causa, didec baishet era senhora Tuvache.
- Vòs díder? Se non ven arren!, objectèc era vesia.

Eth quistaire semblaue escotar damb es uelhs absoludament dubèrts, coma se non comprenesse çò que li didien. Emma seguie d'ua manèra trenda, suplicant. S'apressèc; eth pièch li batanaue; ambdús èren silenciosi.

- Ara li deu hèr proposicions, didec era senhora Tuvache.

Binet ère rogit coma un perdigalh. Emma li cuelhec es mans.

- Aquerò que ja ei massa!

Segurament l'auie prepausat ua abominacion, donques qu'eth quistaire (un òme valent qu'auie combatut en Bautzen e en Lutzen, qu'auie hèt era campanha de França e *ère designat entà èster condecorat*) hec repè, còp sec, coma s'auesse estat mossegat per ua sèrp e exclamèc:

- Mès, senhora, com auetz pogut creir que jo…!
- Aguesta sòrta de hemnes que les calerie garròt, didec era senhora Tuvache.
- A on ei ara?, seguic era senhora Caron.

Pr'amor que, pendent er escambi d'aqueres brèus paraules, Emma auie despareishut. Dempús la vederen filar-se de cap ath carrèr Major e virar tara quèrra coma aqueth que se'n va tath cementèri. Ambdues se perderen en conjectures.

- Hilhuquèra Rollet!, didec en arribar ena casa dera hilhuquèra, que m'estofi, descordatz-me.

Queiguec sus eth lhet; ploraue. Rollet la caperèc damb un gipon e se demorèc dreta ath sòn costat. Dempús, coma que non responie, era brava hemna s'aluenhèc, cuelhec era filosa e se metec a hilar lin.

- Qu'ei pro!, qu'ei pro!, gasulhèc Emma, en creir qu'encara entenie eth torn de Binet.

"Qué ei çò que la shòrde?", se preguntèc era hilhuquèra. "Per qué aurà vengut aciu?"

Qu'auie vengut per ua sòrta d'espant que la hège húger dera sua casa.

Estirada d'esquia, immobila e damb es uelhs fixi, aubiraue es objèctes vagament a maugrat d'aplicar-i era atencion damb ua persisténcia estupida. Contemplaue es descrostaments dera paret, dus tidons que humejauen d'un extrèm en aute e ua aranha longa que caminaue pera henerecla dera biga just dessús deth sòn cap. A tot darrèr podec tornar a estacar es sòns pensaments. Rebrembèc… Un dia damb Leon… Ò!, be li semblaue de luenh!... Eth solei ludie per dessús der arriu e un perhum de vidalbes ac invasie tot… Alavetz, arrossegada pes rebrembes, coma se siguessen un torrent impetuós, venguec a brembar-se'n des hèts deth dia dera velhada.

- Quina ora ei?, preguntèc.

Rollet gessec, quilhèc es dits dera man dreta deth costat d'a on eth cèu ère mès clar e entrèc de man en man dident:

- Lèu seràn es tres.
- A!, fòrça gracies, fòrça gràcies!

Pr'amor que Leon vierie. Aurie trapat es sòs. Sense acodir-se-li, totun, qu'era se trapaue aquiu, dilhèu se n'auie anat aquiu baish. L'encomanèc ara hilhuquèra que corresse entara sua casa e que se lo hesse a vier.

- Anatz-i!
- Que ja i vau, ja i vau!

Ara s'estranhaue que non auesse pensat en eth dès eth començament. Ager l'auie balhat era paraula e non mancarie. E ja se vedie en çò de Lheureux damb es tres bilhets de banc sus era taula deth burèu. Dempús li calerie endonviar bèra causa pr'amor de dar-li ua explicacion a Bovary. Quina?

Totun, era hilhuquèra se tardaue fòrça. E, coma en aquera cabana non i auie cap relòtge, Emma cranhie que non exagerèsse era longada deth temps. Se metec a hèr uns torns peth uart: venguec enquiath caminòu, costegèc era barralha e s'en tornèc ara prèssa pensant qu'era brava senhora non auesse tornat per un aute camin. Fin finau, cansada de demorar, assautada per ues presentides qu'ada eres non volie dar credit, sense saber se hège un sègle o ua menuta qu'ère aquiu, se seiguec en un cornèr clucant es uelhs e tapant-se es aurelhes. Sentec croishir es entorns. Emma hec un guimbet. Abans qu'auesse auut temps entà parlar, Rollet didec:

- Ena vòsta casa que non i a arrés!
- Com pòt èster?
- Arrés. E eth senhor ei en tot plorar. Pregunte per vos. Vos cèrquen pertot.

Emma non responec. Panteishaue en tot virar es uelhs pes sòns entorns, tant qu'era pagesa, espaurida dauant dera transformacion deth sòn aspècte, hège instintiuament repè pensant que s'auie tornat hòla. De ressabuda, se fotèc un còp en front e lancèc un sorriscle. Eth rebrembe de Rodolphe li passèc per esperit coma un relampit ena escurina dera net. Ère tan brave, tan delicat, tan generós! E, ath delà, se trantalhèsse a hèr-li aqueth favor, pro qu'era saberie obligar-lo a autrejar-li aquera ajuda en tot rebrembar-li damb un solet còp de uelh eth sòn amor perdut. Se n'anèc, donc, entà Huchette sense encuedar-se'n que corrie a aufrir-se ad aqueth, qu'enquia hège pòc, tant l'auie exasperat, luenh d'endonviar eth sentit d'aquera prostitucion.

VIII.-

Tot caminant s'anaue preguntant: "Qué li diderè? Per a on començarè?" E a mida qu'anaue auançant arreconeishie es arrominguères, es arbes, es joncs marins en tucò, eth castèth que se vedie ath hons. Se sentie de nauèth en domèni des sensacions dera sua prumèra trendesa, e eth sòn praube còr sarrat se l'espandie amorosament. Un vent tebe s'esguitlaue pera sua cara; era nhèu se honie enes brolhons des arbes e queiguie de gota en gota peth dessús dera èrba.

Entrèc, coma abans, pera porteta deth parc; dempús arribèc en pati d'aunor, costejat per ua dobla hilèra de telhs espessi. Es branques queiguien, longues, e se cunherauen fiulant. Es gossets, enes extrèms des sues cadies, se meteren a lairar toti ath còp. A maugrat deth rambalh que heren non campèc arrés.

Pugèc pera ampla escala damb parabanda de husta qu'amiaue entath correder, pasimentat e tot polsós, e que daue accès a diuèrses crambes dispausades en ringlèra, madeish qu'enes ostaus e enes monestirs. Era sua qu'ère ath hons, ara quèrra. Tanlèu calèc es dits ena sarralha, es fòrces l'abandonèren de pic. Qu'auie pòur de qué non i siguesse e lèu ac desiraue. E a maugrat de tot ère era darrèra esperança, era soleta pòrta de sauvacion. Se recuelhec pendent ues segondes e, higent eth coratge ath sentiment deth besonh, entrèc.

Rodolphe ère dauant deth huec, damb es pès estiradi e humant ua pipa:

- Tè! Vos?, didec lheuant-se còp sec.
- Òc, que sò jo…! Vos voleria demanar un conselh, Rodolphe.

E, a maugrat de toti es esfòrci, l'ère impossible badar boca.

- Non auetz cambiat bric; seguitz en tot èster embelinaira!
- Ò!, repliquèc Emma amarament, que son uns encantaments fòrça tristi, amic mèn, donques que les auetz menspredat.

Alavetz entamenèc ua explicacion dera sua conducta, en tot desencusar-se en tèrmes vagues a manca d'auer sabut trapar ues rasons milhores.

Emma se deishèc sedusir pes paraules, e fòrça mès encara pera votz e er espectacle dera sua persona. De sòrta que li siguec possible de creir ena desencusa deth trincament, o dilhèu s'ac credec plan que òc. Qu'ère un secret que d'eth depenie er aunor e enquia e tot era vida d'ua tresau persona.

- Qu'ei parièr!, didec era senhora Bovary en tot guardar-lo tristament. È patit fòrça!

Rodolphe responec en un ton filosofic:

- Era vida ei atau!
- Qu'ei que dilhèu a estat bona entà vòs dempús dera nòsta separacion?
- Ne bona… ne dolenta.
- Dilhèu aurie estat milhor que non mos auessem deishat jamès.
- Òc… dilhèu òc!
- De vertat ac credetz atau?, didec Emma apressant-se.

E alendèc:

- Ò, Rodolphe, se te'n sabesses…! T'è estimat fòrça!

Alavetz li cuelhec era man e s'estèren ua estona damb es dits entrelaçadi. Coma en prumèr dia deth concors!

Damb gèst d'orgulh, Rodolphe sajaue de véncer er atrendiment. Deishant-se anar, totun, contra eth sòn pièch, Emma li didec:

- Com vòs que visquessa sense tu! Qu'ei de mau hèr desacostumar-se ara felicitat! Èra desesperada. Me pensaua que m'auria mòrt! E tu hugent tostemp de jo!...

Pr'amor que de hège tres ans Rodolphe l'auie evitat escrupulosament, per çò d'aguesta covardia naturau que caracterize ath sèxe fòrt. E Emma contunhaue damb graciosi movements de cap, amorosa coma ua gata enamorada.

- Que n'estimes a d'autes, cohessa'c. Ja ac compreni. E non les voi cap mau. Les auràs sedusit coma me sedusires a jo. Tu qu'ès un òme! Te sabes hèr estimar, mès i tornaram, è? Tè: ves?, arrisqui, sò erosa!... ditz-me bèra causa!

Que hège gòi veder-la damb aqueri uelhs, qu'ath sòn laguens tremolaue ua lèrma coma era aigua d'ua tempèsta en calitz blauenc d'ua flor.

Rodolphe se la seiguec enes jolhs, e damb eth revés dera man l'amorassaue es costats lisi des peus, qu'en eri, en aquera ora clara deth crepuscul se reflectie un arrai de solei coma ua flècha d'aur. Acabèc en tot punar-la enes paupetes, de man en man, damb es extrèms des pòts.

- As plorat?, didec. Qué t'a arribat!

Emma s'estarnèc en somics; Rodolphe se pensaue qu'ère era explosion deth sòn amor; coma qu'era non didie arren, cuelhec aqueth silenci coma d'un darrèr pudor, e alavetz exclamèc:

- A!, perdona-me! Qu'ès era soleta que m'agrade. Que sò estat un pèc e un mauvat! T'estimi! T'estimarè tostemp! Qué te cau? Ditz-m'ac!

S'ajulhaue.

- Plan, donc!... que sò arroïnada, Rodolphe. M'auries de deishar tres mil francs!

- Mès… mès… didec lheuant-se pòc a pòc, tant qu'era sua fesomia cuelhie ua portadura grèu.

- Que ja sabes, seguic ara prèssa, qu'eth mèn marit auie plaçat tot çò qu'auie en casa d'un notari. Donques a hujut. Auem manlheuat; es clients non pagauen. Ath delà, era liquidacion encara non ei acabada. Mès tard n'auram. Se non dispausi d'aguesti tres mil francs aué, m'enbargaràn. Ara madeish, de seguit. E compdant damb era tua amistat è vengut!

"A!, pensèc Rodolphe, esblancossit, qu'a vengut per aquerò!"

Ara seguida, remetent-se, didec:

- Non les è, estimada.

Non didie cap mentida. Se les auesse auut, dilhèu les ac aurie autrejat. E aquerò encara que, generaument, sigue desagradiu de hèr tan bères accions, donques que, de totes es tronades que quèn dessús der amor, es demanes pecuniàries son es mès heredes e es que desseparen mès.

Ara prumeria Emma se demorèc ues menutes en tot guardar-lo:

- Que non les as!

Dempús, repetic diuèrsi còps:

- Non les as!... M'auria auut d'estauviar aguesta darrèra vergonha. Non m'as estimat jamès! Qu'ès coma toti es auti!

Se tradie, se perdie. Rodolphe l'interrompec afirmant-li qu'en aqueth moment se trapaue en un "mau pas".

- Donques me hè dò!, didec Emma. Òc, fòrça!...

E arturant es uelhs en ua carabina damasquinada que ludie ena panoplia:

- Es praubi non boten er argent ena culassa des fusilhs! Non crompen relòtges damb incrustacions de *carei*!, seguie senhalant eth relòtge de Boulle, ne fiulets d'argent daurat entàs foets! (les tocaue), ne pendolhs en relòtge de pòcha! Non te manque arren, ne eth cofret de licors ena tua cramba. Te tractes ben, viues ben, as un castèth, bòsqui, bòrdes; caces a shivau, hès viatges entà París… encara que solet siguesse damb tot aquerò, exclamèc en tot cuélher uns binòcles deth dessús deth larèr, de quinsevolh d'aguestes foteses se'n pòt trèir sòs!... Mès que non les voi; sauva-te-les!

E lancèc luenh es binòcles, qu'era sua cadieta se trinquèc en repompir contra era paret.

- Jo t'ac auria dat tot, m'ac auria venut tot, auria trabalhat damb es mèns dits, auria demanat caritat pes camins, tot per un arridolet, per ua

guardada, per entener-te díder “gràcies”! E tu te demores tranquillament en fautulh, coma se non m’auesses hèt a patir pro. Sense tu, sabes?, auria pogut víuer erosa. Qui te hège vier? Ua escomesa? E, ça que la, m’estimaues, aumens atau ac didies…E enquia e tot hè un moment encara… A, qu’aurie valgut mès que m’auesses trèt. Qu’è es mans caudes des tòns punets e veigui aciu en tapís eth lòc a on me juraues ajulhat que m’estimaries etèrnament. M’ac heres creir. M’as arrossegat pendent dus ans entre sòmis magnifics e suaus… E des nòsti projèctes de viatge, te’n brembes? Ò!, era tua carta, era tua carta! Me trinquèc eth còr! E dempús, quan torni a veder-te, suplicanta e plia de trendesa per çò de demanar-te ua ajuda que me poirie autrejar un desconeishut, tu qu’ès ric e liure e erós, me la refuses pr’amor que te costarie tres mil francs!

- Non les è, responec Rodolphe damb ua perfècta cauma qu’ath sòn darrèr s’amaguen es ràbies resignades.

Emma se n’anèc. Es parets tremolauen, eth tet de naut s’en.honsaue. Tornèc a passar pera longa avenguda estramuncant damb eth pilèr de huelhes mòrtes qu’anaue escampilhant eth vent. A tot darrèr arribèc ena escala deth dauant dera rèisha. Auie tanta prèssa entà daurir-la que se trinquèc es ungles damb era sarralha. Cent passi mès enlà, alendant e a punt de quèir, se posèc. Alavetz se virèc e tornèc a guardar er impassible castèth, damb eth parc, es jardins, es tres patis e totes es hièstres dera façada.

Se demorèc perduda d’estonamente, e non auie ua auta consciencia d’era qu’era que li venguie deth batèc des venes, que sentie coma se se l’anèssen a escapar madeish qu’ua musica rambalhosa qu’aumplie es camps. Jos es sòns pès, era tèrra ère mès mofla qu’era aigua, e es socs li semblauen ues immenses ondades escures desencadenades. Tot çò qu’auie en sòn cap de reminiscéncia e d’idies s’escapaue ath madeish temps a guimbets, coma es pèces multiples d’un castèth de huecs d’artifici. Vedec a sa pair, eth burèu de Lheureux, era sua abitacion aquiu baish, un aute paisatge. Era negatiua la hège tornar hòla, auec pòur e, encara que confusament, artenhèc de padegar-se; pr’amor que non se’n brembaue dera encausa deth sòn òrre estat, ei a díder, dera qüestion des sòs. Sonque patie deth sòn amor e sentie qu’a trauèrs d’aguest rebrembe era sua amna l’abandonaue, dera madeisha manèra qu’es malauts, quan agonizen, senten qu’era sua existéncia se’n va pera nafra que sagne.

Era net se calaue ath dessús; passèren uns corbassi volant.

Ara imprevista li semblèc qu’uns globuls de color de huec crebauen en espaci coma bales fulminantes e se botjauen en tot aplanar-se e redolar enquia honer-se damb era nhèu estre es branques des arbes. Ath miei de cada un d’eri campaue era figura de Rodolphe. Es globuls se multiplicauen,

s'apressauen, la penetrauen tenaçament; dempús tot despareishec. Arreconeishec es lums des cases que ludien luenh entre era broma.

Alavetz era sua situacion se li presentèc coma un abisme. Alendaue coma s'eth pièch s'anèsse a crebar. Dempús, en un transpòrt d'eroïsme que lèu la hec erosa, baishèc era pala corrent, trauessèc era palanca des vaques, eth caminòu, era avenguda, eth mercat, e arribèc dauant dera botiga deth farmaceutic.

Non i auie arrés. Quan ère prèsta a entrar, totun, se n'encuedèc qu'eth sorrolh dera campaneta poirie hèr vier a quauqu'un; e s'esguitlèc pera estacada en tot tier-se er alend, e guidar-se damb era man pes parets auancèc enquiath pè dera codina, a on cremaue ua candèla deishada sus un hornèu. Justin, en còs de camisa, se hège a vier ua sièta.

- A!, son en tot sopar. Demorarem.

Justin tornèc. Emma piquèc enes veires. Eth gojat gessec.

- Era clau de naut, a on i a es…
- Com!

E la guardaue tot estranhat deth palitge deth sòn ròstre, que se retalhaue fòrça en hons nere dera net. Li semblaue extraordinàriament beròia e majestuosa coma un hantauma; sense compréner se qué volie, auie era presentida de qué se tractaue de bèra causa terribla.

Emma, totun, seguic contondentament damb ua votz suau e dissolventa:

- Balha-me era clau! Que la voi.

Coma qu'eth tenhat que les separaue deth minjador ère prim, s'entenie eth repic que hègen es forquilhes anant e vient des plats.

Coma desencusa didec que volie aucir es arrats, que non la deishauen dormir.

- Me calerie avisar ath senhor.
- Non! Non i vages!

Dempús, damb ua mina indiferenta:

- Que non s'ac vau. Ja l'ac diderè jo dempús. Au!, hè-me lum! Entrèc en correder a on se daurie era pòrta deth laboratòri.

Penjada ena paret i auie ua clau damb ua etiqueta que didie: *Capharnaüm*.

- Justin!, cridèc eth potecari despacientat.
- Pugem!

Eth gojat la seguic.

Era clau virèc laguens dera sarralha. Emma, ben guidada peth rebrembe, anèc dirèctament entara tresau estatgèra. Cuelhec eth pòt blau arrinquèc eth tap e en tot en.honsar-li era man la treiguec plia d'un povàs blanc que comencèc a minjar-se aquiu madeish.

- Arturatz-vos!, exclamèc Justin en tot lançar-se ath dessús.
- Cara, que poirien vier!...

Eth gojat, desesperat, volie cridar.

- Non digues arren, tot queirie ath dessús deth tòn patron!

Dempús, padegada còp sec, se n'anèc lèu damb era madeisha serenitat que balhe eth déuer complit.

Quan Charles arribèc en casa, capvirat pera notícia dera embarga, Emma venguie de gésser-ne. Cridèc, plorèc, cuelhec ua malagana. Emma, totun, non tornaue. A on podie èster? Manèc a Felicité en çò de Homais, ena casa de Tuvache, ena de Lheureux, en *Lion d'Or*, pertot. Pendent es intermiténcies dera angonia, vedie era sua consideracion umiliada, era sua fortuna perduda, er avier de Berthe trincat. Per quin motiu?... Non se'n sabie absoludament d'arren. Demorèc enquias sies dera tarde. Fin finau, en non poder tier-se mès e pensar qu'Emma se n'auie anat entà Rouen, venguec enquiara carretèra e caminèc pendent mieja ora. Coma que non trapèc ad arrés se demorec ua estona mès e dempús s'en tornèc.

Emma ja ère en casa.

- Qué se passe?... Per qué?... Explica-me!...

Emma se seiguec en escritòri e escriuec ua carta que barrèc doçament, en tot ahiger-i eth dia e era ora. Dempús didec solemnament:

- Ja la liegeràs deman; enquia alavetz, te demani que non me hèsques cap pregunta…. Ne ua de soleta!
- Mès…
- Dèisha-me!

E s'estirèc sus eth lhet.

Sentec un gust amargant ena boca e aquerò la desvelhèc. Entrevedec a Charles e tornèc a clucar es uelhs.

S'observaue curiosament per çò de veir se patie. Mès non!, encara arren. Entenie es batècs deth relòtge, eth sorrolh deth huec e era respiracion de Charles, de pès apròp deth sòn coishin.

"A!, be n'ei de pòca causa era mòrt!, pensaue. Ara m'adormirè e tot s'aurà acabat!"

Beuec ua glopada d'aigua e se virèc de cara ara paret.

Aqueth òrre gust de tinta seguie.

- Qu'è set!... Ò, quina set!, alendèc.
- Qué te cau?, didec Charles en tot apressar-li un veire.
- Que non ei arren!... Daurís era hièstra… m'estofi!

Li cuelhec ua nausèa tan sobta qu'a penes auec temps de trèir eth mocador de dejós eth coishin.

- Trè-me-lo d'aciu!, didec ara prèssa, lança-lo!

Charles li hec quauques preguntes. Era non responec. Restaue quieta pera pòur de qué era mès petita emocion la hesse vomegar. Totun aquerò, sentie un hered de gèu que li pujaue des pès enquiath còr.

- A, ja comence, gasulhèc.
- Qué dides?

Botjaue suaument eth cap damb un movement d'angoisha, daurint es mandibules coma s'auesse auut un pes ena lengua. Tàs ueit tornèren a presentar-se es vòmits.

Charles observèc qu'ath hons deth gibrelh i auie ua sòrta de solada blanca aganchada ara porcelana.

- Qu'ei extraordinari! Ei singular!, repetie.

Emma, totun, didec damb votz fòrta:

- Non, t'enganhes!

Alavetz, delicadament e lèu amorassant-la, li passèc era man per dessús der estomac. Emma hec un sorriscle agudent. Charles arreculèc espaurit.

Dempús, Emma comencèc a gemegar; prumèr feblament. Ua fòrta tremoladera li bassaquèc es espatles e s'anaue esblancossint coma es linçòs a on s'en.honsauen es sòns dits crispats. Eth pos, abans desparièr, ara ère lèu inpercetible.

Dera cara bluenca que semblaue calhada pera exalacion d'un bugàs metallic, li regolejauen ues gotetes. Es dents li petauen e guardaue ath sòn entorn damb es uelhs desmesuradament dubèrts. Non responie senon damb senhaus de cap as preguntes que Charles li hège. Enquia e tot hec un arridolet dus o tres còps. De man en man, es gemecs s'anauen hènt mès fòrts. Se l'escapèc un sorriscle sord. Dempús, pretenec que se trapaue milhor e que se lheuarie de seguit. La cuelheren, totun, ues convulsions. Exclamèc:

- Qu'ei atròç, mon Diu!

Charles se lancèc de jolhs en lhet:

- Ditz-me!, qué as minjat? Contèsta, per toti es sants!

E la guardaue damb uns uelhs tan trendes coma jamès se n'auie vist de parièrs.

- Aquiu… aquiu… didec damb votz aflaquida.

Charles se precipitèc en escritòri, trinquèc era envolòpa e liegec: *que non acusen ad arrés*… S'arturèc, se passèc era man pes uelhs e tornèc a liéger.

- Com? Ajuda! Vietz!

Non se cansaue de repetir aguesta paraula: "Empodoada, empodoada!" Felicité correc entara casa deth senhor Homais, que s'estarnèc en exclamacions ath miei dera plaça. Era senhora Lefrançois l'entenec deth *Lion d'Or* estant. Quauqui uns se lheuèren entà anar a condà'c as vesins, e eth pòble se tenguec en estat d'alèrta pendent tota era net. Charles caminaue pera cramba capvirat, mormolhant e a mand de quèir. Estramuncaue damb es mòbles, se chinaue es peus. Eth farmaceutic credie que non ère possible que i auesse auut jamès un espectacle coma aqueth.

Se'n tornèc entara sua casa pr'amor d'escriuer-li ath senhor Canivet e ath senhor Larivière. Li rodaue eth cap. Hec mès de quinze borrolhons. Hippolyte gessec entà Neufchatel e Justin esperonèc tan fòrt eth shivau de Bovary que lo deishèc ena pala deth Bois-Guilhaume ludent de sudor e lèu crebat.

Charles volec huelhetejar eth sòn diccionari de medecina. Non ac artenhèc; es letres se metien a dançar.

- Tranquil!, didie eth potecari. Sonque se tracte d'administrar quauque antidòt poderós. Quin podom ei?

Charles li mostrèc era carta. Qu'ère arsenic.

- Plan, donc, seguic Homais, mos calerà analisà'c.

Pr'amor que sabie qu'en toti es empodoaments s'auie de hèr ua analisi. E er aute, que non i entenie bric, responec:

- Hetz, hètz, sauvatz-la…

Dempús, entornant ath costat d'Emma, se deishèc quèir tot plorant damb et cap emparat ath cant deth coishin.

- Non plores, li didec era. Lèu ja non te tormentarè mès!
- Per qué? Qui t'obligaue a…?
- Qu'ère de besonh, amic mèn.
- Dilhèu non ères erosa? Quin tòrt n'è jo! Tostemp è hèt çò qu'è pogut!
- Òc… ei vertat… tu qu'ès brave!

E li passaue es mans pera cabeladura pòc a pòc. Era doçor d'aguesta sensacion hège era sua tristor mès grana. Sentie que tot eth sòn èsser s'en.honsaue pera desesperacion dauant dera idia que l'auie de pèrder just quan era manifestaue mès amor que jamès per eth. E non trapaue arren. Non ac sabie. Non gausaue. E era urgéncia d'ua solucion immediata acabaue de capvirar-lo.

Emma pensaue qu'auie acabat damb totes es traïsons, baisheses e es nombroses cobejances que la torturauen. Non auie en òdi ad arrés, ara. Ua confusion de crepuscul vagaue peth sòn pensament, e, sorrolhs dera tèrra, non n'entenie senon era intermitenta lamentacion d'aqueth praube còr, doça e bromosa, coma eth darrèr resson d'ua sinfonia que se va perdent enlà.

- Hètz-me a vier era mainada, didec miei lheuant-se e tient-se damb eth code.
- Non te trapes cap malament, è?, preguntèc Charles.
- Non, non!

Era creatura arribèc enes braci dera sirventa, seriosa e lèu dormint encara. Es petiti pès li gessien dera camisa de dormir. Guardaue estonada eth desorde dera cramba e miei clucaue es uelhs enludernada pera claror des ciris que cremauen per dessús des mòbles. Aquerò probablament li rebrembaue es maitins de cap d'an, de mieja quareme, quan se desvelhaue d'ora ara claror des halhes e anaue en lhet dera sua mair entà recéber es presents. De tau sòrta que didec:

- A on ei era mama?

E coma que toti carauen:

- Non veigui era mia sabateta en nunlòc!

Felicité l'inclinaue ath dessús deth lhet. Berthe, totun, seguie guardant de cap ath larèr.

- Dilhèu me l'a cuelhut era hilhuquèrà?, preguntèc.

En enténer aguest nòm, que l'evocaue eth rebrembe des adultèris e des calamitats, era senhora Bovary virèc eth cap coma assautada deth hàstic d'un podom mès fòrt qu'eth que sentie ena boca. Berthe ère seiguda en lhet.

- Quini uelhs mès grani qu'as mama! Be n'ès de auriòla! Com sudes!...

Era sua mair la guardèc.

- Me cau pòur!, didec era creatura hènt repè.

Emma li cuelhec era man entà punar-la-se; era mainada se resistie.

- Qu'ei pro! Hètz-la-vos a vier!, exclamèc Charles somicant laguens dera cramba.

Es simptòmes s'arturèren pendent un moment. Emma semblaue mens agitada. A cada paraula insignificanta, a cada alendada de pièch un shinhau mès tranquilla, Charles cuelhie esperança. A tot darrèr, quan arribèc Canivet, se lancèc enes sòns braci tot plorant:

- A, qu'ètz vos! Fòrça gràcies! Qu'ètz fòrça bontadós! Tot va milhor. guardatz, guardatz-la…

Eth collèga non siguec dera madeisha pensada e, *tirant peth carrèr deth miei*, tau que didie eth madeish, li prescriuec un emetic per tau de netejar complètament er estomac. Emma non se tardèc guaire a vomegar sang. Sarrèc mès fòrt es pòts. Auie es membres crispats e eth còs caperat de taques escures e eth pos l'anaue jos es dits coma un hiu tibant, coma ua còrda d'arpa a punt de trincar-se.

Ua ora dempús comencèc a hèr uns sorriscles terribles. Maudidie eth podom, l'invectivaue, suplicaue qu'anèsse mès de prèssa e damb es braci estirats refusaue tot çò que Charles, encara mès agonic qu'era, s'esforçaue a hèr. S'estaue de pès ath sòn costat, damb eth mocador enes pòts, plorant e estofat pès somics que lo voludauen enquiàs talons. Felicité corrie d'un costat en aute dera cramba. Homais, immobil, alendaue fòrtament, e eth senhor Canivet, sense pèrder era cauma, començaue, totun, a senter-se un shinhau trebolat.

- Diable… Ara que ja ei purgada, e en tot auer suprimit era encausa…
- Er efècte qu'a de desparéisher, didec Homais, qu'ei evident.
- Sauvatz-la!, exclamèc Bovary.

Canivet, sense escotar ath farmaceutic, qu'encara riscaue era ipotèsi de qué "dilhèu ère un paroxisme saludable", se dispausèc a administrar-li ua dòsi de triaca. En aqueth moment s'entenèc er espetec d'un soriac qu'arrinquèc un retroniment as veires. Ua *berlina* de loguèr tirassada per un grop de tres shivaus desboquèc en un angle deth mercat. Qu'ère eth doctor Larivière.

Era aparicion d'un diu non aurie costat tanta emocion. Bovary lheuèc es mans, Cavinet s'arturèc a sec e Homais se treiguec era barretina grega abans qu'eth doctor entrès ena cramba.

Pertanhie ara grana escòla quirurgica gessuda dera sciéncia de Bichat, ad aquera generacion, ara despareishuda, de mètges filosòfi qu'auien peth sòn art ua devocion fanatica e la practicauen damb exaltacion e sagacitat.

Quan s'emmaliciaue, en espitau qu'exercie es sòns servicis, toti se metien a tremolar, e es sòns alumnes li professauen ua tau veneracion qu'un còp s'auien establit, l'imitauen en tot aquerò que podien. Atau, soent se podie veir qu'es mètges der entorn portauen ues blòdes d'interior longues e folrades coma era que portaue eth e ues levites amples coma era sua, damb es punhets dera manja descordadi que li caperauen un shinhau es mans carnoses, ues mans magnifiques qu'amiaue tostemps sense gants coma entà calar-se mès lèu enes misèries umanes. Damb un mesprètz manifèst pes crotzes e pes titols academics, espitalari, liberau, pairau damb es praubi e seguint era practica de totes es vertus, encara que non credesse en cap d'eres, aurie passat per un sant s'era finesa deth sòn esperit non l'auesse hèt crànher coma se se tractèsse d'un dimòni. Era sua guardada, talhanta coma un bisturi, baishaue de dret entath hons dera amna e desarticulaue era mentida a trauèrs des allegacions e des pudors. E atau anaue hènt, plen d'aguesta majestat benevòla qu'autregen era consciéncia d'un gran talent, era fortuna e quaranta ans d'ua existéncia laboriosa e sense era mès petita resèrva.

En veir dès eth pè dera pòrta eth ròstre cadaveric d'Emma estirada de cara entath cèu e damb era boca dubèrta, arroncilhèc es celhes. Dempús, hènt veir qu'escotaue a Canivet, se passaue eth dit guinhaire peth dejós deth nas e repetie:

- Plan ben, plan ben.

Hec, totun, un gèst lent damb es espatles. Bovary observèc; se guardèren; e aqueth òme tant acostumat ar aspècte des dolors non podec retier ua lèrma que s'esguitlèc cara enjós.

Se volec hèr a vier a Canivet ena cramba deth costat. Charles les seguic.

- Qu'ei fòrça mau, non ei cèrt? E se li botéssem uns sinapismes?, qué me sai! Vos qu'auetz sauvat a tanta gent, trapatz bèra causa!

Charles li cuelhie eth còs damb es dus braci e lo contemplaue alugat, miei embadoquit, emparant-se-li en pièch.

- Au, au, coratge! Non s'i pòt hèr arren!

E eth doctor Relavière se desseparèc.

- Tà on vatz?
- Ja tornarè.

Gessec coma entà dar-li ua orde ath menaire. L'acompanhaue eth senhor Canivet, que tanpòc non se preocupaue pas guaire de veir qu'Emma se moririe entre es sues mans.

Eth farmaceutic les artenhèc ena plaça. Per temperament que l'ère impossible desseparar-se dera gent celèbra. Atau, li preguèc ath senhor Larivière que li hesse eth gran aunor de dinar ena sua casa.

Ath mès córrer manèc cercar uns coloms en *Lion d'Or*, totes es costelhes que trapèssen ena carnisseria, boder en çò de Tuvache, ueus ena casa de Lestiboudois e eth potecari madeish se metec a ajudar enes preparatius tant que era senhora Homais didie en tot estirar-se es cordons dera blòda:

- Desencusatz-me; en nòste malerós país, se non mos avisen era vesilha…
- Es veires fins!, didec en votz baisha Homais.
- Aumens, se siguéssem ena ciutat, auríem eth recors des pautes de porcèth farcides.
- Cara!... A taula, doctor!

Dempús des prumères culherades, li semblèc ben balhar-les quauqui detalhs dera catastròfa.

- Ara prumeria se presentèc un sentiment de sequetat ena farinx, dempús uns dolors intolerables en epigastri; suberpurgacion, comà.
- E com s'a empodoat?
- Que non ac sai, doctor, e sabi pas a on s'aurà pogut procurar aguest acid arseniós.

Justin, qu'en aqueth moment campaue damb un pilèr de siètes, se sentec cuelhut de tremoladera.

- Qué te cau?, didec eth farmaceutic.

Eth gojat impressionat pera pregunta, ac deishèc quèir tot per tèrra damb un gran tarabastalh.

- Pèc!, exclamèc Homais, nèci, simplet, saumet!

E de ressabuda en tot tier-se:

- È volgut sajar ua analisi e è començat en tot introdusir delicadament laguens d'un tuèu…
- Qu'aurie estat milhor que l'auesstz introdusit es ditz ena gòrja, didec eth cirurgian.

Eth sòn collèga non didie arren. Hège ua estona qu'auie recebut confidenciaument un repotec per çò der emetic que l'auie prescrit. De sòrta qu'aqueth brave Canivet que tan blagaire e arrogant se mostrèc eth dia deth pè desgaunhat, aué semblaue fòrça modèst. Arridolaue sense pòsa en senhau d'aprobacion.

Homais se vantaue capinaut en sòn papèr d'anfitrion; e era dolorosa idia de Bovary contribusie vagament ath sòn plaser per çò d'un retorn egoïsta que hège damb eth madeish. Ath delà, era preséncia deth doctor l'alugaue. Hège veir era sua erudicion e mentaue en ua eloqüenta barreja es cantarides, eth podom extrèt deth *upos*, er arbe dera mòrt, era vipèra…

- Enquia e tot è liejut, doctor, que diuèrses persones s'an trapat intoxicades e coma fulminades per çò d'ues botifarres massa fumigades! Aumens atau cònste en un magnific repòrt, presentat per ua des nòstes notabilitats farmaceutiques, un des nòsti mèstres, er illustre Cadet de Gassicourt!

Era senhora Homais reapareishec portant ua d'aguestes maquines trantalhantes que s'escauhen damb esperit de vin. Homais volie qu'eth cafè se hesse ena madeisha taula. Lo torraue eth madeish lo molie e premanie era barreja.

- *Saccharum*, doctor?, didec en tot presentar eth sucre.

Dempús hec baishar a toti es sòns hilhs pr'amor de saber-se'n dera opinion deth cirurgian sus era sua constitucion. Fin finau, quan eth doctor Larivière anaue a dider-se adiu, era senhora Homais li hec ua consulta a prepaus deth sòn marit. En vier a ajaçar-se cada vrèspe immediatament dempús de sopar, se l'espessie era sang.

- Ò, que non ei pas eth *sen* çò que l'enquimère.

E, arrint un shinhau per aguest jòc de paraules, que passèc desapercebut, eth doctor dauric era pòrta. Era farmacia, totun, ère plia de gent, e pro trabalh auec entà des.heir-se deth senhor Tuvache, qu'auie pòur qu'era sua hemna non cuelhesse ua pneumonia per çò deth costum qu'auie d'escopir en cendre; de Binet, que a viatges experimentaue ua hame de lop; dera senhora Caron, qu'auie piquèra; de Lheureux, qu'auie rodaments de cap; de Lestiboudois, que se planhie de reüma; dera senhora Lefrançois, qu'auie piròsi. Fin finau es tres shivaus s'escapèren carretèra enlà e toti trapèren que non auie estat bric amable.

Era atencion publica se distreiguec en veir passar ath prèire Bournisien, que trauessaue eth mercat damb es sants òlis.

Homais, tau que corresponie as sòns principis comparèc as prèires damb es corbassi, que se senten atrèts pera flaira des mòrts. Era vista d'un gleisèr, l'ère personaument desagradiua, donques qu'era sotana lo hège pensar ena mortalha, e execraue ua per çò dera pòur dera auta.

Ça que la, sense hèr repè dauant de çò qu'eth cridaue *era sua mission*, se'n tornèc en çò de Bovary acompanhat de Canivet. Abans d'anar-se'n, eth doctor Larivière l'auie recomanat fòrça a Canivet que hesse aquera gestion. Sense es avertiments dera sua hemna, Homais s'aurie hèt a vier

tanben as sòns dus hilhs damb era fin d'avedar-les as circonstàncies fòrtes, pr'amor de qué siguesse ua leçon, un exemple, un quadre solemne que les demorèsse gravat entà mès tard.

Quan entrèren, era cramba ère plia d'ua ombriua solemnitat. Sus era taula de cosedura, caperada damb ua tovalhòla blanca, i auie cinc o sies boletes de coton laguens d'un plat d'argent ath cant d'un Crist costejat per dus candelèrs alugadi. Emma, damb era maishèra en.honsada en pièch, daurie desmesuradament es paupetes, e es sues mans s'arrosseguaen pes linçòs damb aguest gèst òrre e doç des agonizants que semble que vagen a caperar-se damb susari. Charles, esblancossit coma ua estatua e damb es uelhs vermelhs coma carbons, sense plorar, s'estaue ath sòn dauant, ath pè deth lhet, tant qu'eth prèire, damb un jolh flexionat, mormolhaue paraules en votz baisha.

Emma virèc eth cap tot doç e, en veir era estòla morada, semblèc senter-se contenta. Ath miei der extraordinari padegament dera sua amna, dilhèu retrobaue era perduda voluptat des prumèrs perpals mistics barrejadi damb es visions d'ua beatitud etèrna que començaue a ocupar-li era ora deth trespàs.

Eth capelhan se lheuèc entà cuélher eth Crist; alavetz, Emma estirèc eth còth coma s'auesse set e, calant es pòts en còs deth Diu-Òme, i deishèc, damb tota era fòrça de moribonda, eth mès gran punet d'amor que jamès s'age pogut veir. Dempús eth recitèc eth *Misereatur* e er *Indulgentiam*, se banhèc eth pòdo dret damb er òli e comencèc es oncions: prumèr, es uelhs, que tant auien desirat es somptuositats terrenaus; dempús, eth nas, golafre de brises tebes e de flaires amoroses; dempús, era boca, soent dubèrta ara mentida, qu'auie gemegat d'orgulh e cridat de luxuria; dempus, es mans, per auer-se deleitat damb es contactes suaus; fin finau, era planta des pès, tan leugèrs entà córrer, abans, entara satisfaccion des sòns desirs, e que ja ara non caminarien mès.

Eth capelhan se sequèc es dits, lancèc es brins de coton banhats d'òli en huec e tornèc a sèir-se apròp dera moribonda entà dider-li qu'ara li calie qu'amassèsse es sòns patiments as de Jesucrist e que s'abandonèsse ara misericòrdia divina.

En acabar es exortacions, sagèc de botar-li un ciri ena man, un ciri benedit, simbèu des glòries celestiaus que lèu l'enrodarien.

Emma, fòrça aflaquida, non podec barrar es dits, e sense era intervencion deth prèire Bournisien eth ciri aurie queigut en solèr.

E, ça que la, auie vengut a èster mens esblancossida e eth sòn ròstre auie ua expression de serenitat coma s'eth sacrament l'auesse guarida.

Eth prèire non deishèc de hèr aguesta observacion e l'expliquèc enquia e tot a Bovary qu'eth Senhor a viatges alongaue era existéncia des persones quan ac credie convenent entara sua sauvacion. E Charles se'n brembèc d'un dia que, en èster tanben a punt de morir, Emma auie recebut era comunion.

"Dilhèu non calie desesperar-se", se didec.

Efectiuament, Emma guardaue lentament ath sòn entorn; dempús, damb ua votz clara, demanèc eth sòn miralh e quilhant eth cap s'i guardèc ua estona, enquia qu'es uelhs se l'aumpliren de lèrmes. Alavetz, exalant ua alendada, apuèc eth cap ena espatla e lo deishèc quèir en coishin.

Ara seguida, eth pièch li batanèc rapidament. Era lengua li gessie sancera dera boca; es uelhs, movedissi, s'esblancossien e s'amortauen coma dus globes d'ua lum. Sense era espaventosa acceleracion des costelhes, bassacades pes ues alendades furioses, s'aurie dit qu'ère mòrta. Semblaue qu'era amna volesse des.hèir-se a guimbets. Felicité s'ajulhèc dauant deth crucifix, e eth madeish farmaceutic inclinèc un shinhau eth còs tant qu'eth senhor Canivet guardaue vagament entara plaça. Eth prèire Bournisien, damb eth ròstre inclinat ena esponera deth lhet e era longa sotana nera qu'arrossegaue per tèrra, pregaue un aute còp. Charles ère en aute costat, ajulhat e damb es braci estenudi de cap a Emma. L'auie cuelhut es mans e les sarraue, estrementint-se en cada batèc deth sòn còr coma s'experimentèsse eth contracòp d'ua roïna que s'esbauce. A mida qu'era roncadissa venguie a èster mès fòrta, eth gleisèr precipitaue es oracions; aguestes se barrejauen damb es sanglòts estofats de Bovary e a viatges tot semblaue desparéisher entre eth mormolh sord des sillabes latines bronzint coma eth retroniment d'ua campana que toquèsse a mòrts.

De ressabuda s'entenec un sorrolh d'esclòps en trepader seguit deth heregament d'un baston; e se lheuèc ua votz, ua votz ronca que cantaue:

Soent era calor d'un bon dia

hè qu'es gojates sónien er amor.

Emma se lheuèc coma un cadavre a miei galvanizar, damb es peus esperluadi e es vistons fixi desmesuradament dubèrts.

Per çò de cuélher diligentament

es espigues pera fauç segades

Nanette va inclinant-se atentiua

sus eth soc que mo'les a autrejades.

- Eth cèc!, exclamèc.

E Emma se metec a arrir, damb un arrir atròç, frenetic, desesperat, credent que vedie era repulsiua cara deth mendicant lheuant-se coma ua imatge esglasianta ath miei des tenèbres etèrnes.

Aqueth dia eth vent bohèc tan fòrt

qu'es gipons cuerts volèren!

Ua convulsion l'abatec contra eth matalàs. Toti s'apressèren. Que l'auie volat era amna.

IX.-

Ère de tau mau hèr complir aguesta aparicion deth non-arren e de resignar-se a creir en era, que dempús dera mòrt de quauqu'un flòte tostemp ua sòrta d'estupefaccion. Quan se n'encuedèc, totun, dera sua immobilitat, Charles se lancèc ath dessús d'Emma, cridant:

- Adishatz! Adishatz!

Homais e Canivet se lo heren a vier dehòra dera cramba.

- Padegatz-vos!
- Òc, didie en tot botjar-se, que ja aurè sen; non harè cap asenada. Mès, deishatz-me! Que la voi veir! Qu'ei era mia hemna!

E ploraue.

- Ploratz, didec eth farmaceutic, deishatz pati ara natura, aquerò vos aleugerirà.

Aflaquit, esdevengut un feble mainatge, Charles se deishèc amiar entà baish, ena sala, e eth senhor Homais se n'anèc lèu entara sua casa. En trapar-se ena plaça se l'apressèc eth cec, qu'auie vengut en Yonville damb era esperança d'obtier d'eth era pomada antinflamatòria, e preguntaue a toti es que trapau a on demoraue es potecari.

- Va!, va!. Coma se non auessa arren mès entà hèr! Vietz en un aute moment!

E entrèc precipitadament ena farmacia.

Li calie escríuer dues cartes, hèr ua pocion tranquillizanta entà Bovary, trapar ua mentida que podesse amagar er empodoament e redigir un article tath *Fanau*, sense tier en compde es persones que lo demorauen pr'amor de saber-se'n des detalhs. E quan toti es yonvillencs s'auessen avalat eth conde de qué era defuntada, en hèr ua crèma perhumada damb vanilha, auie cuelhut er arsenic en tot pensar-se qu'ère sucre, Homais s'en tornèc de nauèth ena casa de Bovary.

Lo trapèc solet (eth senhor Canivet venguie d'anar-se'n), seigut en un fautulh, apròp dera hièstra, contemplant damb ua guardada estupida es rajòles dera sala.

- Ara calerie que vos madeish fixèssetz era ora dera ceremònia, didec eth farmaceutic.
- Per qué? Quina ceremònia?

Dempús, damb ua votz gasulhanta e espaurida:

- Tè!, non! Que me la voi quedar.

Homais entà non pèrder era serenitat, cuelhec ua botelha d'aigua dera estatgèra e se metec a adaiguar es geranis.

- Gràcies, didec Charles, qu'ètz plan bontadós!

Aguest gèst deth farmaceutic li retiraue ua abondor de rebrembes que l'estofauen.

Alavetz, entà distrèir-lo, Homais se metec a parlar un shinhau d'orticultura; es plantes auien besonh d'umiditat. Charles joquèc eth cap en senhau d'aprobacion.

- Ath delà, lèu començarà eth bon temps.
- A!, hec Bovary.

Eth potecari, en non saber ja se qué díder, se metec a separar es cortinetes dera hièstra.

- Guarda, ara passe eth senhor Tuvache!

Charles repetic coma ua maquina:

- Passe eth senhor Tuvache!

Homais non gausèc parlar-li des disposicions funèbres. Siguec eth capelhan qu'ac resolvec. Se barrèc en sòn burèu, cuelhec era pluma e, après auer plorat ua estona, escriuec:

Voi que l'acòguen damb eth sòn vestit de novia, damb es sabates blanques e ua corona. L'estiraràn es peus pera espatla; tres taüts; un de casse, un d'acajò e un aute de plomb. Qu'arrés me digui arren, ja aurè era fòrça. Dauant li botaràn un damàs de velot verd. Qu'ac voi atau. Hètz-ac.

Es idies romantiques de Bovary costèren ua grana estranhesa. Eth farmaceutic venguec a dider-li:

- Aguest velot me semble ua causa superflua. Ath delà, serà fòrça car…
- Qu'ei parièr, exclamèc Charles. Deishatz-me! Vosati non l'estimàuetz! Anatz-vo'n!

Eth gleisèr lo cuelhec deth braç, e se lo hec a vier a hèr un torn peth uart. Parlèc dera vanitat des causes terrenaus. Diu qu'ère gran e brave; calie someter-se, sense mormolhar, as sòns decrets, e enquia e tot balhar-li es gràcies.

Charles se metec a renegar:

- Que l'è en òdi, ath vòste Diu!
- Encara amiatz er esperit dera revòuta ath vòste laguens, alendèc eth gleisèr.

Bovary ja ère luenh. Caminaue a longues camalhardades, apròp des arbes frutèrs que i auie ath long dera paret, carrinclaue es dents, lheuaue entath cèu ues guardades plies de malediccion; Non se botjaue, totun, ua soleta huelha.

Ploiguie. Charles, qu'anaue damb eth pièch descubèrt, acabèc en tot sénter tremoladera; pugèc entà sèir-se ena codina.

Tàs sies s'entenec un rambalh de hèrs de shivau ena plaça; qu'ère era *Arongleta* que venguie d'arribar; e restèc damb eth front clauat enes veires vedent se com es viatjaires anauen baishant es uns darrèr des auti. Felicité l'estenec un matalàs en salon; se calec ath sòn dessús e s'adormic.

Encara que filosòf, eth senhor Homais respectaue as mòrts. Atau, sense sauvar-li rancura a Charles, tara vrespada entornèc pr'amor de velhar eth cadavre, en tot hèr-se a vier tres volums e ua carpeta pr'amor de cuélher nòtes.

Eth prèire Bournisien tanben i ère. Auien trèt eth lhet dehòra dera cramba. Enes dus costats deth cabeç i auie dus ciris qu'ahlamauen.

Eth potecari, qu'era solitud li ère pesanta, non se tardèc a formular quauqui planhs sus aquera "malerosa hemna". Eth capelhan responec qu'ara non i auie arren mès a hèr que pregar per era.

- A maugrat d'aquerò, responec Homais, ua de dues: o s'a mòrt en estat de gràcia (tau coma ditz era Glèisa), e alavetz non a cap besonh des nòstes oracions, o s'a mòrt impenitenta (aguesta me pensi qu'ei era expression eclesiastica), e alavetz…

Eth prèire Bournisien l'interrompec, en tot replicar asprament que non per aquerò s'auie de deishar de pregar.

- Se Diu s'en sap de toti es nòsti besonhs, de qué servís pregar?, objectèc eth farmaceutic.
- De qué?, hec eth gleisèr. Atau, vos, non ètz crestian?
- Desencusatz-me!, didec Homais. Admiri eth cristianisme. Qu'a redimit as esclaus, a introdusit ua morau en mon…
- Non se tracte d'aquerò! Toti es tèxti…
- Ò, ben! Per çò que hè as tèxti, dauritz era istòria. Se sap qu'es jesuïtes les an faussificat.

Charles entrèc ena cramba e, en tot apressar-se en lhet, separèc es cortines tot doç.

Emma auie eth cap inclinat deth costat dera espatla dreta. Er angle dera boca auie quedat dubèrt e ressautaue coma un horat nere ena part baisha dera cara; es possi demorauen regdes, separadi des paumets des mans; ua sòrta de povàs blanc l'esposcaue es pestanhes, e es uelhs començauen a desparéisher jos un viscós pallitge que s'estenie coma ua telaranha que venguie de teisher-se. Eth linçò s'en.honsaue deth pièch enquias jolhs e se tornaue a lheuar de nauèth enes puntes des peus. A

Charles li semblaue qu'un pes enòrme, ues masses infinites, flotauen ath sòn dessús.

Eth relòtge dera glèisa toquèc es dues. S'entenie er intens mormolh der arriu baishant ath pè dera terrassa entre miei des tenèbres. De quan en quan eth prèire Bournisien se mocaue rambalhosament, e Homais, entremiei d'uns papèrs hège rascar era pluma.

- Au, amic, didec, retiratz-vos, aguest espectacle vos aclape.

Tanlèu auec gessut Charles, eth farmaceutic e eth capelhan reviueren era discussion.

- Liegetz a Voltaire, didie un, Liegetz Holbach, liegetz l'*Encyclopedie*!

- Liegetz es *Cartes de quauqui judius portugesi*!, didec er aute. Liegetz era *Rason deth cristianisme* de Nicolàs, exmagistrat!

S'escauhauen, se rogien, parlauen toti dus ath còp sense escotar-se. Eth prèire Bournisien s'escandalizaue dauant d'ua tau audàcia; Homais se meravilhaue d'ua bestiesa semblabla. Qu'èren a mand d'escarnir-se quan, de pic, Charles tornèc a entrar ena cramba. Ua sòrta de fascinacion lo tiraue. Pujaue es escales en cada moment.

Se botaue dauant d'era entà veder-la milhor e se perdie en aguesta contemplacion, que de tan prigonda deishaue d'èster dolorosa.

Se'n brembaue des contaralhes de catalepsia, des miracles deth magnetisme; e se didie que, s'ac volie d'ua manèra absoluda, dilhèu arribarie a ressuscitar-la. Enquia un còp se l'inclinèc ath dessús e la cridèc a pòc a pòc: "Emma, Emma!". Eth sòn alend, emetut damb fòrça, hec tremolar es ahlames des ciris.

A punta de dia, arribèc era senhora Bovary mair. En tot abraçar-la, Charles s'estarnèc un aute còp en somics. Tau coma eth farmaceutic, era senhora li hec quauques observacions sus es despenes der acogament. Charles s'ofusquèc tant, que sa mair carèc, e enquia e tot li didec qu'anèsse de seguit ena ciutat pr'amor de crompar aquerò que li calie.

Charles se demorèc solet tota era tarde. Auien manat a Berthe en çò dera senhora Homais. Felicité s'estaue naut ena cramba, damb era senhora Lefrançois. Tath vrèspe, Charles li calec resignar-se a recéber visites. Se lheuaue e se sarraue es mans sense poder prononciar cap paraula. Es visitaires qu'arribauen se seiguien ath costat des auti; entre toti hègen un rondèu ar entorn deth larèr. S'estauen damb eth cap clin, se metien ua cama ath dessús dera auta e hègen botjar eth pè doçament alendant de tant en tant. Toti s'engüejauen fòrça. E, totun aquerò, arrés se n'anaue.

Tàs nau, quan tornèc Homais (de hège dus dies ena plaça sonque lo vedien ada eth), anaue cargat damb un aprovediment de camfre, de benjui e d'èrbes aromatiques. Tanben amiaue un veire plen de clòr pr'amor de netejar es miasmes. En aqueth moment, era sirventa, era senhora Lefrançois e era vielha senhora Bovary rodauen ath torn d'Emma acabant-la de vestir e l'esteneren eth vel espés que l'estropaue enquias sabates de satin.

Felicité somicaue:

- Prauba patrona!, prauba patrona!

- Guardatz-la, be n'ei de beròia encara!, didie, alendant, era ostalèra. Semble que se vage a lheuar de seguit.

Dempús s'inclinèren entà botar-li era corona.

Les calec quilhar-li eth cap, e alavetz, coma se vomeguèsse, li gessec un rajòu de liquids neri dera boca.

- Mon Diu!. Tietz compde deth vestit!, exclamèc era senhora Lefrançois. Ajudatz-mos, li didec ath farnmaceutic. Dilhèu vos cau pòur?

- Jo, pòur?, repliquèc lheuant es espatles. En espitau, quan estudiaua farmacia, n'è vistes de mès verdes. Que hègem punch ena sala de disseccions. Eth non-arren non espaurís as filosòfi. E soent digui qu'è era intencion de legar eth mèn còs as espitaus entà que dempús pogue èster util ara sciéncia.

Quan arribèc eth capelhan, preguntèc se com estaue eth senhor. Eth potecari responec qu'atau atau.

- Eth còp qu'ei encara massa trende!, hec eth capelhan.

Alavetz Homais lo felicitèc per non auer d'èster subjècte coma ère eth cas dera majoritat des mortaus a pèrder ua companhia estimabla. Aquerò entamenèc ua auta discussion sus eth celibat des capelhans.

- Ei antinaturau qu'un òme posque prescindir des hemnes, didie eth farmaceutic. Que s'an vist crims…

- Que ja i èm!, exclamèc eth gleisèr. Com voletz qu'un individú maridat posque sauvar, per exemple, eth secret de confession?

Homais ataquèc era confession. Eth prèire Bournisien la defenec; s'estenec sus es restitucions que hège desvolopar. Mentèc diuèrses anecdòtes de panaires que, de ressabuda, auien esdevengut aunèsti; de militars que en apressar-se en tribunau dera peniténcia, les auie queigut era bena des uelhs. En Friburg i auie un ministre…

Eth sòn companh dormie. Dempús, coma qu'era atmosfèra excessiuament espessa dera cramba lo hège estofar un shinhau, dauric era hièstra, çò que desvelhèc ath farmaceutic.

- Tè!, un povàs de rapè, li didec. Aquerò dissipe.

Ena luenhor s'enteneren uns idòls alongassats.

- Entenetz se com idòle aguest can?, didec eth farmaceutic.

- Diden que flairen as mòrts, responec eth gleisèr. Qu'ei coma es abelhes; quan se morís quauqu'un se'n van deth brinhon.

Homais non hec cap objeccion ad aqueri prejudicis, donques que s'auie tornar a esclipsar.

Eth prèire Bournisien, mès resistent, encara seguic ua estona botjant es pòts de forma baisha. Dempús, insensiblament, abaishèc era maishèra, deishèc anar eth libre celh e nere qu'amiaue ena man e se metec a roncar.

Qu'èren er un dauant der aute damb era cara abaishada, eth vrente gessut, e mina forena. Dempús de tanti desacòrds, a tot darrèr coïncidien ena madeisha feblesa umana. E un e er aute èren quiets coma eth cadavre qu'auien ath costat, que tanben semblaue que dormie.

En entrar ena cramba, Charles non les desvelhèc. Qu'ère eth darrèr còp. Venguie a hèr-li eth darrèr adiu.

Es èrbes aromatiques encara humejauen e es remolins de bugàs blauenc se confonien damb era broma qu'entraue pera hièstra. I auie quauques esteles e era net ère tranquilla.

Es ciris regolejauen, ath dessús des linçòs, ues lèrmes de cera espessa. Charles guardaue com cremauen enquia cansar-se es uelhs damb es bualhs des ahlames.

Ath dessús deth vestit blanc, ondejauen ues teles damb reflèxi diuèrsi. Emma s'i perdie ath dejós. Li semblaue que s'evadie mès enlà d'era madeisha, que se confonie damb es causes, que se barrejaue damb eth silenci, damb era escura net, damb es arrais de vent, damb es aulors umides que pujauen deth carrèr.

Dempús, còp sec, la vedie en uart de Tostes, seiguda en banc, damb era esquia apuada enes arbilhons dera clòsa, o ben en Rouen peth carrèr, o ena entrada dera sua casa, en pati de Bertaux. Encara sentie es alègres arridolets des joeni dançant jos es pomèrs. Era cramba ère plia deth perhum dera sua cabeladura, e eth vestit li tremolaue en braç damb un sorrolh crepitant tau que lo hèn es bualhs. Qu'ère madeish qu'era d'abans!

Atau, pendent fòrça estona, anèc evocant totes es jòies perdudes, es sòns gusti, es sues actituds, eth timbre dera sua votz. Dempús d'ua desesperacion ne començaue ua auta; s'anauen succedint sense pòsa, coma es ondades dera mar.

Se sentec senhorejat per un curiosèr terrible: s'inclinèc bategant, e damb es puntes des dits lheuant eth vel pòc a pòc. Deishèc anar, totun, un

sorriscle d'orror. Es auti dus se desvelhèren. Se lo heren a vier entà baish, ena sala.

Dempús, pugèc Felicité dident que demanaue ua guinsa de peus.

- Bracatz-les!, didec eth potecari.

E, coma qu'era gojata non gausaue, i venguec eth madeish, damb es estalhants ena man. Era sua tremoladera ère tau que punchaue aciu e delà era pèth auriòla des tempes. Fin finau, superant era emocion, hec dus o tres còps d'estalhants ar edart e atau deishèc ues mèrques blanques en aquera admirabla cabeladura nera.

Eth farmaceutic e eth capelhan tornèren enes sues ocupacions, non sense esclipsar-se un aute còp de quan en quan. Cada viatge que se desvelhauen s'acusauen reciprocament. Alavetz, eth prèire Bournisien banhaue era cramba damb aigua senhada e Homais lançaue un shinhau de clòr per tèrra.

Felicité les botèc ua botelha d'aiguardent, un hormatge e ua còca respectabla sus era calaishèra.

Tas quate deth maitin, eth potecari, en non poder tier-se mès, alendèc:

- De boni talents haria ua mossegadeta!

Eth gleisèr non s'ac hec repetir dus còps. Se n'anèc per çò de poder díder era missa e dempús tornèc. Ara seguida mingèren e brindèren tot pelejant un shinhau, sense saber pro ben eth perquè, excitadi per aguesta jòia vaga que mos vie dempús d'ues ores de tristesa. En arribar en darrèr veiret, eth capelhan li didec ath farmaceutic en tot picar-li ena esquia:

- Ja veiratz se com acabaram per entener-mos.

Abaish en vestibul se trapèren a uns obrèrs que venguien d'arribar. Alavetz, pendent dues longues ores, Charles li calec suportar eth suplici des còps de martèth qu'en.honsauen claus enes lhaunes. Dempús baishèren eth cadavre laguens deth taüt de casse caperat pes auti dus. Coma qu'era caisha ère massa ampla, les calec tapar es henerecles damb era lan deth matalàs. Fin finau, quan es tres caishes sigueren ben rebotades, clauades e sòudades expausèren eth taüt ena entrada. Dauriren totes es pòrtes dera casa e era gent de Yonville comencèc a desfilar.

Arribèc eth vielh Rouault. En veir es pendolhs neri quèiguec ath miei dera plaça cuelhut d'ua malagana.

X.-

Non auie recebut era carta que l'escriuec eth farmaceutic enquia trenta sies ores dempús der eveniment. Eth senhor Homais, per çò dera sua sensibilitat, l'auie redigit de tau manèra qu'ère impossible de saber quin ère exactament eth sòn estat.

Prumèr, eth praube òme queiguec coma tustat per un atac d'apoplexia… A tot darrèr, se botèc era blòda e eth chapèu, s'aganchèc es esperons enes sabates e gessec carretèra enlà. Era angoisha se l'avalèc pendent tot eth camin. Enquia e tot se vedec obligat a baishar deth shivau. Non i vedie, entenie votzes ath sòn costat, se pensaue que se tornaue hòl.

A punta de dia, vedec tres audèths neri que dormien en un arbe. Aquerò lo hec estrementir d'espant. Alavetz li prometec ara Vèrge tres casubles entara glèisa e qu'anarie descauç deth cementèri de Berteaux enquiara capèra de Vassonville.

Entrèc en Maromme en tot cridar ara gent der ostau de luenh estant, dauric era pòrta damb un còp d'esquia, agarrèc eth sac de civada, uedec en redon ua botelha de cidra doça ena gripia e tornèc a sautar sus era ègua en tot hèr trèir bualhs as pèires.

Pensaue que dilhèu encara arribarie entà sauvar-la. Es mètges traparien un remèdi. Se'n brembèc de totes es garisons miraculoses que l'auien condat.

Dempús se l'apareishie mòrta. Ère ath sòn dauant, estirada de cara entath cèu, ath miei dera carretèra. Tiraue era brida e era allucinacion despareishie.

En Quincapoix, pr'amor de non deishar-se abàter, se beuec tres cafès un darrèr der aute.

Se pensèc qu'en escríuer s'auien enganhat de nòm. Cerquèc era carta ena pòcha, la toquèc, mès que non gausèc daurir-la.

Enquia e tot se pensèc que tot auie estat ua trufaria, ua resvenja de bèth un, ua trufaria de bèth malapèsta; ath delà, se siguesse mòrta, se'n saberie. Non, eth camp non auie arren d'extraordinari: eth cèu ère blau, es arbes se balancejauen; passèc un ramat de bestiar. Vedec eth pòble. Corrie acorbaishat sus er animau; lo pataquejaue tan soent qu'era sang l'esposcaue era sera.

Quan s'auec remetut se lancèc plorant enes braci de Bovary:

- Hilha mia! Emma! Explicatz-me…

Charles responec somicant:

- Sabi pas, sabi pas, qu'ei ua malediccion!

Eth potecari les desseparèc:

- Aguesti detalhs òrres que son inutils. Que ja l'ac explicarè jo ath senhor. Qu'arribe gent. Dignitat, macareu!, filosofia!

Eth praube gojat volec hèr eth còr fòrt e repetic diuèrsi còps:

- Òc… coratge!

- Plan que òc, exclamèc eth brave òme, non me'n mancarà, coma i a mon! L'amiarè enquiath finau.

Sonaue era campana. Tot ère a punt. Qu'ère ora de meter-se en camin.

Seigudi en ua cagira deth còr vederen se com es tres chantres anauen passant tot salmejant er un dempús der aute. Er òme que tocaue eth *serpenton* bohaue sense parar. Eth prèire Bournisien, vestit de pontificau, cantaue damb ua votz agudenta: saludaue eth tabernacle, estenie es braci, quilhaue es mans. Lestiboudois circulaue pera glèisa damb era espada de ceremònia; eth taüt repausaue apròp deth cantussèr ath miei de quate ringlères de ciris. Charles auie talents de lheuar-se entà vier a amortar-les.

Ça que la, s'esforçaue a pregar damb devocion, en tot encoratjar-se damb era esperança d'ua vida futura a on la tornarie a veir. S'imaginaue qu'auie hèt un viatge, luenh, hège ja fòrça temps. Quan pensaue, totun, que se trapaue aquiu dauant, e que tot s'auie acabat, que l'amiauen entara tèrra, lo cuelhie ua ràbia herotja, nera, desesperada. A viatges, se pensaue que ja non sentie arren; e saborejaue aguest adociment deth sòn dolor en tot acusar-se de qué ère un miserable.

S'enteneren uns còps secs coma eth repiquet d'un baston damb era punta de hèr, en tot succedir-se acompausats pes lòses dera glèisa. Aguest sorrolh anaue auançant dès eth hons e s'arturèc de pic en un costat deth temple. Un òme vestit damb ua giqueta basta e escura s'ajulhèc peniblament. Qu'ère Hippolytte, eth mosso deth *Lion d'Or*. S'auie botat era cama naua.

Un des chantres hec eth torn pera nau damb era plata ena man. Es monedes queiguien e tindonejauen en picar eth metau.

- Hètz lèu!, Patisqui massa!, exclamèc Bovary deishant anar impulsiuament ua moneda de cinc francs.

Er òme de glèisa l'ac arregraïc damb ua longa reveréncia.

Seguien cantant e ajulhant-se e lheuant-se; aquerò non s'acabaue jamès. Se'n brembèc qu'un viatge, ara prumeria, auien anat amassa en missa e s'auien botat en aute costat, ath cant dera paret. Era campana tornèc a sonar. I auec un rambalh de cagires. Es qu'amiauen es despolhes heren passar es tres bastons jos eth taüt e toti gesseren dera glèisa.

Alavetz, Justin campèc en lumedan dera farmacia. De ressabuda entornèc entà laguens, era sang dera cara perduda, e trantalhant.

Era gent gessie enes hièstres entà veir desfilar eth cortègi funèbre. Charles, dauant, arquejaue eth còs. Hège veir ua portadura coratjosa e saludaue damb un senhau ad aqueri que gessien des carrerons o des pòrtes pr'amor d'ahiger-se ara acompanhada.

Es sies òmes, tres en cada costat, que portauen eth taüt caminauen pòc a pòc bohejant un shinhau. Es capelhans, es chantres e es dus escolans recitauen eth *De profundis*; es sues votzes s'estenien camps enlà damb ues ondulacions nautes e baishes. A viatges despareishien pes corbes deth camin. Era massissa crotz d'argent, totun, se quilhaue invariablament entremiei des arbes.

Seguien es hemnes, caperades damb mantèls neri e damb es capuches abaishades; amiauen uns ciris alugadi enes mans. Era contunha repeticion des pregàries, es halhes e era flaira de cera e de sotana hègen aflaquir a Charles. Bohaue un vent frescolenc; es uerdis verdejauen pes costats; enes vòres des camins e enes cordiòles seguides des arbilhons que formauen es clòses, tremolauen ues gotetes d'arrosada. Er orizon s'aumplie de tota sòrta de sorrolhs alègres: eth carrinclar luenhant d'un car, eth cant estrident d'un poth, eth galaup d'un polin entre es pomèrs. Eth cèu, blos, apareishie esposcat de bromes rosades; es lums blaues des ciris s'estronhauen dauant des casalons enrodadi de liris. S'en brembaue d'uns maitins parièrs ad aqueth, quan, dempús d'auer visitat a bèth malaut, gessie entà tornar ath sòn costat.

Eth drap nere esposcat de lèrmes blanques se quilhaue de tant en tant descaperant eth taüt. Es que l'amiauen alentien eth pas, fatigadi. Auançauen a bassacades ininterrompudes, coma ua chalopa entre es ondades, lenta e cabocejant.

Arribèren en cementèri.

Era gent se metec ar entorn. Tant qu'eth capelhan parlaue, era tèrra vermelha apilerada pes costat anaue lisant pes angles, sense pòsa e sense brusiment.

Dempús, quan es quate còrdes sigueren ja premanides, heren baishar eth taüt. Charles guardèc se com baishaue. Semblaue que non arribaue jamès ath hons.

A tot darrèr s'entenec un patac; es còrdes croishint en desseparar-se dera husta, tornèren a pujar. Alavetz, eth prèire Bournisien cuelhec era aishada que l'aufric Lestiboudois; en tot aspergir damb era man dreta, damb era auta deishèc anar vigorosament ua palada entath hons. Damb era estramuncada des pèires, era husta dera caisha costèc un sorrolh formidable que mos penetrèc coma se ressonèsse era eternitat.

Eth gleisèr balhèc er aspersor ath sòn vesin. Qu'ère eth senhor Homais. Lo bassaquèc grèument, dempús l'ac presentèc a Charles. Aguest s'ajoquèc lèu enquia tocar en tèrra; ne lançaue abondosament tot cridant: "Adishatz". Li manaue punets; s'arrossegaue enquiath clòt per tau d'en.honsar-se-i damb era.

Se lo heren a vier. Non se tardèc a padegar-se, en tot experimentar solide, coma toti es auti, era vaga satisfaccion d'auer acabat deth tot.

En tornar, eth vielh Rouault se treiguec era pipa e se metec a humar tranquillament, causa que Homais, ath sòn laguens, trapèc coma plan pòc apropriada. Tanben se n'encuedèc qu'eth senhor Binet non auie apareishut, que Tuvache "auie fotut eth camp"dempús d'acabar era missa e que Theodore, eth vailet deth notari, amiaue ua giqueta blaua "coma se siguesse tan de mau hèr calar-se ua giqueta nera, donques qu'eth costum ac vò atau, macareu!" E entà comunicar es sues observacions anaue d'un grop en aute. Toti deplorauen era mòrt d'Emma, mès que mès Lheureux, que non auie deishat d'assistir ar enterrament.

- Prauba senhora! Quina pena entath sòn marit!

Eth potecari responie:

- Se non auesse estat per jo, qu'aurie hèt ua asenada!
- Be n'ère de bona persona! Eth dissabte madeish la vedí ena botiga!
- Auria volgut preparar ues paraules entà dider-les dauant dera hòssa, mès non è auut temps!, didec Homais.

En arribar en casa, Charles se cambièc de ròba. Eth vielh Rouault s'alisèc era blòda naua qu'amiaue. Pendent eth viatge s'i auie shugat soent es uelhs; era ròba s'auie destintat un shinhau; entre eth povàs que l'enlordie, s'i vedien tralhes qu'auien deishat es plòrs.

Era senhora Bovary mair se trapaue damb eri. Toti tres èren silenciosi A tot darrèr, eth brave òme alendèc:

- Vo'n brembatz, amic mèn, qu'un còp venguí en Tostes quan acabèretz de pèrder ara vòsta prumèra defuntada? Alavetz, vos padegaua! Trapaua bèra causa entà dider-vos! Ara, totun…

Dempús, damb un long gemec que li lheuèc era pòst deth pièch:

- A, que ja s'a acabat tot entà jo. È vist se com se n'anaue era mia hemna… dempús eth mèn hilh e ara era mia hilha!

Se'n volec anar de seguit entà Bertaux, en tot díder que non poirie dormir en aquera casa. Enquia e tot se remic a veir ara sua arrèhilha.

- Non, non! m'aclaparia massa! Punatz-la dera mia part! Adishatz!... qu'ètz un brave gojat! E, dempús, jamès desbrembarè aquerò (tocant-se era cueisha). Non vos cau pòur! Seguirè en tot manar-vos eth piòc.

Quan arribèc naut de tot dera pala, se virèc, tau que hec eth dia que se separèc d'era en camin de Saint-Victor. Eth solei cogant, damb es arrais inclinadi, alugaue ues lums vermelhes enes hièstres deth pòble. Se metec era man dauant des uelhs e vedec es parets d'ua clòsa en orizon; aciu e delà, es arbes hègen ues tufes neres entremiei d'ues pèires blanques. Dempús, seguic eth camin tot doç, donques qu'era ègua coishejaue.

Tath vrèspe, a maugrat deth cansament, Charles e era sua mair se demorèren abaish en minjador e blaguèren fòrça estona. Parlèren deth passat e der avier. Era vierie a víuer en Yonville, amiarie eth trabalh dera casa, ja non tornarien a desseparar-se mès. Que siguec engenhosa e corau, en tot mostrar-se interiorament contenta de tornar-se a hèr damb un afècte que se l'anaue escapant de hège ja uns quants ans. Toquèren es dotze. Coma d'abitud, eth pòble ère silenciós, e Charles, desvelhat, seguie pensant en era.

Rodolphe, qu'auie vagat tot eth sant dia peth bòsc entà procurar-se quauqua distraccion dormie tranquillament en castèth. En Rouen, Leon tanben dormie.

Que n'auie un aute qu'en aquera ora tanben ère desvelhat.

Ath cant dera hòssa, confonuda damb era patz des pins, un gojat ploraue ajulhat; es somics l'estarnauen eth pièch; alendaue en.honsat ena escurina damb un sentiment immens, doç coma era lum dera lua e insondable coma era net. De ressabuda, era rèisha carrinclèc. Qu'ère Lestiboudois, venguie a cercar era aishada qu'auie desbrembat hège ua estona. Vedec a Justin e l'arreconeishec quan escalaue era paret. Alavetz gessec de dobtes per çò deth maufactor que li panaue es truhes.

XI.-

Londeman, Charles manèc a cercar ara sua hilha. Era mainada preguntèc per sa mair. Li dideren que se n'auie anat e que li harie a vier joguines. Berthe ne tornèc a parlar en d'autes escadences. Dempús, ara longa, acabèc per non pensar-i mès. Era alegria d'aquera creatura aclapaue a Bovary; ath delà, li calie patir es intolerables consolacions deth farmaceutic.

Eth senhor Lheureux ahisquèc de nauèth ath sòn amic Vinçart, e es conflictes de sòs non se tardèren a reprodusir. Charles se comprometec a satisfèr ues quantitats exorbitantes. Non volec consentir de cap manèra deishar véner degun des mòbles que *li* auien pertanhut. Era sua mair s'exasperèc. Eth gojat encara s'indignèc mès. Era senhora ac abandonèc tot e se n'anèc.

Alavetz, cada un se dispausèc a *profitar-se'n dera ocasión*. Era senhoreta Lempereur reclamèc sies mesi de leçons, encara qu'Emma non n'auie cuelhut ne ua de soleta (a maugrat d'aqueth recebut qu'auie mostrat a Bovary): un convengut entre es dues; aqueth que li logaue es libres reclamèc tres ans de subscripcion; Rollet reclamèc era sodada per auer portat un vinteat de cartes. E, coma que Charles li demanèc explicacions, auec era delicadesa de respóner:

- A!, qué me sai! Qu'ère entàs sòns ahèrs.

Cada deute que pagaue, se pensaue qu'ère eth darrèr. Ça que la, se'n presentaue contunhament de naui.

Exigic er endarreriment des visites vielhes. Es clients li mostrèren es cartes transmetudes pera sua hemna. Alavetz se vedec obligat a díder que lo desencusèssen.

Felicité amiaue es vestits dera senhora. Non toti, pr'amor que Charles se n'auie sauvat quauqui uns. S'embarraue ena recramba a on s'apolidie e non se cansaue de guardar-les. Era sirventa ère mès o mens dera sua estatura. Soent, Charles, en veder-la peth darrèr, se sentie assautat per ua illusion e exclamaue:

- Non te botges! Non te botges!

Pera Pasca de Pentecòsta, fotèc eth camp de Yonville, d'acòrd damb Theodore, en tot hèr-se a vier çò que li restaue en sauva-ròba. Per aquera madeisha epòca, era senhora veuda Dupuis auec er aunor de dider-li a Bovary qu'eth "sòn hilh senhor Leon Dupuis, notari en Yvetot, se maridaue damb era senhoreta Leocadie Leboeuf, de Bondeville". Entre es felicitacions que l'adrecèc, Charles escriuec aguesta frasa:

"Era mia prauba hemna n'aurie estat fòrça contenta".

Un dia, passejant-se sense cap finalitat pes pèces dera casa, pugèc enquiath humerau e sentec que caushigaue ua boleta de papèr fin. La despleguèc e liegec: "Coratge, Emma, coratge! Non voi èster era encausa deth nòste malastre!" Qu'ère era letra de Rodophe. Auie queigut en solèr entre es caishes, e aquiu s'auie quedat: eth vent dera lucana l'auie hèt rodar enquiara pòrta. Charles restèc pauhicat just en lòc madeish a on Emma, desesperada, auie sajat de suicidar-se. A tot darrèr, desnishèc ua *R* petita ath pè dera dusau plana. Qui podie èster? Rebrembèc es visites freqüentes de Rodolphe, era sua desaparicion sobta e era actitud non exenta de resèrva qu'auie cuelhut es dus o tres còps que se l'auie trapat. Eth ton respectuós dera carta, totun, l'illusionèc.

"Dilhèu s'an estimat platonicament", se didec.

De un aute costat, Charles non ère d'aqueres persones que baishen enquiath hons des causes; en preséncia des pròves, arreculèc, e era sua gelosia se perdec en corrent immens dera tristesa.

Naturaument, la deuen auer adorat, pensèc. Solide que toti es òmes l'auràn volgut hestejar. A compdar d'aciu li semblèc mès beròia. Transformèc eth sòn rebrembe en un desir furiós, permanent, qu'alugaue eth sòn desespèr e que non auie limits pr'amor qu'ère ja irrealizable.

Per çò d'èster-li agradiu (coma s'encara visquesse) cuelhec es sues predileccions, es sues idies; se crompèc ues sabates envernissades, s'acostumèc a portar corbates blanques. Se botaue cosmetic ena mostacha, signaue reconeishences de deute coma era. Emma lo corrompie dera hòssa estant.

Se vedec obligat a vener-se es objèctes d'argent, er un darrèr der aute. Dempús, es mòbles deth salon. Es crambes s'anauen uedant. Era sua cramba, totun, era cramba d'era, restaue intacta coma abans. En auer sopat, Charles i pujaue. Botaue era taula redona dauant deth huec; dempús, apressaue eth *sòn* fautulh. S'i seiguie dauant. En un des candelèrs dauradi cremaue un ciri. Berthe, ath sòn costat, pintaue damb colors ues estampes.

Entath praube òme qu'ère un patiment veder-la tan mau vestida, damb es bordequins sense cordons e eth talh des blòdes esquinçades enquiara cueisha, pr'amor qu'era hemna que hège es trabalhs dera casa non se'n preocupaue guaire. Be n'ère de doça, e d'amabla!; eth sòn capet s'inclinaue tan graciosament deishant quèir sus es caròles era sua cabeladura ròsa, que lo cuelhie ua delectacion infinita, ua barreja de plaser e d'amarum coma aguesti vins mau elaboradi qu'an eth gust de resina. L'apraiaue es jogalhes, li fabricaue pipòts de carton o li cosie eth vrente des pipes. Dempús, s'es uelhs estramuncauen damb era caisha de cóser, o dilhèu damb ua cinta que rodaue hòraviada o damb quauqua agulha amagada en ua henerecla dera

taula, s'estaue cogitós e auie era portadura tan trista qu'era creatura non se tardaue a entristir-se autant coma eth.

Ara, arrés les venguie a veir. Justin se n'auie anat en Rouen, a on auie entrat de dependent en un establiment de viures. E es mainatges deth potecari freqüentauen mens era petita Bovary; vista era diferéncia de condicion sociau, eth senhor Homais non se preocupaue d'alongar era intimitat.

Eth cec, en non auer pogut guarir-se damb era pomada, se'n tornèc ena pala deth Bois-Guilhaume. Aquiu condaue as viatjaires era vana temptatiua deth potecari, enquiath punt de qué quan Homais venguie ena ciutat s'amagaue darrèr des cortines dera *Arongleta* pr'amor de qué non l'arreconeishesse. Que l'auie en òdi; e en interès dera pròpria reputacion, en voler-se'n des.hèir tu per tu, li manèc ua bataria amagada que revelaue era prigondor dera sua intelligéncia e era perfidia dera sua vanitat. Pendent sies mesi seguidi eth "Fanau de Rouen" publiquèc uns redigits que didien atau:

"Totes es persones que se filen de cap as fertils parçans dera Picardia auràn observat qu'ena pala de Bois-Guilhaume i a un miserable afectat d'ua orribla nafra ena cara. Desagradiua entàs viatjaires, les acace e ven a èster un impòst vertadèr entà toti. Qu'ei qu'èm encara en aqueri monstruosi tempsi dera Edat Mieja qu'en eri se toleraue as vagabonds que mostrèssen pes places publiques era lepra e es nafres qu'auien portat des crotzades?"

O ben:

"A maugrat des leis contra eth vagabondatge, es entrades des nòstes ciutats seguissen infestades de còlhes de quistaires. Quauqui uns circulen individuaument e dilhèu non son es mens perilhosi. En qué pensen es nòstes autoritats municipaus?"

Dempus, Homais endonviaue hèts diuèrsi:

"Ager, ena pala deth Bois-Guilhaume, un shivau espantadís…". e seguie era narracion d'un accident ocasionat pera preséncia deth cec.

Enquiath punt de qué un bon dia, l'embarrèren. Lèu, totun, tornèc a gésser. Eth cec tornèc en sòn lòc de costum. Homais comencèc de nauèth damb es sòns acostumadi comentaris. Qu'ère ua luta. Acabèc, totun, en tot hèr-se a vier era victòria, donques qu'eth sòn enemic siguec internat en un ospici e condemnat a reclusion perpetua.

Aguesta capitada l'encoratgèc: a compdar d'aqueth moment non i auec gosset esclafat, ne bòrda incendiada, ne hemna pataquejada, que d'eri non ne hesse era narracion publica, tostemp possat per amor ath progrès e er òdi as capelhans. Hège comparèrs entre es escòles primaries e es pairs ignorants, en detriment d'aguesti darrèrs, rebrembaue era "net de Sant

Bartomèu" a prepaus d'ua assignacion de cent francs hèta ara glèisa; denonciaue abusi, hège circular trufaries. Qu'ère era sua expression. Homais, sapaue, esdevenguie perilhós.

Ça que la, enes limits estrets deth periodisme s'i estofaue, e lèu li calec eth libre, era òbra! Alavetz compausèc ua *Estadistica generau deth parçan de Yonville, seguida d'observacions climatologiques*, e era estadistica l'amièc entara filosofia. Se preocupèc des grani problèmes: problema sociau, moralizacion des classes praubes, piscicultura, cauchó, camins de hèr, eca. Acabèc avergonhant-se d'èster un borgés. Hège veir ua *portadura d'artista*, humaue! Crompèc dues estatuetes *chic* de Pompadour entà decorar eth salon.

Mès que non abandonaue era farmacia; ath contrari! Qu'ère ath pas des descurbiments. Seguie eth gran movement des chicolates. Siguec eth prumèr de hèr a vier en departament deth Seine-Inferieure eth *chico* e era *revalentia*. S'afoguèc damb es cadies idroelectriques Pulvermacher; eth madeish n'amiaue ua; e tath vrèspe, quan se treiguie eth justet de flanèla, era senhora Homais se demoraue enludernada dauant d'aquera espirau d'aur, e sentie redoblar es sòns ardors per aqueth òme garrotat coma un scita e esplendid coma un magic.

A prepaus dera hòssa d'Emma, qu'auec idies eroses. Ara prumeria, comencèc un tronc de colomna damb ua draperia; dempús ua piramida; dempús, un temple de Vesta, ua sòrta de copòla… o ben " un pilèr de roïnes". E, en toti es projèctes, Homais non hège repè per çò que hège ara preséncia deth sauquèr ploraire, qu'eth consideraue coma un simbèu obligat dera tristesa.

Charles e eth heren un viatge tà Rouen pr'amor de veir ues hòsses en çò d'un empresari de sepulcres, acompanhadi d'un pintor, un tau Vaufrylard, amic de Bridoux, que non parèc de hèr jòcs de mots. A tot darrèr, dempús d'auer demanat pressupòst e d'auer hèt un dusau viatge en Rouen, Charles se decidic peth mausolèu qu'enes sues dues cares i aurie "un gèni tient ua halha amortada".

Per çò dera inscripcion, Homais non trapaue arren de tan beròi coma: *Sta viator*, e non gessie d'aciu; e repetie de contunh: *Sta viator*… Fin finau, desnishèc: *amabilem conjugem calcas!*, expression que siguec adoptada.

Çò d'estranh ère que Bovary, en tot pensar de contunh en Emma, la desbrembaue; e se desesperaue en veir se com aquera imatge se l'escapaue dera memòria a maugrat des esfòrci que hège entà retier-la. Totun aquerò, cada net la soniaue; qu'ère tostemp eth madeish sòmi: eth anaue ath costat d'era, e quan l'anaue a abraçar li queiguie des.hèta enes braci.

Pendent ua setmana lo vederen entrar tath vrèspe ena glèisa. Eth madeish prèire Bournisien li hec dus o tres visites; dempús l'abandonèc. De un aute costat, eth prèire costejaue era intolerància, eth fanatisme, didie Homais; fulminaue contra er esperit deth sègle, e cada quinze dies, ena cadièra, non deishaue de condar era agonia de Voltaire, que, coma saben toti, moric avalant-se es sòns pròpris excrements.

A maugrat der estauvi que viuie Bovary, ère fòrça luenh d'auer pogut armonizar es sòns deutes ancians. Lheureux se remic a prorogar-li cap des reconeishences de deute. Era embarga venguec a èster imminenta. Alavetz acodic a sa mair, que li deishèc hèr ua ipotèca sus es sòns bens, en tot hèr-li, totun, fòrça repotecs contra Emma. Coma compensacion deth sòn sacrifici li demanèc un chal que s'auie liurat dera rapacitat dera sirventa. Charles s'i remic. S'emmalicièren.

Era hec es prumèrs passi de reconciliacion en tot proposar-li que li manèsse ara mainada, qu'era la consolarie en casa. Charles i siguec d'acòrd. En moment de meter-se en camin, totun, eth coratge l'abandonèc. Alavetz trinquèren definitiuament.

A mida qu'es afeccions despareishien, Charles s'embarraue mès en amor dera sua hilheta. Aguesta non deishaue d'enquimerar-lo; tossie de quan en quan e auie ues plapes ròies enes caròles.

Ath sòn dauant, era familha deth farmaceutic apareishie florida e erosa; tot l'anaue de cara. Napoleon l'ajudaue en laboratòri; Athalie li brodaue ua barretina grega; Irma rebracaue rondèus de papèr entà caperar es confitures, e Franklin recitaue era taula de Pitagores sense trincar er alend. Qu'ère eth mès erós des pairs e eth mès afortunat des òmes.

Error! Ua ambicion sorda lo rosigaue: Homais desiraue obtier era Crotz d'Aunor. Non èren cap es titols çò que li mancaue:

1er. Auer-se senhalat per ua abnegacion sense limits en escadença deth colèra.

2au. Auer publicat, pagant-s'ac dera sua pòcha, diuèrses òbres d'utilitat publica, taus coma… (rebrembaue era sua memòria titolada *Dera cidra, dera sua fabricacion e des sòns efèctes*; ath delà, ues observacions sus eth pesolh pelhaçonós transmetudes ara Academia; eth sòn volum d'estadistica, e enquia era sua tèsi de farmaceutic); aquerò sense compdar qu'ère membre de diuèrses societats academiques (n'ère d'ua soleta)

- En fin, exclamaue en tot hèr ua cabiròla, encara que non siguesse mès que per çò que hèsqui entà combàter es incendis!

Alavetz, Homais virèc es uelhs entath poder. Pendent es eleccions prestèc en secret uns grani servicis ath prefècte. A tot darrèr, se resvengèc, se prostituic. Enquia e tot l'adrecèc ua peticion ath sobeiran en tot suplicar-

li que li *hesse justicia*; lo cridaue eth nòste *brave rei* e lo comparaue damb Enric IV.

Cada maitin eth potecari se calaue en jornau entà desnishar-ne eth sòn nomentament. Aguest, totun, non arribaue. Fin finau, non podent-se tier mès, hec diboishar era estela der aunor ena potja deth jardin damb un parelh de bandes retorçades que gessien der extrèm per çò d'imitar es cintes. Se passejaue pes entorns damb es braci crotzadi meditant sus era inaptitud deth govèrn e era ingratitud des òmes.

Per respècte o per ua sòrta de sensualitat que lo hège èster lent enes investigacions, Charles non auie dauric encara eth compartiment secret der escritòri de palissandre que d'eth Emma se servie abituaument. A tot darrèr, un dia s'i seiguec dauant, hec virar era clau en pan e sarrèc eth ressòrt. Que i auie totes es cartes de Leon. Aqueth còp ja non i auie cap dobte! Se les avalèc totes, enquiara darrèra, escorcolhèc per toti es calaishi, per darrèr des parets, plorant, gemegant, desesperat, hòl. Descurbic ua caisha, l'esbaucèc damb un còp de pè. Li sautèc ena cara eth retrait de Rodolphe ath miei de totes es cartes escorcolhades.

Era gent s'estranhaue deth sòn descoratjament. Non gessie de casa, non recebie ad arrés, enquia e tot se remie a tier ua visita as malauts. Alavetz comencèren a díder que *s'embarraue pr'amor de dar-se ara beuenda*.

A viatges, totun, quauque curiós, guardaue per dessús dera clòsa deth uart e se quedaue estonat vedent aqueth òme damb era barba longa, vestit sordidament e herotge, que ploraue viuament tant que passejaue.

Enes tardes d'ostiu, cuelhie ara sua hilheta e l'amiaue entath cementèri. Tornauen quan hège net, quan non i auie mès claror qu'era lum dera lucana de Binet.

Totun aquerò, era voluptat deth sòn dolor ère incomplèta, donques que non i auie ath sòn entorn arrés que la compartisse. Li hège visites ara senhora Lefrançois per çò de poder parlar *d'era*. Era ostalèra, totun, non l'escotaue senon damb ua soleta aurelha. Qu'auie d'auti copacaps. Lheureux, a tot darrèr, auie acabat d'establir es *Favorites deth Comèrç* e Hivert, que gaudie d'ua grana reputacion entàs encargues, exigie un aument de sodada e lo menaçaue damb passar-se "ara competéncia". Un dia que Charles se n'anèc ara hèira d'Argueil per tau de vener-se eth shivau (eth darrèr recors que li restaue), s'i trapèc a Rodolphe.

En veder-se, s'esblancossiren. Rodolphe, que sonque auie transmetut era sua carta, comencèc a desencusar-se tot trantalhant; dempús s'encoratgèc e enquia e tot se hec veir segur, en tot convidar-lo a hèr ua cervesa ena tauèrna. (Hège calor; qu'ère eth mes d'agost).

Plaçat ath sòn dauant, masculhaue eth cigar tant que parlaue. Charles, en preséncia d'aquera figura qu'era auie estimat, se perdie en tota sòrta de pensaments. Li semblaue que tornaue a veir quauqua causa d'era. Qu'ère estonant. Aurie volgut èster coma aqueth òme.

Er aute seguie parlant de cultius, de bestiar, de hiems, caperant damb frases vulgares totes es henerecles per a on se podie filtrar ua allusion. Charles non l'escotaue. Redolphe se n'encuedaue e, en tot guardar era movilitat dera expression deth mètge, anaue seguint eth pas des sòns rebrembes. Se rogie pòc a pòc, es membranes der extrèm deth nas li bategauen de prèssa, es pòts li tremolauen; enquia e tot arribèc un instant que Charles, plen d'ua ràbia ombriua, tachèc es uelhs en Rodolphe, que s'interrompec tocat per un cèrt espant. Lèu, totun, reapareishec era madeisha lassitud funèbre en sòn ròstre:

- Que non vos desiri cap mau, didec.

Rodolphe se demorèc silenciós. E Charles, damb eth cap entre es mans, seguic damb ua votz amortada e damb er accent resignat des dolors infinits:

- Non, jo non vos desiri cap mau!

Enquia ahigec ua paraula, era soleta que jamès auie prononciat:

- Eth tòrt qu'ei dera fatalitat!

Rodolphe, qu'auie amiat aquera fatalitat, la trapaue fòrça benevòla, e ath còp comica, e un shinhau ignòbla e tot.

Londeman, Charles s'anèc a sèir en banc dera glorieta. Era lum passaue a trauès deth brescat; es huelhes diboishauen es sues ombres en sable, eth jansemin qu'ère tot flaira, eth cèu esplendid, es cantarides bronzinauen ath torn des liris florits, e Charles s'estofaue coma un adolescent enes vagui efluvis amorosi que holauen eth sòn còr entristit.

Tàs sèt, era petita Berthe, que non l'auie vist en tota era tarde, venguec a cercar-lo entà anar a sopar.

Auie eth cap emparat ena paret, es uelhs clucadi, era boca dubèrta, e amiaue ua guinsa de peus neri ena man.

- Papa, va, vene!, didec era creatura.

En tot pensar-se que volie jogar, lo possèc doçament. Queiguec desplombat en solèr. Qu'ère mòrt.

Trenta sies ores dempús, a demana deth potecari, acodic eth senhor Cavinet. Lo dauric e non trapèc arren.

Quan tot siguec venut, restèren dotze francs damb setanta centims, que serviren entà pagar eth viatge dera senhoreta Bovary entara casa dera sua mairia. Era brava senhora se moric aqueth madeish an. Coma qu'eth vielh

Rouault s'auie quedat paralitic, se'n hec cargue dera mainada ua tia. Qu'ei ua persona prauba, e per tau que Berthe se guanhe era vida, la mane a trabalhar en ua hilatura de coton.

Dempús dera mòrt de Bovary s'an succedit tres mètges en Yonville. Non n'a pogut arraïzar cap. Eth senhor Homais les a vençut damb era fòrça des sues arts. Qu'a ua clientèla que hè pòur. Era autoritat lo considère e era opinion publica lo protegís.

Ven d'èster-li autrejada era Crotz d'Aunor.

Conselh Generau d'Aran

Generalitat de Catalunya
Generalitat de Catalonha

Obra Social "la Caixa"

BAQUEIRA/BERET